B. VIJAYALAKSHMI
B. GOVINDA RAJULU
7th JULY 1934

Donated by '[illegible]' Fame
B. VIJAYALAKSHMI
B. GOVINDA RAJULU

సంపు. ౧౧ || శ్రీభావ సం. ఆషాఢము సంఖ్య ౭

S. GANESAN PUBLICATIONS

50% Reduction allowed on the Prices.

Title	Rs.	As.
Young India	4	0
Supplement	1	8
Indian Home Rule ... (By M. K Gandhi)	0	8
To the Students ...	1	0
Terence Macswiney ... (By C. F. Andrews)	0	8
The Making of a Re-public (By Kevin R. O'Shiel)	1	8
The Sayings of Kabir ...	0	8
The Sayings of Thulasidas (By Lala Kanno Mal M.A.)	0	8
The Failure of European Civilization ... (By S. E. Stokes)	1	0
Principles of Freedom ... (By Terence Macswiney)	2	0
The Story of My Life ... (By Bhai Paramanand)	1	8
The Future of Indian Fiscal Policy ... ... (By D. V. Divekar)	0	12
The Aims of Labour: An Ideal Commonwealth (By the Rt. Hon Arthur Henderson)	1	0
India in England ... (By Miss Helena Normanton)	2	0
Indian Currency and Exchange ... ... (By K. C. Mahindra B A.)	3	8
History of England (in Tamil) ... (By N. Vasudeva Iyer, M.A. L.T.)	1	0
The National Being: Thoughts on an Irish Policy (By A E. George Russel)	1	0
The Dawn of a New Age And other Essays ... (By A E. George Russel)	1	0
The Duties of Man With Biographical Introduction ... (By W. W. Pearson)	1	0
Need in Nationalism ... (By Aurobindo Ghose)	0	8
Landmarks in Lokamanya's Life ... ... (By N. C. Kelkar)	1	8
The Gospel of Swadeshi (By Prof. Kalelkar)	0	4
The Philosophy of Art... (By D Raghurama Aecharya)	0	12
Ideals of Non-Co-operation And other Essays ...	1	0
The Man and His Work "Josiah C. Wedgewood" (By Lajpat Rai)	2	0
The Truth of Life ... (By Rabindra Kumar Ghose)	0	8
Ahimsa and World Peace	1	8
The Spiritual basis of Democracy ... (By Wilfred Wellock)	3	0
Letters from Abroad ... (By Rabindranath Tagore)	2	0
Faith and the Future ...	0	12
From the Council to God (By Joseph Mazzini)	0	12
The Revolt of the East ...	1	0
Food, Mind & Health ...	0	8
Menace from the West ...	0	4
The Foreign Policy in India	0	4
Agitate ... ... (By Bernard Houghton)	0	4
Rambles in Vedanta ... (By B. R. Rajam Ayyar)	2	0
Hindu Culture ... ... (By K. S. Ramaswamy Sastry, B A., B.L.)	2	0
The Indian Teachers in China ... ... (By Phamindranath Bose)	2	8
Nehal the Musician & other Tales ... (By Snehalata Sen)	2	0
Some Financial Problems of India	2	0
The West ... ... (By K. Kunhigannan M.A.Ph.D.)	2	0
Labour in Madras ... (By B. P. Wadia)	2	8
Satyagraha in Champaran (By Babu Rajendra Prasad)	2	8
Swaraj Constitution ... (By S. Sreenivasa Iyengar, B.A., B.L.)	1	0
The Aphorisms of Narada (By Lala Kanno Mal, M.A.)	0	8
Women in Hindu Law... (By K. T. Bhashyam Iyengar, B.A., B.L.)	0	8

N. B.—A commission of two annas & four annas Per Rupee is allowed on purchase of not less Than Rs. 10/- & Rs. 20/- respectively (after allowing 50% reduction) at a time. the purchase shall be one book only of every kind in the list of the Catalogue.

For Book Sellers, Libraries etc., special discount will be given on application.

Packing Charges will be free, and Postage or Railway Freight is to be borne by the purchasers.

25% of the amount of the order is to be sent in advance stating clearly the full address. If the books are to be sent by Railway, the name of the nearest Railway Station in bold Types is to be mentioned.

Ask for our Detailed Catalogue

ANDHRA PATRIKA OFFICE, No. 7, Thambu Chetty Street, MADRAS.

Donated by 'ARAMIKA' Family
B. VIJAYALAKSHMI
B. GOVINDA RAJULU

భారతి

సచిత్ర మాసపత్రిక

అధిపతి

కా. నాగేశ్వరరావు

సంపాదకుడు

గన్నవరపు సుబ్బరామయ్య

సంపుటము ౧౧, సంచిక ౧.౨

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయము, మద్రాసు

౧౯౩౪

భారతి-ఏకాదశ సంపుటము-భా. ౨.

4

త్రివర్ణచిత్రముల అకారాది సూచి

వైద్యరాజ యస్. పి. జేయిన్ "గౌళియ"

స్పెషలిస్టు

అన్నివిధములయిన దేహదుర్బలత్వములు కుదుర్చబడును.

స్త్రీలకు

స్త్రీ జీవన్ లేక సంతాన నిరోధము

స్త్రీ జీవన్ ఒకబుడ్డి వాడిన చాలును. ఇక సంతాన మెన్నటికినీ కలుగదు ఏమాత్రము అపాయము లేనిది. గ్యారంటీ యివ్వబడును. ఖరీదు బుడ్డి రు. 8 లు.

గర్భరక్షక లేక సంతానప్రాప్తి

మీకు సంతానములేనియెడల ఈ దివ్యౌషధమును వాడుడు. అనేకమందికి గుణమిచ్చినది.

ఖరీదు ప్యాకెటు 1 కి రు. 4 లు.

కాంతాకోకిల లేక కోకిలస్వరము

దీనివలన కంఠము కోకిలస్వరము వలె నుండును. వ్యాధులవల్ల స్వరము మందగించినచో యీ ఔషధమును వాడుడు. ఖరీదు బుడ్డి రు. 1-8-0 లు

పురుషులకు

ఈ ఔషధములు పుచ్చుకొన్నచో బలము కలుగును.

పురుష రక్ష

అధికముగా శక్తి బలము కలుగును. శుక్లనష్టమును పోగొట్టును. ఆకలి వృద్ధియగును. బలహీనతను పోగొట్టును. ఖరీదు బుడ్డి 100 మాత్రలు రు. 4 లు.

నారిమద్ భంజన్ బటి

నరముల బలహీనత పోగొట్టును ధాతుపుష్టిని కలుగజేసి జీవిత సౌఖ్యము నొడగూర్చును.

బుడ్డి 21 మాత్రలు ఖరీదు రు 1-8-0 లు.

పెన్‌స్ట్రిక్ పి. పి. పి.

నపుంసకత్వమును పూర్తిగా పోగొట్టును. శరీరమునకు మంచిసత్తువ బలము కలుగజేయును.

బుడ్డి ఖరీదు రు. 3 లు.

జాబులు యింగ్లీషులో వ్రాయవలెను.

JIWAN RAS DHARA PHARMACY,
Banstalla Street, CALCUTTA.

శ్రేష్ఠమయిన

బాక్సు కెమేరా

క్రొత్తకెమేరాలు వచ్చియున్నవి. ఫోటోగ్రాపు నేర్చుకొనువారికి మంచితరుణము. ఒకడజన్ ప్రింటింగు

పేపర్లు, 4 ఫిలిం యెక్స్పోజర్లు, మంచి లెన్సు, డెవలపింగు ద్రావకములతో రు. 2-12-0. మేలు రకము రు. 3-12-0. వాడు విధము తెలియజేయబడును. పోస్టేజి ప్యాకింగు వేరు. మూడు కెమేరాలు ఒకేసారి తెప్పించుకొనువారికి పోస్టేజి యుచితము. మీకు నచ్చనిచో మీ సొమ్ము తిరిగి వాపసు చేయబడును.

BHARAT UNION TRADING Co.,
P. B. No. 2394 (Sec. B.) CALCUTTA.

ఆత్మకథ

(గాంధిమహాత్ముని స్వీయచరిత్రము)

శతావధాని,
వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు తెనిగించినది

ప్రకాశకులు:
కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు

వెల మొదటిభాగము రు. ౦-౧౨-౦.

రెండవభాగము రు. ౧-౦-౦.

కొలదిప్రతులే కలవు. త్వరపడుడు.

మేనేజరు,

ఆంధ్రగ్రంథమాల,
నెం. 7, తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు.

Donated by 'AL..MIKA' Fame
B. VIJAYALAKSHMI
B. GOVINDA RAJULU

భారతి

సచిత్ర మాసపత్త్రిక

అధిపతి

కా. నాగేశ్వరరావు

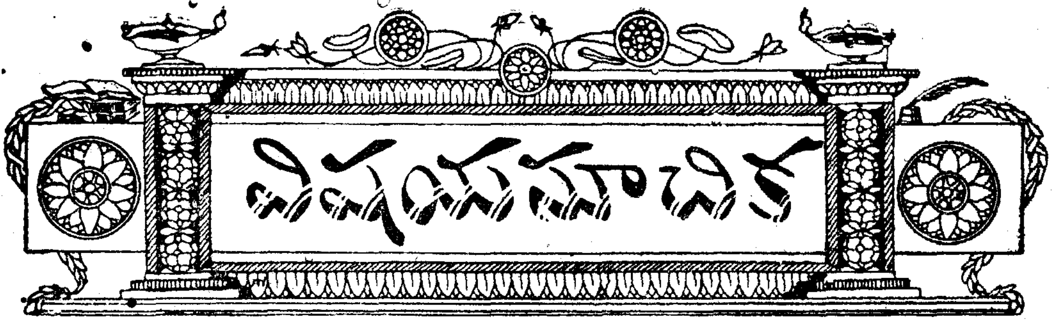
సంపాదకుడు

గన్నవరపు సుబ్బరామయ్య

సంపుటము ౧౧, సంచిక ౭

ఆంధ్రపత్త్రికా ముద్రాలయము, మద్రాసు

౧౯౩౪

విషయసూచిక

చిత్రములు

త్రివర్ణచిత్రములు: స్కందజననము; శుక్లపంచమి, శుక్లషష్ఠి.

సాధారణచిత్రములు: 'కర్పూరతైల' చిత్రములు ౬; జయపురచిత్రములు ౮; ఉదకమండలమున ఒకదృశ్యము; తిరుక్కాళికుండ్రము; దర్జా; దత్తమండలకళాశాల, అనంతపురము; గుత్తికోట; ఉదయకాలదృశ్యము; మామ్యాసేన్, బర్మానర్తకి; గుజరాతీయువతుల గర్భనృత్యము; చూడునాన్న!; కమ్మరి; కాకినాడరేవు; బ్రాహ్మమందిరము; కాకినాడ; గుత్తికోట కొనకొమ్ము; వ్యంగ్యచిత్రములు; ఇతరచిత్రములును.

Donated by 'ANAMIKA' Fame
B. VIJAYALAKSHMI
B. GOVINDA RAJULU

సంపు. ౧౧ భావసంవత్సరము, ఆషాఢమాసము (జూలై ౧౯౩౪) సంఖ్య ౭

గ్రీష్మము

కవిరాజహంస, వోలేటి పార్వతీశము

కోకిలే మేన గుమ్మితుల గ్రుచ్చెడుకాలము, పెంటబయళ్లపై
రాకలు పోకలుం బగలు రాపడుకాలము, పుచ్చకాయ కే
లోకువపెట్టుకాల, మఱిలోఁగిళు లూరుపు లాఁగుకాల, మా
కాకులు గూండ్లు కట్టుకొనుకాలము దాపురమయ్యె నేపునన్.

నీరయిపోయె దీర్ఘికల నిండిననీరు, క్రమక్రమంబుగా
నేఱు లెడారు లయ్యె, వడనింకిననూతులఁ జేదుత్రాళ్లకున్
మూరలు బారలయ్యె నెలముంజెకర ల్లెళ్లనిల్లె జీవనా
ధారము లయ్యె నిర్జలపథమ్ముల నెండల మండువేసవిన్.

ఆకుటీరమ్ముల యనుదినగండమ్ము, రాచబాటల యంటరాని తెగులు
పద్మాకరముల తాపజ్వర వేదన, పసిపూపపిందెల విసపుఁగోర
కడలుచూపఁగరాని కడలకన్నులదమ్ము, పచ్చపచ్చికబీళ్ల మచ్చమాపు
పవలింటిపూటల బలిమిసమ్మెటవ్రేటు, నిదురచాలనిరేల నెత్తికోత

బోడికొండల చెకుముకి పూలకారు, - బడుగుపనివారల యొడళ్ల బండకారు
పాలబాలపాపలయాకు రాలుకారు, - విశ్వభీకర మగుచుండె వెట్టకారు.

పొదను జంతువైనఁ బుట్టలోఁ బామైనఁ - గలుగులోన నెండ్రకాయయైన
బురదఁ బందియైన సరసిని మీనైన - వేఁగె నొక్కలాగ వేసఁగిఁబడి.

గాలి గరళ మయ్యె, గదులు కుంపటు లయ్యె, - నలరుఁదోఁట లగ్గిచెలము లయ్యెఁ
దాప మడఁచునీరె దావానలం బయ్యెఁ - గలదె జనుల కింక నిలువ నీడ.

అమరులకు హవిస్సు లందించునిత్య క్రియాచారు లగునాహితాగ్నులకును
అతిథిసత్త్రములకు నాత్మీయులకు వంట కములఁ గూరుచు కులకాంతలకును
దినవెచ్చముఁ గడించుకొనఁ బాలుపడి కొల్మికడఁ బాటుపడు లోహకారకులకు
బహుజనకార్యధూర్వహధూమయానసంచోదనోద్యోగసంపాదకులకు
నగ్గిచెరలాట తప్పని దగునుగాక - యసురుసురు పెట్టి వేసంగి విసరువేళ
జిహ్వ లిపురుటకైన నోర్చెదరు గాని - పోవిడువ రేమొ పొగచుట్ట భోగపరులు.

పగలు రేయి నొక్కపగిది గ్రీష్మము మాఱు - మలఁగి కడల నిప్పులొలుకుచుండ
వేగుకోడికూత వేళమాత్రము ప్రాణ-వాయువుల కొకింత వసముగలిగె.

పందికొమ్మునైనఁ బగిలించు నెండకు - లోఁగి లోకమెల్ల దాఁగియుండఁ
గర్షకునకుఁ బాలికాఁపొక్కఁడే చావు-బ్రదుకునడుమఁ బాటుపడుచునుండె.

వడివడగాలి దూలి వసివాఁడిన వేఁడిచివుళ్లు మెక్కి ప్రా
బడినయెలుంగు నిట్టుసురుపాటున నించుక సంచలింప నూ
మిడినడిగుజ్జుగొమ్మ నును మెత్తనియాకుల మెత్త నొంటిమై
నొడుదొడుకొచుఁ గోకిల కుహూకుహుహూ యనుచుండెఁ బేదగన్.

పగిలివిరిసిన సరసిగర్భములలోనఁ - గమలివాఁడిన దిగ్వితానములలోనఁ
గాలిసోలిన జీవసంఘములలోన, మాఱుమొఱసిన దాపంచమస్వరంబు.

మిడియెండలు, వడగాడ్పులు - సుడిదుమ్ములుఁ గూరుచిచ్చు చుఱచుఱలు జగం
బుడికింపఁగ హాహారవ - మడరఁదొడఁగె నంతకంత కగ్గల మగుచున్.

ఆరవ వ్యతటం బెరసి హైందవసంఘకృతాపరాధఘో
షారవమై, యధఃకృతజనాభిభవప్రతిఘాతి వీరఘం
టారవమై, నిరంతరమహాత్మనివేదిత సత్యధర్మగీ
తారవమై లయించె మహితప్రణవారవమం దనంతమై.

మహాభారతము

వ్యాసునికూర్పు - తిక్కన తీర్పు

మున్నంగి... శర్మ

వ్యాసుని భారతము, నన్నయ-తిక్కనల తెలుఁగింపునఁ బొందిన మార్పుల నించుక విన్నవింతును. పెక్కురు పెక్కుమాఱులు ఇదివఱకు తడవిన ప్రాఁతభావములే నా యీ వ్రాఁత యందును దోఁపవచ్చును. విషయమునందలి తీఁపియుఁ, దల్లినుడిమీఁది వెఱ్ఱివలపును నాతలంపులను వెలువరింపఁ బురిగొల్పినవి. కావున ఈతెంపరితనము.

వ్యాసునికూర్పు :

వ్యాసాచార్యుఁడు పదునెనిమిది పురాణములం గూర్చె నందురు. ఈపురాణముల నన్నిటిని వ్యాసుఁడే రచించెనా? భారతకథాసందర్భమున నొకపాత్రయై నటించిన వ్యాసుఁడే ఈపురాణకర్తయా? అనుసంశయములకుఁ జోటీయక, ప్రకృతము మనకు విషయమయిన భారతరచనమునకు మాత్రము కట్టువడి కత సాగింతము.

వ్యాసుని పదునెనిమిది పురాణములలో "భారతము" తలమానికము. తక్కినవానియందు లేని క్రొత్త తెన్నులు భారతమునఁ బెక్కులు. సన్నివేశరచనాచాతుర్యమును, సంవిధానకౌశలమునను, పాత్రసృష్టియందును, భావానుగుణసంభాషణాక్రమనిర్వహణమునను, అన్నిటను వ్యాసుని నిపుణత, భారతమట్లు, మఱియేపురాణమును వెల్లడింపదు. వాల్మీకిరామాయణము కత వేఱు; దాని మార్గమే వేఱు. అది భారతమున కెందునను బోలదు. వ్యాసభారతమును తెలుఁగుభారతముతో, అందు తిక్కనతెలుఁగింపుతోఁ బోల్చినపుడు, వ్యాసకవికూర్పునందలి నెప్పరితనమున నేమఱుపాటులున్నవి; చాతుర్యమున ఛాందసమున్నది; విషయసమృద్ధియందు. వివేచనము కొఱవడినది; శబ్దసంపత్తికి ఔచితి జతపడదు; సమయమునకు పొందువడని సంభాషణములు; వృత్తితోఁ బొత్తుగోరని వక్తృత్వము, ఆత్మప్రజ్ఞ దెస మొగము మలఁచిన వాదములు కఱవు దీఱఁ గాంచవచ్చును. కాని, సంస్కృతవాఙ్మయమున రచితములయిన శ్రవ్య, దృశ్యప్రబంధములలో నేదియు నీవ్యాసభారతరచన కెందును పెనగాదని పెద్దలన్నమాట సమీచీనము.

నన్నయ తెలుఁగుమార్పు:

నన్నయభట్టారకుఁడు విద్వాంసుఁడు; శబ్దానుశాసనుఁడు; శాస్త్రవిదుఁడు; ప్రవక్త; ప్రామాణికుఁడు; ఉభయభాషాభిజ్ఞుఁడు; కవితావిలాసుఁడు; వ్యాసభారతప్రశస్తి నెఱిగినవాఁడు; తెల్గుఁగువలపురుచి మఱిగినవాఁడు; ప్రకృతిసిద్ధమగు రసజ్ఞతఁ గన్నవాఁడు; రాజనరేంద్రుని యాస్థాని పండితుఁడు; తత్పురోహితుఁడును. రసపిపాసువగు రాజనరేంద్రుఁడు తన పురోహితుని నన్నయభట్టారకుని పాండిత్యకవితావిశేషములఁ జక్కఁగ కనిపట్టినాఁడు. మహాభారతస్వారస్యము జుఱ్ఱినాఁడు; భారతమును తెలుఁగునఁ బలికింప ముచ్చటపడినాఁడు; వినయపూర్వకముగ నన్నయను నియోగించినాఁడు. భట్టారకుఁడును, భారతమునెడఁ దనకుఁగల పేర్మికిఁ దన యేలికకోరిక తోడ్పడుట తొంటిపున్నెముగా నమ్మి తెలుఁగుసేఁతకుఁ దలపడెను. అదిమొదలు అరణ్యమునఁ గొంతవఱకు ఆయన తెలుఁగించెననీ, ఆతని తెలుఁగుమార్పున సంస్కృతశబ్దజాలము ఎక్కుడుగా పుంజుకొన్నదని, తెలుఁగుభారతవర్తమానముం గూర్చి తెలిసినవారెల్ల రెఱుఁగుదురు. మాతృకం గల భావమును తెలుఁగున దిగుమతిసేయుటయి నన్నయతెలుఁగింపునకు ఉద్దేశ్యము, ప్రయోజనము ననుటయుఁ జదివినవారెఱుఁగుదురు. భట్ట అటనట ఇంచుక స్వతంత్రత వహింపఁగడఁకఁ జూపినను, మాతృకకుఁ జాలవఱకు విధేయతయు చూపినాఁడు. పటిమతగ్గిన పట్టులు లేవనరాదు గాని ప్రసన్నతకుఁదలఁగిన పంక్తి కలదనరాదు. ప్రయోజనము

పాటింపని సంబుద్ధులు తఱచగుట, శైలి సడలినది గాని సారళ్యము సంపన్నమయినది. సంస్కృతపదభరితము, సమాసభూయిష్ఠము నయ్యుఁ గటువచస్సు కలికమునకుఁ గానరాదు. నాఁటికి నేఁటికి నన్నయశైలి తెలుఁగు కవితకు ఒక మేలిమచ్చయినది. అరణ్యపర్వమునడుమనే అతనికి ఆయుఃపరిమితి ముగిసినది. కడమసేఁత కట్టువడినది.

తిక్కనతీర్పు :

నన్నయకుఁ దరువాత ఇంచుమించు ౧౩ శతాబ్దికి భారతము తెలుఁగుసేఁత తిక్కనపాలఁబడినది. ఏకారణమయిన మనకేమిగాని అరణ్యపర్వశేషమటుంచి తిక్కన విరాటపర్వము తొలిగా స్వర్గారోహణముదాఁక పదునేను పర్వములను తెలుఁగించినాఁడు. తెలుఁగుసేఁతకు దొరకొనిన తిక్కనకు, నన్నయభారతము తెలుఁగింపు దక్క, మఱి తెలుఁగు పద్యప్రబంధము లేవేని దొరకియుండు నేమో చెప్పరాదు. నన్నయకు మునుపు పద్యరచన యున్న దనువాద మొకఁ డున్నది. మచ్చునకు ఆకాలమునాఁటి శాసనములందలి పద్దెములు కొన్ని కనఁబడుచున్నవి. కాని గ్రంథరూపముగ నేవియుఁ గనఁబడవు. నన్నయయే పద్యరచనకుఁ దొంటివాఁ డని గోసయు మఱొకదిక్కునుండి వినఁబడును. సంస్కృతకవిత్వమునకు వాల్మీకి యెట్లు : తెలుఁగుకవనమునకు నన్నయ అట్ల అందురు. సంతసమే! నన్నయకుఁ దక్కిన పరువునఁ దిక్కనకును పాలు లేకపోవదు. నన్నయశైలి, తననాఁటికే, తెలుఁగుబాసయు, కైతయుఁ గమియమాఁగినదని మూదలించుచున్నది. సంస్కృత శబ్దాధిక్యముగా, సమాససమ్మర్దముగా నుండియు, నన్నయ తెలుఁగుకైత కొకనడకయు, పోతయుఁ దేర్చి నమూనా చూపినాఁడు. అట్లతిక్కనయు, తెలుఁగు పదములకు మిక్కిలి చోరవయిచ్చి పలునడకలతో నొక పోత, నిజవైలక్షణ్యము, స్వనామాంకితము నగుదానిని, తెలుఁగుబాసకుఁ గానుకగ నిచ్చినాఁడు. భట్టారకుని భారతముమార్పుతప్ప మఱి తెలుఁగుకబ్బ మేదియు నగపడమిఁ, దిక్కనరచనకు నన్నయరచనయ తొలిప్రాపయిన దని యొప్పికొనవచ్చును. కాని నన్నయ తిక్కనల రచనలందలి పరిపాకము గాంచుచో నన్నయనాఁటికే తెలుఁగుబాసయుఁ, గైతయు నిగ్గుదేఱిన దని, అదృష్టము లయినవి కాని, సంఖ్యయందు కొలఁది యయినను సారతరము లయిన గ్రంథములు కొన్నియేని యుండియుండు నని, తెలుఁగుకైతకు శ్రీకారము జుట్టిన తెలుఁగువాల్మీకి నన్నయకుఁ బూర్వమే తెలుఁగుగడ్డకుఁ బుట్టియుండు నని ఊహించుట కెంతేని యవకాశము కలదు. సరి, ఆగొడవ యటుండె.

తిక్కన, తనరచనకు మొదలిడుటకుమున్న, నన్నయరచనం గాంచి, తెలుఁగుపలుకుబడికి పరువు చాల తగ్గినదని, తెలుఁగురూపే మాఱినదని, దానితో తెలుఁగునడత, నవకము, ఎక్కటితనము మాఱిపోయె నని, తెలుఁగును మూఁడుపాళ్లు సంస్కృతము మ్రింగివేసిన దని, ఇట్లే పరాకుగ నున్నయెడ ఇంకను తెలుఁగు సంస్కృతమునఁ గరఁగిపోవునని వగచి కాఁబోలు తన చేఁతలోఁ దెలుఁగునకుఁ బెద్దగా నెల విచ్చినాఁడు; రూపునకుఁ దెచ్చినాఁడు; దిద్దితీర్చినాఁడు; అమృతము వోసినాఁడు; బ్రదుకుదెఱువు నేర్పఱిచినాఁడు. ఈతని తెలుఁగుసేఁత కిదియ మేలియక్కఱ. ఇంతియ కాదు— ఈయక్కఱ నూఁది, నన్నయ తన కూర్పున కెక్కించిన నుడులగమి గాక, తననాఁడు, తెలుఁగుసీమయందు పలునాడుల వాడల గూడెములఁ బరిపాటిగ నాడుచుండిన నుడులను బెక్కింటిని కూర్చి పేర్చి, రూపుసెడిన వాని తొంటిపుట్టుకయు వాలకమును గుఱుతించి, నొక్కుదీర్చి తనవ్రాఁతను గుదిగ్రుచ్చినాఁడు. అంతే అంతటితోఁ దెలుఁగుబాస మొగసాలకు గడియపడినది.

పిమ్మట బయలుదేఱిన కవులలోఁ బెక్కురు, వ్రాఁతయందును, పోతయందును మునుపటిగాడిలోఁ వైచి తమకైతను ఈడ్చుట అటుండ, తమ మునుపటి వారు తమ పొత్తముల వాడిన పలుకులతోఁ దనిసిరే కాని, మున్నటి కబ్బముల కెక్కని నుడులను, తమనాఁడు వాడుకలో నున్నను, తమకూర్పునఁ జేర్పఁ దెగింపరైరి. కావుననే మన తెలుఁగు నాఁటికి నేఁటికి కుంపటిలోని మొక్కవలె, ఎదుగు బొదుగు లేక, గిడసవాఱినది. ఉసురుగలబాసకుఁ బెంపొక పెద్దగుఱుతు.

తిక్కన తర్వాతికవులు—శ్రీనాథుఁడు తొలుతగా నలువురయిదుగురుమాత్రము, తిక్కన వాడని నుడులను గొన్నింటిని తమ కబ్బములం జొప్పించిరి. అందు "ఆముక్తమాల్యద"కారుఁడు పెక్కింటిసిఁ బనివడి కూర్చి తన కతకుఁ జేర్చికొన్నాఁడు. తిక్కన, ఏపట్టున నేని తలఁపున కొప్పిన తెలుఁగుపలుకు దొరకినంతన ఒప్పరికింపక, నడకతిన్నదనముంగూడఁ జాటింపక ప్రోదిగినాఁడు. ఆతని మక్కువ కగ్గముగుటకతమునన తెలుఁగు నేఁటిదాఁక ఒకవెరవున ఎక్కటితనముతో బ్రదుకఁగలిగినది.

తెలుఁగునుడి-నేటికొన్ను:

ఒక్కొకరును, ఆవలకు కబ్బములకెక్కక, తమ నాఁట వాడుకలోనుండుమాటలను జతపఱుచుచుంట, పలుకుబడికి బలుపు పరువు గూరుచుండును. వెనుకటివారిపొత్తము లేని మాటలు, తారు వాడఁగూడ దను వెట్టికి లోనుగాక, నూటిగా గ్రుచ్చి యొత్తుచుండవలయును. పొత్తముల కెక్కిన పలుకులతో వలగొనుచుండవలయుఁ గాని, క్రొత్తనుడులకు, వాడుక నున్నవానికి, ఎడ మీఁగూడ దను కట్టడ లేదు. తమ వ్రాఁతలలోఁ గ్రొత్తపోకడలను, క్రొంగ్రొత్త వన్నె-చిన్నెలను గులికింప వెలయునట్లు వాడుక నున్న నుడుల, అనుపానులు, అర్థమును దెలిసి అనువగుచోట్లఁ జొప్పింపఁ దమకపడవలయును. ఇట్టి కడఁకయందు ముందంజవైచుట తల్లిబాసకు నిజమగు నూడిగ మగును. దానఁ దమ ఎక్కటితనము, వలఁతితనము వెలయఁగలవు. బాసయుఁ బొదలఁగలదు. 'కృతకభాష' అనుసడి తప్పును. 'జీవద్భాష' యన్న మేలిమాట యొప్పును.

వాడుకమాత్రమున నుండి, ఈవలకు కబ్బముల కెక్కనిమాట లెన్నేని కడమవడియున్నవి. కబ్బముల కెక్కని నుడులు నిఘంటువుల కందవు. ఇంతవలకు "శబ్దరత్నాకర" మొక్కఁడే తెలుఁగున నమకొనఁదగిన నిఘంటువు. ఇది ప్రంసంస్కృతాంధ్రశబ్దములం గూడినది. వట్టి అచ్చతెనుఁగుమాటలం గూడిన "లక్ష్మీనారాయణీయము" కూడ నొకపాటిగ నెన్నఁదగినదియ. తెలుఁగు వ్రాయసకాండ్రకు, శబ్దార్థమునకై వెంపరలాడువారికి, పైరెండు నిఘంటువులే ఏడ్తుగడ లయినవి. శబ్దరత్నాకరమున మొదట, గ్రంథస్థములు కాక, వాడుకలో నుండుమాటలు కొన్ని కూర్పఁబడియుండెను. ఈతరువాతికూర్పులలో శబ్దరత్నాకరమున మఱికొన్నిమాటలు చేర్పఁబడినవి. అవి ఆంగ్లాది విదేశీయములు. ఉదా: స్టేషన్, స్టీమరు, స్టోరు, గుమాస్తా, మునిషీ—ఇట్టివి. ఇట్టిమాటల కూర్పు కొఱమాలినది. దీని ప్రయోజన మింత్రయుఁ దోఁపదు. కబ్బముల వాడక, నిఘంటువుల కెక్కక, వాడుకమాత్రమున నున్న తెలుఁగునుడులు పెక్కు లున్నవి. నాడునాడులు తిరిగి జనులవలనఁ దెలియఁదగినవి. ఇట్లు తెలిసి కబ్బములకు, నిఘంటువులకును ఎక్కించినచో నెక్కుడుగ నక్కఱపడఁగలవు. ఈచెప్పిన వెరవున మాటలఁ బ్రోవుసేయు జతనమే కానరాదు.

వ్యాసుని కూర్పునకు తిక్కనచేసిన తీర్పుం గూర్చి ముచ్చటించుటకు మున్ను, తెలుఁగుసీమనాడులలో రూపుచెడి వాడఁబడుచున్న నుడులను తిక్కన రూపుసేసి తన రచనయందుఁ జొప్పించె ననుటకు మాదలగాఁ గొన్నిటి నిటఁ జూపుదును:—

వాడుక	తిక్కన	అర్థము	వాడుసీమ
కాయి	క్రాయు	= ఉమియు[౧]	కర్నూలు, బళ్లారి, అనంతపురము, మొలకసీమ, (నైజాం)
శీమార్లు	చిరమరలు	= చిక్కులు-[౨].	కర్నూలు, నైజాం.

---

౧. క్రాయు. ఉదా:—
'భువనభయంకరంబు.. ....
....
.... క్రా
రఘుకులముఖ్య, యుమ్మలిక గ్రాసితే...'
—శాంతి ౧-౮.

౨. చిరమరలు. ఉదా:—
'సారహీనములగు..........
....
....
చెలిమివేర్పాటను చిరమరలకు...'
—శాంతి ౧-౫.

పిట్ట	పిట్ట = మట్టిపెల్ల ౧.	తెలుఁగు సీమలోఁ బెక్కుచోట్ల.
ముట్టు	ముట్టు = వస్తువు౨	
ఎదుగు	ఎద్దు=క్రమ్ము.వెన్నంటు౩.	పడమటిసీమ నంతట,నెల్లూరు,నైజాం.

భారతము మొత్తమునఁ బ్రయుక్తములై, రూపు మాఱి వాడుక నున్న మాటలు మచ్చునకు :—

వాడుక.	భారతము.	అర్థము.	వాడుసీమ.
ఆమోయిన	అమ్మోయిన౪	=ఉన్న పాటున	తెలుఁగుసీమ నంతటను.
ఉగెత్తులు	ఉవ్వెత్తున౫	= అడుగాన	పడమటిసీమలోఁ బెక్కెడల,నెల్లూరు.
ఎదారు	ఎడారు-ఎడరు౬	=జమపు	కర్నూలు, బళ్లారి, అనంతపురము,నైజాం.
పలి	ప్రయి౭	= నింద, సడి	నెల్లూరు, కడప కొంతభాగము.
నంజర	నంజుడు౮	= మాంసము	కర్నూలు, నైజాం.

ప్రాయసకాంధ్ర యాదరమునకు దూరమై వాడుకలోఁ నున్న మాటలకు మచ్చు కొన్ని :—

మాట.	అర్థము.	వాడుసీమ.
దూదర, రూ. దూగ్గర, నామర	= పైరులకుఁ బట్టు తెగులు.	కడప జిల్లా.
సాంగెము	= సంఘమర్యాద. (సాంఖ్యము.)	పడమటిసీమ యంతయు.
సంగెన	= ఎక్కుడు.	కర్నూలు, బళ్లారి, అనంతపురము, నైజాము.

---

౧. పిట్ట. ఉదా :—

'గురుని మాట సరకుఁగొనమి, దుశ్శీలత
పిట్ట పుడుకగోరు............'ఆను ౪-౯౦.

ఈమాట "శబ్దరత్నాకరము"న కెక్కదు.

౨. ముట్టు. ఉదా :—

'పారావతములు............
..............పసిఁడిం
దారమునసైన ముట్టులు......'

—ఆను ౪-౧౧౯.

౩. ఎద్దు. ఉదా :—

'ఇట్లు కలయం గనుంగొని...పీర లెయిడి
యద్దుపడి.................

—ఉద్యో. ౪-౨౫౦

౪. అమ్మోయిన. ఉదా :—

"గోవుల..............
.సరభసమై వానిపిరుందఁదిరిగి యమ్మోయిపఱచె."

౫. ఉవ్వెత్తున. ఉదా :—

"కవలవారు...........
....
ఒక్కమాత్రలోన నువ్వెత్తుగొనరె!"

—ఉద్యో. ౧-౨౯.

దీనికి ఉత్పాత మని వాడుక అర్థము.

౬. ఎడరు - ఎడారు. ఉదా:—

'వలదు శంకింప నింద్రునివలనఁ బుట్టు
నెడరు వొందక..... ......"

—శాంతి. ౧-౨౬౦.

౭. ప్రయి. ఉదా :—

"నన్నిటు లాదురాత్ము సదనంబునకుం.. ...
బన్నము లన్నియుం దెలిపి ప్రయ్యెడనే"

—విరాట. ౨-౧౫౪.

ఈపదము "శబ్దరత్నాకరము"నఁ గానఁబడదు. అరవమున పళి; కన్నడమున బయ్యు. అర్థ మన్నిట నొక్కఁడే.

౮. నంజుడు. ఉదా :—

'అనఘ, విశాఖ.........
'క్రొవ్వుఁగల మేఁకనంజుడు......'

—ఆను. ౨-౩౪౯.

ఠికున్క =	రాచు, రుద్దు.	,,
శగటు =	చక్కట్లు - పరిహాసోక్తి	అనంతపురమున, కదిరి తాలూకా.
పల్లాపొద్దు } పల్లాపగలు } =	ప్రొద్దాక.	
పనార్లు =	పనిచేటులు.	పశ్చిమసీమ.
పంగెన =	దెప్పుడు.	,,
బంకు =	అరుగు.	కర్నూలులో కొంత భాగము, నైజాము.

ఇంత చాలును, తెలుఁగుబలుపు తగ్గుటకుఁ, దెలుఁగునుడులమెడఁ గవులు చూపుచున్న ఒప్పరికింపునకు నిదర్శనముగా పైపలుకులను దెలుపుచుఁ గొంత కొమ్మదాంట్లు వేయవలసివచ్చినది. ఇఁక అసలుకత నందికొందము.

వ్యాసునికూర్పు - ఏమఱుపాటు:

పట్టు : అద్దమరేయి — వంటయిల్లు — వడముడి మైమఱచి నిదురించుచున్నాఁడు — కీచకునిచేఁ దన పడిన యగడు సైరంధ్రి భీమునితోఁ దలపోసికొనవచ్చినది.

అడవులలోఁ బెరిగిన మూఁడేండ్ల యీడుగల ఆవు తొలిమూఱు ఎదగొని పొగరుతో నున్న కోడెను దరిసినట్లు, నీరిచాయ నున్న కొంగపెంటి కలయికఁ గోరి తనజోడు (పోతుకొంగ)ను జేరినట్లు, ద్రోవది భీముం దరిసినది; గోమతీతీరమందలి మహాసాలమును తీగవలె, పాండురాజు రెండవకొడుకును పాంచాలరాజపుత్త్రి పొదివికొనెను; అట్లు అతని నిజబాహుయుగళిచేఁ బొదివికొని, సులక్షణవతియగు నాకృష్ణ, దారి తెన్నులేని యడవిని బడి నిదురించు సింహమును సింహివలె మేల్కొల్పెను. కరిణి తనజోడునట్లు శీలవతియగు పాంచాలి భీమసేనునిఁ గౌఁగిలించి, వీణనుండి వెడలు గాంధారస్వరమువంటి మధురస్వనమున భీము నిట్లు సంబోధించెను :

"ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ, కిం శేషే, భీమసేన, యథామృతః,
నామృతస్య హి పాపీయాన్ భార్యామాలభ్యజీవతి."

[చచ్చినట్లు పరుండితివి, భీమసేనా, లెమ్ము లెమ్ము! బ్రదికినవానికి భార్యనగుదునేని ఆపాపి చావకుండునా !]

అని సైరంధ్రిచే వ్యాసుఁడు పలికించినాఁడు! అదనున కనువుగా నడవనేర్చినది : కొండవంటి తాల్మిగలది! ఐదుగుర మగలవలపు సరిగా గడించినది! కలఁకులలమియు మెలఁకువ గోల్పడనిది! మగలవెంట వలచి తెలుగులఁబడ నోపిన యిల్లాలు! ధర్మరాజును మొదలుగా మగలను రాచఱికపు నడకలం గూర్చి ఎచ్చరింపఁగల వలఁతి!* అత్తమది కెక్కిన కోడలు!† ఇన్ని మేలిగొనముల నలరారు ద్రోవది, కీచకుఁడు తన్నుఁబఱచిన యాఱడి ఎఱిఁగించి భీము నెసగొల్పి చలముదీర్చికొనఁ బనివడి సగమురేయిని వంటయింటికడకు వచ్చిన ద్రోవది "భీమసేనా, చచ్చినట్లు పడియున్నావు లేలెమ్ము" అనుట అదనున కనువగునా? ఆమెనడతకు ఉఱవగునా? ఆవు కొంగ సింహి ఏనిక తీవ ఉపమానములు పెంపునకేకాని సమయయోగ్యమా! సరసమా! వట్టిఛాందసమనవలదా! మఱియుఁ జూడుఁడు

*కుంతిమాట—
"భుజబలమున జీవించుట
నిజధర్మము; మెత్తవడుట నింద్యము; మాద్రీ
ప్రజలకుఁ జెప్పుము; ద్రుపదా
త్మజఁ గార్యం బడుగుమనుము తగ నందఱతోన్."
ఉద్యోగ. ఆ ౩-౧౯౯.

†"కొడుకులకంటె నయ్యమఁగుఁ
గోడలి కెక్కుడు గూర్తుఁ; గోడలున్,
గొడుకులు సేయు భక్తి, కట
కోటిమడుంగులు భక్తి నాకు నె
ప్పుడుఁ దగఁజేయుచుండు! నది
పుణ్యచరిత్ర! కులాగ్రగణ్య...
....
.........................."
—ఉద్యోగ. ఆ ౩-౧౯౭.

"ఇంతతొందరగా నిట కేమిపనిబూని వచ్చితివి ?" అని భీముఁడు ప్రశ్నించినాఁడు. సరే. అడుగఁదగిన మాటయ. పాంచాలి కైన పరాభవము నెఱిఁగియు నిట్లనాలోచితముగ నడిగె నేల అన నక్కఱ లేదు. నిదురమబ్బున నడిగెనని, లేదా భుజబలమేకాని బుద్ధిబలము భీమునియందు తక్కువని సమాధానపడవచ్చును. పదంపడి, భీముఁడు "నీ వన్నె మాసినది! వెల్లనై యగపడుచున్నావు! తేటతెల్లముగా నాకెల్ల ఎఱిఁగింపుము. అది సకలోపప్రద మయినదో, సంతాపకారణ మయినదో, ప్రియమో అప్రియమో నిజము నాకుఁ దెలిసికొనవలయును. అంతయు విని తగినవెరవు చేయఁగలను."* అని భీమునినోరఁ బలికించినాఁడు వ్యాసుఁడు! ఒరు లెఱుఁగకుండ మెలఁగవలసినవారు గదా ఈదంపతులు! భీముని పరున్నచోట దీప ముండెనే యనుకొందము. ఆదీపమును దూరమున నుంచియో, ఆర్పియో చీఁకటింటనుండి గుజగుజలు వోయియుందురు గాని, తమ మఱుఁగుబాటు బయల్పడునన్న బీతుగలవారు దీపము వెలుఁగున సుద్దులు సాగింతురా? ఇం దేమి ఔచితి కలదు? సభలో కీచకుని తాఁపు దిన్నపుడు పాంచాలిని భీముఁడు చూచెఁగదా? అప్పటికిలేని వన్నెమాఁపు వెల్లబాటు క్రొత్తగ ఆమెయందు భీముఁ డేది చూడఁగలిగెను? ఆతాఁపునకు ఈతలపోతకుఁ దడ వెంతపట్టినది?

తిక్కన తీర్పు:

తిక్కన ఈపట్టును ఎంతకొలఁదిలో ముగించి ఔచితిం గాపాడెనో తిలకింతము. చెప్పవలయునది మానఁడు; మానఁదగినది చెప్పఁడు. అక్కఱయయిన దానిని వదలఁడు; అనవసరమగు సోదెకు దిగఁడు. ఆవు ఎవఁగొని కోడెను గదిసెనని, ఆడుకొంగ మగకొంగకై వలపులాడె నని అక్కఱమాలిన ప్రసంగమును గ్రుక్కక, సూటిగా పాత్రమర్యాదకును, పట్టునందలి భావమునకును ఒప్పిదమగునట్లు నాట్యకళాకౌశలముం గుప్పినాఁడు—చిత్తగింపుఁడు!

రాత్రిసమయం బగుటయు సమస్తజనంబులు గ్రమంబున నిద్రింపం దొడంగినం, దానును శయ్యాతలంబు విడిచి మేనిధూళి గడిగి, ధౌతపరిధానపరీతయై, మహానసగృహంబున సుప్తుండైన వృకోదరుకడకుం జని,—

"నన్నుఁ బరాభవించి సద
నంబునకుం జని కీచకుండు ము
న్నున్న తెఱంగు దప్పక సు
ఖోచితశయ్యను నిద్రసేయ, నీ
కన్ను మొగుడ్చు నూఱటకుఁ
గారణ మెయ్యది, భీమసేన, మీ
యన్న పరాక్రమంబు వల
దన్న నొకో దయమాలి తక్కటా!"

అనుచు మందమంద సంభాషణంబుల సంబోధించు పాంచాలిపాణిస్పర్శంబున మేలుకని 'ఇది ఎవ్వరు?' అనవుడు, 'నేను' అను నమ్మానిని యెలుంగెఱింగి, భీమసేనుండు, 'యాజ్ఞసేని కీచకు దురాచరణంబు నాకుఁ బ్రకటించి, వాని నిర్జింప నియోగించు నదియై యరుగుదెంచెం గావలయు! అత్తెఱంగు ఇత్తెఱవ తాన చెప్ప వినుదు' నని తలంచి,

'ఇంత ప్రొద్దేల యిచ్చోటి కేగుదేరఁ?
గారణం బేమి? యెవ్వరుఁ గానకుండ
నట్లుగాఁ జనుదెంచితె యంబుజాక్షి!'
అనిన నయ్యింతి యిట్లను నతనితోడ:

'ఎఱిఁగి యెఱింగి నన్నడుగ
నేమిటి! కిప్పు డెఱింగి యింతకుక్
మఱచుట గల్గెనే నది వినం
బనిలే; దటుగాక యున్న రూ
పెఱిఁగియు, నేన చెప్ప విన
నిష్టము గల్గుట చాల లెస్స! య

---

*"కేనాస్యర్థేన సంప్రాప్తా త్వరితేవ మమాన్తికమ్? నతే ప్రకృతిమాన్ వర్ణః కృశా పాణ్డుశ్చ లక్ష్యసే.
ఆచక్ష్వ పరిశేషేణ సర్వం విద్యా మహం యథా; సుఖం వా యది వా దుఃఖం ద్వేష్యం వా యది వా ప్రియమ్?

త్తెఁ గెటిఁగించెదఁ వినుము
తెల్లముగా మొదలింటినుండియున్.'

అని యా తరువాతికత పలికించినాఁడు. ద్రోపది ఇట్లు తనకడ చెప్పికొను వరుసను—

వ్యాసునికూర్పు :

'గొంతి పెద్దకొడుకు తొంటివైభోగము, ఇప్పటి పేదఱికముం దలంచి పోల్చి పొక్కుచు పాంచాలి భీమసేనునితో వాపోవుచున్నది :

"పదివేల ఏనుఁగులును పదివేల గుఱ్ఱములును బంగారుచౌడోళ్లతోఁ దనవెంట నడవఁగా నూరేఁగు ధర్మతనయుఁడు నేఁడు జూదముతో బ్రదుకుచున్నాఁడే! నూఱువేలరథములు, అమితఓజస్సంపన్నుని మహారాజును యుధిష్ఠిరుని ఇంద్రప్రస్థమునఁ గొలుచుచుండెడివే! నూఱువేలమంది దాసీలు ఎల్లపుడును రేయుంబవళులు తన (ధర్మసుతుని) వంటయింట వడ్డనపాత్రలు చేపట్టి అతిథులకు భోజనములు పెట్టుచుండెడివారే! ...."*

ఈతలపోతయందు కవితాకళ మూతిముడిచినది. పట్టిజాబితా తయారయినది. కేవలము మూలమునకు విధేయమనుటచే—

"పదివేల హస్తులు పదివేల హయములు
నెవ్వని వాకిట నెనసియుండు."

అని "శ్రీకృష్ణభారతము"నను తెలుఁగింపఁబడినది.

తిక్కన తీర్పు :

"ఎవ్వాని వాకిట నిభమదపంకంబు
రాజభూషణరజోరాజి నడఁగు,
ఎవ్వనిచారిత్ర మెల్లలోకములకు
నొజ్జయై వినయంబు నొఱపు గఱపు,
ఎవ్వని కడకంట నివ్వటిల్లెడు చూడ్కి
మానితసంపద లీనుచుండు,
ఎవ్వని గుణలత లేడువారాసుల
కడపటి కొండపైఁ గలయఁ బ్రాఁకు,
అతఁడు భూరిప్రతాప మహాప్రదీప
దూరవిఘటితగర్వాంధకారవైరి
వీరకోటీరమణిఘృణివేష్టితాంఘ్రి
తలఁడు కేవల మర్త్యుఁడే ధర్మసుతుఁడు!
.........................."

అని చక్కని చిత్తరిపనితనముఁ జూపినాఁడు. వాచ్యముగ నుండినదానికి వ్యంగ్యరూపమిచ్చి కవిత్వమనిపించినాఁడు. స్థాయి నెఱిఁగి, భావము నెఱిఁగి, ఆలపించి జీవము పోసినాఁడు. పట్టిమాటల జాబితాకు, ఒకపోతకుఁ దెచ్చి, మేలిపూత యిచ్చినాఁడు.

ఈపర్వమున మఱొకపట్టు :

నాలవ ఆశ్వాసము: సాలంకృతుఁడు, సాయుధుఁడు అర్జునుఁడు ఉత్తరునిం దట్టి జడుపుబాపి నొగ మీఁదఁ గూర్చుండఁబెట్టి తాను రథియై కురుబలముం దఱుముచున్నాఁడు.

తమ కురుసేనవంకకు వడిగా వచ్చుచున్న అర్జునుని రథధ్వానము వాతావరణమునం దంతట గ్రమ్మినది. కౌరవులు అతని పతాకాగ్రముం గాంచిరి. అతని రథధ్వానమును, తఱచు మొఱయు నతని గాండీవగుణరవమును వినిరి. అమహారథికుని ఆగాండీవధ్వనియు వచ్చుట గమనించి కాంచి ద్రోణుఁ డిట్లనియె :

దూరమునఁ బ్రకాశించునది యాపార్థుని కేతనాగ్రము. ఇది యాతని యరదముచప్పుడు. ఈభయంకరముగ గర్జించునది అతని పతాకయందలి వానరము. ఆవానరధ్వని సేనలనెల్ల సంక్షుభిత మొనర్చినది. అరథశ్రేష్ఠమున నధిష్ఠించియున్న యామహారథికాగ్రణి

---

* దశ నాగసహస్రాణి హయానాం హేమమాలినామ్,
యం యాన్త మనుయాన్తీహ సో ఽయం ద్యూతేన జీవతి!
దశా శ్శతసహస్రాణి నృపాణా మమితౌజసామ్,
ఉపాసన్త మహారాజ మింద్రప్రస్థే యుధిష్ఠిరమ్!
శతం దాసీ సహస్రాణాం యస్య నిత్యం మహానసే
పాత్రీ హస్తం దివా రాత్ర మతిథీన్ భోజయ న్త్యుత!"

మేఘగర్జాసన్నిభ మయిన గాండీవధనుష్టంకారము చేయుచున్నాఁడు.* ఇది వ్యాసుని కూర్పు.

పూర్వార్ధమునఁ దొలుత రథధ్వానము వినఁబడె నని, పిదప ధ్వజాగ్రము కనఁబడె నని, తరువాత గాండీవజ్యాధనము వినఁబడె నని వైశంపాయనుఁ డన్నాఁడు. ఉత్తరార్ధమునఁ దొలుత సిడము కనఁబడె నని, అంతట రథముచప్పుడు వినఁబడెనని, తరువాత గాండివము నల్లెత్రాటిని మీటుచున్న అర్జునుఁడు రథమునఁ గూర్చుండి యుంట యగపడె నని ద్రోణుఁ డన్నాఁడు. ఈవినఁబడుటలోఁ కనఁబడుటలోఁ గల వ్యాఘాతము లటుండె. దూరమునుండి దౌదవ్వులఁ జేరవచ్చు రథగమనమందలి పరిణతిక్రమమా ఇది అని ప్రశ్న. వీరపురుషోచితమగు శంఖారవ మిందు లేదు. పోనిండు. అది పార్థుని కేతనాగ్రమని, ఇది యతని తేరిచప్పు డని, అది యతని జెండాయందలి వానరగర్జ యని నిస్సంశయముగఁ జెప్పుచున్నాఁడే ద్రోణుఁడు! మఱియుఁ గాండీవధనుష్టంకారము సేయుచు నతఁడు రథమునఁ గూర్చుండి యున్నాఁ డనియుఁ జూచి పలికినాఁడే! ఈకూర్పున నేర్పరితన మేదేనిఁ గలదా? క్రమగతి పాటింపఁబడెనా?

చిత్తగింపుఁడు తిక్కనచిత్తారిపనితనము :

“శ్రవణపుటంబులు వ్రయ్యంగఁ దాఁకి సం
క్షోభంబుఁ గావించె గుణముమ్రోఁత;
బ్రహ్మాండభాండంబుఁ బగిలించి భూత ని
శ్చైతన్య మొనరించె శంఖరవము;
గగనభాగంబెల్లఁ గప్పి క్రాలుచు బెగ
డడరించె నుగ్రంపుఁ బడగపఱపు;
మిఱుమిట్లు గొని చూడ్కి పఱవోవ వెలిఁగి ప
రిభ్రాంతి సేసెఁ గిరీటకాంతి;
తెల్ల: మిది గాండివంబును, దేవదత్త
మును, గపిధ్వజమును, నాసవుని వరమునఁ
గన్న మకుటంబు—నగు వేఱొక్కొన్నియైన
నుజ్వలాద్భుతభంగులై యున్నె యిట్లు!”

తొలుత అల్లెత్రాఁటి మ్రోఁత, దానివెంట శంఖధ్వని వినఁబడెను. అంతట పతాకాగ్రముమాత్రము; దానితో కిరీటకాంతులుమాత్రము కనఁబడెను. ఆయటి ద్రాటిమీట గాండివముదే యని, ఆచిందము మ్రోఁత దేవదత్తముదే యని, ఆపడగపఱపు వానరాంకమే యని, ఆకిరీటకాంతులు ఇంద్రదత్త మగు మకుటప్రసారితమే యని — వాని పావిత్ర్యములను, వైలక్షణ్యములను బట్టి యూహించి నిశ్చయించెను. చాలును-హృద్యమగు నీసందర్శనమును, కళాప్రవణతను ఇంతకన్న వాచ్యము చేయఁగాదు. ఆకూర్పునకు ఈతీర్పునకుఁ గల తఱుగుమెఱుఁగులు రసలుబ్ధుల కూహ్యములు.

వ్యాసుని కూర్పు :

సంజయుని రాయబారముపట్టు: ధర్మరాజు మాట :

“కర్ణశ్చ జానాతి సుయోధనశ్చ
ద్రోణశ్చ జానాతి పితామహశ్చ,
అన్యేచ యే కురవ స్తత్ర సన్తి
యథార్జునా న్నా స్త్యపరో ధనుర్ధరః.
జాన న్త్యేత త్కురవః సర్వఏవ
యే చాప్యన్యే భూమిపాలాః సమేతా,
దుర్యోధనే రాజ్య మిహాభవద్యథా
హ్యరిన్దమే ఫాల్గునే విద్యమానే.
తేనానుబన్ధం మన్యతే ధార్తరాష్ట్రః
శక్యం హర్తుం పాణ్డవానాం మనుత్వమ్

*“మహారథ మనుప్రాప్తం దృష్ట్వా గాణ్డీవధన్వినమ్,
అయం వీరాశ్చ శూరాశ్చ దుర్ధర్షశ్చైవ సంయుగే.
ఏత ద్ధ్వజాగ్రం పార్థస్య దూరతః ప్రతిదృశ్యతే,
మేఘాః సవిద్యు స్తనితో రోర్వీతిచ వానరః
ఆస్థాయచ రథం యాతి గాణ్డీవం వికిషప న్ధనుః.
అశ్వానాం స్తనితం శబ్దో వహతాం పాకశాసనమ్,
రథ స్యాంబుధర స్యైవ శ్రూయతే భృశదారుణః.
దారయన్నివ తేజస్వీ వసుధాం వాసవాత్మజః,
ఏష తిష్ఠన్ రథిశ్రేష్ఠో రథే రథిశతప్రణుత్.

కిరీటినా తాళమాత్రాయుధేన
తద్వేదినా సంయుగం తత్ర గత్వా.

* * * *

గాణ్డీవ విస్ఫారితశబ్ద మాజా
వశృణ్వానా ధార్తరాష్ట్రా మ్రియన్తే;
క్రుద్ధం నచే ద్వీక్షతే భీమసేనం
సుయోధనో మన్యతే సిద్ధ మర్థమ్.

ఇన్ద్రో పేత్య నోత్సహే తాత హర్తు
మైశ్వర్యం నో జీవతి భీమసేనే,
ధనఞ్జయే నకులేచైవ సూత,
తథా వీరే సహదేవే సహిష్ణౌ.

* * * *

ఈక్రింది తెలుఁగుపద్దెములలో పైవాని యర్థము సుస్పష్టమగుట ముందటివానికింబలె గద్యరూపమున వ్రాయమానితిని. పైవానియందలి భావమును జెక్కు చెదరనీక తన సూక్ష్మనఁ గూర్చి, అందలి సడలుబాటు ఇందుఁ బొరయనీక, సుప్రసన్నముగా భావమును సాక్షాత్కరింపఁ జేసినాఁడు తిక్కన—ఉపలక్షింపుఁడు!

తిక్కన తీర్పు:

ధర్మరాజు :

"చాపాచార్యుఁడు, భీష్ముఁడుం, గృపుఁడు, న
 శ్వత్థామయుం, గర్ణుఁడున్,
భూపశ్రేష్ఠుఁడుఁ దారు మన్నెఱుఁగరే
 పో! రెట్లుఁ గార్యంబు; లా
తాపాశంబులు జుట్ట లా వెఱిఁగియుం
 జావేఁడిమార్కొందు! రిం
తేపో! తమ్ముఁ గపిధ్వజప్రభల యం
 ధీభూతులం జేయవే!"

* * * *

"గాండీవజ్యారవం బుత్కటమయి పెలుచం
 గ్రమ్మినన్, భీమబాహా
దండం బేపారి కుంభద్గద జడియుచు రా
 చెంబుగాఁ దోఁచినన్ వే
దండద్వంద్వంబుమాడ్కిం దఱిమికవలు మా
 ద్యద్గతిం దాఁకినన్, జా
కుండం బోకుండఁ గౌరవ్యులకు వశమె బి
 ట్టులిక్కి మూర్ఛిల్లకుండన్."

పై నుదాహృతమగు వ్యాసకృతమూలమునకును, తిక్కనతెలుఁగునకును గల భేదము సవిమర్శముగఁ బరికింతము.

"కర్ణశ్చ జానాతి........." అని వ్యాసుఁడు, వాచ్యముచేసినాఁడు. తిక్కన దానికి, సంక్షిప్తపఱచి, భావమునకుఁ బుష్టినిచ్చి, వ్యంగ్యపూర్వకముగా కవితా కళను సాధించినాఁడు. వ్యాసుఁడు, కర్ణుని సుయోధనుని, ద్రోణుని భీష్ముని వరుసగాఁ జెప్పినాఁడు. కృపాశ్వత్థామలపే రెత్తఁడు! తొలుత కర్ణునిఁ, బిమ్మట సుయోధనుని, తరువాత ద్రోణ-భీష్ములను—నలువురను క్రమపఱచినాఁడు. దేనినిఁబట్టి ఈక్రమము నిర్ణయించి నట్టు? అధికారార్హతను బట్టియా? ఔచితిని బట్టియా? ఎఱుకగలవారినిఁ బేర్కొనవలయునెడ ద్రోణ-భీష్ముల నగ్గడించి తరువాత ఎవరినేని చెప్పఁదగును. సర్వ మెఱిఁగియుఁ దనపంతమే నెగ్గవలయు నను సుయోధనుఁడు హఠయోగి; కర్ణుఁడో: రారాజు అడుగుజాడలఁ బట్టి తనతోఁచినట్లు నూటిగా నడచు కర్మయోగి. ఇట్టి వీరిని ఎఱుకగలవారిలోఁ దొలుతగాఁ జెప్పుటయు, నిజముగా ఎఱుకగల ధర్మయోగులను- ద్రోణ, భీష్ములను—తరువాత చెప్పుటయు ఔచితి యనఁబడునా? ధర్మరాజు సంజయునితో వరుసగా నీనలువుర నిట్లనుడివె నని పురాణములపుట్టు వెఱింగిన బుద్ధిశాలురు వాదింపఁ బూనరుగదా! అర్హతను, అధికారతారతమ్యములను, ఔచితినిఁ బాటించియకాఁబోలు—తిక్కన, ద్రోణ, భీష్ముల తరువాత కృపాశ్వత్థామలను, పిమ్మట కర్మయోగిని కర్ణుని, పదంపడి హఠయోగిని సుయోధనునిఁ బేర్కొన్నాఁడు! ఎఱుకగల పెద్దలను వరుసఁబడి తెలిపి, ఎఱుఁగఁజాలని ఎఱుఁగనొల్లనివారి నిద్దఱను వాకొన్నాఁడు. ఎప్పుడు ఎక్కడ ఎవ్వఁడు ఎట్టు లే ర్కొన్నను, చాపాచార్యునో శాంతనవునో—

రలో నొకని మొదల నిడి, కృపాశ్వత్థాముల నిద్దఱనో అథవా ఒకరినేని, చెప్పి కడమవారిని వాకొనుచుఁ గ్రమభంగము పొరయనీక మరియాదఁ గాపాడువాఁడు తిక్కన. వ్యాసుఁ డిట్లు పాటించుట కానరాదు. చూడుఁడు:—

"ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుఁ గృపుఁడు
ద్రోణసుతుండును కర్ణశల్యులుఁ
బ్రాణము లా సుయోధనుని
పాలివయంద్రు; ఈ..............."

అని రాయబారి సంజయుని నోరను,—

"భీష్మద్రోణ కృపాదిధన్వి నికరాభీలంబు......"

అని తత్తరపడుచుండిన ఉత్తరుని నోరను బలికించినాఁడు తిక్కన. అంతియకాదు— ఉత్తరగోగ్రహణమున కురుసేనం జూపి జ్ఞప్తియించుకొనుటకై పేర్వేరవరుసఁ గిరీటి ఉత్తరకుమారునకుఁ దెలుపుచున్నాఁడు:

"కాంచనమయవేదికా కనత్కేతనో
జ్జ్వలవిభ్రమమువాఁడు కలశజుండు;
సింహలాంగూలభూషితనభోభాగకే
తుప్రేంఖణమువాఁడు ద్రోణసుతుఁడు;
కనకగోవృషసాంద్ర కాంతిపరిస్ఫుట
ధ్వజసముల్లాసంబువాఁడు కృపుఁడు;
లలితకంబుప్రభాకలితపతాకావి
హారంబువాఁడు రాధాత్మజుండు;
మణిమయోరగరుచిజాల మహితమైన
పడగవాఁడు కురుక్షితిపతి; మహోగ్ర
శిఖరఘనతాళతరువగు సిడమువాఁడు
మకరనదీసూనుఁ డేర్పడఁ జూచికొనుము."

ఇందుపమ మెలఁకువ గోల్పడదు. కలనికి మొనగాఁడు కలశజుఁడు (ద్రోణుఁడు.) ఆతనివెనుక అశ్వత్థామయు, వాతర్వాత కృపుఁడును నిలిచినారు. ఆపిఱుంద రాధేయుఁడు; పిమ్మట కురురాజు. దుముదారుదొర గాంగేయుఁడు. ఎత్తి పైఁబడవచ్చు పగఱనుండి ఏలికను గాచికొనుటకై, తమ్ముఁ గడచికాని సుయోధనుని దరియఁబడ, ద్రోణాదికర్ణులు మొగసాలమనను, భీష్ముఁడు వెన్నునను నిలిచినట్లు సంవిధానము. ఇది మూలము ననుసరించినదియ. పైసంఘటనమును మాతృకతోఁ బోల్చి తిక్కన తీర్పుతీరును గమనింపఁ బఱితపు వదలుదును.

మఱియు, "గాండీవవిస్ఫారితశబ్ద మాజౌ" అనిన పట్టున, వ్యాసభగవానుఁడు," గాండీవగుణరావము ధార్తరాష్ట్రులు ఇందనుక విని లేదుగాన బ్రదికిరి. క్రోధావిష్టుని భీమసేనునిఁ జూచునందాఁక తనపూన్కి సాగిన దనియే సుయోధనుఁడు నమ్మియుండఁగలఁడు." అని మరల "భీమార్జునులును, వీరుఁడగు నకులుఁడును, సహనశీలుఁడగు సహదేవుఁడును సజీవులైయుండునంతకు ఇంద్రుఁడేని మా ప్రభుత్వమును హరింపఁగలఁడటయా?" అని యుధిష్ఠిరుని నోరఁ బలికించినాఁడు. ఇందు కవితాకౌశల మెక్కడ? పూర్వార్ధమున గాండీవజ్యారవము జెప్పెను; క్రోధమూర్తిని భీమునిఁ బలికెను. ఉత్తరార్ధమున భీమార్జునులను, నకుల సహదేవులను రెట్టించెను. ఈపునరుక్తికిఁ బ్రయోజన మేమి?

ఇఁక తిక్కనతీర్పుఁ జిత్తగింపుఁడు—

"గాండీవజ్యారవంబు" తో మొదలిడి అర్జునుని పరాక్రమమును వ్యంగ్యముగా సూచించుచు గదాదండమండితుఁడగు భీముని బాహాదండశౌర్యమును దెలిపి, నకుల సహదేవుల రణవిద్యాప్రవీణత నెఱింగించినాఁడు. భావానుగుణమయిన, సన్నివేశసముచితమయిన వృత్తమును నడపినాఁడు. నలువుర అన్నదమ్ముల బలపరాక్రమశౌర్యముల రీతులం గ్రమముగాఁ బ్రకటించినాఁడు. తొలుత గాండీవజ్యారవము పలుమరు ఉత్కటముగాఁ గ్రమ్ముటయు, పిమ్మట బాహాదండ మేపాఱ కుంభద్గద జడిపించు భీముని రౌద్రాకృతి తోఁచుటయు, పదపడి ఏన్గులజోడువలెఁ దఱుము నకుల సహదేవుల తాఁకుటయుఁ జూపినాఁడు. అర్జునుఁడు శ్రవణమాత్రభయంకరుఁడని, భీముఁడు దర్శనమాత్ర భయంకరుఁడని, నకుల సహదేవులు సంఘర్షణమాత్రభయంకరులని తారతమ్యములను వ్యక్తీకరించినాఁడు. 'క్రమ్మినన్', 'తోఁచినన్', 'తాఁకినన్'—అని ధ్వనిఁ బ్రసాదించి మెఱుఁగువెట్టినాఁడు. ఇది తిక్కనతీర్పు.

ఇట్టిపట్టుల నెన్నేని జూపనగును. సంగ్రహణమున నున్న సొగసు సుగమును సొగతీతలో నుండదు. ఐనను, కళాచాపల్యమునఁ బడి మఱొక్కదానినిం జూప నుంకింతును.

వ్యాసుని కూర్పు-స్వర్గారోహణము:

స్వర్గరంగము – ధర్మరాజు ప్రవేశము – తత్పశ్చిమ భాగమున నాతని చిత్తవృత్తిఁ బరిశీలింపఁ గుతూహలురయిన నారదాదిమునుల గమనము.

వైశంపాయనుని మాట

“యుధిష్ఠిరుఁడు స్వర్గమున నడుగిడెను; ఐశ్వర్యసమగ్రుఁడై సింహాసనాసీనుఁ డయిన దుర్యోధనునిఁ గాంచెను. ఆ దుర్యోధనుఁడు సూర్యునట్లు ప్రకాశించుచు వీరపురుషస్వత్వమగు కీర్తిలాంఛనము ధరించి యుండెను. ఆతఁడు దివ్యతేజస్సంపన్నులు, శుభకర్మకరులు నగు సిద్ధాదిదేవతలం గూడియుండెను. దుర్యోధనుని, ఆతని యైశ్వర్యమును జూచి యుధిష్ఠిరుఁడు కోపోద్రిక్తుఁడై చూపు మఱల్చెను.* యుధిష్ఠిరుఁడు స్వర్గమున నడుగుబెట్టఁగానే ఐశ్వర్యసమగ్రుఁడు ఉత్తమపీఠస్థుఁడగు దుర్యోధనునిఁ గనెనని వైశంపాయనునిచేఁ బలికించి, ‘సూర్యప్రభాకలిత......’అని చెప్పించెను. ఆద్యంతములందు దుర్యోధనుని పేరు రెట్టించి చెప్పించెను. ఇందు నేర్పు పెంపు లేదు. కవిత – గానకళల జీవమంతయు ఎత్తుగడయందును, తీఱుగడయందును నిక్షిప్తమయియుండఁదగును. పైఁజెప్పిన ఉక్తి కేవలము వాచ్యము.

ఇఁక తిక్కనతీర్పు:—

“............కన్గొంటిరురఁ దోఁచె:
నున్నతాసనాసీనుఁ, డభ్యుదితసరసి
జాప్తసంకాశుఁ డమృతాశనాంగనాది
వృతుఁడు, వీరలక్ష్మీ విరాజితుఁడు, సతత
యుక్త సుఖసాధనుండు దుర్యోధనుండు!”

కనఁబడె నని ప్రారంభించి, ఆమహావైభవమునంతె ఎఱిఁగించి చివరకు పేరు వెలువరించినాఁడు తిక్కన కవితిలకుఁడు! ఇది తీర్పుగాదా?

ఈయదనున శబ్దప్రయోజనముదెస వ్యాసుని చూపునకు తిక్కనచూపునకు ఎంతవ్యత్యాసముగలదో స్థాలీపులాకన్యాయముగ నొకటి మాదలించినఁ జాలును.

ఈస్వర్గారోహణమునను, వ్యాసుఁడు ధర్మరాజును ‘యుధిష్ఠిరుఁడు’ అనియే పెక్కుడల వాడెనాఁడు! తిక్కన ఈపర్వమున నొక్కెడను ఆశబ్దమునకుఁ జోటిచ్చినాఁడు గాఁడు. యుధిష్ఠిరత్వమునకు ఈస్వర్గభూమి స్థానము గాదని, సమయమును గాదని తిక్కనకవి యెఱుఁగును. ఇక్కడనే కాదు——ఏపట్టుననేని తిక్కన పదప్రయోజనమునెడ ప్రజ్ఞతోల్పడె నని చెప్ప నయితికాదు. స్థానము సమయమును గమనింపక వ్యాసుఁడు ఇచ్చవచ్చినట్లు వాడినాఁడు.

ఈభాగ మింతట గట్టిపెట్టుదును. నాట్యకళావిరచనమున, పాత్రసృష్టియందుఁ బుష్టియందును వ్యాసునికి తిక్కనకుఁ గల కౌశలభేదము ముందు మనవిచేసికొందును.

వైశంపాయన ఉవాచ:—

* “స్వర్గం త్రివిష్టపం ప్రాప్య తవ పూర్వపితామహాః;
యుధిష్ఠిరప్రభృతయో యదకుర్వత తచ్ఛృణు.
స్వర్గం త్రివిష్టపం ప్రాప్య ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరః;
దుర్యోధనం శ్రియాజుష్టం దదర్శాసీన మాసనే.
భ్రాజమాన మివాదిత్యం వీరలక్ష్మ్యాభి సంవృతమ్
దేవైర్భ్రాజిష్ణుభిః సాధ్యైః సహితం పుణ్యకర్మభిః.
తతో యుధిష్ఠిరో రాజా దుర్యోధన మమర్షితః
సహసా సన్నివృత్తోఽభూ చ్ఛ్రియం దృష్ట్వా సు
యోధనే

తిరుక్కళిక్కుండ్రము-ఆకాశదృశ్యము
(పక్షితీర్థము)

—సి. జి. జగన్నాథదాసు.

అథర్వ వేదము

బుర్రా వేంకటసుబ్బారాయుడు, యమ్. ఏ.,

౧

అథర్వవేదమును జదువువారు చాలఅరుదు. అందలివిషయములనుగూర్చికూడ చాలతక్కువ మందికి తెలిసియుండును. అథర్వవేద మన మంత్రశాస్త్రమనియు, నాయుర్వేదమునకు జెందినదనియు, భూతవిద్యకు జెందినదనియు, ధనుర్విద్యకు జెందినదనియు నిట్లనేక లనేకవిధముల దలంచుచున్నారు. ఈ యభిప్రాయము లన్నియుగూడ కొంతవఱకు సత్యములు, కొంతవఱకు నసత్యములుగూడ నైయున్నవి. అథర్వవేదమున బైవిషయముల నన్నిటిగూర్చియేకాక మఱికొన్ని యితరవిషయములగూర్చికూడ ఉన్నది. కాని ప్రత్యేకించి యేయొక్క విషయమునుగూర్చియు నాద్యంతమును లేదు

అథర్వవేదము ఋగ్యజుస్సామవేదములకు(అనగా త్రయీవిద్యకు) తరువాతిదిగా నెంచబడుచున్నది. అనగా నిది వైదికగ్రంథములలో దురీయస్థానము నలంకరించుచున్నది. దీనికే 'అథర్వణ' మనియు, 'అథర్వాంగిరసః' అనియు, 'భృగ్వంగిరసః' అనియు, బ్రహ్మవేదమనియు గూడ పేర్లు కలవు. అథర్వవేదమునకు దొమ్మిది శాఖలు గలవని సంప్రదాయవాదులు నుడువుదురు. కాని, మన కగపడునవిమాత్రము రెండే. అవి (౧) శౌనకీయశాఖ (౨) పైప్పలాదశాఖ (అనునవి.)

వీనిలో శౌనకీయశాఖయే ప్రధానమైనదిగా గనుపించును. రెండవది కాశ్మీరమున కొద్దిచోట్ల దప్ప నెక్కడను వాడుకలో లేదు. కాశ్మీరమునందైనను నీశాఖకు జెందిన పూర్ణమగు సంహితాగ్రంథము లభ్యముకాలేదు. శౌనకీయశాఖకు జెందిన సంహిత హిందూదేశమునను, పశ్చిమదేశములందునుగూడ అనేక పర్యాయములు ముద్రితమైనది.

అథర్వవేదమును బఠించువారరుదని చెప్పియుంటిని. అథర్వము* స్థితి యీరీతినే యుండిన గొలది కాలములో స్వరయుక్తముగా జదువువారు లేమి, ఈ వేదము నశించుట నిక్కువము. స్వరయుక్తముగా దీనిని జదివినవారు వృద్ధులలో గొంద అక్కడక్కడ గలరు. అట్టివారు కొలదిమంది కాశీయం దున్నారు. వీరు ఋగ్వేదులైయుండియు, నాసక్తిచే నథర్వమునుగూడ వల్లించియున్నారు.

ఈ వేదమునకుగూడ మిగిలిన వేదములకుబలె బ్రాహ్మణాదులు గలవు. గోపథబ్రాహ్మణము దీనికి జెందినదే. ఈ బ్రాహ్మణ మీ వేదమునకు జెందిన వైతాన శ్రౌతసూత్రముపై నాధారపడియున్న దనియు, నందుచే నా శ్రౌతసూత్రముకంటె నర్వాచీనమైనదనియు గొందఱు విమర్శకులు చెప్పుచున్నారు. పైజెప్పిన శ్రౌతసూత్రముగాక, ఈవేదమునకు జెందినవి కౌశిక శ్రౌతసూత్రమనియు, కౌశికగృహ్యసూత్రమనియు మఱి రెండు కలవు. ఈవేదమునకు జెందిన యుపనిషత్తులు చాలకలవు. అందు ముండకోపనిషదాదులు ముఖ్యమైనవి. ఈవేదమునకు జెందిన యొక ప్రాతిశాఖ్యగూడ కలదు.

ఈవేదము (శౌనకీయసంహిత) ఇరువదికాండలుగ విభజింపబడియున్నది. కాండలయందు సూక్తములు, మంత్రములు నని యంతర్భేదముగలదు. అష్టకములు, ననువాకములు నని మఱియొక విభజనగూడ కలదు.

అథర్వవేదమునందలి విషయములు :

అథర్వమునుగూర్చి విమర్శించుటకు బూర్వము దీనియందలి విషయముల బరిశీలింతము. ఇందలి సూక్త

---

* ఈ వ్యాసమున సందర్భమునుబట్టి వేఱొకయర్థము కాన్పించనిచోట్లనెల్ల 'అథర్వము' అనుపదము '.అథర్వసంహిత' అనునర్థమున నుపయోగింపబడినది. వ్యాసముయొక్క నామముకూడ నాయర్థముననే ఉపయోగింపబడినది.

ముల నీక్రిందివిధమున విషయభేదమునుబట్టి విభజింప నగును :

౧. భైషజ్యసూక్తములు :— వ్యాధులను, గ్రహాదులను వదల్చుట కుపయోగించు మంత్రములు గలవి.

౨. ఆయుష్యసూక్తములు :— ఆయురారోగ్యదములగు మంత్రములు గలవి.

౩. ఆభిచారిక లేక, కృత్యాప్రతిహరణసూక్తములు :— ఇందు పిశాచాదుల బారద్రోలుటకును, ప్రయోగము మొదలగునవి చేయుటకును, వైరులను, మంత్రవేత్తలను జంపుటకును నుపయోగించు మంత్రములు గలవు.

౪. స్త్రీకర్మలు

౫. సామ్మనస్య సూక్తములు :— సభలయందు ఘనతసంపాదింప నుపయోగించు సూక్తములు.

౬. రాజకర్మకు జెందిన సూక్తములు.

౭. బ్రాహ్మణుల స్వోత్కర్షను వెల్లడించునట్టియు, వారి శ్రేయస్సుల కుపయోగించునట్టియు సూక్తములు.

౮. పౌష్టికసూక్తములు :— అభ్యుదయార్థము, ఆపదనుండి విముక్తికై యుపయోగించు మంత్రములు గలవి.

౯. ప్రాయశ్చిత్తసూక్తములు.

౧౦. తాత్త్వికసూక్తములు :— తత్త్వజ్ఞానము, ప్రపంచోత్పత్తి మొదలగువానిం జెప్పునవి.

౧౧. ఆచారకాండకు జెందిన సూక్తములు.

౧౨ విషయపృథక్త్వము ప్రధానముగా గల కాండలు:—ఇట్టివి త్రయోదశకాండమొదలు అష్టాదశకాండవఱకును గలవు. వీనిలో నొక్కొక్క కాండయం దొక్కొక్క విషయమునుగూర్చి చెప్పబడియున్నది.

౧౩. ఇరువదియవ కాండ

౧౪. కుంతాపసూక్తములు.

I. భైషజ్యసూక్తములు

ఇవి రెండువిధములుగా నున్నవి :

౧. వ్యాధుల బోగొట్టుట కుపయోగించునవి.

౨. పిశాచాదులబారద్రోలుట కుపయోగించునవి.

వీనియందు కొన్ని మూలికల యుపయోగము గూడ చెప్పబడియున్నది. ఇట్లుపయోగించు నోషధికి 'భేషజీ' అనియు, ఉదకమునకు 'భేషజీః' అనియు వాడుక గలదు. ఇందు శాంతికర్మయేకాని ఆభిచారిక కర్మ యేమాత్రమును లేదు. ఇందలి మాయవిద్య మిక్కిలి సాధువైనదేకాని దారుణమైనది కాదు.

ఇంత ప్రాచీనకాలమున వైద్యశాస్త్ర మున్నట్లు ప్రపంచమున మఱే యేవాఙ్మయమునందును కానము. ఋగ్వేదదశమమండలమున నీరీతినే యున్నసూక్తములు గూడ నీభైషజ్య సూక్తములతో సమకాలీనములని తోచును. బహుశః ఇట్టిసూక్తము లన్నియు నార్యులు, యూరోపియనులు కలిసియున్న కాలము నుండియు నుండి యుండవచ్చును.

ఈభైషజ్యసూక్తములకును, ఉపవేదమని చెప్పబడుచున్న ఆయుర్వేదమునకును, అత్యంతసంబంధము కాననగును. ఈరెంటియందునుగూడ తక్మ, యక్ష్మ, జ్వరముల విషయమై నిదాన మొకటే యైనట్లు గాన్పించును.

అథర్వమున ఆస్రావము, అపచిత్, అతిసారము, అప్లి అనురోగములనుగూర్చి తరచు వినుచుందుము. బహుశః ఆయుర్వేదము క్రీ. పూ. ౧౦౦౦ సంవత్సరములనుండియు వృద్ధినొందుచుండి యుండును. మన ఆయుర్వేదమే అరేబియాద్వారా యూరపు ప్రవేశించినదనుట కాధారములు గలవు.

వీనియందు (భైషజ్యసూక్తములందు) రోగములు ద్వివిధముగ విభజింపబడినవి—౧. అంతశ్శరీరమునకు జెందినవి, ౨. బాహ్యశరీరమునకు జెందినవి.

౧. అంతశ్శారీరకములు :— (అ) ఇందు ముఖ్యమైనది 'తక్మ' యనునది. దీని కౌషధము I. ౨౫;

V. ౪; V. ౨౩; VI. ౨౦; VII. ౧౧౬; XIX. ౩౯ సూక్తములలో జెప్పబడియున్నది.

(ఆ) అంతశ్శరీరమునకు జెందిన మఱియొక రోగము 'జలోదరము' (Dropsy). ఇది వరుణప్రేరిత మనీ యున్నది. (ఐతరేయబ్రాహ్మణమందున్న శున శ్శేపాఖ్యానమును జూడుడు.) ఇది గుండెకు జెందిన వ్యాధియని వీరుచేసిన నిదానము చాల సరిగా నున్నది.

(ఇ) యక్ష్మ మొదలగునవి.

(౨) బాహ్యశరీరమునకు జెందిన వ్యాధులు: (అ) కిలాసము (ఒకవిధమగు కుష్ఠురోగము), (ఆ) విద్రధి (వ్రణము), (ఇ) అపచిత్ (గండమాలమునకు జెందిన వ్యాధి, (ఈ) కురుపులు, (ఉ) దెబ్బలు.

పై వాని కన్నిటికిని అథర్వమున చికిత్సలు చెప్పబడి యున్నవి. "అమూర్యాయన్తియోషితో" అను సూక్తమునుబట్టి యాకాలమునాటికే పట్టీలువేయుట, కట్లు కట్టుట మొదలగు చికిత్సలు తెలిసియున్నట్లు తోచును. వీనిలో గొన్ని సూక్తములు సర్పవిద్యకు,* విషవిద్యకును జెందియున్నవి. వీని బఠించిన సర్పములు జేరకుండును. సర్పదష్టులైనవారు విషముపోయి స్వస్థులగుదురు. శిరోజవృద్ధికిగూడ నిం దౌషధము చెప్పబడి యున్నది. పిచ్చి, వెఱ్ఱి-వీనిని గూర్చి చెప్పును, గొన్ని సూక్తములు భూతవైద్యములోనికి దిగుచున్నవి. రక్షస్సులను, మూర్ఛలను బారద్రోలుటకై కొన్నిమంత్రములు గలవు. 'వ్యాధి' యను రక్షస్సునకు కణ్వషమన్పే రట. ఈరక్షస్సు గర్భమునన్న శిశువును దినివేయునని యానాటివారి నమ్మకము.

చికిత్సార్థమై యున్న కొన్నిమంత్రములు ఆయుర్దాయదములుగగూడ నుపయోగింప వీలుగల్గియున్నవి. VII ౧౦. సూక్తములో శిశువును 'జంభుని' నుండి రక్షించుటకొకమంత్రము గలదు.

ఇట్టి శాంతికారకములగు భైషజ్యాదిసూక్తము లన్నియు నాథర్వణునిచేతను, ఘోరాభిచారికసూక్తము లన్నియు 'నంగిరసు'నిచేతను నిట్లథర్వమంతయు రెండు తరగతులుగ రచింపబడియున్నట్లు కనుపించును. దీనిని గూర్చి ముందుముందు చెప్పుదుము.

పైనజెప్పిన విషయముల గాంచిన నాకాలపు ప్రజలు వ్యాధులనుగూడ నొకవిధమగు పిశాచముల మాడ్కి చూచుచుండిరనియు, నట్టిపిశాచముల బారద్రోలుటకునై యోషధుల నధిష్ఠించియుండు దేవతల నాహ్వానించుచు, మంత్రితములగు నోషధుల నుపయోగించుచుండిరనియు దోచును.

II ఆయుష్యసూక్తములు

ఇం దాయురారోగ్యములకై మంత్రములుగలవు. వీనికిని పై జెప్పిన భైషజ్యసూక్తములకును చాల సంబంధము గలదు. ఇందు శతసంవత్సరపరిమి తాయుస్సును, పశుపుత్రాదులను నిమ్మని తరచు ప్రార్థనలు గలవు. (ఈ విషయమున గృహ్యసూత్రముల జూడుడు.) మఱియు యమ, మృత్యు, నిర్ ఋ, త్యంతకాదు లత్యంతవిధేయతతో స్వస్తికై బుజ్జగింపబడియుండిరి. ఈ సూక్తములతో తరచుగా నగ్నికి సంబంధముగలదు.†

III ఆభిచారిక, లేక కృత్యాప్రతిహరణ సూక్తములు

ఇందు రిపు, భూత, మాంత్రికులపై ప్రయోగమునకై వినియోగించు మంత్రములు గలవు. ఈవిద్యకు 'యాతువిద్య' అనిపేరు. ఇది ఘోరరూపమగు వేదమని కొంద అందురు. ఇందు మానవమాత్రులగు మాంత్రికుల

---

* సర్ప వ్యాఘ్రములగూర్చి అథర్వమున తరచు ప్రసంగింపబడుటచే నిప్పటికిని ఇవి విశేషముగాగల వంగదేశమున కీయథర్వము రచియించునాటికి, ఆర్యులు వచ్చియుండిరనియు, నచ్చటనే యథర్వవేదము రచింపబడెననియు నొకవాదము గలదు.

† ఈసందర్భమున జీవప్రాణములతో నగ్నికి సంబంధ మున్నట్లు సూచించు యజుర్వేద మంత్రములను, గృహ్యసూత్రములను, ఉపనిషద్వాక్యములను జూడుడు.

తను, ఘోరరక్షస్సులకును భేదము గమనింపబడియుండ లేదు. భ్రాతృవ్య, సపత్న, అరాయ, పిశాచ, సదాన్వా అను పదము లీయిద్దఱివిషయమునను జెప్పబడియున్నవి. ఈభాగము 'అంగిరసుని'తో తరచు సంబంధము గలిగియున్నది. బహుశః 'అథర్వాంగిరసః' అను పేరునందు 'అంగిరసః' అను పేరుగలయాత డీ సూక్తముల రచయిత యైయుండవచ్చును.

'అభిచార' అనునది సామాన్యపదము. అందలి భేదములు (౧) కృత్య, (౨) వలగా, (రహస్యస్థలమున చేయు ప్రయోగము). (౩) మూలకర్మలు (ఓషధులతో జేసెడి కర్మ.) నవీన 'విధాన' వాఙ్మయమున నీ యాభిచారిక కర్మయందు వేఱువేఱు విభాగము లేర్పడినవి.

మంత్రవిద్య హిందూయూరోపియన్ కాలము నుండియు నున్నట్లు గన్పట్టును. ఇప్పటికిని ఐర్లండు జర్మనీదేశములలో నొకవిధమగు మంత్రవిద్య కలదని తెలియుచున్నది.

ఆభిచారిక కర్మకు జెందిన సూక్తములలో గొన్నింట పడతుల సుఖప్రసవమునకై యనేకరక్షస్సులు నామములతో సంబోధింపబడి బుజ్జగింపబడుచున్నవి. ఒక్కొక్కచో వానిని తరిమివేయుటకై మంత్రములు గలవు. మానవశత్రువులపై ప్రయోగమునకనువగు మంత్రము లింతకంటె నెక్కువగా నున్నట్లు గనుపించును. ఇట్టివానియం దేదేని యొక ప్రత్యేక దేవత యాహ్వానింపబడుచున్నది. విహవ్యసూక్తము V. ౩ "మమాగ్నే వర్చో విహవే ష్వస్తు" అనుదాని నిట్టి వాని కుదాహరణగా గైకొనదగును.

IV స్త్రీ కర్మలు

ఇవి ఋగ్వేదము X ౮౫ (వివాహసూక్తము) లోని కర్మలను బోలియుండును. స్త్రీలకు వివాహ సందర్భమున జేకూరబోయెడు నుపద్రవములే ఇట్టి స్త్రీ కర్మలలో చాలవానికి గారణమైనట్లు కనుపించును. అథర్వమునగాక యిట్టి స్త్రీకర్మలను గూర్చి యీ క్రిందివానిలో గలదు.

ఋగ్వేదము:—X ౪౦; ౮౫, ౧౪౫, ౧౫౯, ౧౬౨, ౧౮౩ సూక్తములు.

తైత్తిరీయసంహిత:—II (iii) ౯౧.

మైత్రాయణిసంహిత:—II (iii) ౭.

తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము:—II (iii) ౧౦.

శతపథబ్రాహ్మణము:—XIV (ix) ౪ (అనగా బృహదారణ్యకోపనిషత్తు VI ౪.) ఇట్టివి పెక్కులు గృహ్యకర్మలయందుగూడ కాననగును. అథర్వమున స్త్రీలు మంత్రవిద్యయం దారితేరినట్లు కనుపింతురు. స్త్రీల కిట్టి శక్తినిగూర్చి యింకను ఋగ్విధానము I ii ౫; II xxxv ౨; III xv ౨; XIX iii; XXI iv మొదలగువానియందు గూడ విశేషించి చెప్పబడి యున్నది.

అన్యోన్యప్రేమ కుదురుటకై స్త్రీపురుషులచే నిట్టి మాయవిద్య యభ్యసింపబడియుండవచ్చును. అట్టి యభీష్టములను నెరవేర్చుకొనుటకై వీరు మంత్రితములగు నోషధులనుగూడ నుపయోగించుచుండెడివారు. అథర్వమున వైదికవాఙ్మయమంతటిలో మొదటిసారి కామబాణమునుగూర్చి చెప్పబడియున్నది. "ఇషుః కామస్య యా భీమా తయా విధ్యామి త్వా హృది. ఆధీపర్ణాం కామశల్యా మిషుం సంకల్పకుల్మలాం. తాం సుసన్నతాం కృత్వా కామో విధ్యతు త్వా హృది" (III. ౨౫ I. ౨) మొదలగువానిని జూడుడు. స్త్రీకర్మలకు జెందిన సూక్తము లన్నియు రెండువిధములుగ విభజింపవచ్చును.

౧. నాశనహేతుకములు

౨. శాంతిదములు

ఇందు మొదటితరగతికి జెందినవానిలో సపత్నులనుగాని ప్రేమకు ఇతరాటంకములనుగాని నాశనము సేయుటకై మారణప్రయోగములు గలవు. రెండవ తరగతికి జెందినసూక్తములు వధువునందలి దోషపరిహారమునకైకాని, వివాహసందర్భమున వధువునకు రాగల యుపద్రవముల వారించుటకైకాని యుపయోగింపబడు చున్నవి. వీనివిషయమై గృహ్యసూత్రములలో విశే

శించి చెప్పబడియున్నది. మఱియు నథర్వమునగూడ ప్రశ్నించి యొకకాండ గలదు. (౧౪-వ కాండ.) (వివాహానంతరము చేయవలసిన స్త్రీకర్మలనుగూర్చి, గర్భాధానము, సీమంతము, పుంసవనము, శోష్యంతీకర్మ, జాతకర్మ మొదలగుసంస్కారములగూర్చి విపులముగా జెప్పునట్టి గృహ్యసూత్రముల జూడుడు.) సుఖప్రసవమునకై యథర్వమున 'వషట్ తే' అను సూక్తము (I ౧౧) చెప్పబడినది.

V సామ్మనస్యసూక్తములు

ఇవియన్నియు సభకు జెందినవి. ఇందువేర్వేరు ఫలముల బడయుటకై వేరువేరు సూక్తములు గలవు. ఇవియన్నియు సభలో నాధిక్యము సంపాదించుట కుపయోగించును. ఇందు సభకేగునాతడు సభ్యులందరి మెప్పును బడయుటకును, ప్రతివాదుల క్రోధ మడంచుటకును, గ్రామసభలో దన వాక్కున కంద రొడంబడునట్లు చేయుటకును, రాజకీయసాంఘికసంస్థలలో ఘనత సంపాదించుటకును, నందరిలో దానె యనుగ్రహపాత్రు డగుటకును, సభయందు నిజవాదమున జయము గాంచుటకును నుపయోగపడు సూక్తము లనేకములు గలవు. ఇట్టివిషయములే ఋగ్వేదము II. ౨౭; VII. ౧౨; X ౧౬౬, ౧౯౧ సూక్తములలో గలవు.

VI రాజకర్మకు జెందిన సూక్తములు

అథర్వవేదమును బరీక్షించి చూచిన నాకాలమున ప్రజలలో రెండువిధములగు నాగరికత గనుపించును. సామ్మనస్యాదిసూక్తములబట్టి యానాటిప్రజలు రాజకీయన్యాయవేత్తలు నైయుండి రాజకీయవిషయములలో నారితేరినవారివలె కనుపింతురు. ఇట్లే రాజకర్మకు జెందిన సూక్తములనుబట్టికూడ నిర్ణయింపవీలున్నది. మఱియొకచో గొన్ని సూక్తములవలన నానాటి ప్రజలు మూఢవిశ్వాసములలో మునిగియున్నట్లగపడుదురు. దీనినిబట్టి ప్రజలు రెండుతరగతులుగ నుండియున్నట్లూహింపనగును. ఇందు మొదటి తరగతికి జెందినవారు (బహుశః బ్రాహ్మణక్షత్రియులు) రాజకీయములలో బాల్గొనుచుండిరి. శేషించినవారందరు కర్షకులై యుండి, తద్వృత్తికి సహజమైన మూఢభక్తి, మూఢవిశ్వాసములు మొదలగువానిని గలిగియుండిరి. అందుచే నిట్టి రెండువిధముల నాగరకతయు నథర్వమున బ్రతిబింబించుచున్నది.

అదియుగాక నాథర్వణమతాచార్యుల ప్రభావము కేవలము సామాన్యప్రజ యందేకాక రాజసభలయందుగూడ చూపబడుచుండును. ఇట్టి కారణమును బట్టియే కొందరు విమర్శకులు, అథర్వము బ్రహ్మవేదమని పిలువబడుట కట్టి యర్హత గలదో క్షత్రవేదమని పిలువబడుటకుగూడ నట్టియర్హత గలిగియున్నదనుచున్నారు.

అథర్వణులు మొదట సాధారణప్రజల ప్రాపకమునంది క్రమేపీ రాజుల యనుగ్రహము నంది మతాచార్యులు, రాజపురోహితులు నైన ట్లగపడుదురు. రాజుల ప్రాపకమునందుటకు పైనుదాహరించిన కర్మలకు జెందిన సూక్తములుకూడ కారణమైయుండునని తోచును.

ఈ సూక్తములలో గొన్ని రాజుయొక్క యెన్నికనుగూర్చియు, మరికొన్ని రాజ్యాభిషేకమును గూర్చియు నున్నవి. రాజ్యమును విస్తరింపజేయుట, బలపరచుట, శత్రువులనుండి రక్షించుట మొదలగు కర్మలయందు రాజు నిజపురోహితుని మంత్రసహాయము నపేక్షించుచుండెను. ఇట్టిపురోహితుడు, అథర్వమునందలి పైజెప్పిన సూక్తములలోని మంత్రముల నుపయోగించి రాజుయొక్క యభివాంఛితమును నెరవేర్చుచుండెను. మరియు నిట్టి పౌరోహిత్యము ప్రథమమున నేరిదైయుండినను కాలక్రమమున నాథర్వణునకుదప్ప నితరులకు రాకయుండెననుట కాధారములు గలవు. కాలక్రమమున రాజుయొక్క జయము పురోహితుని మంత్రప్రభావముపై నాధారపడియుండు ననునమ్మకము ప్రజలలో బయలుదేరెను. (శ్రౌతసూత్రములను నైతరేయబ్రాహ్మణమునందలి యైంద్రమహాభిషేకమును జూడుడు) పైసూక్తములబట్టి రాజు యుద్ధాదులందు పురోహితుని సలహాప్రకారము చేయవలెననియు, పగతుర సేనను బట్టుటకు పురోహితుడు మాయల బన్నుచుండెననియు దెలియుచున్నది.

VII బ్రాహ్మణుల స్వోత్కర్షను వెల్లడించునట్టియు, వారి శ్రేయస్సున కుపయోగించునట్టియు సూక్తములు:

అథర్వవేదకాలమున బ్రాహ్మణులు మిక్కిలి యున్నతపదవి నున్నట్లీసూక్తములవలన దెలియుచున్నది. వారి కసామాన్యములును, నన్యదుర్లభంబులును నగు నెన్నియో హక్కు లుండియుండెను. ఈ కాలమునుండియే వారు 'భూసుర' లని పిలుచుకొనుచున్నట్లగపడును. తాము దేవతలకును, మనుష్యులకును మధ్యస్తరగతివారమని వారు ప్రజల కెరిగించుచుండిరి. ఈకాలపు బ్రాహ్మణుల సాంఘికస్థితి శ్రౌతసూత్రములలో గనబడు బ్రాహ్మణుల స్థితిని బోలియున్నది. ఇందు బ్రాహ్మణు లెవ్వరిచేతనుగూడ హింసింపబడ దగనివారనియు, నధికమగు దక్షిణ కర్హులనియు నున్నది. బ్రాహ్మణహింసయు, బ్రాహ్మణహత్యయు మహాపాతకములని యీ సూక్తములు ఘోషించుచున్నవి. (ఇట్టి బ్రాహ్మణోత్కర్ష పురాణేతిహాసములలో విశేషించి కలదు.) ఇట్టి నిషేధవాక్యములకంటె విధివాక్యము లెక్కువగ గలవు. వీనిలో బ్రాహ్మణులు పూజాదక్షిణాదుల కర్హులనియు, బ్రాహ్మణుల కిచ్చిన దక్షిణ స్వర్లోకమున నిల్వయుంచుకొన్న నిధివంటిదనియు నున్నది. 'వీతం సదస్థాః పరివో దదామి' అను సూక్తమును జూడుడు. (VI ౨౩). ఇందు కొన్ని సూక్తములు పురోహితియొక్క ప్రాముఖ్యమును, తన్మాహాత్మ్యమును జెప్పుచున్నవి. కొన్నిసూక్తములలో స్వోత్కర్షకథనముతోబాటు బ్రాహ్మణుల ధనతృష్ణగూడ వెల్లడియగుచున్నది. ఇట్టివానికి III ౨౯ ; VI. ౬౧ ; VII ౭ సూక్తములలో బ్రాయశ్చిత్తము విధింపబడియున్నది. మరియొకచో బ్రాహ్మణు లెట్లు తమయున్నతపదవి నిల్పుకొనవలెనో చెప్పబడియున్నది.

VIII పౌష్టికసూక్తములు

ఈసూక్తములు సదా యభ్యుదయమును, నాపదలనుండి విముక్తిని గోరు మంత్రములతో నిండియున్నవి. అథర్వవేదమంతయు నిట్టి యభ్యుదయమును గోరకైన ప్రార్థనలతో నిండియుండుటచేతనే కొందరథర్వవేదము కామ్యేష్టివంటిదని యనుచున్నారు. ఇందు (పౌష్టికసూక్తములలో) గృహారామముల యభ్యున్నతినిగూర్చియు, నదీక్షేత్రముల యనుకూలతను గూర్చియు, వర్ష పాతమునుగూర్చియు, సస్యసమృద్ధినిగూర్చియు, గవాశ్వాదుల సౌఖ్యమును గూర్చియు, ద్యూతవాణిజ్యములం దదృష్టమునుగూర్చియు, ప్రయాణమునందు క్షేమమునుగూర్చియు, సర్పాదివిషజంతువులనుండి యనుపద్రవమునుగూర్చియు నసామాన్యములగు ప్రార్థనామంత్రములు గలవు. ఇట్టివిషయములే మనకు దరచు గృహ్యసూత్రములందు గోచరించును. ఇట్టి ప్రార్థనలలో తరచు "శంనో అస్తు ద్విపదే; శం చతుష్పదే" అను పశుపుత్రాదుల క్షేమమునుగూర్చిన మంత్రము పల్లవివలె గానబడుచున్నది. దుష్టదైవమునుండియు, నాపదలనుండియు విముక్తిని గలుగజేయుమనునట్టియు, పశుపుత్రాదులను విరివిగా నిమ్మనునట్టియు ప్రార్థనలు గల సూక్తములీయథర్వవేదమున దాదాపుగా నైదవవంతుగలవు.

గృహ్యనిర్మాణమునుగూర్చి యిందు కొన్ని మంత్రములు గలవు. ఈవిషయమై గృహ్యసూత్రములను జూడుడు. లాంగలపూజనుగూర్చి యొకసూక్తము గలదు. దీనివిషయమైకూడ గృ. సూ. లను జూడుడు. వర్షార్థము కొన్నిమంత్రము లున్నవి. (ఋగ్వే. మండూకసూక్తము*.) కొన్నిమంత్రములు గొల్లవాండ్రకు చోరాదులనుండియు, క్రూరజంతువులనుండియు బాధ పోగొట్టునవియై యున్నవి. వర్తకమును గూర్చియు, ప్రయాణమునుగూర్చియు తృతీయకాండయందలి ౧౫-వ సూక్తమున జెప్పబడియున్నది. నిర్విఘ్నముగను, నిరుపద్రవముగను ప్రయాణము సాగుటకై యొక సూక్తము గలదు. వాతావరణమునుగూర్చియు నొకచో గలదు. ఇందలి కొన్నిమంత్రములవలన నప్పటిరోజులలో సర్పభీతి చాలగ నుండియున్నట్లు దోచును. సర్పములనుండి రక్షించుటకై యీమంత్రము లుద్దిష్టములై

* వర్షమునకై యిప్పటికిని ఆంధ్రదేశమున పల్లెటూళ్లలో గప్ప నూరేగించు నాచారము గలదు.

యుండును. ఈసూక్తములలోనే శ్రౌతగృహ్యసూత్రములలో విశేషముగా జెప్పబడియున్న దర్శపౌర్ణమాస్యలందు పశుపుత్రాదులకై చేయబడు నిష్టులు మొదలగు వానినిగూర్చికూడ జెప్పబడియున్నది.

IX ప్రాయశ్చిత్తసూక్తములు

ఈ విభాగమునకు జెందినవి దాదాపు ౮౦ సూక్తములు గలవు. ఇందలి విషయములు ప్రాయశ్చిత్తమునకు జెందినవి. కర్మాచరణమున దప్పుచేయుట యొకపాపముగా పరిగణింపబడుటయే ఈప్రాయశ్చిత్త సూక్తములకు కారణమైనట్లు కనపడును. ఇట్టి ప్రాయశ్చిత్తసూక్తము లిం దుండుటంజేసి, కొందరు విమర్శకు లీయథర్వము బ్రాహ్మణములకంటె నర్వాచీనమనియు, ప్రాయశ్చిత్తమునుగూర్చి విశేషించియున్న శ్రౌతధర్మసూత్రములతో సమకాలీనమనియు తలంచుచున్నారు.

X తాత్త్వికసూక్తములు

తత్త్వజ్ఞానముతో హలకర్మలలో నిమగ్నులైన గ్రామనివాసులకుగాని రాజకర్మలయందు నిమగ్నులైన పురోహితాదులకుగాని (అథర్వవేదకాలమునం దీరెండు తరగతులకే ప్రజలు జెందియున్నట్లు కనుపింతురు) సంబంధము లేకుండుటచే నీసూక్తము లీయథర్వవేదమున నేల సమకూర్చబడినవో తెలియరాదు. తత్త్వజ్ఞానమునుగూర్చి ప్రసంగముగల యితరవేదములతో బాటు దీనికిగూడ వేదప్రామాణ్యము గలుగుటకై యథర్వణాచార్యు లిందు గొన్ని కల్లబొల్లి తత్త్వజ్ఞానపు సూక్తములు వీలైనచోట్లనెల్ల నర్థరహితముగ జొప్పించిరని కొందరు విమర్శకుల యభిప్రాయము.

ఇందలి సూక్తము లంతగా నర్వాచీనములైనట్లు గావరావు. బహుశః యిట్టి సూక్తములమూలముననే యథర్వమునకు బ్రహ్మవేద మనుపేరు వచ్చియుండును. ఇందు అసత్తు, కామము (ఇచ్ఛ) మొదలగువిషయములనుగూర్చి తరచు తాత్త్వికవాదములు కనవచ్చును. ఇందు క్షుద్రవస్తువులగూర్చికూడ పెద్దపెద్ద యుపన్యాసము లుండుటచే "నిందలి సారము గణింపదగినది కా"దనియు, "నిందు గనబడు వేదాంతము బూటకపు వేదాంతము, మిగిలిన వేదములవలె నీవేదముగూడ కనబడుటకై యిందు కొన్ని కల్లబొల్లి వేదాంతపువాక్యములు దొర్లింపబడిన"వనియు గొందరు విమర్శకులు జెప్పు వాదమునకు దగినట్లిందు గొన్నిసూక్తము లూరక డాంబికముగాను, కృత్రిమముగాను, అన్యోన్యవిరుద్ధముగాను నున్నవి.

ఇందు భూరివిశ్వముయొక్క ఏకత్వమును బాటు కొన్ని సమస్యలుగూడ గలవు. ఇందలి వరుణసూక్తము మాత్ర మపూర్వమై, నూతనవిషయభరితమై యొప్పారుచున్నది. ఇట్లితరవేదస్థవిషయములనుగూర్చి నూతనాశయములను వెదజల్లు సూక్తము లీవిభాగమున మరికొన్ని కలవు. ఈతాత్త్వికవిషయములుగల సూక్తములందు చాలవరకు ఋగ్వేదస్థతాత్త్వికసూక్తప్రభావము కనుపించునుకాని ఋగ్వేదమున నూరక స్పృశించి విడువబడిన విషయము లన్నియు నిందు తరచి తరచి వివరింపబడినవి. ఇట్టి సూక్తములకు జెందినవి, అథర్వమున 'కేనపార్ష్ణీ ఆభృతే పూరుషస్య' (X. ౨;) "యః మన్యుర్జాయా మావహత్" (XI. ౮.) మొదలైనవి. ఈరెంటియందును పురుషసూక్తము (ఋగ్వేదము X. ౯౦.) యొక్క ప్రభావము కనుపించును ఇందు మొదటిదానియందు (X. ౨.) ఋగ్వేదస్థహిరణ్యసూక్తముయొక్క ప్రభావమును, రెండవదానియందు (XI. ౮.) ఋగ్వేదములోని సూర్యాసూక్తము (= వివాహసూక్తము X. ౮౫.) యొక్క ప్రభావమును గూడ కనుపించును. ఇం దాత్మబ్రహ్మల యైక్యము నిరూపింపబడినది.

ఈశాఖకు జెందిన బ్రహ్మోద్యసూక్తము అనన్యదృష్టము, అశ్రుతపూర్వము, నూతనభావవిలసితము నైనట్లు కనుపించును.

అథర్వణులు తాత్త్వికవిషయముల నేకొంచెమో కృషిసల్పి యభివృద్ధిగాంచినను నైతిహాసికవిషయముల నేమాత్రము మనసు బోనిచ్చినట్టులుగాని, యితిహాసమున నూతనమగు మార్పుల దెచ్చినటులుగాని కనుపిం

చదు. ఋగ్వేదమున చాలవరకు ప్రాకృతదేవతల (Nature Deities) ను గూర్చియే కలదు. కాని, యథర్వమున సామాన్యగృహ్యాదేవతలగు (Domestic deities) 'అన్యహా', 'అనుమతి' మొదలగువారిని గూర్చికాని, భూతములగూర్చికాని విశేషముగా కలదు. అందుచే నీయథర్వమ్మున నింద్రాగ్నిసూర్యాది ప్రాకృత దేవతల యైతిహాసికవృత్తములం గేమాత్రము నభివృద్ధి లేదు. అగ్నిమాత్రము రుద్రునితో నేకత్వము నొంది నట్లు కానవగును. ఆతడు (క్రమేపి) శివునితో నైక్యము నొందెను. ఐతిహాసిక దేవతల (mythological deities) గూర్చి యెక్కడేని యున్నను, నది మరి యొక గ్రంథమునుండి సేకరింపబడియున్నట్లగపడును.

ఇందు "సత్యం బృహ దృత ముగ్రం దీక్షా" (XII. ౧.) అను పృథ్వీసూక్తముమాత్రము సహజమగు కవితారసముతో నొప్పారుచున్నది. ఇట్లు కవిత్వమున నొప్పు సూక్తములు అథర్వమున కొలదిగా నున్నవి. మధ్యంతరికసూక్తముల జాడుడు.

XI ఆచారకాండకు జెందిన సూక్తములు

ఈసూక్తములనుబట్టి యథర్వవేదము శ్రౌత సూత్రరచనానంతరము రచింపబడినట్లు తెలియనగునని కొందరు విమర్శకుల యభిప్రాయము. లేనిచో నాచార కాండకు జెందిన సూక్తములైనను కౌశికవైతానశ్రౌత సూత్రములు రచించినపిమ్మట యథర్వమున జేర్చబడి యుండవలెనని వారి తలంపు. అథర్వమునకు శ్రౌత భాగ మంతటితోను పరిచయ మున్నటు లీసూక్తముల వలన కనబడును. శ్రౌతకర్మలతో సంబంధము లేదనిన కొన్నిసూక్తముల కర్థము గన్పట్టదు. శ్రౌతముతోదప్ప నితరముతో నాసూక్తములకు సంబంధము కనుపించదు. అథర్వసంహితారచనకు బూర్వముకూడ అథర్వణులు సోమకర్మల నెరింగియున్నటులు గనుపింతురు.

XII విషయపృథక్త్వము ప్రధానముగాగల కాండలలోని సూక్తములు

ముందుచెప్పిన ట్లిట్టివి XIII; XIV; XV; XVI; XVII; XVIII కాండలలో గలవు. వీనిలో నొక్కొక్క కాండమం దొక్కొక్క విషయమును గూర్చి ప్రసంగింపబడియున్నది.

XIII - వ కాండములో నాలుగు పెద్దసూక్తములు గలవు. ఇవి సూర్యునియొక్క రూపమగు "రోహితు" నుద్దేశించియున్నవి. ఈరోహితుని భార్య రోహిణి. (ఈమె ప్రజాపతియొక్క రూపాంతరమని కొందరు విమర్శకులు తలంతురు.)

XIV - వ కాండయందు రెండు సూక్తములు గలవు. ఇం దాథర్వణుల వైవాహికమంత్రములు గలవు. ఇవి కొద్దిపాఠభేదముతో ఋగ్వేదములోని సూర్యా సూక్తము (X. ౮౫.) లోని వైయున్నవి. ఇవికాక యిందు ఋగ్వేదములోని X-౮౦-౧౦ మొదలగు మంత్రములుగూడ కనుపించుచున్నవి. ఐనను నిందు కొన్ని నూతనవిషయములుగూడ కలవు. కొద్ది పాఠ భేదములతో నీవైవాహికమంత్రములే గృహ్యసూత్రము లలో దఱచు కనుపించును. ఈమంత్రములు చాల పురాతనమైనట్లు తోచును. వీని కాలనిర్ణయముచేయుట చాలకష్టము. ఈకాండ కెలనో సాయణుడు వ్యాఖ్యా నము చేసియుండలేదు.

XV - వ కాండములో బ్రాహ్మణములలోవలెనే మంత్రములు ఛందోబద్ధములుకాక, వచనరూపమున నున్నవి. ఇందు నిగూఢమగు వ్రాత్యకర్మలనుగూర్చి యున్నవి. వీనియందు శైవప్రభావ మీషత్తు కను పించును. అనార్యుల నార్యబృందములోనికి జేర్చికొని బ్రహ్మచర్యవ్రత మలవఱచుచున్న ట్లీవ్రాత్యకర్మ వలన తెలియుచున్నది. విజాతీయుల నార్యబృందము లోనికి జేర్చుకొని వారిని బ్రాహ్మణులవలె నాకాల మున మన్నించిరనుట కిదియొక నిదర్శనము. ఈవ్రాత్య కర్మకును, వ్రాత్యస్తోమమునకును సంబంధము కలదు. వీనికి సామవేదముతోగూడ సంబంధ మున్నట్లు తోచును. ఈకాండయందు రెండేసూక్తములు గలవు.

XVI - వ కాండయందు తొమ్మిది సూక్త ములు గలవు. వీనిని రెండు విభాగములుగా చేయ వచ్చును. ౧-౪ సూక్తములలోని మంత్రము లన్నియు

వచనరూపమున నున్నవి. వీనిని అథర్వపరిశిష్టమందురు. ఇవి అభిషేకమంత్రములలోనివి. ఇం దాచారకాండకు జెందిన అప్సంబంధమగు మంత్రము లున్నవి. వీని యాశయ మేమియో తెలియకున్నది. ౫-౬ సూక్తము లలో దుఃస్వప్నదోషమును హరించునదియు, నట్టి స్వప్నమును రాకుండజేయునదియు నగు నొక విపుల మగు ప్రయోగము కలదు. ఇవి యిచట నెందులకు జేర్చబడినవో తెలియకున్నది.

XVII - వ కాండలో 'విషాసహీ' అను నొకచే సూక్తము కలదు. ఇది యాయుష్యసూక్తము లలో ముఖ్యమైనది. ఇది ప్రత్యేకముగా నెందుల కొక కాండగా నేర్పరుపబడినదియు, నెందుల కీప్రదేశమున జేర్పబడినదియు జెప్పవీలు లేకున్నది.

XVIII - వ కాండలో నాలుగు సూక్తము లుగా నాలు గనువాకము లున్నవి. ఇందు పితృమేధ మునకు జెందిన మంత్రము లున్నవి. వీనిలోని మంత్ర ములు చాలవఱకు, పాఠభేదముతో ఋగ్వేదదశమమండ లములో కనుపించుచున్నవి. ఋగ్వేదము X. ౧౦; ౧౧; ౧౨ సూక్తములలోని మంత్రములే యీయథర్వమున జొప్పింపబడినట్లు కనబడును. ఋగ్వేదములోని X. ౧౦ సూక్త మథర్వమున జేర్చుట సహజమై కన్పట్టును. కాని ఋగ్వేదము X ౧౧; ౧౨ సూక్తముల జేర్చుట యందుమాత్ర మెట్టి సామంజస్యమును జూపట్టదు. వీని జేర్చుటకు ఋగ్వేదమునం దాథర్వణుల కున్న గౌర వముదప్ప వేఱేమియు కారణము గానరాదు. ఇందు (XVIII-వ కాండలో) మూడవసూక్తములోని ౭౩ మంత్రములలో ౩౬ మాత్రము ఋగ్వేదమునుండి గ్రహింపబడినవి. శేషించినవానిలో గొన్ని యథర్వ ణమునకే చెందినవియు, గొన్ని యజుర్వేదమునుండి సేక రింపబడినవియు నైనట్లు కనుపించును. నాలుగవ సూక్తములోని ౮౯ మంత్రములలో ౧౨ మాత్రము ఋగ్వేదమునుండియు, ౭ తైత్తిరీయారణ్యకమునుం డియు గ్రహింపబడినవి. శేషించిన వన్నియు నాథర్వ ణులవే యనదగును. ఇందు ప్రేతకర్మకు జెందిన కొన్ని విశేషములు తెలియుచున్నవి

XIII ఇరువదియవ కాండ

ఇందలి ౧౪౩ సూక్తములలో ౧౩ మాత్రమే మన కపరిచితమైనవియు, నూతనమైనవియును. మిగిలిన వన్నియు ఋగ్వేదము ఎనిమిదవమండలమున గాన వచ్చును. దీనికి శస్త్రకాండయని యింకొక పేరు కలదు. ఈకాండ హోత మొదలగువారిలో నొకడగు బ్రహ్మ కుపయోగించుటకై కూర్పబడియుండును. లేనియెడల నీవేదమునకు యజ్ఞమున కుపయోగపడుకాలము వచ్చి నప్పుడు శస్త్రస్తోత్రములందు బ్రహ్మకు సహాయభూతు డైన బ్రాహ్మణాచ్ఛంసి యుపయోగమునకైన రచి యింపబడియుండవలెను.

అథర్వప్రాతిశాఖ్య యీ కాండను, XIX-వ కాండను విడిచిపెట్టియున్నది. దీనినిబట్టి యీ రెండు కాండలు శేషించిన వేదముకంటె నర్వాచీన మైన వని యూహింపవచ్చును. అట్లర్వాచీనమైనవగుటచే ప్రథమమున వేదమని పిలచుట కధికారము లేకపోయి యుండవలెను. లేదా, యిందలి విషయములు తెలుచు కేవలైహిక, లౌకికవిషయములగుటను, నథర్వమతా చార్యుల యానాటి యనౌచిత్యకర్మల కసహ్యపడి, యీరెండుకాండలకును వైదికులు వేదాధికారము నిరాక రించియుండవచ్చును. లేదా ఋగ్వేద మంత్రములు మిక్కుటముగాగల యిరువదియవకాండగల యథర్వ శాఖకు (= శౌనకీయశాఖకు) పై జెప్పిన యథర్వప్రాతి శాఖ్య చెందియుండకపోవచ్చును. అందుచే నీకాండ ప్రసంగమందు లేకుండియుండును.

XIV కుంతాపసూక్తములు

ఇవి యిరువదియవకాండలోని కొన్ని సూక్త ములు. వీనిని సాయణుడు తన యైతరేయబ్రాహ్మణ భాష్యమున ఖిలములని యుదాహరించియున్నాడు. వీనికి కుంతాప యనుపే రెట్లువచ్చెనో తెలియకున్నది. శాంఖాయనాశ్వలాయన శ్రౌతసూత్రములలోదప్ప నిక

నెచ్చటను వీనినిగూర్చిన ప్రసంగము లేదు. ఈమంత్రము లతిగూఢములై యర్థశూన్యము లైనట్లు కనుపించును. "మిక్కిలి పవిత్రములగు తాత్త్వికవిషయములతోబా టిట్టి వేదానౌచిత్యవిషయము లిందుండుటకు కారణ మాచారకాండలో నుదాహరించిన యెట్టి తుచ్ఛకర్మకు నైనను వేదప్రమాణము కలుగజేసి యందు గౌరవము కలుగజేయుటకై ప్రయత్నముచేయు బ్రాహ్మణులు పన్నిన పన్నుగడయేయని తోచుచున్నది." అని యొక విమర్శకు డనుచున్నాడు. ఈ సూక్తములకును శ్రౌత తాత్త్వికాదివిషయములు గల సత్సూక్తములకును మధ్య ఋగ్వేదమునందలి "దానస్తుతులు" సేతువువోలె నున్నవి.

దర్గా —సూర్య.

భట్టోద్భటుఁడు – తద్గ్రంథ ప్రశంస

విద్వాన్, కల్లూరి వేంకటసుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

శ్రీ మదుమారమణ చరణ సేవాపరిణతభక్తి భావభరితుండగు నుద్భటభట్టాచార్యుల కావ్యాలంకారసంగ్రహ మలంకారవిషయ నిరూపణమునఁ బ్రశస్తిగన్నయది. ఆలంకారికులలో మొట్టమొదటివాఁడగు భామహుని తరువాత నుద్భటాచార్యుఁడు సుప్రసిద్ధ ప్రామాణికుఁడు. వామనాచార్యుఁ డీతనికి సమకాలీనుఁ డని తెల్పుట కాధారములు గన్పట్టుచున్నవి. క్రీ. శ. ౭౫౫ మొదలు ౭౮౬ వరకు జయాపీడుఁడను రాజు కాశ్మీరరాజ్యపాలనము గావించెననియు, నాతనిసభయందు వామనాచార్యులు మంత్రియై యుండెననియు,

> "మనోరథః శంఖదత్తశ్చటక స్సంధిమాం స్తథా,
> బభూవుః కవయ స్తస్య వామనాద్యాశ్చ మంత్రిణః."

అని కల్హణుని రాజతరంగిణి వాకొనుచున్నది. కాని యీశ్లోకమున నుద్భటుని పేరు గన్పట్టదు. అయినను 'వామనాద్యాశ్చ' అని 'ఆద్య' పదప్రయోగమువలన నీతఁడు తత్సభయం దుండెనని తెల్పుటకుఁ బ్రతిబంధము లేకపోవుటయేకాక, జయాపీడుని సభయం దీతఁడు పొందు గౌరవ మెట్టిదో వర్ణించు రాజతరంగిణియందలి,

> "విద్వాన్ దీనారలక్షేణ ప్రత్యహం కృతవేతనః,
> భట్టోఽభూదుద్భట స్తస్య భూమిభర్తు స్సభాపతిః."

అను శ్లోకము పైవిషయముతోఁబా టీతని సభాపతిత్వమునుగూడ ప్రసంగించుచు వామనాచార్యుని సమకాలీనత్వమునకుఁ బ్రబల సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది.

దీనింబట్టి జయాపీడుని రాజ్యకాలమగు క్రీ. శ. ౭౫౫ - ౭౮౬ సంవత్సరములలో నుద్భటవామనాచార్యు లుండి రనుట విదితము. కావ్యాలంకారసంగ్రహప్రస్తావనమున జయాపీడుని రాజ్యకాలము క్రీ. శ. ౭౭౯ - ౮౧౩ సంవత్సరములమధ్య నని యున్నది. ఈ కాలనిర్ణయవిభేదమున కాధారములు మృగ్యములు.

భట్టోద్భటుని గ్రంథమునకు లఘువృత్తి వ్రాసిన ప్రతీహారేందురా జీతని కత్యంత సన్నిహితకాలీనుఁ డని తెలియుచున్నది. అభిధానవృత్తిమాతృకాకారుఁడైన భట్టకల్లటుని కుమారుఁడగు ముకులుని కీతఁడు శిష్యుఁడైనట్లు సాహిత్యదర్పణభూమిక యనుచున్నది. ఈ ప్రతీహారేందురాజు తన లఘువృత్తియందు అమరకుఁడు, కాత్యాయనుఁడు, చూర్ణికారుఁడు, దండి, భట్టవామనుఁడు, భామహుఁడు అనువారి వ్రాఁతలమాత్రమే ప్రమాణములుగాఁ గొనియున్నాఁడు. కావున నీతఁడు ప్రాచీనుఁడే కాని

యర్వాచీనుఁడు కాఁడు. ఇతఁడు రూపకాలంకారప్రస్తావనమున ‘నేకదేశ’ శబ్దవ్యాఖ్యానవిమర్శనముఁగావించుటలో భామహుని గ్రంథముపై ‘భామహవివరణము’ అను పేరనొక గ్రంథము నుద్భటాచార్యుఁడు వ్రాసినట్లు స్పష్టపఱచియున్నాఁడు. ఉద్భటాచార్యుఁడు కుమారసంభవ మను సమగ్రమగు కావ్యమునుగూడ వ్రాసిన ట్లీతని లఘువృత్తివలననే విదితమగుచున్నది.

ప్రకృతము కావ్యాలంకారసంగ్రహమున నాకావ్యమునందలిదే కానోపు గిరిజాకల్యాణఘట్టమునందలి ప్రథమాంశ ముదాహరింపఁబడినది. కాని యీతని యుదాహరణపద్ధతియసామాన్యనైపుణిం బ్రదర్శించుచున్నది. ఇతరాలంకారికు లెవ్వరును జొచ్చిచూడని పోకడ లిందు గోచరించుచున్నవి. శ్రీమద్భరతఖండమున భక్తిజ్ఞాన సాధనములుగాని విద్యాధనములు శాశ్వతస్థితిగలవి లేవని తెల్పుటకో యనునట్లీగ్రంథనిర్మాణవిధానము నడచినట్లున్నది. ప్రాక్తనకవిశేఖరులు సహృదయహృదయారవింద వికసనరచనారంభ సంరంభంబున మునిఁగితేలుచు నానందగీతిక లాలపించునాఁడు ‘కావ్యాలాపాంశ్చ వర్జయే’ త్తను శ్రుతితంత్రి విసంవాది స్వర విస్ఫూర్తిగావించి, తమ యుత్సాహావేశముల డిందువఱుప, వారు

“చతుర్వర్గఫలప్రాప్తి స్సుఖా దల్పధియామపి,
కావ్యాదేవ యత స్తేన తత్స్వరూపం నిరూప్యతే.”
—విశ్వనాథకవిరాజు

“ధర్మార్థకామమోక్షేషు వైచక్షణ్యం కలాసు చ,
కరోతి కీర్తిం ప్రీతించ సాధుకావ్యనిషేవణమ్.”
—భామహుఁడు.

“కావ్యాలాపాశ్చ యేకేచి ద్గీతకా న్యఖిలానిచ,
శబ్దమూర్తిధర స్యైతే విష్ణో రంశా మహాత్మనః.”
—విష్ణుపురాణము

అను ప్రామాణికాభిప్రాయముల నూఁతఁగాఁ గొని, యాశ్రుతితంత్రి నసత్కావ్యవిషయముగా స్థానాంతరమున మేళవించి తమ విశ్రుతకావ్యగానలహరికి విశృంఖలవిహారసంపత్తి ననుగ్రహించిరి.

కాని మన యుద్భటాచార్యునివంటి కొందఱు ఆశ్రుతితంత్రీస్వనంబును దమ యుదాత్తరసభావబంధురప్రబంధగీతీరవంబున విలీనంబుఁగావించి, కావ్యమూర్తియు, భక్తిరసవిస్ఫూర్తియు విజ్జోడుకాకుండ సంఘటించుటలోఁ దమ పనితనముఁ జూపి ధన్యులైరి. అందుచే నైహికాముష్మికఫలములు దేహళీదత్తదీపన్యాయమున నొకచోఁ జేకూరెను. అందులకు భట్టోద్భటుని గ్రంథనిర్మాణపద్ధతి నిదర్శనము. భట్టోద్భటుఁడు తొలుత వ్రాయఁబూనిన దలంకారలక్షణగ్రంథము: అద్దానికి లక్ష్యశ్లోకముల గ్రంథాంతరముల నుండి యెత్తికాని, యప్పటికప్పుడు సరిపడు భావములుగల శ్లోకములు స్వయముగా వ్రాసికాని, తక్కిన యాలంకారికులవలె గ్రంథరచనము సాగింపవలసియుండెను. కాని యీయాచార్యశేఖరుఁ డట్లుకాక క్రమముగ లక్షణము వ్రాసి, దాని కుదాహరణ మిచ్చు

టలోఁ గుమారసంభవపుణ్యగాథను గావ్యముగా వ్రాసెను. ఒకమూల నలంకారశాస్త్రమునఁ గ్రమకంథ తప్పకుండఁ జూచుకొనవలెను. ఒకమూల నందుల కనువగు నుదాహరణశ్లోకములఁ బూర్వోత్తర కథాసందర్భము చెడకుండ రసాభివ్యంజకములగునట్లు చూచుకొనుచు వ్రాసికొనవలెను. ఇట్లత్యద్భుతముగ లక్ష్యలక్షణసమన్వయంబునఁ దనమనోరథరథము నద్వితీయప్రతిభావైభవమున నిరాఘాటఘంటాపథంబులం బట్టించుట వింతగాఁ దోఁచకమానదు. ఇందీతఁ డెంతవరకుఁ గృతార్థుఁ డయ్యెనో దిఙ్మాత్రముగ వివరించెదఁగాక.

మొదటఁ బునరుక్తవదాభాసమున కుదాహరణముగా,

"తదాప్రభృతి నిస్సంగీ నాగకుంజర కృత్తిభృత్,
శితికంఠః కాలగల త్సతీశోకానలవ్యథః."

అని యుపక్రమించి కథాధోరణి సాగించినాఁడు. అటుపై లలిత సుకుమారపదగుంభనంబుల శరత్కాలమును వర్ణించుచుం బోయి,

"ఇతి కాలే కల్లోలాపికాదంబకులసంకులే,
త్రిదశాధీశ శార్దూలః పశ్చాత్తాపేన ధూర్జటిః.
తాం శశిచ్ఛాయవదనాం నీలోత్పలదళేక్షణామ్,
సరోజకర్ణికాగారీం గౌరీంప్రతి మనో దధౌ."

అని యుపమాలంకారమున కొకవంక లక్ష్యము నిరూపించుచు నొకవంకఁ గథాసంబంధముం బ్రకటించెను.

మఱియు నీశ్వరుఁడు వటువేషధారియై పార్వతికిఁ బ్రత్యక్షమయ్యె నను కాళిదాస కావ్యకథాచ్ఛాయ మనమునం దిడుకొని,

"ఏష శర్వోఽపి భగవాన్ వటూభూయస్మవర్తతే."

అనుటలో 'అపి' శబ్దప్రయోగముచేఁ బ్రస్తుతాలంకార లక్ష్యాంశమునకును, విధేయాంశమునకు నొక వింతసొబగుఁ గూర్చి,

"తన్నాస్తి యన్న కురుతే లోకే హ్యుత్పన్నకార్యకః"

అనుదానిచేఁ బైవిషయమును సమర్థించుకొని నొచ్చియు నొచ్చకుండఁ గథాసంఘటనంబు గావించి యర్థాంతరన్యాసాలంకార లక్ష్యమును బూరించినాఁడు. ఇదికదా కవిబ్రహ్మ కుండఁదగు చాతుర్యము! ఇట్లే కొన్ని ముఖ్యములగు ఘట్టముల నీతఁడు లక్ష్యముల నిచ్చుటలోఁ జూపిన మెలఁకువ కొనియాడఁదగియున్నది.

పులకేశియొక్క శిలాశాసనముంబట్టి క్రీ. శ. ౬౩౪ ప్రాంతమువాఁ డన్న కాళిదాసీతనికిఁ బూర్వుఁడని చెప్పవలసియున్నది. అందుచేఁ దత్కుమారసంభవ కథాచ్ఛాయ లీగ్రంథమునఁ గానవచ్చుచున్నవి. పార్వతీతపోవర్ణనము, ఈశ్వరుని వటువేషము, సంభాషణము మొదలగు ముఖ్యకథాంశములేకాక వర్ణనములంగూడ యించించుక తచ్ఛాయలు గోచరించెడిని.

"విజిత్య నేత్రప్రతిఘాతినీం ప్రభా
మనన్యదృష్టి స్సవితార మైక్షత."

"తథాభిత_ప్తం సవితు ర్గభ_స్తిభి
ర్ముఖం తదీయం కమలశ్రియం దధౌ,
అపాంగయోః కేవల మస్య దీర్ఘయో
శ్శనైశ్శనై శ్శ్యామికయా కృతం పదమ్."
—కాళిదాసుని కుమారసంభవము.

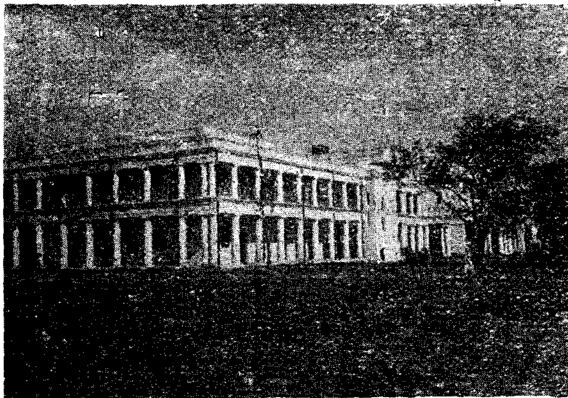
ఉత్ప్రేక్షాలంకారోదాహరణమున,

"అస్యాః సదార్క బింబస్థ దృష్టిపీతాతపై ర్దృశైః,
శ్యామి కాంకేన పత్రితం ముఖే చంద్రభ్రమాదివ."
—ఉద్భటుని కుమారసంభవము.

ఇట్లే సూక్ష్మముగ గమనించినకొలంది కొన్ని పోలికలు చూపవచ్చును. అసామాన్యప్రతిభావంతులగు నీయిరువురు కవులు నొకేవిధమగు కథావిధానమున, దమ కవితావైభవమును గనంబఱచిరి. కావున సహృదయు లిందలి రుచిభేదముల ననాయాసముగ నాస్వాదించి యానందించుభాగ్యము నందెదరుగాక!

అఘటనఘటనానై పుణ్యమున నారితేరిన యిట్టి కవిబ్రహ్మల కావ్యసృష్టియందలి భావసంపత్తి గ్రహించి మనము నిజమగు భావకవులము, స్వభావకవులము నయ్యెదముగాక!

దత్తమండల కళాశాల, అనంతపురము

—టి. రామచంద్రరావు.

కవిత్వమూ, దూరమునుండీ చూపూ

(Poetry and Psychic Distance)

డాక్టరు టి. వి. శేషగిరిరావు

41

ఉన్నతమైన కవిత్వమునందుదూరమునుండి చూపు (Psychic Distance) అనునది ముఖ్యముగా నుండవలసిన యంశమని నాకు తోచుచున్నది. ఈదూరము స్థలసంబంధమైన దూరముకాదు. కాలసంబంధమైన దూరమునూ కాదు. ఇది మనస్సంబంధమైనదూరము.

ఒక ఉదాహరణమువలన ఈ విషయము తేటపడగలదు. గోదావరివరదలనుచూడుడు. నిరంతరముగా ప్రవహించు జలప్రవాహము, నిమిషనిమిషమునకును ఉప్పొంగి పొరలి పోవు నదీరాజమును చూచునప్పుడు జీవనమునకు వరదలవల్ల కలుగు కష్టనష్టములను గూర్చి మనము తలంచకపోము. ఇట్టి తలంపులు మన మనస్సునకు బాధాకరములై యుండును. అయినను, నది సౌందర్యముగ నున్నదని దానిని చూచి ఆనందింతుము. చిత్రమైన ఆజలముల రంగునూ, గట్టుకానని నదివైశాల్యమును, మిన్నుజేరున ట్లుండు ప్రవాహమును, ఆప్రవాహముయొక్క చురుకైన ధోరణియు దానిచే కొట్టుకొనిపోబడు వృక్షములును, ఆవృక్షములను పట్టబోవు జాలరివాండ్రును, ఈసౌందర్యమును చూచి ఆనందించు చూపరుల సౌందర్యమును చూచి మెచ్చదగినవే మైయున్నవి. ఇట్లు ఒకే దృగ్విషయము, ఒకవిధముగ జూచిన భయమును, వికారమును పుట్టించుచున్నది. ఇంకొకవిధమునజూచిన సౌందర్యమును వెల్లడించి ఆనందము నిచ్చుచున్నది. ఈ తారతమ్యమునకు కారణము చూచువాని మనస్సుననుండు దూరము Detachment అని నాయొక్క భావము.

కొన్నికొన్ని దివ్యములైన సమయములయందు కవి వ్యవహారవిషయములనుండియు, దినచర్యనుండియు, సామాన్య జీవనమునుండియు తప్పించుకొని తన మనస్సును సామాన్యదృష్టికి గోచరమగు వ్యవహారప్రపంచకమునుండి దూరముగా తీసుకొనిపోయి, అచ్చటనుండి సృష్టియందును, మన జీవితమునందును మిళితమైన సౌందర్యమును అవలోకించును ఈసౌందర్యమును మాటలయందు ప్రదర్శించును. దీనినే మనము కవిత్వ మనుచున్నాము.

ఇట్టిచూపు, లేక అవలోకనమునందలి దూరమును Psychic Distance, లేక Detachment అని ఆంగ్లభాషయందు అందురు. మాట ఏదైననేమిగాని భావము ఒకటియే. ఈ Distance లేక దూరము కవికిని కవిమనస్సుయొక్క వికారములకును

(అనగా Affections, లేక Modifications of the mind), లేక అట్టివికారములను కల్పించు అంశములకును మధ్య కాన్పించును.

దీనివలననే కవియొక్క మనస్సు సాధారణ ప్రాపంచిక వ్యవహారప్రవాహమునందు కొట్టుకొనిపోకుండా కాపాడుకొనుచుండును. మిథిలాపట్టణము తగులబడుచున్న దని విని నప్పుడు, "మిథిల తగులబడుచున్నది. నాదేదియు తగులబడుట లేదు" అని రాజర్షి జనకమహారాజు ననిపించినది ఈ దూరము నుండి చూచు దృష్టియే (Distance లేక Detachment). రోముపట్టణము తగులబడుచున్నప్పుడు నీరో (Nero) ను ఫిడేలుపై వాయింపజేసినది యీదూరమునుండిచూచు దృష్టియే. భయంకరమైన గోదావరినదియందలి సౌందర్యమును సుబ్బారావను ఒక ఆంధ్రచిత్రకళానిపుణునకు చూపినది యీ దూరమునుండి చూచుదృష్టియే. ఈదూరము నుండి చూచు చూపువలననే శ్రీయుత కవికొండల వెంకట్రావుకవి "భావమురళి" యను గ్రంథమున "ప్రతిదినము", "చిన్ని మేఘము", "శీతాకాలపు సంధ్య", "జీవన గీతిక", "వరదలప్పుడు" మొదలగు గీతికలను వ్రాయగలిగిరి. దీనివలననే వారు "తన యుత్తగంపను మేటవాలుగ తలపై పెట్టుకొన్న అందక త్తెనగవును" చూడగలిగిరి.

ఇచట ఇంకొకవిషయము విశదీకరింపవలసియున్నది. ఈదూరమునుండి చూచు చూపునందు కవికి చెందిన విలువైన ఆంతరానుభవములు వెడలగొట్టబడునేమో యను సందేహము కొందఱికి కలుగవచ్చును. కాని యీసందేహము సరికాదు. ఇట్టి దూరదృష్టి వలన కవిమనస్సునుండి విడగొట్టబడునది వ్యవహారప్రపంచకమునందలి జీవనమువలన కలిగిన కల్మషములుమాత్రమే. ఈ దూరము నుండి చూచుదృష్టి (Distance or Detachment) అనునది మన మనస్సునకు ద్రావకమును వడగట్టు ఒకగుడ్డవంటిది. కాని, వ్యక్తి జీవనమును భగ్నపరచు మంటవంటిది కాదు.

ఇంకొక సంగతి. కవియొక్క మనస్సు విషయములనుండి ఎప్పుడూ ఒకటేదూరములో నుండిన ప్రయోజనము లేదు. మనస్సును ఎంతదూరములో నుంచవలయునో, ఎంత దగ్గరలో నుంచవలయునో విషయము యొక్క స్వభావమునుబట్టియూ, స్థితిగతులను బట్టియూ మారుచుండవలయును. కవి యొక్క నిపుణత మనస్సుయొక్క దూరమును సరిపఱచుకొనునట్టిశక్తి (Distancing Power) పై ఆధారపడి యున్నది. అట్టిశక్తి లేనిచో అనవసరముగా కవి మనస్సుఎక్కువ దూరముగాపోవుటగాని (Over-distancing) మరీదగ్గరగా వచ్చుటగాని (Under-distancing) తటస్థించును. అందుచేత కవిదృష్టి యందు లోపములును, కవిత్వమునందు వెలుతురును సంభవించును.

ఉల్టా-సీదా

వెంపటి నాగభూషణం

(ఏకాంకనాటిక)

[పెద్దహాలు. సోఫాలు, కుర్చీలు, సెటీలు— మైసూరు టెక్నలాజికల్ ఇన్‌స్టిట్యూటులో తయారైనవి. ఎడంవైపున బల్లపైన ఫిడేలు. దాని ప్రక్కన త్రొక్కుడుహార్మోనియం. పాశ్చాత్యసినీమానటీనటులు చిత్తరువులు కుడ్యాలంకారాలు. హాలుకు మధ్యగా కాశ్మీరంతివాచీపైన దంతపుపనులతోకూర్చిన బల్ల. దానిపైన పూలగుత్తులు, రెండు ఫోటోలు.

సమయం సాయంకాలం అయిదుగంటలు. ఉమాశంకరశర్మ పచార్లుచేస్తూంటాడు. ఇరవైఅయిదేళ్లవాడు. కొంచెంగా స్థూలకాయుడు. పొడుగాటి ముక్కు. నున్నటి వెడల్పుగావున్న నుదురు. భుజం మీదికి వ్రేలాడుతున్న పొడుగాటి వెంట్రుకలు. కళ్లకు పొన్సునే బ్లూసర్జిసూటు తొడుక్కున్నాడు. ఆవేశంతో యిటూ, అటూ తిరుగుతూ, విసుగుతో ముఖం చిట్లించి, రిస్టువాచి చూస్తూ—]

ఉమా

అరగంటైంది వచ్చి. ఇంతవరకూ విశాల వచ్చేజాడలు లేవు. తప్పకుండా యింటివద్ద వుంటాను రమ్మంది. చిత్తరువు గీయించుకోడానికిసిద్ధంగా వుంటానంది. ఇంతలో ఏమికార్యం ముంచుకొచ్చిందో! ఎక్కడికి వెళ్లిందో తెలియదన్నాడు నౌకరు. 'నాలుగింటికే కారు వచ్చింది. అందులో వెళ్లింది.' అని మాత్రం చెప్పాడు. ఎక్కడికైనా వుంటుంది చెప్మా. నేనుతప్ప ఆప్తస్నేహితులు లేరని అనేకమార్లు చెప్పిందే? అనే నానమ్మకం —గూడాను. కాని ఆడవాళ్లని పూర్తిగా నమ్మడం......

[ఇంతలో సింహద్వారం కర్టెను తొలిగించి విశాల ప్రవేశిస్తుంది ఇరవైరెండేళ్లు. బొద్దుశరీరం. గుండ్రటి ముఖం. నల్లని పెద్దకళ్లు. ఒత్తయిన తలకట్టు. పిఱుదులదాక వ్రేలాడే అయిదుపాయల జడ. లేత పసుపురంగుపైన బంగారుపూల పట్టుచీరె పార్సీవిధానంగా కట్టుకుంది. పైన మహమ్మలు పొట్టికోటు వేసుకుంది. ద్రాక్షగుత్తిలోలాకులు చెవులకు. ఎడంచేతికి చిన్న రిస్టువాచి. కుడిచేతిలో టాయిలెట్ పెట్టె.

ఉమాశంకరశర్మను చూచి ఆతురతతో గబగబా దగ్గర కొచ్చి—]

విశాల

హల్లో! చాలా సేపుఅయిందా వచ్చి? అర్జంటు పనిమీద వెళ్లాను. యక్సూజుచెయ్యాలి—

(అంటూ చేతులోసామగ్రి సోఫాలోపెట్టి, కోటువిప్పి హార్మోనియంకు తగిలించి, ఉక్కచేత యిస్సుమంటూ కుడివైపునున్న కుషనులో జార్లగిలబడి, టేబిలుఫాను తనవైపు త్రిప్పుకొని, ఉమాశంకరశర్మ ముఖం చిట్లించి నిలబడి వుండడం గమనించి—)

హల్లో, కూర్చోకూడదూ...ఎంతసేపైంది వచ్చి. అబ్బ, ఉక్క జాస్తీగా లేదూ... అయితే—?

ఉమా

(కోపంతో)

అయితే?......నేనేం నీ నౌకరు ననుకున్నావా? ఈ కాపలాకి అర్థమేమిటి?

విశాల

నౌకరు వని ఎవరన్నారూ?

ఉమా

ఇంతసేపు ఎక్కడికి కెళ్లావు?

విశాల

ఎక్కడికి కెడ్తే నీకెందుకు?

ఉమా

నాకెందుకా? నాకు కాకపోతే ఎవరికి? ధైర్యంగా అడుగుతున్నావే? "ఈ దినం అయిదుగంటలకు తప్పకుండా రా. ఫోటో గీయించుకోడానికి సిద్ధంగా వుంటాను" అన్నావే? జ్ఞాపకం లేదూ? తాబేదారల్లే వచ్చి నిలబడ్డానే...

విశాల

రాకుండా ఊర్కోక పోయినావ్.

ఉమా

అట్లాగేం? ఇల్లా అవుతుందని తెలిస్తే అంతే జేసేవాణ్ణి.

విశాల

సరే!

ఉమా

అయితే, ఎక్కడికి కెళ్లావో చెప్పవా?

విశాల

చెప్పితీరాలా? నాయిష్టంవచ్చిన-చోటికి వెళ్లడానికి నాకు స్వాతంత్ర్యం లేదూ?

ఉమా

స్వాతంత్ర్యంవుండబట్టే యిట్లా నీయిష్టంవచ్చినట్టు మగవాళ్లతో చెలగాటం ఆడ్తున్నావు.

విశాల

ఆశ్టే మాట్లాడకు. నాయిష్టం నాది. వచ్చి నాతో నేస్తం చేయమని నిన్ను బొట్టూ కాటుకా పెట్టి పిల్చానా?

ఉమా

ఆంధ్రదేశంలో బయల్దేరిన సినీమాయాక్టర్లలో నాకేగదా కాస్త పేరు, ప్రఖ్యాతులు వచ్చాయని గర్వమా నీకు?

విశాల

తెలుగుజిల్లాలలోకల్లా నేనే గదా అడ్వర్టైజుమెంటుఅయిన ఆర్టిస్టును అని అహంభావమా నీకు?

ఉమా

అటువంటిది నా కేంలేదు.

విశాల

నాకూ లేదు.

ఉమా

మరెందుకు యీపిచ్చివేషాలు, పొగరుబోతు మాటలు?

విశాల

మాటలు మిగులకు. మర్యాద యిచ్చి మర్యాద కాపాడుకో.

ఉమా

ఈపదాదినుండీ నీస్నేహం జేసి, నీ తలతిక్కలకు, దర్జాలకు, డాంబికాలకు తగలేసిన అయిదారువేలకు యిదేనా నాకు జవాబు?

విశాల

ఎవరు తగలెయ్యమన్నారు? నువ్వు కాకపోతే మరొకరు నాకు.

ఉమా

అదే అనుకున్నాను. లేకపోతే ఇట్లా పికార్లు ఎందుకు జరుగుతాయి?

విశాల

నాయిష్టం. నా దినచర్యలకీ, కార్యక్రమాలకూ గూడ నువ్వేనా ఏం అధిపతివి?

ఉమా

(కోపంతో సోఫా దగ్గరకొచ్చి)

వొళ్లు తెలియకుండా వాగుతున్నావు. యౌవనగర్వంతో కళ్లు కన్పడ్డంలేదు. ఇహనుంచి నాతో చెప్పందే బయటికి వెళ్లావంటే చూడు——

విశాల

(రోషంతో)

ఏం. నువ్వేం నాకు పుస్తెకట్టావా? అగ్నిసాక్షిగా పెళ్లి చేసుకొన్న మొగుడుకన్న అధికంగా చలాయిస్తున్నావే?

ఉమా

చలాయిస్తున్నానా?...... (అనుమానంతో చూస్తూ)... అయితే జాకెట్టుగుండీ ఎందుకు ఊడింది? జుట్టు రేగిందేం?

విశాల

ఇంకా చాలా జరిగింది!

ఉమా

చాలా జరిగిందేం? సిగ్గులేకుండా మాట్లాడుతావేం యింకా.

విశాల

సిగ్గులేకుండా అడిగినవాళ్లకు సిగ్గులేకుండా చెప్పద్దూ, జవాబు.

ఉమా

(ఆవేశంపట్టలేక)

సిగ్గులేకుండా అడిగానేం? నువ్వు చేసింది బాగుందేం?

(అంటూ జడపట్టుకు సోఫాలోంచి లేవనెత్తుతాడు.)

విశాల

(కెవ్వున కేకవేసి, పట్టువిడిపించుకొని)

దుర్మార్గుడా, దూరంగావుండి మాట్లాడు. దౌర్జన్యం చెయ్యకు. బలముందిగదా అని పశువులాగ ప్రవర్తిస్తావేం? ఇల్లాంటి దౌర్భాగ్యుడవని తెల్సిస్తే గడపత్రొక్కనిచ్చేదాన్నే గాదు. ఆట్టే పిచ్చివేషాలు వేస్తే నౌకరుచేత మెడపట్టి గెంటిస్తాను. కబడ్దార్——

(అని నలిగిన జడను ముందుకు తీసుకొని సవరించుకుంటుంది.)

ఉమా

(రెండుచేతుల్తో కళ్లుమూసుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూ, సోఫాలో కూలబడి.)

ఎంతపని, ఎంతపని. బుద్ధి పూర్తిగా గడ్డితిన్నది. అవలీలగా వల్లోపడ్డాను. రసపిపాస యిచ్చాడు దిక్కుమాలిన దేవుడు. లేకపోతే, అందరితోపాటు ఏదో చదివి, ప్యాసయ్యో, తప్పో, ఏగుమాస్తాగానో, బడిపంతులుగానో

జీవితం గడిపేవాణ్ణి. సౌందర్యమని, శృంగార మని, కళ అని పెనుగులాడుతూ ఎందుకు యిటువంటి జీవితం? తరతరాలనుంచీ, యుగ యుగాలనుంచీ యీదిక్కుమాలిన ఆడజాతి యింతే, మొగాళ్లని పిండి పిప్పిజేసి, అధః పాతాళానికి త్రొక్కేస్తారు. ఇనుపకచ్చడాల్ గట్టుకొన్న మునిముచ్చులే తలక్రిందు లైనారు. ఇక నాబోటివాళ్లా?

విశాల

(జడ సవరించుకోడం ముగించి)

నిజం, ముమ్మాటికీ నిజం. వెర్రి వెంగళాయల్లే ఎవరు రమ్మన్నారు ఇక్కడికి. వేదాంతం మాట్లాడుతావేం, వేదాంతం? తక్షణం వెళ్లిపో. గిరగిర త్రిప్పి నీడబ్బు నీకు పారవేస్తాను. ఇంటిదగ్గర గీతగోవిందం పెడ్తున్న చక్కటిపెళ్లాన్ని వదిలి, నాకాళ్లకు నిన్నెవ్వరు మ్రొక్కమన్నారోయ్ - శుంఠ. నాదర్శనం దొరికిందాక తహతహలాడావే?

ఉమా

అందుకు తగిన ప్రాయశ్చిత్తమా యిది?

విశాల

ఏమో, నీకే తెలియాలి. కావడిమోసేవాడికి గాని తెలియదు బరువు. ఆలోచించుకో—

(అని ఒకక్షణం పచారుజేసి, హార్మోనియం దగ్గరకెళ్లి వాయించడం ప్రారంభించి పాడ్తుంది.)

"నీదు చరణములే, నీదు చరణములే—
ఓరామరామ-నీదు చరణములే—
గతియని నమ్మినవాడనో, రామ రామ నీ"

(ఉమా కళ్లుతెరిచి నిప్పు మోజనంగా చూస్తూ, రెండుమూడునిమిషా లైనతర్వాత ఆగానతరంగంలో చిక్కుకొని, మొదలు తాళంవేయడం ప్రారంభించి, తర్వాత పాడ్తాడు—]

ఉమా

"పాపకర్మపు గుంటరా యిది
ఇకనే తాళజాలనుర - ఓరామ, రామ"

విశాల

(విని, ఓరచూపు చూసి, హఠాత్తుగా రాగం మార్చి)

"నాదబిందుకలాంపీ నమోనమో
వేదమంత్రస్వరూపా నమోనమో
నామశంభుకుమారా నమోనమో—"

(మధ్య, వెనక్కు తిరిగి చూస్తుంది. ఉమా వెర్రిగా తల త్రిప్పుతూ ఇంకా, "పాపకర్మపు గుంటరా యిది" అని పాడ్తూంటాడు. విశాల విరగబడి వెకిలిగా నవ్వుతుంది. ఉమాకు చేతనత్వం వచ్చి, తన పరిస్థితిని తెలిసికొని, పాట విరమించి, మెల్లగా విశాలవెనక్కు జేర్తాడు.)

విశాల

(అతను రావడం గమనించి, చూడనట్టుగా నటించి, శ్రుతిమార్చి పాడ్తుంది—దేశాక్షరీ రాగంలో)

"స్తనవినిహితమపి హార ముదారం
సా మనుతే కృశతను రివ భారం

రాధికాకృష్ణ! రాధికా!
రాధికా తవ విరహే కేశవ!
సరసమసృణమపి మలయజపంకం
పశ్యతి విషమివ వపుషి సశంకం
రాధికా కృష్ణ! రాధికా!
రాధికా తవ విరహే కేశవ!

* * * *

హరిరితి హరిరితి జపతి సకామం
విరహవిహితమరణేవ నికామం
రాధికా కృష్ణ! రాధికా!
రాధికా తవ విరహే కేశవ!"

ఉమా

(ఆవేశంతో విశాలపైకి వంగి, రెండుచెంపలూ ముద్దుపెట్టుకుంటూ—)
ఎందుకమ్మా అంత ఆవేదన. ఇక్కడేవున్నానుగా.

విశాల

(ఓరచూపుతో)
నిన్నెవరు పిల్చారు?

ఉమా

నన్నొకరు రమ్మనాలా
(అని తిరిగి బలవంతంగా ముద్దుపెట్టుకుంటూ, బుజాలు పట్టుకు విశాలను లేవదీసి, పాడ్తాడు.)
"ప్రియే! చారుశీలే! ప్రియే! చారుశీలే!

ముంచ మయి మాన మనిదానం
సపది మదనానలో దహతి మమ మానసం
దేహి ముఖకమలమధుపానమ్
సత్యమేవాసి యది సుదతి! మయి కోపినీ
దేహి ఖరనఖరశరఘాతమ్
ఘటయ భుజబంధనం జనయ రదఖండనం
యే నవా భవతి సుఖజాతమ్!
ప్రియే! చారుశీలే! ప్రియే! చారుశీలే!

త్వమసి మమభూషణం త్వమసిమమజీవనం
త్వమసి మమ భవజలధిరత్నమ్
భవతు భవతీహ మయి సతత మనురోధినీ
తత్ర మను హృదయ మతియత్నమ్!
ప్రియే! చారుశీలే! ప్రియే! చారుశీలే!"

(ఇద్దరూ కలిసి పాడ్తూ నృత్యంచేస్తారు. తుదకు విశాల అలిసిపోయి సోఫాలో కూర్చుంటుంది. ఉమా ప్రక్కనే కూర్చుని ఆమె నుదుటనున్న ఘర్మబిందువులు తుడుస్తూ—)

ఉమా

అయిపోయిందా జగడం?

విశాల

అయిపో కేంజేస్తుంది. నీ అలసత్వంతెలిసే అల్లా ఏడ్పించాను.

ఉమా

అవునులే, మధ్యమధ్య యిల్లాంటి ప్రేమ కలహాలు లేకపోతే శాస్త్రపద్ధతిగా నడవదు రొమాన్సు. రాజీచిహ్నంగా ఏదీ ఒకటి....
(అని పైకి జరుగుతాడు.)

విశాల

(దూరంగా తొలగి)
అబ్బ, రమ్మన్నారు.

ఉమా

అల్లాగేం,ఎట్లా తప్పించుకుంటావో చూస్తాగా.
(అని బలవంతంగా దగ్గరకు లాక్కొని చుంబనం జేస్తాడు.)

విశాల

(తృప్తికన్పరుస్తూ అతని ఒళ్లో తలపెట్టి)
చాలా. హృదయం శమించిందా. తాపం చల్లారిందా?

ఉమా

ఆఁహా ... అయితే బాకీ తీర్చవు ?

విశాల

మార్వాడీ అప్పులవాళ్లకన్న మించావే. (అని గభాలునలేచి) బాకీ తీర్చాలేం... అసలు, వడ్డీ గూడానా ?

(అని చెంపమీదకొట్టి దూరంగా పరుగెత్తుతుంది.)

ఉమా

(చెంప రుద్దుకుంటూ)

అట్లాగేం. చూస్కో, తీర్చుకుంటాను. సరే. అయిం దేదో అయిందిగాని, ఫోటో గీయించుకుంటానని ప్రామిస్సు జేశావు. సిద్ధమై వచ్చాను. పది నిమిషాలు కదలకుండా కూర్చో. తయారుజేస్తాను.

విశాల

అబ్బ, యిప్పు డేమిటి. తర్వాత చూడకూడదూ ఆపని?

ఉమా

కాదు. తిప్పలు పెట్టకు. ఇప్పుడే మూడ్ ఉంది. పదినిమిషాలు చాల్లే......

విశాల

అయితే వుండు. టీ త్రాగి కూర్చుందాం. సరేనా, మళ్లీ తిక్కవస్తుందా ?

ఉమా

త్వరగా తెప్పించు మరి.

విశాల

జయకరన్, జయకరన్, టీ.

(జయకరన్ పళ్లెంలో వెండికోపాలు, టీ, బిస్కట్లుతెచ్చి బల్లమీద పెట్టి పోతాడు. విశాల టీ కలిపినతర్వాత యిద్దరూ త్రాగడం మొదలుపెడ్తారు.)

విశాల

అయితే నాబొమ్మగీస్తే నీ కేంప్రయోజనం ?

ఉమా

అడిగావ్, డర్టీప్రశ్న. నా కున్న యావచ్ఛక్తినీ వినియోగించడానికి నిశ్చయించుకున్నాను. మాస్టరుపీస్ తయారుజేస్తాను, చూడు.

విశాల

చేసి... డబ్బు సంపాదిస్తావా ?

ఉమా

ఏంజరుగుతుందో చూడు. వచ్చేనెల ఢిల్లీలో జరిగే వైస్రాయిఎగ్జిబిషనుకు పంపించా లనుకుంటాను. బిక్కనీరుమహారాజు లక్షరూపాయ లిస్తానన్నా అమ్ముతానా ?

విశాల

ఊఁ. అమ్మవు. డబ్బు చేదా ?

ఉమా

వెధవడబ్బు ఎవరికి కావాలి ? స్వంతంగా కష్టపడి వ్రాసిన నీచిత్తరువు, నాయెత్తుధనం పోసినా — "కర్ణాట కిరాట కీచకుల కమ్మ త్రిశుద్ధిగ నమ్ము భారతీ"

విశాల

అబ్బో. కవిత్వంలో పడిపోతున్నావు. టీ చల్లారుతోంది. పూర్తిచెయ్యి.

ఉమా

(టీ త్రాగుతూ)

నిన్నుగూర్చి తల్చుకుంటూంటే యింకా టీ గూడ ఎందుకు?

విశాల

ఎంత అమాయకుడవు. కాబట్టే నాచేతుల్లో కీలుబొమ్మ అయినావు.

ఉమా

(పూర్తిచేసి)

సరే సిద్ధంకా, మరి.

విశాల

అంటే అర్థం?

ఉమా

అంటే అర్థం రెడీ కమ్మన్నమాట.

విశాల

రెడీ అన్నమాటే. ఇక్కడే వున్నానుగా.

ఉమా

హాండు-బ్యాగులోంచి పెన్సిలు, కాగితంతీసి, ఆమె వైపు చూస్తూ)

అట్లాకాదు - యీ వైపుగా కూర్చుంటే బాగుంటుందేమో.

(అని వచ్చి విశాలను సోఫాచేతిమీద ఓరగా కూర్చో పెడ్తాడు.)

విశాల

ఇప్పుడే చూసుకో. తర్వాత నన్ననకు.

ఉమా

(రెండు మూడు నిమిషాలు సిదానించి చూచి)

ఒకటి తట్టుతోంది, విశాలా, చెప్తానుగాని ఏమీ అనుకోవుగద.

విశాల

చెప్పు, ఏమిటో.

ఉమా

ఈపైదుస్తు లన్నీ లేకుండా—మామూలుగా-

విశాల

(త్రపతో)

ఆఁ. అర్థమైంది. చాలాదూరందాకా వున్నాయే ఊహాలు.

ఉమా

అదిగాదు, విశాలా. అసలు ఆర్టుకు ఆధారమే అది. స్వాభావికమైనట్టుగా వుంటే గాని బాగుండదు. గ్రీకు, రోమను ఆర్టులో ఎన్ని నగ్నచిత్తరువు లున్నాయో, ఓనాడు ఆల్బం తెచ్చి చూపించానుగా. చూశావుగా, శరీర సౌష్ఠవం, మార్దవం ఎట్లా నిరూపింపబడ్డాయో. మన దేవతలు, దేవుళ్లు విగ్రహాల విషయాల్లో గూడా అంతే. కాబట్టి నే చెప్పేది ఏమంటే—

విశాల

ఆఁశే. నాకేం మానాభిమానాలు లేవనుకున్నావా? ఎంత చెడ్డా స్త్రీని. వస్త్రవిహీనురాల్నిగా నీముందు నిలబడనా. అట్లా గీసి నలుగురికంటా పడేస్తావూ? ఎట్లా అడగబుద్ధి అయింది?

ఉమా

(కాగితాలు ప్రక్కనపడేసి)

అదే, మామూలు వాళ్లకూ ఆర్టిస్టుకూ వుండే తారతమ్యం. ఆర్టులో నీతి-అవినీతి

అనేది లేదు. చిత్రకారుడు స్రష్ట. అన్నిటికి అతీతుడు. జ్ఞానచక్షువుతో మర్మభేదియై అంతర్భూతమైన సత్యాన్ని వెలికిదేస్తాడు. ఆర్టిస్టు సమదర్శి. దేన్నీ భేదబుద్ధితో చూడడు. ఏఅంశాన్నీ ఋజువుచేయడు. ఏమతాన్నీ వాదించడు. ఏధర్మాన్నీ నిషేధించడు. వెలుగునీడల్ని, సుఖదుఃఖాల్ని, పుణ్యాపాపాల్ని, నిమ్నోన్నతాల్ని, ఉదయాస్తమయాల్ని, సంపత్తువిపత్తుల్ని, అపథపథాల్ని,— అన్నిటినీ సకలవ్యాపారాల్నీ, స్పృశించి, వాటి అంతరంలో వుండే మధువుతో మధుచక్రం కూడబెట్తాడు. ద్వంద్వాలను అతిక్రమించి—'ఆదిత్యవర్ణః తమసఃపరస్తాత్'ను దర్శిస్తాడు. అదే నాఆదర్శం. దాన్నే నీచిత్తరువులో ప్రదర్శించడానికి ఆదుర్దాపడ్తున్నాను.

విశాల

అబ్బ చంపకు ఉమా, నీఆర్టు ఉపన్యాసాలతో. లక్షపర్యాయాలు చెప్పావు, ఈవిషయాలు ఇంతవరకు. ప్రాణం విసుగువస్తోంది. కావలిస్తే యిల్లా కూర్చుంటాను. చిత్తరువుగీస్తే గియ్యి, లేకపోతే లేదు. అంతే.

ఉమా

(కనికరంపుట్టించేటట్లుగా)

విశాలా, నీకోసం ఎన్నో త్యాగాలుచేశాను. నాఆదర్శం నీచెలిమిలో పరాకాష్ఠను పొందుతుందని భావించాను. నిరాశుణ్ణిగా జేయకు. అందరిస్త్రీలమోస్తరుగాదు నీవు. కళోపాసకురాలవు. గాననృత్యాభినయాల్లో ఆరి తేరిన దానవు. ధవళచంద్రికను బోలిన మందహాసంతో, ఉషఃకాంతి విరజిమ్మే విశాలనేత్రరోచిస్సుతో, వీణాగానాన్ని పరిహసించే మంజులభాషణంతో,— నాటకరంగంమీాద, నిశ్శబ్దచలనచిత్రాల్లోనూ, ప్రతిభంగిమంలోను, ప్రతివిన్యాసంలోను, ప్రతివిలోకనంలోను, రసస్ఫూర్తిని ప్రదర్శించి లోకాన్ని సమ్మోహింపజేశావు. నీకుతెలియనిదేముంది. ఇంతకూ నేను పరాయివాణ్ణి గాదు. తయారైన చిత్రం నీకూ నాకూమధ్య శాశ్వతబంధంగా వుంటుంది. నచ్చకపోతే నాశనం చేతువుగాని నీచేతుల్తోనే. అంతేగాని, నా స్వర్ణస్వప్నానికి అడ్డురాకు మొదలే. నువ్వు "వరూధినీ" ఫిలింలో నాయికాపాత్రను ధరించి నగ్నంగా నాట్యంచేసి ప్రవరుణ్ణి వల్లో వేసుకోడానికి ప్రయత్నించలేదూ? ఆఫిలిం అందరూ చూడ్డంలేదూ?

విశాల

తెలివితక్కువవాడా, ఆఫిలింలో మేనేజరు ఎంతనిపుణతతో తయారుజేశాడుడ్రెస్సు. సన్నని ఉల్లిపరసెల్లా తెచ్చాడు. ఫిలింలో వస్త్రమున్నట్టుగానే కన్పడలేదు. అంతేగాని కేవలం వస్త్రవిహీనురాలనుగా వున్నాననుకున్నావా, అందులో?

ఉమా

అడ్డుపెట్టకు విశాలా. నాజీవితోత్సాహాన్ని అంతా క్రోడీకరించి బొమ్మలో గ్రుమ్మరించడానికి సంసిద్ధుణ్ణి అయివచ్చాను. భంగ

పర్చుకు నన్ను. వేడుకుంటాను. నీతివాదుల మాస్తరు పెడసరిగా వాదించకు. ఇంతకూ ఇందులో అధర్మమేముంది?

విశాల

ఏమిటి ఉమా, పిచ్చి వేదాంతధోరణిలో పడ్తున్నావు. నా కిష్టంలేదు. ముమ్మాటికీ యిష్టంలేదు.

ఉమా

(స్విచ్ నొక్కి ఒకలైటు ఆర్పేసి, ఆమెచీర కొంగు పట్టుకుని)

పోనీ, విశాలా, పదినిమిషాలు వద్దులే. ఒకక్షణం, ఒక్కసారి కన్పడు అట్లా. అది స్మృతిపథంలో వుంచుకొని బొమ్మగీస్తాను.

(అని మోకాళ్ళింది ఆమె జబ్బలు పట్టుకు బ్రతిమాలుకుంటాడు.)

విశాల

(అక్కడనుంచి తప్పించుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూ)

ఏమిటి ఉమా, ఈదినం చేష్టలు విపరీతంగా వున్నాయి. ఊరోక్క. నాకు యిష్టం లేదని చెప్పడంలేదూ. వొదులు కొంగు. అబ్బా! వదులు. మూర్ఖంపట్టు పట్టక. చెప్తాను ఉండు. అదుగో, ఎవరో వస్తున్నారు. కాళ్ల చప్పు డవుతోంది. వొదులు కొంగు త్వరగా. దూరంగా వెళ్లు. అబ్బ! వెళ్లు...

(ఉమా కొంగువదిలి కొంచెందూరంగా వెళ్తాడు దీనంగా. ఏమీ ఎరగనిదానల్లే హార్మోనియందగ్గరకు వెళ్తుంది, విశాల...జయకరణ్ వచ్చి—"ఎవరో గౌతమీబాయిగారుట, చూడ్డానికి వచ్చింది" అంటాడు... ఉమాముఖం తెల్లబోతుంది. విశాల ధైర్యం తెచ్చుకొని ఉమాదగ్గర కొచ్చి—)

(మెల్లగా) ఎందుకు అట్లా బెదుర్తావు?

ఉమా

(మెల్లగా) మాఆవిడే అయివుంటుంది. ఎట్లా యిప్పుడు?

విశాల

మీ ఆవిడా? ఎందుకు వస్తుంది? నాతో పరిచయం లేదే ... ఒకవేళ ఆవిడే అయితే మాత్రం ఎందుకు భయం... ఫర్వా లేదు. నువ్వు ఆ లోపలి పడకగదిలోకి వెళ్లు. తక్కింది నేను చూస్తాను. వెళ్లు, త్వరగా...

(నౌకరువైపు తిరిగి)

లోపలికి తీసుకురా ఆవిడ్ని...

[నౌకరు వెళ్తాడు. ఉమా శయ్యాగారంలోకిచేరుకుంటాడు. విశాల నలిగిన చీరెను సర్దుకొని, తల్లో పూలు సర్దుకొని, సిగిరెట్టు వెలిగించి, న్యూసుపేపరు చూస్తూ సోఫాలో కూర్చుంటుంది

గౌతమీబాయి ప్రవేశిస్తుంది. ఇరవై ఏళ్లది. చామనచాయ. సన్నటి పీలమనిషి. కాని అనాకారి అనడానికి వీల్లేదు. దక్షిణాదిచీరె కాశాపోసి కట్టుకుంది. కొప్పు బారెడంత. అర్ధణాఅంత కుంకుమ బొట్టు. హాల్లోకి వచ్చి అన్నీ వింతగా చూస్తూ, విశాలను కనిపెట్టి]

గౌతమి

అమ్మా, నీవేనా విశాలవు. సినీమాలో వేషంవేసేదానవు, నువ్వేనా అమ్మా?

విశాల

(శీఘ్రంతో)

అవును నేనే. ఏంకావాలి?

గౌతమి

(రెండుచేతులూ జోడించి)

మరేమీ వద్దు, నాభర్తను నాకు యిప్పించు, తల్లీ.

విశాల

(సందేహం సూచిస్తూ)

ఏమిటమ్మా అంటావు?

గౌతమి

నాభర్త, భర్త. గిరజాలుతిరిగిన వెంట్రుకలు. బొద్దుమనిషి. చిత్తరువులు గీస్తారే - ఆయన. ఇప్పించు తల్లీ, దయచేసి.

విశాల

(అదేగొంతుతో)

ఏమిటీ?

గౌతమి

ఆయనే. నీవు ఆడే కంపెనీలోనే, తెరలు, చిత్తరువులు గీసేపనిలో ఆయన ప్రవేశించారు. నీవల్లో పడి ఆయన నావైపే చూడ్డం మానేశారు. ఏడాది అయింది. ఇంటికి సరిగా రావడంగూడా లేదు.

విశాల

అవును. నువ్వుచెప్పే గుర్తులుగలఆయన మాకంపెనీలో ఉన్నట్టున్నాడు. అయిదారు మార్లు చూచాను. ఆపైన నాకుతెలియదు. పరిచయం అసలేలేదు.

గౌతమి

తెలుసు, తెలుసు. అబద్ధమాడకు. ఆయన్ని చెయ్యిచిక్కించుకొన్నావు. పౌడర్లు,రంగులు, తళుకుచీరెలు, ఫాషన్లు—అన్నీ తోడ్పడి నిన్ను అందవతినిగా జేశాయి. నేను సామాన్యందాన్ని. అమాయకురాల్ని. ఆషోకులు, మాయలు, మర్మాలు తెలియనిదాన్ని. నీముందు నేను ఆయనకు నచ్చుతానా? కాని, రెండేళ్లక్రిందట, (గద్గదికతో) రెండేళ్లక్రిందట స్వయంగా ఏరీ కోరీ నన్ను పెళ్లిచేసుకొన్నారు. ఇప్పుడు నన్ను తలపనైనా తలపరు... (ఏడుస్తుంది)

విశాల

(లేచి, దగ్గరకొచ్చి గౌతమిని సోఫాలో కూర్చోపెట్టి, ప్రక్కనుకూర్చొని)

ఏడవకమ్మా ఏడవకు. ఎందుకు వృథాగా ఏడుస్తావు. చెప్తాను విను. నేను మీ ఆయన్ని దొంగిలించలేదు. వల్లో వేసుకోలేదు. ఇంత అమాయకురాలవు ఎట్లా నెగ్గుకొస్తావు అల్లాంటిభర్తతో. నిజంచెప్తాను. నేను ఆయన్ను బాగా ఎరగనైనా ఎరగను.

గౌతమి

మెంషుడ్డీను తోటలోంచి నీకు రోజూ సాయంత్రం పూలు పంపిస్తారు. వాడు నాకు చెప్పాడు.

విశాల

అబద్ధం. నేనొక్కపూరెమ్మగూడ ఆయనదగ్గరనుంచి పుచ్చుకోలేదు. యథార్థం. ఎరగను.

గౌతమి

నేను అబద్ధమాడ్తున్నానంటావా, అయితే? వాడు చెప్పాడు—నెలకు పదిహేను రూపాయలు యిస్తారని.

విశాల

ఎంత అమాయకురాలవమ్మా. తప్పపుట్టావు బ్రాహ్మణకులంలో. పూర్వకాలంమనిషివి. ఆయనరహస్యం నీకు తెలియలా? చెప్తాను విను... ఇది ఆధునికయుగం. జీవితం, ప్రేమ, ఊహాలు, ఆశయాలు—అన్నీ రూపాంతరం పొంది, చిత్రగతుల్లో నడుస్తున్నాయి!... అయితే అడుగుతాను, నీకూ ఆయనకూ యీమధ్య ఏమైనా మనస్పర్థలు కల్గినాయూ?

గౌతమి

అవును, ఏడాదిక్రిందట. నాతప్పేంలేదు. అకారణంగా నామీద కోపంపడ్డారుఆయన.

విశాల

అఁ. అల్లా చెప్పు. అటువంటి దేదో జరిగి వుండాలి. అట్లా కలహం వచ్చినప్పుడు, తిరిగి పెళ్లాంయొక్క ఆపేక్షని—ఆదరణని, అనురాగాన్నీ—చూరగొనడానికి— మొగవాళ్లు చేసే ట్రిక్కులే యివి: నాబోటిదాన్ని ఎవత్తెనో ఒకదాన్ని రూపకల్పనచేసి, ఆవ్యక్తిమీద ప్రేమనంతా ప్రవహింపజేస్తున్నట్టుగా నటించి, వీలుగావుంటే ప్రణయలేఖలూ, ఫోటోలూ పుట్టించి, ఆచర్యలన్నీ భార్యకు విశదమయ్యేటట్టు ప్రవర్తిస్తారు. ఆకీలకం కనిపెట్టి ఆడవాళ్లు భర్తని తమవైపు త్రిప్పుకోవాలి. అట్లా యీరోజుల్లో ప్రతిఫ్యాషనబుల్ యువకుడూ చేస్తూంటాడు.

గౌతమి

నిజంగానా అమ్మా, అదేం చిత్రం.

విశాల

చిత్రమే మరి... అల్లానే మీ ఆయనగూడా నన్ను ఊహించుకొని యిట్లా తమాషా చేస్తున్నాడు కాబోలు. అంతే చూడు ఆయనడ్రాయరు, కాగితాలు. బహుశః నా దస్కతుతో ఉత్తరాలు, నాఫోటోగూడా వుండవచ్చు. అంతేగాని ఆయన్ని నేను దగ్గరకు తీయలేదు. నేనుమాత్రం ఆడుదాన్ని గాదమ్మా. నాకుమాత్రం పరువుప్రతిష్ఠలు లేవూ? మానాభిమానాలు లేవూ? ఈ సినీమావృత్తిలో వున్నానుగదా-అన్నీ త్యజించాననుకొన్నావా? కేవలం ఆర్టును ఉద్ధరించడానికే యిందులోకి దిగాను. తెలుగుదేశంలో లలితకళలన్నీ అధోగతిలో వున్నాయి. తక్కినచోట్లంతా పరివర్తనం జరుగుతోంది. సినీమారంగాన్ని ఉత్తేజితం జేద్దామని నావుద్దేశం. కథాసంవిధానంలోనేం, సంఘటనాసామరస్యంలోనేం, రంగస్థలనిర్ణయంలోనేం, సంభాషణాక్రమంలోనేం అభినయవిశేషాల్లోనేం కళాభివృద్ధిసూచనలు కన్పిస్తున్నాయి. జాతియొక్క జీవనసౌష్ఠవం, ఆశయాదర్శాలు సినీమాలో ప్రతిబింబించాలనే ఉత్సాహం జ్వాలల్లే అంటుకుంది. తెలుగునాడుయొక్క చేవని వన్నె తరగకుండా ప్రదర్శించాలని నాకోర్కె. అందుకోసమే ఎడతెగకుండా పాటుబడ్తున్నాను. ఒక్కొక్కప్పుడు నిద్రాహారాలుగూడా లేకుండా పనిజేస్తాను. సంస్కారం తక్కువైనా క్రొత్తవిషయాలు తంటాలుపడి నేర్చుకొని

ఆచరిస్తున్నాను. శ్రమఅనేది లేకుండా, విశ్రాంతిఅనేది ఎరగకుండా, పౌరుషంతో పెనుగులాడుతున్నాను. నామూలంగా ఆంధ్ర కీర్తి మూడుగజాలు పైకిలేవాలి. అదీ నా అభిలాష. అంతేగాని, తక్కిన అన్ని విషయా ల్లోను నీమోస్తరుదాన్నే నేనూ. అనాదినుంచీ వస్తూన్న భారతస్త్రీల గౌరవమర్యాదలు నాకుం తెలియవూ. సీత, సావిత్రి, దమయంతి, చంద్రమతి—వాళ్లు మనపూర్వులు గారూ?

గౌతమి

ఎంతదానవమ్మా. ఎన్ని మంచి ఊహలు, తలపులూ వున్నాయి నీ చిన్నబుర్రలో. పొరబాటుపడ్డానమ్మా నిజంగా—నిన్ను గూర్చి యితరులు చెప్పినదంతా విని. నీవన్నట్టుగా అమాయకురాలను. క్షమించు—యీవిధంగా వచ్చి నిన్ను ప్రశ్నించి కలతపెట్టినందుకు.

విశాల

ఫర్వాలేదమ్మా, దాని కేం మా కిటువంటివి మామూలే. దాదాపు రోజురోజూ అనుభవమే. కాని నేనుమాత్రం ఎవరినీ దగ్గరకు తీయక, నీబోటివా ళ్లెవరయినా వస్తే— వాళ్ల సంసారజీవితసౌఖ్యానికి ఈ విధంగా సహాయం జేస్తుంటాను. వాళ్లు తిరిగి కలిసి కులాసాగా వుంటే నా కదే చాలు.

గౌతమి

ఎంతమంచిదానవమ్మా, ఎంత మంచిదానవు. చేతులెత్తి దణ్ణం పెడ్తాను.

విశాల

దాని కేమొచ్చెగాని, ఇంటి కెళ్లి ఏమీ తెలియనిదానికిమల్లే నటించి, నీభర్తను త్రిప్పుకో. తెలిసిందా. అంతా నటన అని నీవు కనుక్కొన్నావని తెలియగానే, తిరిగి నీవా డవుతాడు.

గౌతమి

(లేచి) ప్రాణంపోశావమ్మా. ఏడాదినుంచీ, కంటికి మంటికి ఏకధారగాఏడుస్తూ, క్షోభతో కాలం గడుపుతున్నాను. జీవాన్ని చల్లబడేశావు. నీవు చెప్పినట్టుగా చేసి ఆనందపడ్తాను. కృతజ్ఞురాల్ని. నిన్ను మఱచిపోలేను ఎప్పటికీ. వెడ్తాను......

విశాల

ఉండు బొట్టుపెడ్తాను.

(అని ప్రక్కబల్లమీదవున్న కాశీకుంకుమభరిణె తెరిచి, బొట్టుపెట్టి, పండు—తాంబూలం యిస్తుంది. గౌతమి ఆనందంతో అందుకొని నిష్క్రమిస్తుంది. ఆమె పూర్తిగా వెళ్లగానే, లోపలివైపుకు చూచి—)

పంపించేశానోయ్, ఉమా. ఇక బయటపడు, ముసుగులోంచి. వెళ్లింది మీ ఆవిడ.

ఉమా

(లేని సంతోషం తెచ్చిపెట్టుకొంటూ)

థాంక్సు, విశాలా, థాంక్సు. రక్షించావు. సినీమానుగురించి ఉపన్యాసం దంచేసి, సీత సావిత్రిల పేర్లు లాక్కొచ్చి, మహాచక్కగా మాసికవేశావు. అంతా వినబడుతూనేవుంది. ఈ చాకచక్యాలు వుండబట్టే లాక్కొస్తున్నావు సవ్యంగా...

విశాల

అవునవును. ఇటువంటప్పుడు నాగుణగణనం. లేనప్పుడు పిచ్చికమీద బ్రహ్మాస్త్రమల్లే విరుచుకుపడ్డం. దౌర్జన్యంతో బలమంతా ప్రయోగించడం. జుట్టుపట్టుకులాగావే యిందాక, జ్ఞాపకముందా? మీఆవిడకు వప్పగించాలిసింది; తెలిసేది నీపని. రామప్పపంతులు అవస్థ సంభవించేది - శృంగారకట్టసంభావనతో. అమాయకురాలు పాపం!

ఉమా

సరేలేవోయ్ చీవాట్లు. రావడం ఒక్క నిమిషం ఆలస్యమైతే కబుర్లమీద కబుర్లు దూకిస్తావే. నన్నుమాత్రం విడిచి నువ్వుండగలవా...

విశాల

(వెక్కిరింపుగా నవ్వుతూ)

అనగా అనగా ఓఅబ్బాయి. పెళ్లాంపేరు వినగానే ఆమడదూరం పారిపోయి ఆమూలసౌధంబులో అన్నట్టుగా దాక్కున్నాట్ట...

ఉమా

నేనూ చెప్తాకథ... అనగా అనగా ఓఅమ్మాయిట...

విశాల

చాలు, తెలివికి సంతోషించా. గుర్రాన్ని కట్టిపెట్టు. పిరికిపందా, నువ్వా మాట్లాడాలీ!

పిల్లీ వచ్చే ఎలుకల బార్
ఎక్కడిదొంగ లక్కడే - గప్‌చిప్.

(రాగం అందుకొని దగ్గరగావచ్చి ఆవిడరెండుచేతులు కలిపి)

ఉమా

పిల్లీ వచ్చే ఎలుకలబార్

విశాల

ఉల్టా-సీదా ఉమాశంకర్

ఉమా, విశాల

పిల్లీ వచ్చే ఎలుకలబార్
ఉల్టా-సీదా ఉమాశంకర్.

(ఇద్దరూ వెర్రిగా గంతులేస్తూ పాడ్తారు).

[తెర]

సరోజిని

మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు

ఆమె దివ్యాంబుజసుమమ్ము, ఆమె రక్తు
లుదయరాగరోచిస్సుల నుజ్జ్వలించు!
తావుల దిగంతరాళమ్ము లావరించు
నామె సాంధ్యసరోలక్ష్మినోముపంట.

అపుడపుడె సుప్తి మేల్కాంచు విపులనయన
దళము లరవిచ్చి లోకాల పులకరించి
అభినవవిలాసకోమలప్రభ వెలార్చి
తరుణమధుపసమూహసంవరణ మయ్యె.

ఆమెపొంగారువిరితేనె లానవచ్చు
తేటిగమిలోన కడసారితేటి నేను;
పరువు మాని, పాటమెమాని తెరచికొన్న
తరుణజీవమ్ముతో నామె దరిసినాడ.

నవవిలాసలాస్యమ్మున నరుగుదెంచి
ఇతరభృంగకుమారకు, లే నొకండ
కమలవనమున కూనిరాగము నడంచి
మందమందపుటాస పిరుంద పోతి.

మెరుగురెక్కలతుమ్మెదల్, మేలుపాట
జెలగుతేంట్లు, తేనియనిధుల్ కలుగు నళిన
మాజములు కొల్చికొనె నా సరోజరాజ్ఞి
ఏ నొదిగి మీటికొంటి నాఏకతంత్రి.

వెత సొలసి వ్రాలు సుమవిరహితల కతలు
జాలిపదజాలముల గీతమాల లల్లి
వెర్రిగాలిసొదలతోడ విపినవాటి
నాలపన సేయుపాంథగాయకుడ నేను.

కమలవనమున కనుల దిగ్భ్రమ మెసంగు
విమలగంభీరసౌందర్యసుమముప్రోల
నడగి మడగు నీపాంథగాయకుని నేడు
పూలరాణి నెమ్మది తలపోయు నేలో.

ఝుంకృతుల ద్విరేఫములు రంజనము గొల్పు
కొలువుకూటాన పద్మినిచెలి మృణాళ
నిలయమున వేయిరేకుకన్నులను విరిసి
నీరవుని నన్నరసె నిట్వనీరు కాగ!—

... ...

"ఓయువమధువ్రతకుమార! ఊహలల్లు
నీసుమధురతంత్రీరణన్నినదములకు
మామకీనసుధాపూర్ణమానసమ్ము
రాగసంబద్ధమై పాట నాగి వినెడి!

కన్నులరమోడ్చి విస్మృతిగర్భసీమ
లొరసి తెరచి లోలోగాథ లొక్కటొకటె
సంచలద్దీర్ఘనిశితాంగుళాంచలముల
నేకతంత్రిక నీవేల నేకరింతు?

ఎన్నడో నిద్రలోమున్గియున్న కలలు,
పూర్వజన్మప్రణయ సానుభూతులేవొ,
సుఖజలధిలో నడంగిన శోకరాగ
మేమొ నీయంగుళులు పెల్లగించు నేడు!

ఓయి మధుకర! నేడు నీ వీయగాథ
సంస్మరణశృంఖలమ్ముల సంతరించి
కైవసము జేసికొంటి వీ కమలవనము,
అన్యదుర్లభ్యమైన నాయాత్మగూడ!

... ...

నవాబు—అతని కుమారుడు

(రష్యన్ గ్రంథకర్త మాక్సిమ్‌గోర్కీ వ్రాతనుండి తెనిగించబడ్డది.)

57

కూర్మా వేణుగోపాలస్వామి, శేషుబాయి గోపాలస్వామి

"ఒకానొకప్పుడు క్రిమియా దేశంలో మొసలేమా-ఎల్-అస్రాబ్ అనే నవాబు ఉండేవాడు. అతనికి టోల్యేక్-అల్లల్లా అనే కొడుకు ఉండేవాడు."

అని ఈమాటల్తో ఆఅంధుడైన టార్టార్ భిక్షుగాడు, చెట్టునానుకొని, ఆ ఊళ్లో జరిగిన పురాతనపుకథలలో ఒకటి చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు. ఆకథచెప్పేవాడిచుట్టూ, రంగురంగుబట్టలువేసుకుని జరీటోపీలు పెట్టుకొన్న టార్టార్లు గుంపుగా చేరారు. పాడుపడిపోయిన ఏదోఒక భవనంతాలూకు రాళ్లు కొన్ని అక్కడ ఉంటే, వీళ్లంతా వాటిమీద కూర్చున్నారు. అప్పుడు సాయంత్రం. సూర్యుడు నెమ్మదిగా సముద్రంలో క్రుంకిపోతూ ఉన్నాడు; ఎఱ్ఱని సూర్యకిరణాలు ఆ పాడుపడిన స్థలంచుట్టూఉన్న ఆకుపచ్చని ఆకుల గుంపుల్లోకి జొరబడ్డాయి; నాచుపట్టిన రాళ్ల మీదనూ, క్రింద వ్రేలాడుచున్న పచ్చని లతలమీదనూ అక్కడక్కడ వెలుతురు గలుగజేసాయి. పెద్దపెద్ద వృక్షశాఖల్లో గాలి పాటపాడుతోంది. ఆచెట్లఆకులు, అగోచరమయిననదులు గాల్లో ప్రవహిస్తూ ఉన్నట్లు కదులుతోన్నాయి. ఆఅంధభిక్షుకుని గొంతుకు నిబ్బరం లేకుండా వణకుతూంది. మొద్దులాంటి ఆతనిముఖంలో ఉన్న ముడతలు, విశ్రాంతితప్ప మరోభావాన్ని కనబర్చడం లేదు. ఆతనికి కంఠతా వచ్చినమాటలు, ఒకదానివెంట ఒకటి ప్రవహిస్తూ జరిగిపోయిన దినాల్ని, భావసమృద్ధితో నిండిన చిత్తరువులాగ, వినేవాళ్లకు కనపరుస్తోన్నాయి.

ఆనవాబు వృద్ధుడు (అని అంధుడు చెప్పుతూఉన్నాడు.) అయితేనేం, ఆతనికి జనానాలో చాలామంది ఆడాళ్లు ఉన్నారు. వాళ్లు ఆవృద్ధుణ్ణి ప్రేమించేవారు. ఎందుకంటే ఆతనికి బలం, కామం ఇంకా ఉండబట్టి. ఆతని లాలన కోమలంగానూ, ఉద్రేకం పుట్టించేదిగానూ ఉండేది. ఆడాళ్లు ఎప్పుడూ, ఎవరైనాసరే ముసలివాడైనప్పటికీ, ముఖం ముడతలుపడినప్పటికీ, లాలనయందు శక్తి ఉంటే వాళ్లను ప్రేమిస్తారు. అందం శక్తియందు ఉంటుందిగాని సుకుమారమైన శరీరంలోనూ, గులాబీవర్ణపు చెక్కిళ్లలోనూ ఉండదు.

వాళ్లంతా నవాబును ప్రేమించేవాళ్లు. అయితే తనమట్టుకు సీపర్‌నుండి తీసుకొని వచ్చిన ఒకకోసక్ బానిసను దయతో

చూస్తూ ఉండేవాడు. తన పెద్ద జనానాలో అన్ని దేశాల ఆడాళ్లు మూడువందలమంది ఉండేవారు. వీళ్లందరికంటె ఈమె అంటే ఎక్కువ మోహం. వీళ్లంతా వసంత ఋతువులో పుష్పాలంత అందంగా ఉండేవారు. అంతా సుఖంగా కాలం గడుపుతూ ఉండేవారు. నవాబు రుచిగా ఉండే భోజన పదార్థాలు వాళ్లకు అందేటట్టు ఏర్పాటు చేస్తోండేవాడు. వాళ్లఇష్టం వచ్చినప్పుడు నాట్యం, ఆటలు ఆడనిస్తుండేవాడు.

ఈకోసక్ బానిసను తరచుగా తన కోట బురుజుకు రప్పించుకునేవాడు. ఆకోటబురుజులోనుంచి సముద్రము కనబడుతూఉండేది. అక్కడ స్త్రీయొక్కజీవితాన్ని సంతోషపెట్టడానికి కావలసినవన్నీ ఆతడు ఆయత్తపరిచాడు—ఫలహారాలు, ఖరీదుగలబట్టలూ, బంగారం, నవరత్నాలు, సంగీతం, దూరదేశాలనుండి తెప్పించిన అరుదైనపక్షులూ, మోహించిననవాబుయొక్క ఉద్రేకలాలనలు. ఈకోటలో ఆమెతో రోజులతరుపున సంతోషంగా కాలంగడపుతుండేవాడు. తనకష్టజీవితాన్నుంచి, తనకుమారుడు, అల్గల్లా తనరాజ్యంయొక్క కీర్తి పోగొట్టడని నమ్మకంతో విశ్రాంతి పొందేవాడు. అల్గల్లా తోడేల్గాగ రష్యాదేశాన్ని ముట్టడించి, అక్కడినుంచి దోపిడిగొట్టిన ఖరీదుగలవస్తువులను, క్రొత్తస్త్రీలను, క్రొత్తకీర్తిని తీసుకొనివచ్చేవాడు. తానువెళ్లినచోట్లల్లా అత్యంతభీతి, భస్మం, శవాలు, రక్తం విడిచివస్తుండేవాడు.

ఒకప్పుడు అల్గల్లా రష్యాను ముట్టడించి తిరిగివచ్చినప్పుడు అతనిగౌరవార్థం గొప్ప ఉత్సవం చేసారు. ఆటలు, విందులు జరిగాయి. ఆదేశంమిత్రాలంతా వాళ్లదగ్గరకు వచ్చారు. భుజబలం చూపించడానికి ఖైదీలకళ్లను గురిచూచి తమవిల్లుల్తో బాణాలు కొట్టారు. వాళ్లు మధుపానంచేస్తో తన శత్రువులను భీతికలిగించేవాడున్నూ, నవాబురాజ్యానికి ఆధారమైనటువంటివాడున్నూ అయిన అల్గల్లాయొక్క పరాక్రమాన్ని స్తుతించారు. ఆవృద్ధనవాబు తనకుమారుని ప్రతాపానికి చాలాసంతోషించాడు. తాను అంతరించిన తరువాత తనరాజ్యం, బలంగలచేతులలోనే పడుతుందని ఆవృద్ధనవాబు తెలుసుకున్నాడు. ఇది తనకు అనుకూలంగానే ఉంది.

ఇది తెలుసుకోవడం అతనికి చాలా సంతోషంగా ఉంది. తనప్రేమయొక్కశక్తిని తనకుమారునికి చూపిద్దా మనుకున్నాడు. ఆవిందుకువచ్చిన మిత్రాలందఱిముందఱ ఆతనితో మాట్లాడాడు. గిన్నె చేత్తోపట్టుకుని ఇలా అన్నాడు: "అల్గల్లా, నాప్రియమైన కుమారుడా, అల్లాకువందనాలు! మహామ్మదుకు వందనాలు!" వాళ్లంతా కలిసి మహమ్మదుమహిమనుగూర్చి పెద్దగొంతుకల్తో ఒకకీర్తన పాడారు. ఆతరువాత నవాబు ఇట్లుచెప్పాడు: "అల్లా మహిమగలవాడు! నాజీవితకాలంలోనే నాయౌవనాన్ని పరాక్రమవంతుడైన నాకుమారునిలో మళ్లీ ఇచ్చాడు. నాకన్నులు మూతపడి నే నంత

రించింతరువాత నేను మళ్లీ నాకుమారున్లో బ్రతుకగలనని నావృద్ధనేత్రాల్తో చూస్తున్నా. అల్లా ఘనమైనవాడు! మహమ్మద్ నిజముగా భగవత్ప్రేరితుడై పలుకువాడు! నాకుమారుడు మంచివాడు. ఆతనికి భుజబలం ఉంది; పరాక్రమం ఉంది. మనస్సా నిర్మలమైంది. అబ్గల్లా, నీవు జనకుని చేతుల నుండి ఏంకావాలో కోరుకో. అడుగు, నీవు కోరిందంతా నేనిస్తా."

ఆవృద్ధనవాబు ఇలాచెప్పడం ఇంకా ఆపాడో లేదో, అప్పుడే టూలేయక్ అబ్దల్లా మిలమిలలాడిపోతూన్న నేత్రాల్తో లేచి నిలబడ్డాడు. ఆతనికళ్లు రాత్రిపూట సముద్రం ఎంతనల్లగా ఉంటుందో, అంతనల్లగాను, కొండల్లోఉండే రాబందుకళ్లు ఎంతమండుతూ ఉన్న ట్లుంటయో అంతమిరిమిట్లు గొలుపుతూనూ ఉన్నాయి.

'ఓచక్రవర్తీ, నాతండ్రీ, నాకు ఆరష్యా బానిసను దయచేయండి' అన్నాడు.

"నవా బేమీమాట్లాడక నిశ్శబ్దంగా ఉండిపోయ్యాడు. తనహృదయంలో బయలుదేఱిన వణుకు నెమ్మదిపడేవఱకూమాత్రం నిశ్శబ్దంగా ఉన్నాడు. ఈనిశ్శబ్దం తరువాత అతడు నిబ్బరమైన పెద్దగొంతుతో ఇలా అన్నాడు: 'తీసుకో! విందు అయింతరువాత నీవు తీసుకోవచ్చు.........'

సాహసించిన ఆ అబ్గల్లా సంతోషంతో ఉప్పొంగిపోయాడు. రాబందు కళ్లవంటిఆతని కళ్లు గొప్పఆనందముతో మినుకుమినుకుమని ప్రకాశించాయి. నిలువునా నిలబడ్డాడు. తన తండ్రిఅయిన నవాబుతో ఇలా అన్నాడు: 'చక్రవర్తీ, నాతండ్రీ, నాకిచ్చిన బహుమానమెంతవిలువఅయినదో నాకు తెలుసును— నాకు తెలుసును. నేను నీబానిసను—నీకుమారుణ్ణి—నారక్తంతీసుకో, గంటకి ఒకరక్తబిందువుచొప్పున తీసుకో—మీకోసరం నేను ఇరవయిసారులైనా చస్తాను!'

'నా కేమీఅవసరంలేదు' అన్నాడు నవాబు. చాలాసంవత్సరాలు గొప్పపనులు చేయడంవల్ల కీర్తి సంపాదించాడు. అంత కీర్తిసంపాదించిన ఆతనివృద్ధశిరం ఇప్పుడు వక్షస్థలంమీదకి వంగిపోయింది.

త్వరలో విందు ముగిసిపోయింది. వాళ్లిద్దరు ఒకరిపక్క ఒకరు నిశ్శబ్దంగా నగరునుండి జనానాకు నడిచారు.

చీకటిగా ఉంది ఆరాత్రి. చంద్రుడుగాని,నక్షత్రాలుగాని కనబడ్డంలేదు. మేఘాలు మిక్కిలి దళసరిమైన తెరలాగ ఆకాశాన్ని కప్పేశాయి.

చాలాసేపు వాళ్లు నిశ్శబ్దంగా వెళ్లారు. చిట్టచివఱకు నవా బిట్లా అన్నాడు:

'నాజీవితం రోజురోజుకు క్షీణిస్తూంది. నాముసలిగుండె కొట్టుకోవడం ఎప్పటికప్పుడు మెల్లనవుతూంది — ఆకోసక్ దేశపు చిన్నదాని ఉద్రేకపూరితాలైనలాలనలే ఇప్పుడు నాజీవితానికి కాంతి, ఉత్సాహం కలిగిస్తూ

ఉన్నాయి — చెప్పు, టూలెయక్, నాకు చెప్పు—ఆమె నీకు నిజముగా అంత అవసరమా? నా భార్యలలో ఒకవందమందిని తీసుకో—పోనీ అందఱినీ తీసుకో ఆమెను తప్ప.'

టూలెయక్ అల్లల్లా నిట్టూర్పు విడిచాడు. నిశ్శబ్దంగా ఊరుకున్నాడు.

'ఎన్నిదినాలు మిగిలి ఉన్నాయి నాకింకా? ఈప్రపంచంలో కొద్ది రోజులు మాత్రమే ఉన్నాయి నాకు. నాజీవితంలో ఆఖరు ఆనందం ఈరష్యన్ చిన్నదే—ఆమె నన్ను తెలుసుకొన్నది. నన్ను ప్రేమిస్తుంది. ఆమె లేకపోతే ఎవ్వరు ప్రేమిస్తారు?—నన్ను, ఈముసలాణ్ణి? ఎవ్వరూ? ఒక్కరు కూడా నన్ను ప్రేమించరు, అల్లల్లా ఒక్కరు కూడా!'

అల్లల్లా నిశ్శబ్దంగా ఊరుకున్నాడు.

'నీవు ఆమెను కౌగలించుకుంటున్నావనిన్నీ, ఆమె నిన్ను ముద్దుపెట్టుకుంటూ ఉన్నదనిన్నీ తెలిసియుండికూడా నేనెట్లా జీవింపగలను? టూలెయక్ స్త్రీకి మనం తండ్రి కొడుకులం కాము: స్త్రీకి మనమంతా మొగవాళ్లం. కుమారా, నాశరీరంలో పాత గాయాలన్నీ రేగి, వాట్లోనుండి నారక్తం అంతా స్రవిస్తే ఎంతో బాగున్ను. టూలెయక్—ఈరాత్రితో నాజీవితం అంతరిస్తే ఎంత బాగుండును కుమారా!'

ఆతనికుమారుడు ఏం మాట్లాడలేదు. జనానాతలపుదగ్గఱ వాళ్లు ఆగారు. చప్పుడు కాకుండా వాళ్లిద్దఱి తలలూ వక్షస్థలాల మీద వంగిపోయాయి. అలా ఆతలుపు దగ్గఱ వాళ్లు చాలాసేపు నిలబడ్డారు. వాళ్ల చుట్టూ చీకటిగా ఉంది. ఆకాశంలో మేఘాలు పరుగెత్తుతున్నాయి. గాలి చెట్లను కదిలించేస్తూ వాళ్లకోసరం పాటపాడుతూ ఉన్నట్లు ఉంది.

'తండ్రీ, నేనామెను చాలాకాలం నుండి ప్రేమిస్తున్నా.' అన్నాడు అల్లల్లా నెమ్మదిగా.

'నాకు తెలుసును, కాని ఆమె నిన్ను ప్రేమింపుట లేదనికూడా నాకు తెలుసును.' అన్నాడు నవాబు.

'ఆమెను తలచినప్పుడు నాగుండె పగిలిపోతోంది!'

'నావృద్ధహృదయంమాత్రం దేన్తో నిండియున్నదిప్పుడు?'

మళ్లీ వాళ్లు నిశ్శబ్దులయ్యారు. అల్లల్లా నిట్టూర్పు విడిచాడు.

"జ్ఞానియైన ఆముల్లా నాకు చెప్పింది నిజమే. పురుషుని కెల్లప్పుడూ స్త్రీ హానికరం. ఆమె చక్కందయితే ఇతరులకు ఆమెస్వాధీనపరచుకోవాలనే కోరిక పుట్టిస్తుంట. ఆమె భర్త అనుమానంచే బాధపడుతాడు. ఆమె కురూపిగా ఉంటే ఆమెభర్త ఇతరులను

చూచి ఓర్వలేకుండా ఉండి, అసూయచే బాధపడుతాడు. ఒకవేళ ఆమె అందగత్తె కాకుండాను, కురూపికాకుండాను ఉంటే, పురుషుడు ఆమె అందంగా ఉందని భ్రమ పడుతాడు. ఆతరువాత తాను తప్పుగా తలిచానని తెలుసుకొని, ఆమెవల్లనే బాధపడుతాడు—స్త్రీవల్లనే!'

'మనోవేదనకు జ్ఞానం ఒకమందుగాదు' అన్నాడు నవాబు.

'తండ్రీ, మనం ఒకళ్లనొకళ్లం చూచి కనికరించుకోవాలి.'

నవాబు తలయెత్తి, కొడుకువంక చూచాడు విచారంగా.

'మనం ఆమెను చంపేద్దాం.' అన్నాడు టొలెయక్. నవాబు ఒక్కనిమిషం ఆలోచించాడు. ఆతరువాత నెమ్మదిగా ఇలా గొణుక్కున్నాడు: 'ఆమెకంటె నాకంటె నీవు నిన్నే ఎక్కువగా ప్రేమించుకుంటున్నావు.'

'అవును, మీరుకూడా అలాగే!'

మళ్లీ వాళ్లు నిశ్శబ్దంగా ఊరుకున్నారు.

'అవును, నేను కూడాను' అన్నాడు నవాబు విచారంగా. విచారం అతన్ని పసిబిడ్డలాగ చేసేసింది.

'సరే, మనం ఆమెను చంపేద్దామా?'

'నేను ఆమెను నీకివ్వలేను-నేనుయివ్వలేను!' అన్నాడు నవాబు.

'నేను మరి బాధపడలేను; నా గుండె చీల్చేయి. లేదా ఆమెను నాకియ్యి.'

నవాబు ఊర్కున్నాడు.

'లేదా మనం సముద్రముమీద వ్రాలియుండే ఎత్తయిన పర్వతశిఖరాలపైనుండి ఆమెను క్రిందికి తోసేద్దాం.'

'మనం సముద్రముమీదవ్రాలియుండే ఎత్తయిన పర్వతశిఖరాలపైనుండి ఆమెను క్రిందికి తోసేద్దాం' అన్నాడు నవాబుకూడా కొడుకుమాటలు ప్రతిధ్వనిస్తూ.

ఆ తరువాత వాళ్లు జనానాలోపల వెళ్లారు. అప్పటికప్పుడే ఆమె తన సౌఖ్యదాయకమైన తివాచిమీద పండుకుని నిద్ర పోతూంది. వాళ్లు ఆమెఎదుట ఆగి చూచారు. చాలసేపు వాళ్లు ఆమెవంక చూసారు. ఆవృద్ధనవాబు కండ్లవెంబటి కన్నీళ్లు కారిపోయాయి. నెరసిన గడ్డంమీదపడి,ముత్యాల్లాగ మెరిసిపొయ్యాయి. ఆతనికొడుకు మిరుమిట్లు గొలుపుతూఉన్న కండ్లతో చూస్తూ నిలబడ్డాడు. ఆకోసక్ చిన్నదాన్ని లేపుతూ, తన కామాన్ని అణచుకోడానికి పండ్లు పటపట కొరుక్కున్నాడు. ఆమె లేచింది. ఆమె ముఖం గులాబీవర్ణంగాను, సుకుమారంగాను ఉదయభానునివలె ఉంది. ఆమెకండ్లు విడుస్తూ ఉన్న పుష్పాల్లాగ తెరచింది. అల్లల్లాను చూళ్లేదు ఆమె. తన ఎఱ్ఱనిపెదవులు అందిచ్చింది నవాబుకు.

'ముద్దు యివ్వరూ !' అంది.

'లే—నీవు మాతో రావాలి.' అన్నాడు నవాబు నెమ్మదిగా.

అప్పుడు అల్లల్లాను, తనరాజుకండ్లలో నీళ్లనూ చూచింది ఆమె; తక్షణమే కని పెట్టేసింది. అంతా గ్రహించుకుంది.

'నేనువస్తా' నంది ఆమె. 'నేవస్తా. నీకూ కాదు. మరి అతనికీకాదు? ఇలాగేనా మీరు నిర్ధారణచేసుకొన్నది? ధైర్యవంతులు ఈవిధంగా నిర్ధారణ చేసుకోవలసివచ్చింది! నేవస్తా.'

తరువాత ఆముగ్గురూ నిశ్శబ్దంగా వెళ్లారు సముద్రంవైపుకి ఇరుకైనదారుల్లోంచి. గాలి బిగ్గరగా అరచుచున్నట్లు వీస్తోంది.

ఆచిన్నది బలహీనంగా ఉండడంచే ఇట్టే అలసిపోయింది. అయితే ఆమె పౌరుషం గలది కాబట్టి వాళ్లకు చెప్పిందికాదు.

నవాబుకొడుకు ఆమెవెనుకబడి పో తూంది అని చూచాడు. 'భయం వేస్తూ ఉందా?' అన్నాడు.

ఆమెకండ్లు అతనిమీద అగ్నికణాలు రాల్చేసాయి. రక్తం స్రవిస్తూఉన్న తన పాదాలు అతనికి చూపించింది.

'నన్ను ఎత్తుకుని తీసుకెళ్లనియ్యి' అన్నాడు అల్లల్లా చేతులు చాపుతూ. కాని ఆమె వృద్ధరాజుకంఠంచుట్టూనే వేసింది తన చేతులు. నవాబు ఆమెను అవలీలగా పైకెత్తి ఎత్తుకెళ్తున్నాడు. ఆమె అతనిచేతుల్లో విశ్ర మిస్తూ, అతనికండ్ల కేమైనా పొడుచుకుంటా యేమో అనేభయంచేత చెట్లకొమ్మలు తప్పిస్తూఉంది. చాలాసేపు వాళ్లట్లా నడి చారు. చిట్టచివఱకు దూరాన్నుంచి సము ద్రపుహోరు విన్నారు వాళ్లు. అప్పుడు వాళ్లను వెంబడిస్తూఉన్న టొలయక్ తండ్రితో యిల్లాఅన్నాడు: 'నన్ను ముందఱ నడవనీ, లేకపోతే నాబాకుతో నీమెడ పొడిచెయ్యా లనేబుద్ధి పుడుతుందేమో!'

'నడువు. అల్లా నీకోరిక నెఱవేరుస్తాడో, లేక క్షమిస్తాడో. దైవయత్నం ఎలాగో అలా జరుగుతుంది. నీతండ్రినైన నేను నిన్ను క్షమి స్తున్నా. ప్రేమించడంఅనే దేమిటో నాకు తెలుసు.

చివఱకు సముద్రందగ్గఱకు వచ్చారు. వాళ్లముందఱ చాలాదూరంలో ఖాళీస్థలం ఉంది—నల్లగా దరిఅంచులేకుండా. సము ద్రపుకెరటాలు కొండలక్రింద పాడుతూ ఉన్నాయి. క్రింద చీకటిగా అయోమయంగా ఉంది. చలిగాను, భయంకరంగాను ఉంది.

'సెలవు' అన్నాడు నవాబు ఆచిన్న దాన్ని ముద్దెట్టుకుంటూ.

'సెలవు' అన్నాడు అల్లల్లా ఆమెకునంగి వందనంచేస్తూ.

ఆమె సముద్రపుకెరటాలు పాడుతూ ఉన్నస్థలంలోకి క్రిందకు వంగి చూచింది.

కొంచెం వెనక్కు తగ్గింది, తన చేతులు రొమ్ముకు అనుముకుంటూ.

'నన్ను క్రిందకు పడెయ్యండి.' అంది ఆమె వాళ్లతో. అల్లల్లా తన చేతులు ఆమె వంకకు బాధతో చాచి మూల్గాడు. నవాబు మాత్రం ఆమెను గట్టిగా తన వక్షస్థలానికి ఆనించుకొని ముద్దెట్టుకున్నాడు. ఆ తర్వాత ఆమెను తనతలపైకెత్తి, ఆ ఎత్తయిన కొండ మీాదనుంచి క్రిందికి తోసేసాడు.

క్రింద కెరటాలు ఒకదానికొకటి కొట్టుకొని పెద్దశబ్దంచేసి పాటపాడుతూ ఉన్నాయి. ఈమహాశబ్దంలో వాళ్లిద్దఱికీ ఆమె నీళ్లల్లో పడ్డశబ్దం వినపల్లేదు. వాళ్లిద్దర్లో ఒకరుకూడా ఏశబ్దంగాని, ఏకేకగాని విన్లేదు. నవాబు కొండలమీాద కూలబడ్డాడు. అయోమయమైన చీకట్లో సముద్రం మేఘాలుకలిసే ఆస్థలంవంక మెల్లిగా క్రిందికి చూసాడు. అక్కడినుంచి కెరటాలు విరిగి చెదరినప్పుడు వచ్చే మందమైన ధ్వనిమాత్రం వినబడుతూ ఉంది. గాలి వేగం వచ్చి అతనిగడ్డంమీాద వీస్తోంది. టొాలయక్ ముఖం చేతుల్తో కప్పేసుకొని చలనం లేకుండా, మాటలాడకుండా రాయిలాగ అతనిప్రక్క నిలబడ్డాడు, ఈవిధంగా కాలం జరిగిపోతూంది. ఆకాశంలో మేఘాలు ఒకదానివెనుక ఒకటి గాలివల్ల తరుమబడి పరుగెత్తుతూ ఉన్నవి. అవి ఆ సముద్రముమీాద వంగి ఉన్న ఆపర్వతశిఖరం మీాదపండుకొన్న ఆవృద్ధనవాబుయొక్క తలపులవలె భయంకరముగాను, దుర్భరముగాను ఉన్నవి.

'తండ్రీ మనం వెళ్లిపోదాం.' అన్నాడు టొాలెయక్. 'ఆగు' అని గొణుక్కున్నాడు నవాబు ఏదో వింటూఉన్నాడిలాగ. మళ్లీ కాలం జరిగిపోయింది. క్రింద కెరటాలు విరిగి చెదరినశబ్దం అయింది. గాలి కొండలమీాద వీస్తూ చెట్లల్లోనుంచి అరుస్తోంది.

'తండ్రీ, మనం వెళ్లిపోదాం.'

'ఇంకాకొంచెం ఆగు.'

చాలాసార్లు టొాలయక్ 'తండ్రీ, మనం వెళ్లిపోదాం' అన్నాడు. అయితే నవాబు మాత్రం తన ఆఖరురోజుల సంతోషాన్ని పోగొట్టుకొన్నస్థలంనుంచి కదలడం లేదు.

అయితే అన్నిటికీకూడా ఏదో ఒక అంతం ఉంటుంది! చిట్టచివఱకు లేచాడు నవాబు గర్భాలున పౌరుషంతో. లేచి, 'సరే వెళ్దాంపద' అన్నాడు బొంగురుగొంతుతో.

వాళ్లు బయలుదేరారు. కాని కొంచెం సేపట్లోనే నవాబు ఆగిపోయ్యాడు.

'అయితే నే నెందుకు వెళ్తున్నాను, టొాలయక్! ఎక్కడికి' అని తనకొడుకును అడిగాడు. 'నాజీవితం అంతా ఆమెలో ఉన్నప్పుడు, నేనెందుకు జీవించాలి యిప్పుడు? నేను వృద్ధుణ్ణి. నన్నెవ్వరూ మళ్లీ, ప్రేమింపరు. ఎవ్వరూ ప్రేమించనప్పుడు ఈప్రపంచకంలో బ్రతకడం వట్టితెలివితక్కువ.'

'తండ్రీ నీకు కీర్తిభాగ్యం ఉంది.'

'ఆమెముద్దుల్లో ఒక్కటిమాత్రం నాకియ్యి. నీకు ఆకీర్తి, భాగ్యం బహుమానం ఇస్తా; అవిఅన్నీ నశించాయి. స్త్రీయొక్క ప్రేమఒక్కటే ఎల్లప్పుడూ నిలుస్తుంది. మనుష్యునికి అటువంటిప్రేమ లభించకపోతే ఉత్సాహం ఉండదు—ఆత డొకభిక్షుకునితో సమానము. ఆతనిబ్రతుకు దౌర్భాగ్యమైంది. సెలవు, కుమారా, అల్లా నిన్ను అనుగ్రహించుగాక! ఆతని ఆశీర్వాదం నీవు బ్రతికి నన్నాళ్లు ఉండుగాక!' అని నవాబు సముద్రం వైపు తిరిగాడు.

'తండ్రీ! తండ్రీ!' అని అరచాడు టూలయక్. మఱి ఇంకేమీ అనలేకపోయాడు. మృత్యువువాతబడిన మనుష్యునకు ఏమీ చెప్పుటకు వీలులేదు. ఆతనిమనస్సుకు తిరిగి బ్రతుకుమీద ఆశను కల్పించుటకు ఎవ్వరూ ఏమీ చెప్పలేరు.

'నన్ను వదిలేయి......'

'అల్లా......'

'అతనికి తెలుసు......'

తొందరగా అడుగులువేస్తో నవాబు కొండచివఱకువెళ్లి, క్రిందికి దుమికేసాడు. ఆతనికొడుకు ఆతన్ని అడ్డుపెట్టలేదు—అడ్డుపెట్టడానికి అవకాశంలేదు. ఆమాత్రం కాలం లేదు. మళ్లీ సముద్రంలో ఏమీవినబళ్లేదు. ఏవిధమైన కేకగాని, నవాబుపడ్డశబ్దంగాని వినపడలేదు. కెరటాలుమాత్రం క్రింద విరిగి చెదరుచూఉన్నాయి. గాలి క్రమములేని పాటలు పాడింది.

చాలాసేపు టూలయక్ అల్గల్లా కొండ క్రింద చూసాడు. చిట్టచివర కిట్లా అన్నాడు గట్టిగా: 'ఓఅల్లా, నాక్కూడా అటువంటి ధైర్యమైన హృదయం ఇయ్యి!'

తర్వాత ఆతడు ఆచీకటిరాత్రిలోకి వెళ్లిపోయ్యాడు. అలా ఆనవాబు, ఖాన్ మొసలేమా-ఎల్-అస్రాబ్ నశించిపోయ్యాడు. టూలయక్ అల్గల్లా క్రైమియాదేశానికి రాజుఅయ్యి పాలించాడు.

విజయనగరం – నగరసామ్రాజ్యముల పుట్టుపూర్వోత్తరములు*

తుంగభద్రాతీరాన ఆంధ్రకర్ణాటదేశాల సంధి స్థలంలో వెలసింది పూర్వం విజయనగరము. అది మహాసామ్రాజ్యమయి దక్షిణదేశాన్ని అంతేనూ ఒక్క యేలుబడిక్రిందికి తీసుకువచ్చింది. విజయనగరసామ్రాజ్యమంటే కర్ణాటులకూ ఆంధ్రులకూ కూడా దర్పకారణమే. ఎవరికివారే ఇది మాదంటే మాదని పెనగులాడుతూ వున్నారు — ఆ సామ్రాజ్యం ఇప్పుడు లేకపోయినాను. ఈవిజయనగరాన్ని కట్టించినది తెలుగువారా కర్ణాటులా? ఈసామ్రాజ్యాన్ని వెలయింపజేసిన ప్రతిష్ఠ తెలుగువారికి రావలెనా, కర్ణాటులకు రావలెనా అన్న వివాదం ఇప్పటిది కాదు ఎప్పటినుంచో వస్తూవున్నది. విజయనగరం ఆంధ్రకర్ణాటసంధిప్రదేశంలో వున్నకారణంచేత ఈవివాదం తెగేందికాదు ఆంధ్రులకూ కర్ణాటులకూను. మేం గెలుస్తామని ముందుకు వచ్చారు చరిత్ర పరిశోధకులు. పాతరాతిశాసనాలన్నీ కడిగి భూతద్దాలతో పరిశోధించారు. అటకలమీదా, భోషాణాలలోనూ, కుండలలోనూ మాటుపడివున్న రాగిశాసనాల కవిలెకట్టలు కిందికి దింపి దులిపి శోధించారు. నాణేలన్నీ ఎడాపెడా పరిశీలించారు పాతతాటాకు గ్రంథాలూ, గాథలూ తెలుగువారు కట్టించినట్టే సాక్ష్యమిస్తున్నా నోరుమూసికొని ఒకమూలగా పడివుండండన్నారు వాటిని. ఇక తర్కవితర్కాలు మొదలుపెట్టారు. విషయం తేల్చామంటే తేల్చామన్నారు. హొయిసల మూడవ బల్లాళుడే విజయనగరం కట్టించాడు; ఉత్తరాన్ని తన సామ్రాజ్యానికి మహమ్మదీయదండయాత్రలవల్ల మోపం తగులకుండా, ఉపద్రవం రాకుండా మూడవ బల్లాళుడు కాపుంచినవారే విజయనగర సామ్రాజ్యాన్ని కట్టినారు అని తీర్మానించారు పరిశోధక పండితులు. హొయిసల మూడవబల్లాళుడు కర్ణాటుడు. ద్వారసముద్రం అతని రాజధాని. నగరాన్ని అతడు కట్టించినాదన్నా, అతనికొలువులో వున్నవారే విజయనగర సామ్రాజ్యాన్ని నిర్మించారన్నా ఇకేమున్నది వాదం కర్ణాటకంపై పునక్కే మొగ్గిందన్నమాట. హేమాహేమీలుగా పరిగణింపబడుతూవుండే డాక్టర్ యస్. కృష్ణస్వామయ్యంగారు ప్రభృతులే తీర్మానంచేస్తే ఇట్లా, ఎవరికి గుండెవుంటుంది వారిని కాదనడానికి? ఏమో ఈ విషయం వారిశాసనాలలో ఎంత లోతుగా చెక్కివుందో అనుకున్నారు ప్రజలు. పాడిందే పాటగా లోకానికి! అంతా ఆవాదానికే శ్రుతి కలిపినారు. అప్పటికీ మరికొందరు పరిశోధకులు ఈతీర్మానం సరియైనది కాదేమో అని అర్ధస్వనంతో అంటూనే వచ్చారు. కాని యీరొదలో ఆమాట పైకి తేలిందికాదు. అదీ కాక, మాకు నిర్దుష్టమయిన సాక్ష్యం వుంది, మామాట నిలబడి తీరుతుంది ఢిల్లీకివెళ్లినా అని చెప్పేటంత ధైర్యంకూడా లేకపోయింది వారికి. అందువల్ల ఇంతవరకు ఒకమోస్తరుగా వారివాదమే గడికట్టుకు కూర్చుంది నే నమ్మా అంటూను. ఇంతలో క్రొత్తగా పరిశోధకరంగాని కురికినారు ఫాదిరి హీరాసుగారు. విజయనగరాన్ని పాలించిన ఆరవీటివంశమని మహా లావుపాటి పుస్తకం వ్రాశారు వారు. విజయనగరచరిత్రలో వారిది అందె వేసినచేయన్నారు ఆపుస్తకాన్ని చూచి. తలికోట (రక్షసతగ్ది) యుద్ధం తరువాత విజయనగర సామ్రాజ్యం అదృష్టరేఖ వక్రించిందో సరళంగా

---

* "Vijayanagara - Crigin of the City and the Empire."

(విజయనగరం - నగర సామ్రాజ్యముల పుట్టుపూర్వోత్తరములు). గ్రంథకర్త : డాక్టరు నేలటూరివెంకటరమణయ్యగారు, యం. ఏ., రాయల్ సైజున ౨౦౦ పుటల ఆంగ్లగ్రంథము. వెల రు. ౨.

ప్రకాశకులు : మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమువారు.

సాగిందో తెలిసినవారే లేరు. విజయనగరచరిత్ర వ్రాసి నవా రెందరున్నా అంతా యుద్ధం ముగిసినతరువాత తుంగభద్రలో చేతులు కడుక్కొని రోజుతూ ఇంటికి పోయినవారేకాని విజయనగరరాజపతాక ననుసరించిన వారు లేరు. అది యుద్ధరంగంలోనే భగ్నమయిందని వారినమ్మకం. కాదయ్యా కాదు తరువాతకూడా విజయ నగరసామ్రాజ్యం అదృష్టదినాలు చూచింది అని పాదిరి హీరాసుగారు వ్రాసేసరికి ఓహో అట్లాగా అని కళ్లు నులుముకొని తెరచిచూచారు. అటువంటి హీరాసు పండితునిపై విజయనగరచరిత్రవిషయంలో ఎంతటి విశ్వాసం వుంటుంది ప్రజలకు? అట్టి విశ్వాసం వుంటే అది న్యాయ్యమేమోకూడాను. ఈయన మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంపక్షాన్ని రెండుపన్యాసాలుచేసి విజయ నగరము కట్టినదీ, విజయనగరసామ్రాజ్యాన్ని వెలయించి నదీ కర్ణాటులే అని శంఖారావం చేశాడు: ఆవుప న్యాసాలు తరువాత పుస్తకరూపంగా వెలువడినవి. Beginnings of Vijayanagara History అని ఆ పుస్తకం పేరు. ఏవిషయం సాధింపవలసివచ్చినా పట్టీయే. ఇల్లాగ పట్టీలు పట్టీలు! పట్టీలతో పుస్తకా న్నంతా వూదరకొట్టినారు పాదిరిగారు. విద్యారణ్యు లకూ విజయనగరనిర్మాణానికీ సంబంధం లేదు — పట్టీ. విజయనగరానికి విద్యారణ్యులపేర విద్యానగరం అనే పేరు మొదటినుంచీ లేదు - పట్టీ. ఎన్నిశాసనాలలో విజయనగరానికి విద్యానగరం అనే పేరుంది? — పట్టీ. కొద్దివాటిలో ఉన్నదీ అంటే అవి తప్పుడుసృష్టులు — అవి రాగిశాసనాలే అయితే శృంగేరీస్వాములు తరు వాతి విజయనగరరాజులదగ్గర పలుకుబడికోసమూ, అగ్ర హారలాభంకోసమూ తప్పకుండా సృష్టించినవే — సందే హంలేదు. విజయనగరసామ్రాజ్య నిర్మాత లెవరు? వారికీ హొయిసలరాజులకుగాని, వారికోలువుకాంద్రులకు గాని సంబంధం కలదా? — పట్టీ. కంటికి నజరుగా కొట్టవచ్చినట్టు పట్టీలు కనబడ్డవి. అబ్బా! ఎంతపరిశ్రమ చేశారు హీరాసుగారన్నారు అంతాను, పుస్తకంపుటలు తిరుగవేసినవారు. ఇటూ అటూ బెసగనివ్వకుండా ముక్కుకు తాడుపోసి లాక్కువచ్చి నిలబెట్టినారు కర్ణాటకసిద్ధాంతాన్ని. చూడండి పట్టీలు - చరిత్రపరి శోధన అంటే ఆయనదే చెప్పాలి. పరిశోధనపద్ధతికి ఆయననే అనుసరించాలి. ఏమిపట్టీలు! ఏమి వాదనైపుణి! అని మెచ్చినవి ఆపుస్తకం విమర్శించిన పత్రికలు. గాబరాపుట్టదా అన్ని ఆకరాలతోటీ, అన్నిపట్టీలతోటీ వున్న ఆపుస్తకం చూస్తే. అంతేకాక వెండిబెత్తం తీసు కొని బరాబరుచేస్తూ ఆయనముందు నడుస్తున్నదయ్యా 'విజయనగర ఆరవీటివంశం'. కృష్ణస్వామయ్యంగారు ప్రభృతులు చెప్పిన కర్ణాటకవాదం మరీ గద్దెక్కి బాసెన పెట్టుచేసికొని మరీగట్టిగా పొంకంగా కూర్చుంది. ఇంక నట దింపినా దిగ ననేరకంలోకి వచ్చింది. ఈ హీరాసుపండితుల పుస్తకంతో ఈవిజయనగరసమస్య తట్టి లేపినట్టయి మళ్లీ ముందుకు వచ్చింది. పత్రికలలో కలవర మెక్కువయింది. గచ్చువేసి కట్టివేశాం, ఇక కర్ణాటకవాదానికి చలనంలేదు అనుకొన్నారు అం తాను. ఆంధ్రవాదంవారు మిడుకరించడం మొదలుపెట్టి నారు. సత్యం మనపక్షాన ఉన్నట్టుందే. దీనిని సిద్ధాంతం చేయడం ఎట్లాగ అని ఆవేదనపడ్డారు. "సత్యం బెద్దియు తెల్పవే వరద సంస్థాపించు భద్రాత్మకా" అని వాపోయారు. చిచ్చరపిడుగులాగ ఉరికి నాడు రంగంలోకి ఈ సందర్భంలో వెంకట రమణయ్య. ఆంధ్రవాదానికి వ్యూహం పన్నాడు. తాను మొనగాడయి నిలిచినాడు. "కంపిలి, విజయనగరము" అనే గ్రంథం వ్రాశాడు. ఆంధ్రవాదానికి రూపురేఖలు కల్పించాడు. నిర్భయంగా, ధైర్యంగా మావాదంలోనే సత్యముందని చేయి పైకెత్తినాడు. సత్యమూ లేదు, ఏమీ లేదు, చేతవాతకానివాదం. దింపు చేయిదింపు అని పత్రికలద్వారా చేతిమీద కొట్టినారు ప్రతిపక్షులు. తెలుగువారుతక్క ఆయనవాదం ఆమోదించినవారితరు లెవరూలేరు. నిరుత్సాహపడలేదు, పోట్లెక్కువ తగిలి నాను. వెంకటరమణయ్యగారు మళ్లీ నడుంకట్టినారు. దానిఫలమే ఈ "విజయనగరం — నగర సామ్రాజ్య ముల పుట్టుపూర్వోత్తరములు". ప్రతివాదులవాదాల నన్నిటినీ ఖండించడమే కాకుండా తమవాదానికి బలంగా కొత్తఉపపత్తులుకూడా చూపించారు. ఈ

పుస్తకంతో ఆంధ్రవాదానికి కిరీటం అబ్బిందన్న మాటే. ఇక దీన్ని తోసిరాజును చెయ్యడం — కొత్త ఉపపత్తులూ, ఉపకరణాలూ ముందేవైనా అపూర్వమయినవి దొరకితేనేతక్క — ఎవరికీ సాధ్యంకాదు. ఈవిధంగా ఈగ్రంథం చాలా గొప్ప దనడానికి సందేహం లేదు.

కర్ణాటకకోటివారికి ప్రధానాధారం మహమ్మదీయచరిత్రకారుడు ఫెరిష్టావ్రాత. వరంగల్లు కృష్ణనాయకుని పితూరీసందర్భంలో ఫెరిష్టావ్రాసిన దిది: 'ద్వారసముద్రంరాజైన బల్లాళదేవు తనరాజ్యంసరిహద్దులలో ఒకగొప్పనగరం కట్టించి దానికి తనకొడుకు విజయుని పేరుపెట్టినాడు. నగరపదసహిత మయి యదియే యిప్పుడు విజయనగర మని వ్యవహరింపబడుతున్నది.' దీని కుపబలంగా తీసుకున్నవి ఇంకో రెండువిషయాలున్నవి: (౧) మొదటిహరిహరరాయలసోదరుడు మొదటి బుక్కరాయలు శాసనాలవల్ల హొయిసలదేశస్థిత మయిన హొసపట్టణంనుంచి రాజ్యంచేస్తూవుండినట్లు తెలుస్తుంది. (౨) హంపి(తుంగభద్రాతీరస్థ విజయనగరం, బళ్ళారిజిల్లాలో వున్న దిది)లో హొయిసలశాసనం వకటి ఉన్నది. ఈమూటిని పొందికగా సమన్వయించి వ్యాఖ్యానాలు చేసి వారు ఏమంటున్నారంటే,

(౧) బల్లాళదేవుడు కట్టించినాడని ఫెరిష్టా చెప్పే విజయనగరం కర్ణాటసామ్రాజ్యానికి రాజధానిఅయిన తుంగభద్రాతీరస్థవిజయనగర మే.

(౨) హొసపట్టణమంటే కొత్తగా కట్టినపట్టణ మన్నమాట. బల్లాళుడు విజయనగరాన్ని కొత్తగా కట్టించినాడు గనుక హొసపట్టణము విజయనగరమేకాని మరొకటయివుండదు. అది బుక్కరాయలరాజధాని.

(౩) విజయనగరాన్ని స్థాపించిన హరిహరాదులు — సోదరు లయిదుగురు — అసలు మొదట బహమనీ దండయాత్రల నరికట్టి తనరాజ్యము ఉత్తరము సరిహద్దును కాపాడుటకు మూడవబల్లాళుడు నియోగించినవారే; మొదట అతని కొలువులో నున్నవారే.

అని. అందువల్ల విజయనగరసామ్రాజ్యం స్థాపించినవారు కర్ణాటులు. విజయనగరం కట్టించినవారు కర్ణాటులు. ఇది కర్ణాటకవాదం సారాంశం.

వెంకటరమణయ్యగారు తమగ్రంథంలో పైవాదాన్ని చాలా సమర్థతతో డీకొని, యుక్తియుక్తంగా సహేతుకంగా సమాధాన మిచ్చి దాన్ని శతధా భిన్నం చేశారు. వారిప్రతివాదం - అనగా ప్రత్యుత్తర మన్నమాట — ఇది.

౧. మూడవబల్లాళునిరాజ్యం ఎప్పుడూ కూడా బళ్ళారిజిల్లాలోకి వ్యాపించియుండలేదు. మూడవబల్లాళుని తాతగారు సోమేశ్వరుని కాలంలోనే (క్రీ. శ. ౧౨౩౩ - ౬౨) హొయిసలకర్ణాటులకు బళ్ళారిజిల్లామీద అధికారం పోయింది ఇట్టి సందర్భంలో తనరాజ్యం కానిరాజ్యంలో బల్లాళుడు నగరం కట్టించడమేమిటి?

౨. కృష్ణనాయకుని పితూరీ ౧౩౪౪ లో నని ఫెరిష్టాయే చెపుతున్నాడు. బల్లాళుడు చనిపోయినది ౧౩౪౨ లో. బహమనీరాజ్యస్థాపన ౧౩౪౨ కు తరువాత ౧౩౪౭ లో కాని అంతకుపూర్వం కాదు. ఇటువంటప్పుడు బహుమనీదండయాత్రల నరికట్టడానికేమిటి, బల్లాళుడు హరిహరాదులను నియోగించడమేమిటి?

౩. హంపిలో హొయిసలశాసనం వున్నదన్న మాట సత్యమే. అది యెవరిది? హొయిసల సోమేశ్వరునిదికాని మూడవబల్లాళునిది కాదు.

౪. పైకారణాలవల్ల హొసపట్టణం విజయనగరమే అనడానికి ఎంతమాత్రమూ అవకాశం లేదు.

ఈవిధంగా ప్రతిపక్షులవాదం పూర్తిగా ఖండితమయింది. తమవాదం నిలుపుకోవడానకు గ్రంథకర్తగారు కొత్తమోస్తరు ఉపపత్తులుకూడా చూపించినారు. విజయనగరరాజుల రాజ్యపద్ధతీ, రాజలాంఛనమూ ఎవరికి సన్నిహితంగా వుంటవి, ఎవరితో ఎక్కువ కలుస్తవి అని కనుక్కోవడమునకు ద్వారసముద్రం హొయిసలుల, దేవగిరియాదవుల, ఓరుగంటి

కాకతీయుల శాసనాలన్నీ తిరగవేశారు వెంకటరమణయ్యగారు. కొద్దిపాటి తేడా వున్నా రాజశాసనాలు కాకతీయులవీ, విజయనగరంవారివీ కలసినవి కాని మరెవ్వరివీ కలవలేదు. ఇక రాజ్యపద్ధతిలో చూదామా అంటే విజయనగరసామ్రాజ్యంలో అములలోవున్న రాజ్యవిభాగాలు — స్థలమూ, రాజ్యమూ, నాయంకరమూ అనేవి — ఒక్క కాకతీయుల తెలుగు రాజ్యంలోనే కనిపిస్తవికాని హొయిసలరాజ్యంలో కాని, యాదవరాజ్యంలో కాని కనబడవు. ఎక్కువ ఉపబలం కాదా ఈసాక్ష్యం విజయనగరసామ్రాజ్యనిర్మాతలు తెలుగువారైనా అయివుండాలి, లేదా తెలుగువారితో వారి కెక్కువసంబంధమైనా ఉండాలి అనడానికి? హొసపట్టణం విజయనగరమే అన్నవాదం ఖండించి, హొసపట్టణం ఇది అనికూడా నిర్ధరించారు గ్రంథకర్తగారు. ఇట్లు చేయడంలో హొయిసలదేశం సరిహద్దులు మున్ముందు నిర్ణయించారు, పెద్దపట్టీలిచ్చి వీరుకూడాను ఆదేశం ఇప్పటి మైసూరురాజ్యంలోనిదే అన్నారు. మైసూరుజిల్లా కృష్ణపేటతాలూకాలో హేమావతి నదిలోని ఓలంకమీద వున్న హొసపట్టణమే బుక్కరాయలశాసనాలలోని హొసపట్టణం అని నిరూపించారు. అక్కడ శిథిలమయిన కోటకూడా ఉన్నదట. ఈవిధంగా పుస్తకం చాలాప్రశస్తంగా వుంది, గ్రంథకర్తగారు పడ్డకష్టాన్ని, శ్రమని చాటుతూను.

పుస్తకం అంతా రెండుభాగాలు. మొదటి భాగంలో నగరనిర్మాత లెవరనేవిషయమునుగురించీ, రెండవభాగంలో సామ్రాజ్యనిర్మాత లెవరనేవిషయమును గురించీ చర్చించారు. మూడవబల్లాళునిరాజ్యం బళ్లారిజిల్లాలోనికి వ్యాపించలేదని ఋజువుచేసే సందర్భంలో గ్రంథకర్తగారొకవిధంగా మూడవ బల్లాళుని సంపూర్ణచారిత్రం వివరించడమేకాకుండా రెండవబల్లాళుని కాలంనుంచి హొయిసలులకూ దేవగిరి యాదవులకూ గల రాజకీయసంబంధాలుకూడా పూర్తిగా తిరగవేశారు. కాకతీయసామ్రాజ్యం పతనమయినతరువాత వర్ధిల్లిన వరంగల్లు, రాచకొండ, కొండవీడు చరిత్రలనుకూడా — మొట్టమొదటిమారు ఇంగ్లీషులో — సంగ్రహంగా తెలిపినారు. పుస్తకంచివరచేర్చిన అయిదనుబంధాలవల్ల పుస్తకంవిలువ మరింత హెచ్చిందనే చెప్పాలి. వీటిలో 'దొరవడి'ని గురించిన అనుబంధం ముఖ్యంగా ఎన్నతగింది. దొరవడి కంపిలరాజ్యాన్ని స్థాపించిన ముమ్మడి సింగయనాయకుని నివాసస్థలము. ఈ అనుబంధంలో దొరవడి రాజ్యవిస్తారం తెలుపడమే కాకుండా దొరవడి స్థలనిర్దేశంకూడా చేశారు. శాసనాలవల్ల హంపి దొరవడినాటిలోనిదని తెలుస్తూవుండడంచేత ఈనిర్దేశం చాలా ముఖ్యమయినది. ఈనిర్దేశంవల్ల హొసపట్టణం విజయనగరమే అన్నవాదానికి కాలు విరిగింది. అటు మూడవబల్లాళుడి రాజ్యం బళ్లారిజిల్లాలోకి వ్యాపించలేదని నిర్ధారణచేయడంవల్లా, ఇటు హంపియున్న దొరవడినాటిని నిర్దేశంచేసి అది కంపిలిరాజ్యంలోదని నిరూపించడంవల్లా కర్ణాటవాదం మొండిపడి రెక్కలులేనిపక్షియైనది. 'కన్యానాయకుడు,' 'ఆంధ్ర, కర్ణాటకములు,' 'విద్యానగరము' అనే అనుబంధాలుకూడా బాగున్నవి. ఇట్టిగ్రంథం తయారుచేసినందుకు గ్రంథకర్తగారు ప్రశంసాపాత్రులు.

ఈగ్రంథం చదివేటప్పుడు పునరాలోచింపవలసినట్టు కనపడ్డవిషయాలు కొన్ని యిక్కడ చెప్పుతాము. బర్నీప్రమాణాన్నిబట్టే కావచ్చు — మొదటిహరిహరరాయలు మొదట తురకమతంపుచ్చుకొని, మరల హిందువులలో కలసి విజయనగరరాజ్యం స్థాపించినాడనీ (పుట ౯౬), వర్ణాశ్రమధర్మపరిపాలకుడనీ, విద్యారణ్యులవారి భక్తుడనీ, వర్ణనలు పొందిన మొదటి బుక్కరాయలకు కలుబరిగి గెంగుసలా రనేతురకకొడుకనీ, అతడు బుక్కరాయలకొడుకు రెండవహరిహరరాయల కాలంలో బేలూరు గుళ్లు గోపురాలు తగలబెట్టినాడనీ (పుట ౯౬, ఫుట్నోటు) వ్రాస్తే కొంచెం పస్తాయించి పరకాయించవలసిఉంటుంది — యిదెంతవరకు నిజమా అని. ఆరోజులలో ఇట్టిసంభవాలు అసాధ్యం కాకపోయినా నమ్మదగినవిగామాత్రం కనిపించవు. ఇవి యథార్థములే అంటే వీటిని ఋజువుచేయడానికి గ్రంథకర్తగారిచ్చిన సాక్ష్యం చాలదు. ఇంకాప్రమాణాలు ఎక్కువ కావాలి. ౯౮-వ పుటలో హరిహరుడు

శ్రీశైలప్రాంతం పాలిస్తున్నట్టు తెలుపబడింది కాని యిది సరికాదని తోస్తుంది. శ్రీశైలం రెడ్డిరాజ్యారంభం నుంచీ రెడ్డిరాజుల క్రిందే ఉన్నట్టు కనబడుతుంది. రెడ్లలో మొదటిరాజు వేమన్నగారు శ్రీశైలంలో సోపానాలు కట్టినాడని తెలుస్తుంది. అదీగాక, ఆయన శ్రీశైలసీమలోను, అమ్మనబ్రోలు సీమలోను వున్న కొన్ని గ్రామాలకు రివిన్యూసర్వే సెటిల్‌మెంటుచేసినట్లు క్రీ. శ. ౧౩౩౫ నాటి ఆయనశాసనమే వుంది. కనుక దీనినిగురించి కొంచెం ఆలోచించాలనుకొంటాం. గ్రంథకర్తగారు వ్రాశారు, వినుకొండ మొదట రెడ్డిరాజులకు రాజధాని అనీ, దానిని తరవాత అద్దంకికి మార్చినారనీని (పుట ౧౨౪). హరివంశం మొదలయిన గ్రంథాలవల్లా, శాసనాలవల్లా వేమారెడ్డికి అద్దంకే మొదటినుంచీ రాజధానిగా కనబడుతుంది. వినుకొండ సీమ క్రీ. శ. ౧౩౫౨ కు పూర్వం బుక్కరాయలకు స్వాధీనమయిందని వ్రాసి, యిందుకు రెండు శాసనాలు ప్రమాణం చూపినారు గ్రంథకర్తగారు. కాని యిది సరిగాదనుకొంటాం. ౧౩౫౨ కు తరువాతకూడా వినుకొండ సీమ వేమారెడ్డిక్రింద వున్నట్టే కనుబడుతుంది. ప్రమాణంగా యిచ్చినశాసనాలలోని శకము ౧౨౭౪ సంవత్సరం పరీధావి. పరీధావి ౧౨౯౪-వ శకవర్షానికి సరిపోతుంది కాని ౧౨౭౪ కు సరిపోదు. అందువల్ల శకమే తప్పనీ, సంవత్సరమే సరియైనదనీ అనుకోవలసి వుంటుంది. అట్లయితే పరీధావికి సరియైనది క్రీ.శ. ౧౩౭౨. నెల్లూరుజిల్లా కనిగిరితాలూకా గోజలవీడు శాసనంలో ఉదాహృతుడయిన బుక్కరాయవొడయలును మొదటి హరిహరరాయల తాతగారైన బుక్కరాయ వొడయలే అంటున్నారు గ్రంథకర్తగారు (పుట ౯౯). విజయనగరాన్ని మొదటినుంచీ తెలుగురాజ్యం చేయడానికి ఇది గొప్పయెత్తే కాని వాదం నిలవాలంటేమాత్రం ఈశాసనాన్ని ఇంకా బాగా పరిశోధించి పనిచేయవలసి ఉంటుంది. ఓరుగంటిలో ప్రతాపరుద్రుడు రాజ్యం చేస్తూ వుండగాను, ముప్పిడినాయకుడు గొప్ప సేనాధిపతి కందుకూరు నెల్లూరుసీమలు పాలిస్తూవుండగాను అన్ని బిరుదులతో ఈమండలేశ్వరుని (బుక్కరాయ వొడయల)శాసనం — ఇతనిశాసనం ఇది వక్కటే. మరి కనబడదు — కనిగిరి ప్రాంతంలో కనపడిందంటే కొంచెం ఆలోచింపవలసిన విషయమే. నిర్దుష్టమయిన ప్రతిబింబం తీసి యీశాసనాన్ని బాగా విమర్శచేసి సాధించి నిలబెట్టవలసిన విషయాం అది. ప్రతాపరుద్రుడు క్రీ. శ. ౧౩౩౦ వఱకు రాజ్యం చేసినట్టు కందుకూరుశాసన మొకటి ఉదాహరించారు (పుట ౧౧౪). ప్రతాపరుద్రుడంతవరకు జీవించి ఉన్నాడా అని మా సందేహం. పైగా ప్రమాణంగా చూపించిన యీశాసనం చాలా చెడినది. దానిలో ౧౧, ౧౨, ౧౩ పంక్తులలో ఇట్లున్నది 'శ్రీవీరనరపతి ...... ష్టాధి కర్ణాటకబవదీశ్వ-అ॰ ప్రతాప శ్రీవీరప్రతాప రుద్రదేవ ......'అని. కర్ణాటకబవదీశ్వ అరి అన్నది కర్ణాటకలుబరిగీశ్వరఅన్నదాని అపపాఠమేమో అని మాసంశయము. ప్రతాపరుద్రుని కతని యేశాసనంలోనూ కర్ణాటకలుబరిగీశ్వర అన్న బిరుదం వున్నట్టు వినం. ఇచ్చిన తేదీనిగూర్చి కొంచెం ఆలోచించాలి. 'పౌర్ణమి — శశిపర్వణిషు' అని కూడా ఉన్నది. ఎట్లయినను, ఈశాసనంకూడా ఇంకా సరిగా శోధించి ప్రకటించేవఱకూ ప్రతాపరుద్రునికి ఈతేదీ ఇవ్వనగునా అని కొంచెం సంశయింపవలసే వస్తుంది. రెండవ హరిహరునికాలంలో, మొదటిసారి ౧౩౮౪ లో విజయనగరంరాజు తెలింగానామీదికి దండెత్తివెళ్లినట్లు గ్రంథకర్తగారు తెలిపినారు (పుట ౧౨౧). పెదవేదగిరి కాలంలో విజయనగర సైన్యం రెండవమారు తెలింగానామీదికి దండెత్తి వెళ్లినట్లు వ్రాసినారు (పుట ౧౨౨). రెండవ దండయాత్ర సరిగా ఎప్పుడు జరిగిందో నిర్ణయింపడానికి కవకాశం లేదనీ, బహుశా యిది ౧౩౯౦ కు పూర్వంజరిగి వుంటుందనీ అన్నారు గ్రంథకర్తగారు (పుట ౧౨౧). ఈరెండుదండయాత్రలన్నవి ఒక్కదానికే వర్తిస్తుందేమో ఆలోచించవలసివుంటుంది. కాపయనాయకుని దగ్గరనుంచి అనపోతానాయకుడు వరంగల్లు, భువనగిరి, సింగపురములు ౧౩౬౯కి పూర్వం పట్టుకొన్నాడని ఉన్నది (పుట ౧౧౯). మొదటి అల్లాయుద్దీన్ హసన్ బహమనీషా కాపయనాయకుణ్ణి ఓడించి

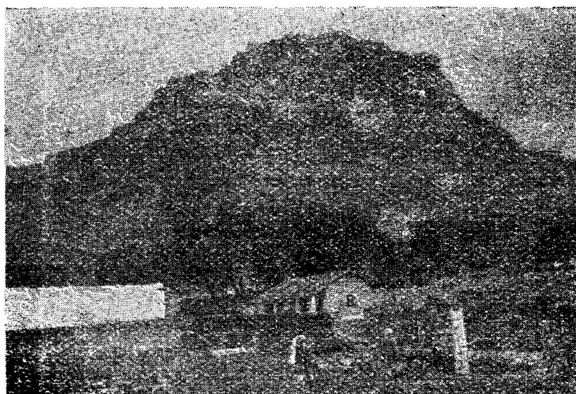
భువనగిరి తీసికొన్నట్టు మహమ్మదీయచరిత్రలు చెప్పుతున్నవి. అతడు ౧౩౪౭ లో సింహాసనమెక్కి ౧౩౫౮ లో చనిపోయినాడు. అందుచేత బహమనీషా ౧౩౫౮ కి పూర్వమే భువనగిరిని కాపయనాయకుని నుండి తీసుకొనివుండాలి. అది మరల ఎప్పుడు కాపయనాయకునివశమయినదో, అతని నోడించి అనపోతానాయకుడు దాని నెట్లు తీసుకోవడం సంభవించిందో ఇంకా కొంచెం వివరంగా చెప్పవలసినఅవసరం వుందనుకొంటాం—సంగ్రహంగానయినా రాచకొండచరిత్ర తెలిపినారుగనుక. కన్యానాయకుని గురించిన అనుబంధంలో ఇచ్చినపట్టీలో, ౧౩౬౦ ఆంధ్రదేశాధీశ్వర బిరుదం వహించినకాపయనాయకుడి (latest) సంవత్సరమని యిచ్చారు. అది కొప్పుల కాపయనాయకుని శాసనంకాని, ఆంధ్రదేశాధీశ్వర, ఆంధ్రసురత్రాణబిరుదాంచితుడయిన కాపయనాయకుని (Latest) సంవత్సరం కాదనుకొంటాం. కొప్పుల కాపయనాయకుడూ, ఆంధ్రదేశాధీశ్వర కాపయనాయకుడూ వేరనుకుంటాం.

ఈపైనిచూపినవి పునః ఆలోచింపవలసిన విషయాలని మాఅభిప్రాయం. వీటివల్ల పుస్తకం గణ్యత తగ్గిందని ఎంతమాత్రమూ అనుకోకూడదు. ఇవి చెరుసులుమాత్రమే. పుస్తకంవిలువ నివి యెంతమాత్రమూ తగ్గింపవు.

గ్రంథకర్తగారు ఇంకా గొప్పపుస్తకాలు వ్రాసి ప్రతిష్ఠ గడించాలని కోరుతున్నాం.

(సో.)

గుత్తికోట

—టి. రామచంద్రరావు.

Lccted by 'ANAMIKA' I
B. VIJAYALAKSHMI
B. GOVINDA RAJULU

"ప్రేమా పెండ్లి"

పాలంకి వెంకటరామచంద్రమూర్తి

౧

"మనుమరాలు పుట్టిందన్న ఆనందంతో పాటు జన్మ నక్షత్రం మంచిది కాదన్న ఆదటు గూడా జనించింది మా అమ్మకి. నరసింహం గారి నికనుక్కుంటే అమ్మమ్మ గండం అని చెప్పేడేమో అని తోస్తోంది. పోనీ, పెద్దది కదా... ఆవిడ చెప్పినట్లు పీటలమీద కూర్చుని ఆకాస్త శాంతీ అయిందనిపించకూడదూ?" అంది బాలెంతరాలైన సౌభాగ్యమ్మ, మొగుడుతో.

"నీకూడా పిచ్చేనా ఏమిటి? బ్రహ్మగాళ్లు మేకల్లా అరుస్తూంటే ఆపొగలో ఘుంటలతరబడిని, ఎందుకోసమో తెలియకుండా ఎందుకూ పీటలమీద కూర్చోడం? మీ అమ్మకేమీ భయం లేదులే!"

"పీకుతింటూన్న అనుమానాన్ని నివారణ చేసుకోడానికే పీటలమీద కూర్చోడం."

"అల్లాగైతే, రోజూ లక్ష అనుమానాలుంటూనే ఉంటాయి. అవన్నీ నివారిస్తూ కూచోడమేనా మన పని? తొలిచూలు పిల్లగనక ఆనందంగా కావాలిస్తే మన ఊరు వెళ్లేక నలుగుర్నీ ఎరుగున్న వాళ్లని పిలిచి, ఓ టీపార్టీ ఇద్దాం."

"మనం ఊరు వెళ్లేక సరే మీరు చెప్పినట్లు చెయ్యవచ్చు. కాని ఓమాటు పీటలమీద కూర్చుని క్రొత్తబట్టలతో లేస్తే మా అమ్మ చూసి ఆనందిస్తుంది. పనిలో పని నామకరణం గూడా చేసెయ్యొచ్చు. మావాళ్లు ఎరుగున్న నలుగుర్నీ భోజనాలకి పిలుచుకుని ఆనందిస్తారు."

"నామకరణానికిక్కడ శాంతి చేసుకోక్కర్లేదు. అవధాన్లకి కట్నం ముట్టచెప్పి, బియ్యంమీద అక్షరాలు వ్రాస్తేనే కాని నామకరణం అవదా ఏమిటి? ఆ టీపార్టీ నాడే రంగయ్యనాయుడుగారి చేత ఒక ప్రార్థన చేయించి, పేరు పెట్టించొచ్చు."

పురుషోత్తం ముఖంకేసి ఓచూపు చూసింది సౌభాగ్యమ్మ. వాదించడం వల్ల ప్రయోజనం లేదని ఊరుకుంది.

మరునాడు పురుటి శుద్ధి, పురుషోత్తం 'భాగ్యం, ఇవాళ ఇంట్లో కాఫీ కాచడానికి తీరుబడి లేనట్లుగా ఉంది. హోటలుకు పోయొద్దునా?' అన్నాడు.

'ఇల్లారండి ఒక్కమాటు' అని వినపడింది సౌభాగ్యమ్మ కంఠస్వరం. పురుషోత్తం లోపలికి వెళ్లేడు. సౌభాగ్యమ్మ అగుపించలేదు అతనికి మొదట. ఎఱ్ఱశాలువా తెరగా అటూ హడూ ఇటూ హడూ పట్టుకుని భావమరదులిద్దరూ నిలబడ్డారు. నూనెతో నిండిన మూకుడొకటుంది దక్కడ.

పురుషోత్తం మాట్లాడలేదు. 'పీటమీద కూర్చుని ఒక్కమాటు నూనెలో చూడండీ' అంది సౌభాగ్యం. 'నాన్‌సెన్స్' అన్నాడు పురుషోత్తం అవమానింపబడినవాడిలా. భావమరదుల ముఖాల్లో రక్తం లేదు. సీతమ్మగారు అల్లుడికి అగుపించకుండా ప్రక్కకు తప్పుకుంది. 'అదిగో, అదిగో, అమ్మాయిని చూడండీ నిద్రలో ఎల్లా నవ్వుతోందో. త్వరగా! త్వరగా చూడండీ!' అంది సౌభాగ్యం. పురుషోత్తం అప్రయత్నంగా పీటమీదకి మోకాళ్లపైని వంగేడు. అతనికి ప్రతిబింబం అగుపడింది. "ఉత్తది. నవ్వూ లేదు ఏమీ లేదు!" అన్నమాటలు వెలువడ్డాయి అతని నోటమ్మట. తెర లాగేశారు మరదులు. "అస్తమానూ నవ్వుతూనే ఉంటుంది. ఈమాటు చూపిస్తా!" అని సౌభాగ్యమ్మ పిల్లని తీసుకుని పీటమీదనుంచి లేచింది.

౨

పురుషోత్తం దగ్గరనుంచి ఉత్తరాలమీద ఉత్తరాలొస్తున్నాయి, సౌభాగ్యమ్మనీ పిల్లనీ పంపమని. పురిటి శుద్ధినాడే తల్లీ పిల్లలను తీసుకువెడదామని వచ్చేడు. సీత

మ్మగా రప్పుడు 'పునర్జన్మ ఎత్తింది. నాలుగు పథ్యాలు వంటపట్టేక తీసుకువెడుదుగాని' అంది. 'వీల్లే'దని కొంచెం పట్టుపట్టేడు కాని సౌభాగ్యమ్మ "నే నిప్పుడొస్తే మీహస్తపాకం చూపించవలసొస్తుందేమో!" అనే చిన్న సమస్యకు వదిలెయ్యడంవల్ల అత్తగారిమాట తీసివెయ్యకుండా వెళ్లేను పురుషోత్తం అప్పుడు. మూడో నెలరావటంతోనే మంచిరోజు చూసి, సీతమ్మగారు సౌభాగ్యమ్మని ప్రయాణం చేసింది. బండి ఎక్కుతూంటే, ఆయిల్లాలు కూతురుదగ్గరకొచ్చి, నిమ్మళంగా 'అమ్మడూ, ఆతొమ్మిదోరోజున నీకువచ్చినదడ చూసి హడలిపోయాను. ఆవెంకటరమణమూర్తి దయవల్ల బ్రతికావు. ఉపేక్షచెయ్యక తిరుపతివెళ్లి మ్రొక్కుచెల్లించుకోండి" అంది. "అల్లాగేనమ్మా" అంది సౌభాగ్యమ్మ. "గుళ్లో దేముడని కొలిచేరాతికీ, గుమ్మంక్రింద మెట్టుగా ఉపయోగించేరాతికీ భేదమేమీలేదనే భర్తగారు తిరుపతిప్రయాణాని కొప్పుకుంటారా?" అని మనస్సులో ఆమె అనుకుంటూండగానే, అన్న పద్మనాభం "పోనియ్, బండి" అన్నాడు. చక్రాలు కదలిపోయాయి. సీతమ్మగారికి కన్నీ రడ్డమైంది. "చంటిపిల్లతో సుఖంగా అది వెడుతూంటే కంట తడికూడ" దని చెంగుతో కళ్లొత్తుకుంటూ సీతమ్మగారు లోపలి కెళ్లిపోయింది.

3

ఇన్విటేషనుకవర్లమీద ఎడ్రస్సులు రాయడం ముగించి, అతిథులలిస్టుతోపాటు వాటిని నౌకరుకుఱ్ఱవాడి కిచ్చి, పురుషోత్తం వంటింటిదగ్గర కొచ్చాడు.

"నీఉద్దేశమేమిటో తేల్చేవు కాదు" అన్నాడాతడు భార్యతో.

"దీని కింత ఆలోచనెందుకండీ మీ అమ్మగారి పేరు పెట్టక?" అంది తోలచిపట్టుకొచ్చిన పెద్ద సత్తుగిన్నెలో పెరుగుపోస్తూ, ఆమె.

"'మీఅమ్మపేరే పెడదాం' అని నాచే అనిపించడానికి కాబోలు ఇల్లా అనడం?"

"కాదండీ. మాఅమ్మపేరు ఎల్లాగా పెట్టమనను. మాఅమ్మపేరుకంటే ముందుగా చచ్చి స్వర్గస్థురాలై ఉన్న అత్తగారిపేరు పెట్టాలి. అదిలోకాచారం. ముందు ముందు అవకాశంఉంటే మా అమ్మపే రెల్లాగా పెడతాం."

"సింగినాదం. లోకాచారమేమిటి? ప్రతీదానికీ 'ఆచారం' 'ఆచారం' అంటావు."

"ఆచారంమాట అల్లాఉంచండి. పెద్దవాళ్ల పేరు పెట్టడంఅంటే వాళ్లమీదఉన్న ప్రేమ, గౌరవం తెలియచెయ్యడం అన్నమాట."

"మాఅమ్మపేరుపెట్టకపోతే ఆవిడమీద గౌరవం లేదన్నమాటేనా ఏమిటి? పేరు పెట్టినంత మాత్రం ఊహు—ప్రేమ, గౌరవం కారిపోతాయి కాబోలు!"

"సరే, అల్లాగయితే ఏదో ఆలోచించి పెట్టెయ్యండి."

"ఇంతకంటే ఏమీతోచలేదన్నమాట."

"నేనేమిచెప్పినా మీకు నచ్చదు......పోనీ పార్వతీదేవి పేరో, లక్ష్మీదేవిపేరో పెడితే?"

పురుషోత్తం ఆలోచించాడు. 'పార్వతీ', అనేది మూడక్షరాల పదం. రెండక్షరాలకంటె ఎక్కువ ఫేమస్ కాదు. 'లక్ష్మి' అంటే బాగుంది. కాని ఆపేరు క్రమంగా 'లచ్చమ్మ' అని వాడుకలోకి వస్తుంది. 'ఇందిరా లోకమాతా మా రమా మంగళదేవతా.' ఇందులో రెండక్షరాలమాట 'రమ'. కాని ఇంతకీ 'లక్ష్మి' అనే అర్థంరావాల నెక్కడుంది? ఇంకా లక్షపేర్లున్నాయి. 'ఉమా కాత్యాయనీ గౌరీ శర్వాణీ సర్వమంగళా!' 'వాణి' కూడా మంచిపేరే...ఇల్లా అనుకుంటూ చటుక్కుని అనుకుంటూన్నదాని విమర్శించుకున్నాడు. 'ఇదేమిటీ తెలివితక్కువ? దేవతల పేర్లే పెట్టాలనుకోడమేమిటి? ఇదొకమూఢాచారానికి వశం అవడ మన్నమాట.' అందుచేత ఆతలపు మారిపోయింది అయనలో. 'సావిత్రి, చంద్రమతి, లోపాముద్ర, సుకన్య,......' ఈజాబితా ఏకరుపెట్టుకున్నాడు. ఈపేర్లన్నీ పెద్దవిగానే తోచేయి. అంతే, కాకుండా, ఈపేర్లు పెట్టడంలో అర్థమేమిటి? వాళ్లంతా ఆదర్శస్త్రీలనా? నీళ్లంతా పుక్కిటిపురా

ణాలలో వాళ్ళేగా. ఆచరిత్రలు యథార్థం అవుతేగా అల్లాంటిస్త్రీ లున్నారనుకోడానికి? 'సుశీల', 'సరోజిని'......పోనీ, 'ఝాన్సీ' ఎల్లాగుంటుంది? ఫస్టుగా ఉంటుంది. కాని ఈ పేరు చాలామంది పెట్టేశారు... ఎన్నివిధాల ఆలోచించినా పురుషోత్తమానికి కూతురికి ఏపేరుపెట్టాలో తేలిందికాదు..."నీమొహం నిన్నేమి సలహా అడిగినా యింతే..." అంటూ పైకివెళ్ళేడు ఆయజమాని.

వేదవేదాంగాలు, శాస్త్రాలు చదివి, ఘోరమయినతపస్సుకూడా చేసి, విఫలమనోరథుడైన సిద్ధార్థుడు తుదకు అశ్వత్థవృక్షంక్రిందకు వచ్చి బుద్ధుడైనట్లు, పురుషోత్తం, వంటింటిదగ్గర మెదడుతో ఎంతోకుస్తీ పట్టి లాభంలేక మిద్దెమీదికెళ్ళి ఒక్కనిమిషం ఆలోచించి సిద్ధార్థుడయ్యాడు. కొలంబస్ అమెరికాను కనుపట్టినప్పుడు ఆతెడుపొందిన సంతోషానికి రెట్టింపుఉల్లాసంతో గబగబా క్రిందకొచ్చి 'భాగ్యం!' అన్నాడు పురుషోత్తం.

"ఏమండీ?"

"మనఅమ్మడు మూర్తీభవించిన మన అన్యోన్యానురాగం. దీనికి 'ప్రేమ' అని పేరు పెడదాం. 'ప్రేమూ' అని పిలుచుకోవచ్చులే. ఊఁ?"

సౌభాగ్యమ్మ తలెత్తకుండానే, "బాగానే ఉందండి." అంది.

సౌభాగ్యమ్మ 'అనెడ్యుకేటెడ్' అయినా తానుచెప్పిన వచనాల్లో ఉండే పరమార్థాన్ని సూక్ష్మంగా గ్రహించగలిగినందుకు సంతోషిస్తూ పురుషోత్తం సంతృప్తి గనపరిచేడు.

౪౮

పురుషోత్తం భోజనం చేస్తున్నాడు. 'ఏమండీ?' అంది సౌభాగ్యం.

"ఏం?"

"ఉత్తరం వచ్చింది మావాళ్ల దగ్గిరనుంచి చూశారా?"

"లేదు. ఏమిటి విశేషాలు?"

"మా రామానికి కార్యముట."

"ఊహు!"

పురుషోత్తం మాట్లాడకుండా భోజనం చేస్తున్నాడు. కర్తవ్యం ఎరుగున్నది గనుక సౌభాగ్యం 'మనల్ని అందర్నీ బయలుదేరిరమ్మన్నారు' అంది.

"అందుచేత ఇప్పుడు బయలుదేరుతానంటావేమిటి?"

"వెళ్ళకక్కర్లేదు మరి? మావాళ్ళయింట్లో ఇక ఇప్పటిలో జరిగే శుభకార్యం ఏమీలేదు."

"రైళ్ళమీదా, పడవలమీదా ఈవేసంకాలంలో వ్యయప్రయాసలతో ఎందుకంతదూరం వెళ్ళడం?"

"వ్యయప్రయాసలని ఊరుకుంటే బాగుంటుందా? వెళ్ళకపోతే ఎల్లాగ? చెల్లెలికార్యం అవుతోన్నప్పుడే వెళ్ళకపోతే ఇంకెప్పుడు పుట్టింటికెళ్ళడం?"

"మీచెల్లెలి గర్భాధానానికి నువ్వెందుకూ? మనలో ఉండే గొప్ప 'న్యూసెన్సు' ఇదే. ఒక పిల్లకి శోభనం అవుతూంటే పదిమందీచేరి హడావిడిచేసి నానాగల్లంతూ చెయ్యడం. దెబ్బలాడుకోవడం...... ఇంతకీ ఇప్పుడిప్పుడే స్కూలుకు వెళ్ళిరావడం అలవాటవుతోంది ప్రేమూకి. ఇప్పుడు దాన్ని తీసుకుపోతే 'ఇదిగో' 'అదిగో' అని ఎల్లాగైనా తిరిగి రావడానికి పదిహేనురోజులు పడుతుంది. ఈపదిహేను రోజులూ అడ్డగాడిదల్లాగ తిరిగే ఆపిల్లలతో కలుస్తే ఇంక దానికి స్కూలుమాట చెప్పక్కర్లేదు."

"దూరాన్ని పడున్నాము. ఎప్పుడో ఇల్లాంటి సందర్భాల్లో తప్ప ఇల్లుకదలడమే పడదు. ప్రేమూ పుట్టినతర్వాత ఏశుభకార్యం నేచూడేలేదు. అల్లాంటి సరదా లేమీ తీరేలేదు."

"శుభకార్యాలు చూడ్డం సరదా అవుతే, నాయుడుగారి తమ్ముడుకూతురి పెళ్ళిట. ఇన్విటేషను వొచ్చిందప్పుడే. దగ్గిరకూడాను. వెళ్లిరా."

"చెల్లెలికి శోభనం అవుతే వెళ్ళడంటూ నేసి, నాయుడుగారింటో నేనా కాదు, ఆయన తమ్ముడింట్లో పెళ్ళికా వెళ్ళడం ?" అనుకుంది మనస్సులో సౌభాగ్యం.

"ఆయనకి దేవస్థానంలో పెద్ద ఉద్యోగం. పలుకుబడున్నవాడు. పెద్దఫారియాలోవాడు. కావలిస్తే నీచాదస్తానికి సరిపడేటట్లుగా టిఫినువగైరాలన్నీ నీకు బ్రాహ్మలింట్లోనే ఏర్పాటుజరుగుతుంది."

'దేవస్థానం' అనేటప్పటికి సౌభాగ్యమ్మకి వళ్లు ఝల్లుమన్నట్లు తోచింది. 'తిరుపతివెంకటరమణా, నీ దర్శనం చేయిస్తానని మా అమ్మ, ఈపిల్ల పుట్టినప్పుడు— అంటే అప్పుడే ఏడేళ్లయింది—మొక్కుకుంది. నీ దర్శనభాగ్యం నేనెంతప్రయత్నంచేసినా లభించలేదు. నేడప్రయత్నంగా నిన్ను చూసేమార్గం లభిస్తోంది.'

"అప్పుడే కునికిపాట్లొస్తున్నాయేమి టీవేళ ?" అన్నాడు పురుషోత్తం పరధ్యానంలో ఉన్న సౌభాగ్యాన్ని చూసి.

"దేవస్థానంలో పెద్ద ఉద్యోగం అన్నారు, ఏమిటండీ అది ?"

"తిరుపతిదేవాలయానికి వచ్చే ఆదాయం, అయేవ్యయం తెలిపేలెఖల్ని సరిచూడడం."

విగ్రహారాధనను దూషించే కుటుంబంలో వాడికి, వెంకటేశ్వరభగవానుని జమాఖర్చులు చూసే ఉద్యోగం అవడం కొంచెం అసభ్యంగా తోచిందామెకు.

౫

"'మాటన్నానుకదా' అని తీసుకొస్తే ఇల్లా వేపుతోన్నావు నన్ను. పెళ్ళిచూశాం. వచ్చిన పనయింది. సాయంత్రానికి ఇంటికెళ్ళకపోతే ఎల్లాగ ? రేపు సోమవారం బరికదా ప్రేమకి? పైగా నా ఆఫీసు" అన్నాడు పురుషోత్తం.

"క్రిందతిరుపతి కొచ్చినవాళ్లు కొండమీద కెళ్లకుండా పోతారా ఎవరైనా ? ఇది వేపడమా ?"

"ఏడుమైళ్లెక్కాలి. అందులో మోకాళ్ళపర్వతంట! అదెక్కితే మజా తెలుస్తుంది."

"నడవలేకపోతే డోలీలు కట్టించుకోవచ్చు."

"బ్రతికుండగానే నరవాహనమా ?"

"ఎప్పుడూ ఇలాటిమాటలేనండీ మీకు ? చెన్నపట్టణంలో, రిక్షా లెక్కి వెళ్లేవాళ్లేకామా చాలామంది ? వాటికంటే తీసిపోయిందాఏమిటి డోలీ ?"

"అదుగో, వాదించడంఅంటే కష్టం. ఆతర్కమే వద్దంట."

'వ్యవహారం చెడిపోతోం'దనుకుంది సౌభాగ్యమ్మ. "తర్కంకాదండీ, కొండమీద చూడవలసినప్రకృతి వైచిత్ర్యాలు చాలాఉన్నాయట! పాపనాశం అనే చోట ఒకజలప్రపాతం ఉందిట! ఆప్రదేశం అంతా మనోహరంగా ఉంటుందిటండీ......నాకేం తెలుసు! ఇదంతా నాయుడుగారు ఎవరితోటో చెబుతోంటే విన్నా నిందాకా."

"అల్లాగైతే వాళ్లెవరైనా వెళుతూంటే వెళ్లు. నేనుమాత్రం ప్రయాస పడదలచుకోలేదు. సాయంత్రాని కొచ్చెయి...జాగ్రత్త. నే నీరైలులో వెడతాను. పోని ప్రేమనుకూడా తీసుకెడితేనేం నాతో ? ఎందుకూ స్కూలు చెడగొట్టడం రేపు ?"

ఈమాట వినేటప్పటికి సౌభాగ్యమ్మకి ఏమీ తోచిందికాదు. తాను రాకపోవడం సరిగదా, పిల్లను కూడా రానివ్వనంటున్నాడు భర్త. "నేనూ వెడతాను అమ్మతో" అంది ప్రేమ. సౌభాగ్యమ్మకి ప్రాణాలు తేచొచ్చాయి. "సరే" అన్నాడు పురుషోత్తం బయలుదేరుతో. "స్టేషనుకి కారుపంపడం మరచిపోకండి." అంది సౌభాగ్యం.

పాపనాశనం జలధారదగ్గరున్న ప్రకృతివైచిత్ర్యాలు చూడడానికి బయలుదేరినవాళ్లతో బాటు, సౌభాగ్యం, ప్రేమా వెళ్లేరు కొండమీదకి. ఆలయప్రాంతాలకు జేరుకున్నాక, సౌభాగ్యమ్మ, "ఏమిటో అనుకున్నా! బడలికగా ఉంది. ఈసత్రములో విశ్రాంతి

తీసుకుంటూఉంటా. మీరు నాలుగుచోట్లూ తిరిగి తిరిగిరండి" అని వెనకదిగడింది పిల్లతో. అనంతరం ప్రేమూను తీసుకుని దేవాలయంలోకెళ్లి, మెడలో పసుపుకొమ్ము కట్టుకుని మంగళసూత్రమును దేముని కర్పించి ఓనమస్కారం పెట్టింది.

అనుకున్న వేళకి మరునాటిమధ్యాహ్నానికి తల్లీ పిల్లా ఇంటికి చేరుకున్నారు, కొనుక్కున్న చందన బొమ్మలూ, ఇత్తడిసామగ్రీ పట్టుకుని.

౬ ౬

"ప్రేమూ, పడుకోక్కవమ్మా. పదిగంట లవొచ్చింది. జబ్బుకూడా చేస్తుంది అల్లా అల్లా మేలుకు చదువుతే." అంటోంది సౌభాగ్యమ్మ.

"పగలు చదువుతే చాలమ్మా. రాత్రిళ్లూ మేలుకు చదువక్కర్లేదు. కావలసొస్తే ఇంకా తెల్లవారగట్లలేచి చదువు."

"మీకేం? ఊరికే 'పడుకో' 'పడుకో' అని చంపుతారు. వాళ్లశారద ఎల్లాగ ప్రయత్నం చేస్తోందో తెలుసా ఫస్టుమార్కు కొట్టెయ్యడానికి? ఒక్కమాటైనా అప్షనల్సులో ఫస్టుగా రావాలనుకుంటూంది......అవును కాని క్వాడ్రేటిక్ ఈక్వేషన్ (Quadratic Equation) ఇచ్చి దాని రూట్స్ (Roots) ఈక్వల్ (Equal) అన్న కండిషన్ (Condition) ఇచ్చి, సీ వాల్యూ (C'value) కని పెట్టమన్నాడు. అప్పుడు సిస్క్వేర్ ఈస్ఈక్వల్టూ ఫోర్ యేసీ (C2 = 4 a c) అన్నపద్ధతిలోనేనా చెయ్యడం?"

పిల్ల అడుగుతూన్నవిషయం తల్లికి తెలియ లేదు. కాని ఆవిశాలనేత్రాలతో ప్రేమూ, తండ్రి ఏమి చెపుతాడో అని ఆయనముఖంకేసి చూస్తోంటే ప్రత్యక్షమవుతోన్న ఓవింతసోయగాన్ని గమనిస్తో సౌభాగ్యమ్మ నిలబడిపోయింది. లెఖచెప్పేసి 'ఇంక పడుకో' అంటూ పురుషోత్తం ఈవలకొచ్చాడు. పురుషోత్తమాన్ని వెంబడించింది సౌభాగ్యమ్మ.

"ఏమండీ, ఊరికే ఇల్లా ఉపేక్షచేస్తున్నారు? పిల్ల ఏరోజుకారోజు ఎదగడంచూడటంలేదూ?"

"అందులో ఆశ్చర్యమేముంది? పిల్లలు ఎదగరూమరి?" అన్నాడు పురుషోత్తం టక్కరితనంగా.

"అందులో పెద్దఆశ్చర్యం ఉందని నేచెప్పటం లేదు. చక్కనిసంబంధం ఒకటి చూడవలసినకాలం వచ్చిందని చెపుతున్నా" అంది కొంచెం కోపాన్ని తెలియచేస్తో.

"అంటే?"

సౌభాగ్యమ్మకి ప్రాణం విసిగింది. "అంటే? అంటూరేమిటి? గోవగా ఎదిగింది పిల్ల. రేపో ఎల్లుండో చటుక్కుని పెద్దదై ఊరుకుంటుంది."

"ఊరుకుంటుందికాని మీదపడి కొట్టదుకదా నిన్ను? అల్లాగయితే, ప్రమాద మేమీలేదుకదూ?" అన్నాడు పురుషోత్తం.

సౌభాగ్యమ్మ ఏమీ చెప్పలేక ఊరుకుంది. అఖరుకి "మీకేంతెలుస్తాయండీ ఆడదానిబాధలు? పిల్లికి చెలగాటం, ఎలక్కి ప్రాణసంకటం క్రింద ఉంది మన సంభాషణ. ఏంచెప్పినా వేళాకోళంకింద తోసేస్తే ఎల్లాగ?" అంది. ఆముఖంలో ఉన్నదైన్యాన్ని కని పెట్టేడు పురుషోత్తం, "ఎందుకే అనవసరంఅయిన ఆదుర్దా? చక్కగా సరియైనఉత్సాహంతో చదువుకుంటూంది. స్కూలుఫైనల్లోకి వచ్చింది. అల్లాంటి ప్రేమూకి 'పెళ్లి' అని, చదువు చెడగొట్టడం ఏమిటి? 'పెద్దదైపోతుందేమో చటుక్కుని'? అన్నభయం ఎందుకూ? చెన్నపట్టణంలోకూడా ఎందుకూ ఈ భయాలు? సమర్తాడినపిల్లల్ని ఎంతమందినిచూడడం లేదూ మనం పెళ్లి అవకుండా ఉన్నవాళ్లని?" అన్నాడు.

"ఈఊళ్లో పెళ్లికాకుండా పెద్దవాళ్లయిన పిల్లలూ ఉన్నారు. వాళ్లని పెళ్లిచేసుకోడానికి సిద్ధంగా ఉన్నవాళ్లూ ఉన్నారు. కాని మనవాళ్లలో ఎవరూలేరు. మనకి మల్లేనే ఈఊళ్లోస్థిరపడిఉండినమన వాళ్లకుటుంబం ఏదైనా ఒకటుండి, వాళ్లల్లో ఈడైన

కు(ర)వాడుంటే పెళ్లి పెద్దదయాకే చెయ్యొచ్చు. కాని అల్లాంటివాళ్లెవళ్లూ లేరు. అందుచేత తొందరపడాలి."

"ప్రేమా బి. ఏ. ప్యాసవనియ్ చెపుతాను! దానిసౌందర్యం, చదువూ చూసి, కళ్లొ వద్దుకుని పెళ్లి చేసుకునేవాళ్లు లక్షమందున్నారు. మనశాఖలో కాకపోతే అన్యశాఖాయిరి."

ఆముక్క విని అదిరిపడింది సౌభాగ్యమ్మ. 'అంత శ్శాఖావివాహమే?'

పురుషోత్తం జందెం తీసిపారవెయ్యకపోయినా, బ్రహ్మసమాజంమీటింగుల కెళ్లడం, యుక్తాయుక్తాలు లేకుండా 'పూర్వాచారం' అన్నమాత్రాన్ని మండి పడ్డం, బ్రాహ్మణేతరులతో విందులు గుడువడం—ఈ చేష్టలన్నీ సౌభాగ్యమ్మకి పరిచయమే. కాని ప్రేమా వివాహవిషయంలో వరాన్వేషణ అన్యశాఖలో జరుగబోతోందని ఆమె అనుకోలేదు.

అల్లాంటివివాహం జరుగుతే! ఇంకేముంది? వెలి! 'వెలి' అంటే అంతపట్టింపులేనిమాట నిజమే— కాని వాళ్లజానకిఅక్కయ్యగాని, రామంగాని వస్తారా ఆపెళ్లికి? అన్నదమ్ములు, అక్కచెల్లెళ్లే రాకపోతే ఇంక బంధువుల మాట చెప్పక్కర్లేదు కదా. పోనీ ఎవరూ పెళ్లిపేరంటాలకి రాకపోవచ్చు............ కాని ఈ భావిదంపతుల మాటేమిటి? ఈ శాఖాసంకరంలో కలిగినసంతానం మాటేమిటి? అప్పటికి శాఖలన్నీ కలసిపోతాయేమో? ఇంతకీ నిశ్చయంకాని భావికాలంమీద ఆధారపడి వర్తమానాన్ని ఉపేక్షచెయ్యడ మెందుకూ? ఇంతకూ అంత అవసరంలేదే ఎప్పటిదాకానో కనిపెట్టుకుని అప్పుడు అన్యశాఖలోంచి ఒకణ్ణి వెతికి తీసుకురావడానికి? బాల్యవివాహాలు నిషేధమే. కాని ప్రేమాకి పద్ధానుగో ఏడు వెళ్లిపోతోంది. అజ్ఞానికాకుండా చదువుకుంటూంది. చదువుకుంటూ, తగినవసతుండి యీడుకు తగిన కుర్రవాళ్లు స్వశాఖలో ఎంతమందో ఉన్నారు. కనుక, ప్రేమాకి పెళ్లిచెయ్యడం శ్రేయస్కరం ఇప్పుడు. ఇట్టిపరిస్థితుల్లో అన్యశాఖకెందుకూ వెళ్లడం, కేవలం 'మార్గదర్శకులవుదాం' అనే ఉద్దేశం ఉంటే తప్ప? స్వశాఖలో వరాభావం లేనప్పుడు మార్గదర్శకత్వంకోసం పాటుపడ్డం కొరవితో తలగోక్కోడం. దానివల్ల అనర్థాలు మెండుగా ఉంటాయి. 'నేను సంస్కారిని' అనే అహంకారంతో కూడుకున్న ఉద్యమం ప్రేమాయొక్క భావిసౌఖ్యానికి హాని తేవచ్చు......

ఒకదానివెనుక ఒకటిగా ఆలోచనలు సౌభాగ్యమ్మమనస్సులో పరుగెత్తేయి. ఇదంతా భర్త వింటున్నాడనే తోచిందామెకు. "కనుక నామాట విని వాళ్ల చంద్రశేఖరానికిచ్చి చేసేద్దాం పెళ్లి" అన్నదామె.

"అబ్బ! నాకు నిద్దరొస్తోంది చంపకు" అన్నాడు పురుషోత్తం.

౨౭

ప్రేమా ఇంటర్మీడియట్‌లోకి వచ్చింది. యౌవన పుష్పం ఆమెలో వికసించి సౌరభాన్ని వెదజల్లుతోంది.

స్వశాఖలో వివాహంకాకుండా ఉన్న యువకు లందరికీ పెళ్లిళ్లవుతున్నాయి. ఒకొక్క శుభలేఖవచ్చి, సౌభాగ్యమ్మహృదయంలోని ఆశాలతలలో ఒకొక్కదాన్నీ నిర్మూలిస్తోంది. 'కొంచెంకాలం ఆగ' మని చంద్రశేఖరంతల్లికి రహస్యంగా ఓ ఉత్తరం వ్రాసింది. ఆఖరుకి ఆపెళ్లి శుభలేఖకూడా చేరింది. అవును; అసలు అభిప్రాయాలేమిటో తెలియకుండా పురుషోత్తంమీద ఆధారపడి ఎంతకాలంఆగుతారు వాళ్లుమాత్రం?

సౌభాగ్యమ్మ ఏమిచేయగలదు? మగని కిష్టంలేని విషయాల్లో, తనమనస్సంతుష్టికోసం ఆచారవ్యవహారాల్లో కొంచెం స్వతంత్రించినా, ఆమె ఆతనిమనస్సుకి కేవలం కష్టంతోచకుండా తనబుద్ధినైపుణ్యం చూపిస్తూ గడుపుతోంది కాలం. కాని కూతురిపెళ్లి విషయంలో ఎటువంటిస్వతంత్రం తీసుకోగలదు? ధైర్యంచేసి స్వతంత్రించి చెయ్యడానికి, ఇదేమైనా ఆజ్యావీక్షణా, తిరుపతియాత్రా లాగ స్వల్పవిషయమా? ఇందులో తనబుద్ధినైపుణ్యం ఏమి కనుపర్చగలదు?

వివాహవిషయంలో ఏమాత్రమైన స్వతంత్రం జూపిసా తనకు శాశ్వతమైన వ్రేష్టబా టన్నమాట భర్తతో.

తనభర్తకి "సంఘసంస్కారి" అని అని పించుకోవాలనే ఈకోరిక ఏమిటో? సంఘంలో మంచివరుడు లేక పిల్లని ఏవృద్ధునికో, ఏ దౌర్భాగ్యుడికో ఇచ్చి కట్టిపెట్టవల సొచ్చినప్పుడు; త్యాగం చూపించి, సంస్కారి కావలసినదే. అవసరం లేనప్పు డెందుకూ సంస్కారం? చెడ్డకి సంస్కారం కాని మంచిదానిలోకూడా ఎందుకూ సంస్కారం? ఆయన, తిరుపతిలోఅయిన పెళ్లి పువ్వుల దండలతోటి, ప్రార్థనలతోటి జరిగిందని, అది చాలాఘష్టుగా ఉందనీ, ఎన్నిమాట్లో అభినగటించారు. మంత్రాలుమాత్రం ప్రార్థనలుకావూ? ఈపెళ్లిలో మాత్రం తంతు ఏమి తగ్గిందీ?......

ఇల్లాంటి ఆలోచనలతో నిండిన మనస్సుతో ఒకనాడు సౌభాగ్యమ్మ గుమ్మందగ్గర, లోపల చదువు కుంటూన్న ప్రేమాను చూస్తూ నిలబడింది.

ప్రేమా "అమ్మా, ఏమిటే అల్లాగ చూస్తున్నావు?" అంది. ఏమి చెప్పటానికీ తోచక, "ఊరికేనే. ఏమీ లేదు" అంది తల్లి.

"నాకు ఈతెలుగో పెద్దబాధయిపోయిందమ్మా. కాన్వెంటులో అరవమేష్టరు తెలుగుచెప్పడంచేత అశ్రద్ధచేశా ఈసబ్జక్టు. కాలేజీలో కంపల్సరీ అయిపోయింది. అంటే, ఇందులో మార్కులు సరిగ్గా రాకపోతే ఉంచేస్తారన్నమాట."

"ఏదీ, నేనేమైనా చెప్పగలనేమో చూద్దాం. అడుగు నీకేంగావాలో" అంటి సౌభాగ్యమ్మ ప్రేమా దగ్గరకు వెళ్లి.

ప్రేమా తెలుగుసెలక్షన్సు ముందు పడవేసింది. "ఈపద్యాన్నీ, ఈపద్యాన్నీ కంపేర్ చేస్తూ కామెంటు వ్రాయాలిట. అంటే పోలిక చూపిస్తూ వ్యాఖ్యానం వ్రాయమన్నమాట." అంది ప్రేమా.

ఆ రెండుపద్యాలూ చదివింది సౌభాగ్యమ్మ. "అమ్మాయీ, మొదట్రా నే చెప్పేనది వినేసి, నువ్వు ఎల్లాగవ్రాసుకుంటే మార్కులొస్తాయో ఆలోచించుకుని ఆఫక్కీలో వ్రాసుకో...—మొదటి పద్యం చూడు. ఇది ప్రహ్లాదు డన్నది. 'భగవంతుడు సర్వాంతర్యామి' అని తండ్రికి చెపుతున్నాడు. 'ఇందు గలడందులేడని సందేహము వలదు' అనుచున్నాడు. ప్రహ్లాదుడు మహాభక్తుడు. తల్లిగర్భంలో ఉన్నప్పుడే విష్ణుభక్తి కుదిరిన దాతనికి. అందుచేత భగవంతుడున్నాడా లేడా అనేసందేహం ఎన్నడూ లేదు. 'భగవంతుడు సకలచరాచరాంతర్వర్తి' అన్న మనో నిశ్చయం ఆతనికి ఉండడంచేత 'చక్రి సర్వోపగతుడు' అని నిక్కచ్చిగా చెప్పినాడు. రెండవపద్యం చూడు' ఇది గజేంద్రుడు చెప్పేనది. ఈతడూ భక్తుడే. కాని ప్రహ్లాదునివంటి భక్తుడు కాడితడు. మొసలిచేత పీడింపబడుతూ కొన్ని సంవత్సరాలు దానితో యుద్ధంచేసి అప్పుడు భగవంతుడే రక్షించా లనుకుని ప్రార్థన మొదలెడతాడు. భగవంతునిస్వరూపం ఎల్లాంటిదో గజేంద్రునికి, ప్రహ్లాదునికి తెలిసినట్లు తెలియదు. ఆతనిజ్ఞానం అంతా వినికిమీద ఆధారపడి ఉంది. అందుచేతనే 'కలడందురు దీనులయెడ,' అన్నాడు. 'దీనులయెడల ఉన్నాడు భగవంతుడు' అని చెప్పలే దాతడు. 'దీనులయెడల ఉన్నాడంటారు' అన్నాడు. ఆతడు 'భగవంతుడున్నాడు' అని నొక్కిచెప్పలేదు. ఏడిచి ఏడిచి, భగవంతుడు ఎప్పటికీ రాకపోతే, ఆఖరుకి "అ, కలడు కలండనెడివాడు కలడో లేడో" అనే అనుమానంలోకికూడా దిగేడు. ప్రహ్లాదుడికిమాత్రం ఇల్లాంటి అనుమానాలు ఎప్పుడూ లేవు... తెలిసిందా?" అంది సౌభాగ్యమ్మ.

ప్రేమా వింటూ అమ్మకేసి చూస్తోంది. అమ్మ పరవశురాలయి చెబుతోంది."అమ్మ "అనెద్యుకేటెడ్" అంటా డెందుచేతో నాన్న?" అనుకుంటూ ఆశ్చర్యపోయింది ప్రేమా.

ఇంతట్లో పురుషోత్తం వచ్చాడు 'ప్రేమా, లేడీ వెల్లింగ్డన్ ఎస్సే కాంపిటీషన్ 'జల్టు' తెలిసిందా? అని అడిగేడు ఆయన.

"లేదింకా ? అందరూ ప్రైజు నాకే వస్తుందను కుంటున్నారు... నాన్నా ! ఒకటడుగుదాం అని మరచి పోతున్నా. మాక్లబ్బువాళ్లంతా టెన్నిస్‌సింగిల్సుకు నన్ను పంపుతా నంటున్నారు. కంపీట్ చెయ్య మంటావా ?"

"తప్పకుండా వెళ్లు. నన్నడిగే దేమిటి ?" అన్నాడు.

౫

ఇంటర్మీడియెట్ క్లాసుచదవడం అయిపోయింది. ప్రేమా పురుషోత్తంతో బి. ఏ., చదవనని చెప్పింది. 'మెడిసిన్' చదవాలని ఆమెకోర్కె.

"మెడికల్ పరీక్ష చాలాకష్టంకాదా ?" అన్నా డతడు.

"ఇంటర్లో సెకండు గ్రూప్‌లోకి మార్చెయ్య డంలో ఉద్దేశం మెడిసిన్ చదువుదామనేగా ?"

"అయిదేళ్లకోర్సు. చాలాకాలం పడుతుంది. ?

"అయిదేళ్లకోర్సూ అయిదేళ్లకంటే ఎక్కువ పట్టదుకదా ?" అంది నవ్వుతూ ప్రేమ.

పురుషోత్తం ఏమీచెప్పలేదు. బి. ఏ., రెండేళ్లలో పూర్తిచేస్తే, ప్రేమాకు పెళ్లి చెయ్యవచ్చు ననుకున్నాడు. 'రెండేళ్లకంటే ఆలస్యం చెయ్యడం ఎందుకూ ?' అని ఉద్దేశపడ్డాడు. అందుకే చాలాకాలం పడుతుందన్నాడు. కాని తనఉద్దేశం ప్రేమాకి తెలియ నిచ్చేడు కాడు. కొంచెంసేపుండి 'సరే' అన్నాడు. తండ్రి ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడని తెలుసుకుంది ప్రేమ. 'పోనీ, నీయిష్టం. బి. ఏ., చదువమంటే బి. ఏ., యే చదువుతా!' అంది. 'ఎందుకూ? వద్దు. మెడిసినే చదువు' అన్నాడు. 'ప్రేమా ఇచ్ఛకి ఎందుకూ అడ్డు రావడం? దాని ఇష్టమొచ్చినదే చదువుతుంది. పెళ్లికేం? ఇంకో కొంతకాలం ఆలస్యమవుతుంది — అంతేగా?' అను కున్నాడు పురుషోత్తం.

౬

"హిందూ" మడతవిప్పి పేజీలు తిరగేస్తున్నాడు పురుషోత్తం. అందులో ఉన్న ఓఫోటోమీద దృష్టి సారిస్తూ, "భాగ్యం" అని పిలిచేడు. సౌభాగ్యమ్మ వచ్చింది. "ప్రేమాబొమ్మ పడింది చూశావా?"

టెన్నిస్‌రేకెట్టు చేతపుచ్చుకుని ప్రేమా కుర్చీలో కూర్చుని ఉంది ఆబొమ్మలో. ప్రక్కనే ఓ యువకుడు నిలబడి యున్నాడు. వా రిద్దరి మధ్యనూ వెండికప్పు ఉంది.

"ప్రేమా, ఇతనూ ఓపక్షంలో ఉండి నెగ్గే రట ఈపందెం!"

"ఎవరండీ ఇతను?"

"ఇందులో 'కోదండపాణి' అనిఉంది. ఇతన్ని గురించి ఎప్పుడో ప్రేమా చెప్పినట్లు జ్ఞాపకం?... ప్రేమా సరిగ్గా నీపోలికేసుమా! చిన్నప్పుడు నువ్వు ఇల్లాగే ఉండేదానవు. డ్రెస్సులో తేడాతప్ప, ఇంకే భేదం అగుపడదు."

సౌభాగ్యమ్మ లోపలికెళ్లి, తను ఆయీడప్పుడు తీయించుకున్న ఫోటో తీసుకొచ్చింది. తనఫోటోకి ప్రేమాఫోటోకి వ్యత్యాసం అట్టేలేదు......ఆఫోటో లో సౌభాగ్యమ్మ రెండేళ్ల వయస్సుగల ప్రేమాను ఒడిలో కూర్చోపెట్టుకొని ఉంది. సౌభాగ్యమ్మ ఫోటోలు రెండూ ఒకదానిప్రక్క ఒకటి పెట్టి, "ఏమండీ ప్రేమా పెళ్లిచేసుకుంటే ఈపాటికి బిడ్డల తల్లి కావలసిందే." అంది.

పురుషోత్తం ఏమీ మాట్లాడలేదు. సౌభాగ్యమ్మ ఏదో చెప్పబోయింది. అవతల జోడుచప్పుడయింది. లోపల ప్రవేశించే ప్రేమాని చూచి, ఆమె మాట్లాడ కూరుకుంది.

"అమ్మాయీ, కోదండపాణి ఎవరే ?"

"శివజ్ఞానంపిళ్లైకొడుకు. ఇదివరకు చెప్పలేమూ నీకు సింగిల్సుకి కంపీట్ చేసినప్పుడు ?"

"శివజ్ఞానంపిళ్లై అంటే ఇద్దరున్నారు. పోలీస్ ఆఫీస రొకాడూ..."

"అబ్బే, అతనుకాదండీ, క్రౌనుప్రాసిక్యూటరు శివజ్ఞానంపిళ్లై."

"ఇత నేమిటి లాస్టూడెంటా?"

"కాదు. మా క్లాసే. చాలా తెలివైనవాడులే. అన్ని సబ్జెక్ట్సులోనూకూడా స్పెషలిస్టే. ఇంక టెన్నిస్‌లో చెప్ప నక్కరేలేదు. మంచి 'గ్రేస్' చూపిస్తాడు ఆటలో."

"నీతో సింగిల్స్ఆడి 'డిఫీట' వుత ఇతనే కదూ?"

"అవును...దానికేమిలే! ఆవేళ ఎందుచేతో పాడుచేశాడుకాని, నెగ్గవలసినవాడే అప్పుడుకూడా... అన్నట్లు మరచిపోయా. రేపు బహుశః మనింటికొస్తా డాయన. 'ఫ్రెండ్సు' అందరికి చిన్న టీపార్టీ ఒకటి 'అరేంజి' చేస్తున్నాడు. పెర్సనల్‌గావచ్చి ఇన్వైట్ చేస్తానన్నాడు నిన్ను. బహుశః రెండు గంటలకి రావొచ్చు."

౧౦

కోదండపాణి మర్నాడు అనుకున్నవేళకి పురుషోత్తంగారింటికి వొచ్చాడు. ప్రేమా తండ్రికీ, సహాధ్యాయుడికీ ప్రథమపరిచయం కలుగచేసింది. టెన్నిస్‌లో జయముపొందినందుకు కోదండపాణిని అభినందించాడు పురుషోత్తం.

"మిస్ ప్రేమాదేనండీ ఆట అంతా. నేను ఊరికే అక్కడ నిలబడ్డాను. మీరు మొన్న రాలేదనుకుంటా. వచ్చి ఉంటే మీకే తెలుసును." అని ఇంగ్లీషునే మాట్లాడ్డం మొదలుపెట్టేడు కోదండపాణి.

"ఏమిటోనండి! నాకు ఎప్పటికప్పుడే కుదరటంలేదు. సెక్రటరియట్‌లోంచి ఊడిపడేటప్పటికి ఆరుకూడా అయిపోతుంది ఒక్కొక్కప్పుడు."

"అవునండి, అలాగే ఉంటుంది. ఒక ఆఫీసుకు హెడ్ అవుతే అంతేకాదూ."

"మా ప్రేమా చెపుతోంటే వినడమే కాని మిమ్మల్ని ఎప్పుడూ చూడనేలేదండీ."

"తమర్ని నేను సమాజ్ హాలులో ఎప్పుడూ చూస్తూనే ఉన్నా. మీరు 'ఫలానా' అని కూడా తెలుసు. మిస్ ప్రేమాయేచూపించింది నాకు మొదట... నేను చాలా సుదినం, మీతో మాట్లాడ్డానికి వీలయింది."

"ఇంకా ఏమైనా టోర్నమెంట్సుకి కడతారా?"

"కడదామనే ఉంది. మిస్ ప్రేమా కంపెనియన్‌గాఉంటే మాకెప్పుడూ దిగ్విజయమే!"

ముసిముసినవ్వు నవ్వేడు పురుషోత్తం.

"మిస్ ప్రేమాలాంటి కూతుర్ని కన్న తలితండ్రులజన్మ సార్థకం. కాలేజీలోనూ, టెన్నిస్ కోర్టులోనూకూడా సమానమైనప్రతిభ చూపిస్తోంది."

"అబ్బ! ఊరుకోవోయ్. ఉన్నవీ లేనివీ అల్లా కల్పించి చెప్పకపోతే ఏమి?" అంది ప్రేమా.

సౌభాగ్యమ్మపట్టుకువస్తూన్న 'టీ'ని ప్రేమా అందుకుని టీపాయిమీద పెట్టింది. 'టీ' త్రాగి, కోదండపాణి తానియ్యబోయే టీపార్టీకి పురుషోత్తమాన్ని ఆహ్వానించి, వెడుతూ, ప్రేమకేసిచూస్తో "నువ్వు కూడా రావాలన్నమాటే సుమా" అన్నాడు నవ్వుతో.

"అల్లాగా, నాకు తెలియదే" అంది ప్రేమా.

పురుషోత్తంకూడా నవ్వేడు.

౧౧

ప్రేమా, కోదండపాణీకూడా పరీక్షలు ప్యాసవుతున్నారు. టెన్నిస్‌కప్పులు నెగ్గుతోనే ఉన్నారు. వాళ్లిద్దరికీ యమ్. బి. బి. ఎస్. డిగ్రీలు వచ్చాయి.

'ఇంక పెళ్లిచెయ్యాలి' అనుకున్నాడు పురుషోత్తం 'ఇంక ఆలస్యం చేస్తే భాగ్యం బెంగకూడా పెట్టుకుంటుంది.' అమ్మాయిలో. ఆప్రశంస ఎల్లాగ తీసుకురావాలో రెండుమూడురోజులు ఆలోచించి పురుషోత్తం ఒకనాటి ఉదయాన్ని "ప్రేమా" అన్నాడు.

"ఏమినాన్నా!"

"ఏమీ లేదు......నీ పెళ్లి సంగతిగురించి మాట్లాడుదా మనుకుంటున్నా....." రెండురోజుల్నించి అతనిమనస్సులో రాపాడుతోన్నా చిగురికి పురుషోత్తం, ఆ ప్రళంన తీసుకురావడంలో సమర్థత చూపలేకపోయాడు.

"అవును. నేనే తొందరపడవద్దని ఆపుజేశా, పరీక్షలేవో తెమిలిపోతే మంచిదని. లేకపోతే ఇది వరకే అతడొచ్చి నీతో ఈసంగతినిగురించి మాట్లాడి ఉండును." అంది ప్రేమ రేకెట్టులో తెగిన స్ప్రింగు తీసి కొత్తది వేయబోతూ.

"అతడెవరు?"

ప్రేమా తండ్రికేసి చూసింది. ఆముఖంలో ఆశ్చర్యం అగుపిస్తోంది. నాన్న తెలియనివాడిలా నటిస్తున్నాడు; తనచేత చెప్పించాలని అతని ఉద్దేశం. సహజమైనసిగ్గుతో దృష్టిని రేకెట్టుమీదకు దింపి "కోదండపాణి" అంది ప్రేమా.

"కోదండపాణి!" అనే ముక్క వెలువడింది. ప్రేమా అదిరిపడి తండ్రికేసి చూసింది. పురుషోత్తం ముఖంవంచుకుని స్తంభితుడై కూర్చునే ఉన్నాడు. ప్రేమాకి ఏమీ అర్థమవటంలేదు.

పురుషోత్తం లేచి పైకివెళ్లేడు. మేడమీద గదిని కడిగిస్తోంది సౌభాగ్యమ్మ. 'భాగ్యం, ప్రేమా కొంప తీసేసింది. కోదండపాణిని పెళ్లిచేసుకుంటుందిట!" అన్నాడు పురుషోత్తం.

గడచిన ఎనిమిదిసంవత్సరాలలోనూ సౌభాగ్యమ్మ ఏదో సందర్భంలో కూతురివివాహాన్నిగురించి తలవని రోజు లేదు. గడచినప్రతిరోజూ ఆమెన్ను సంఘాన్నించి దూరంచేస్తూంది. దీర్ఘకాలంనుంచి ఆమనస్సులో మెలసతో ఉన్న అతలపు ఆమనస్సుని వాదప్రతివాదాలోకి దింపివేసింది. విమర్శమీదవిమర్శలు నడిచేయి ఆమనస్సులో. అల్లాంటిసమయాల్లో ఏమీతోచకతుదకు విధాతృవిధానం ఎల్లాఉందో! అని సమాధానపరుచుకుని ఊరుకునేది. నేడు భర్తనోటమ్మట వెలువడినవాక్యం ఆమె కాందోళన తీసుకురాలేదు. ఒక్కక్షణం కళ్లు మూసుకుని "విధాతృవిధానం ఎల్లాఉందో!" అనుకుంది. కళ్లుతెరచి పురుషోత్తంకేసి చూసింది ఆమె. "ఎందుకండీ, అంత గాభరాపడడం? చూడొచ్చు లెండి, ఆఫీసువేళవుతోంది. స్నానానికి లెండి" అంది అతి సౌమ్యంగా. దంపతులదృష్టులు మెట్లమీదికి తిరిగేయి. ప్రేమా అక్కడ నిలబడిఉంది.

పురుషోత్తం రెండుమెతుకులు కతికి, ఆఫీసుకు వెళ్లేడు. తల్లీ, కూతురూ భోజనానికి కూర్చున్నారు. ప్రేమ "అమ్మా"! అంది. "భోజనంచెయ్యి, తరువాత మాట్లాడుకోవచ్చు" అని సౌభాగ్యమ్మ ప్రేమాని మాట్లాడనిచ్చిందికాదు.

భోజనానంతరం, "ఇదుగో, అదుగో" అని సౌభాగ్యమ్మ రెండుఘంట లాలస్యం చేసింది. ప్రేమా గదిలోనే కూర్చుని 'అమ్మా' అనిపిలిచింది. ఆ అందమయినముఖంలో నే డోవన్నె తగ్గింది.

"అమ్మా!"

"ఏమమ్మా!"

"నే తెలియచేసినవిషయం నాన్న హృదయానికి దారుణాఘాతం అయినదికాదూ?"

"అబ్బే, ఏమీలేదు. నువ్వాట్టే ఆలోచించకు. దానివిషయం నాన్న వచ్చేక మాట్లాడుకోవచ్చు."

ప్రేమా దగ్గరగావచ్చింది. తల్లి మెడమీదనుంచి చెయ్యిరానిచ్చి, రెండవచేతితో ఆమె ముఖాన్ని దగ్గరకు లాక్కుని "అమ్మా, నాన్న ఆఫీసుకు వెళ్లిపోతూ నాకేసి చూచినప్పుడు ఆముఖాన్ని నేనెప్పుడూ ఇదివరకుచూడని విషాదం అగుపడింది ...... అమ్మా! నాన్నకి నామీదఉండే ప్రేమ అగాధ మయింది. నా ఇచ్ఛకి ఎప్పుడూ నాన్న అడ్డురాలేదు. చదువు చెప్పించాడు. నాబుద్ధి ఎటునడుస్తోంటే అటునడవనిచ్చాడు. క్లబ్బులో మెంబరుగా జేరనిచ్చాడు. టెన్నిస్ పంప్ లకు కట్టనిచ్చాడు. నాకోసం ఎంతో ధనం ఖర్చుపెట్టేడు. నన్ను నాటకాలకి, సినిమాలకి, టీపార్టీలకి, మీటింగులకి తీసుకెళ్లేడు......నన్ను గాఢంగా ప్రేమిం

చకపోతే, నాన్న ఇన్నివిధాల నన్నెందుకు చూస్తాడు? నేనేమిచెప్పినాకూడా 'అవును నువ్వు సరిగ్గానే ఆలోచించావు' అనేవాడు......ఈ ప్రేమకు నేడు విచ్ఛిత్తి వచ్చిందికాబోలు!"

ప్రేమాకళ్ళల్లోనుంచి, రెండు వేడిచుక్కలు రాలి, తల్లి చేతిమీద పడ్డాయి. కళాశాలాపరీక్షల్లో అలజడిలేని హృదయంతో సమాధానములు వ్రాయగలిగిన ఆ ప్రేమా, మెడికల్ కాలేజీలో తత్తరపాటులేకుండా మృతకళేబరాలను కోయుటకు అలవాటుపడ్డ ఆ ప్రేమా, టెన్నిస్ కోర్టులో పురుషులతో హోరాహోరీగా పోరి పందెములు నెగ్గిన ప్రేమా, ఇరువదిరెండేండ్ల వయసుగల ప్రేమా నేడు తల్లిఒడిలో కూర్చుని ఒక బాలికలాగ ఏడవడం మొదలుపెట్టింది.

ఆమె కంటినీరు ఒత్తుతూ సౌభాగ్యమ్మ "అమ్మాయీ, వెఱ్ఱిఎత్తిందేమిటే నీకు? మీనాన్నకి నీమీద ఉండే ప్రేమలో ఎప్పుడూ విచ్ఛిత్తిరాదు. వివాహం అన్నివిషయాలకంటే కొంచెం ఆలోచించవలసినది కనుక, ఆయనకూడా ఆలోచిస్తున్నారు...'మనం బ్రాహ్మలం. ఆంధ్రులం. వాళ్లు అరవదేశస్థులలో శూద్రులు. అందుచేత మనకీ వాళ్లకీ వివాహం కుదురుతుందా?' అని నాన్నగారు ఆలోచిస్తున్నట్లున్నారు అంతే."

"అమ్మా, నాన్న నిజంగా అల్లాగ ఆలోచిస్తాడంటావా? మేము వెళ్లినమీటింగులన్నిటిలోనూ ఇల్లాంటివి పాటించకూడదని చెప్పేవారు. నాన్న చదివే పుస్తకాల్లో వర్ణాశ్రమధర్మాలు ప్రస్తుతం వ్యక్తియొక్క స్వతంత్రాన్ని అడ్డుపెట్టే, పెట్టనిగోడలనికదూ ఉంది? మేము వెళ్లిన డిన్నర్లలో వర్ణాలు పాటించకుండా కలిసియే భోజనంచేశాము. మనింట్లోకూడా వర్ణం పాటించకుండానే కాదూ డిన్నర్లిస్త? కనుక నాన్నకి ఇల్లాంటి అభ్యంతరం వస్తుందంటావా నా వివాహ విషయంలో?"

అతిమౌగ్ధ్యంతో, మనస్సులో ఉన్నదున్నట్లు వెలిబుచ్చుతోంది ప్రేమ. ఆమెకు హిందూమతంలో ఉన్న దురాచారాలు తప్ప ఆమతాన్నిగురించి ఏమీ తెలియదు. చదువు, ఆటలతో ఇన్నాళ్లకాలం గడిపిందికనుక, సంసారానుభవంకూడా తక్కువ. 'అరవదేశపు బ్రాహ్మణేతరుణ్ని వివాహమాడితే, ఏమైనా బాధలుంటాయా' అనేతలపు ఆమెను ప్రవేశించలేదు.

సౌభాగ్యమ్మ, కూతురు యుక్తాయుక్తాలు తెలియకుండా మాట్లాడుతోందని అనుకోలేదు. ఆమె అతిసౌమ్యంతో 'అమ్మాయీ, వివాహవిషయం తక్కిన విషయాలన్నిటికంటే బాగా ఆలోచించవలసినది కనుక పోనీ నాన్నతో ఇదివరలోనే సలహాచెయ్యలేక పోయావా?'

"అమ్మా! 'వివాహం' అనేతలపు నామనస్సులో మొదట రానేలేదు. అతడు, ఫస్టుమార్కొచ్చిన పేపరు పుచ్చుకుని, తక్కినస్టూడెంట్సు మెచ్చుకునేముఖాలతో చూస్తోంటే, చిఱునవ్వుముఖంతో వస్తూన్నప్పుడు, అతనిలో ఒక సొంపు అగపడేది నాకు. అత టెన్నిస్ ఆటలో ఒకవిధమయిన 'గ్రేస్' ప్రత్యక్షమయేది నాకళ్లకి. అతన్ని 'నే ప్రేమిస్తున్నా' అని నేనెన్నడూ అనుకోలేదు మొదట. కాని క్రమంగా 'వివాహం చేసుకోవాలి మనంకూడా' అనేతలపు మనస్సులో ప్రవేశించినప్పుడు, నాకు సహచరుడుగా ఉండవలసినవాడు అతడే' అనుకున్నా." అంది ప్రేమా.

తనలోపల ఉన్నటువంటి ఆవేదన పొంగి, హృదయాన్ని చీల్చుకుని భౌతికరూపంతో బయటకొస్తుందేమో అనిపించింది సౌభాగ్యమ్మకి. ఆ బాధను ఆపుకోడం కష్టమనితోచి "ఉండమ్మా! లే! కుంపట్లో నిప్పువేస్తా కాఫీకి." అంటూ నెమ్మదిగా లేచివెళ్లిపోయింది సౌభాగ్యమ్మ.

నాడు కాఫీ రుచించలేదు ప్రేమాకి. నాలుగు ఘంటలయింది. 'క్లబ్బు' కని బయలుదేరివెళ్లింది ఆమె.

క్లబ్బులో ఏమీతోచలేదు. తండ్రి ఆఫీసులోనే ఉంటాడు కదా ఇంకా అనుకొని ఆమె చెపాక్ దగ్గర బస్ దిగి సెక్రటరియట్ ఆఫీసుకేసి వెళ్లింది.

సముద్రపు ఒడ్డుని కూర్చుని పురుషోత్తం, కూతురూ చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నారు. పురుషోత్తం బ్రహ్మసమాజంఅంటే చాలా అభిమాన మున్నవాడే. కాని వేషభాషల్లో, నడవడికలో, ఆహారంలోనూ కూడా పూర్తిగా తమతో సంబంధంలేని ఒకణ్ని ప్రేమా వివాహం చేసుకోడం వెగటుగా అవుపిస్తోంది. అతడు అటువంటివివాహానికి తన సమ్మతిని చూప లేదు. తన అసమ్మతికికారణంగూడా చెప్పడు. చెప్ప లేడు.

అన్ని సందర్భాలలోనూ తనతో ఏకీభవించిన తండ్రి తన వివాహవిషయంలో అభిప్రాయభేదం కనుపరచాడు. తనక్షేమంకోసం పాటుపడే తండ్రితో, తాను తలపెట్టినవివాహం ఉచితమే అనికాని, కోదండపాణిని తక్క అన్యుని తనమనస్సు స్వీకరించదనికాని ప్రేమా చెప్పదలచుకోలేదు. తండ్రిమనస్సు కామె ఈవరలో ఎప్పుడూ కష్టం కలుగచెయ్యలేదు. ఆతడు తన్ను అతిగారాబంగా పెంచేడు. ఇప్పుడాహృదయానికి బాధ కలిగించడం మహాకృతఘ్నత.

కాని తన హృదయంలో అచ్చొత్తింపబడ్డ కోదండపాణి చిత్తరువును చెరిపివేయటం ఎట్లు? అతని ఆశలన్నీ భగ్నమయాయని అతనికి తెలియచేయడం ఎట్లు? ఈప్రశ్నలకి సమాధానాలు ఆమెకు సులభంగా గోచరిస్తాయని తోచలేదు.

౧౨

రెండుమూడునెలలు గడిచేయి. కోదండపాణి పురుషోత్తంఇంటికి ఒకపర్యాయం వచ్చాడు. మళ్లీ ఆతడు కనుపించలేదు.

ఒకనాడు పురుషోత్తం "భాగ్యం, ప్రేమాపెళ్లి మాట ఏమిటి?" అన్నాడు.

"ప్రస్తుతపరిస్థితుల్లో కోదండపాణి కిచ్చి వివాహం చేయడం యుక్తం" అంది సౌభాగ్యమ్మ.

'అది వెటకారమా?' పురుషోత్తం, భార్యకేసి చూశాడు. ఆవాక్యం ఆమెనుండి మనస్ఫూర్తిగా వెలువడిందే! ఆమెలో వచ్చిన ఆమార్పున కాతడాశ్చర్యపోయాడు.

ఆపరిస్థితులేవో సౌభాగ్యమ్మ పురుషోత్తమానికి తెలియచెప్పింది. పురుషోత్తమానికి ఏమీ తోచలేదు.

ఒకరోజు ఆలోచించాడు. ఏమీ తోచలేదు. రెండవదినంఅంతా ఆలోచించాడు. ఆతనికి కర్తవ్యం స్ఫురించలేదు. ఆఖరుకి "భాగ్యం, ఏమంటావ్?" అన్నాడు. "అంతకంటే మార్గం నా కగుపడటం లేదు" అంది సౌభాగ్యమ్మ.

పురుషోత్తం ప్రేమా ఉన్న గదిలోకి వెళ్లేడు. "అమ్మా, కోదండపాణి రావడంలేదేమీ, మనింటికి? రావద్దని చెప్పినట్టున్నావుకదూ?" అన్నాడు ప్రసంగం ఎలాగ ప్రారంభించాలో తెలియక, ఆఖరుకి.

"అతడప్పుడే నెలాపదిహేనురోజులక్రిందటే ఇంగ్లండు వెళ్లిపోయాడు. పేపర్లో పడినట్లుగాఉందే. నీకుతెలియదూ ?"

"అల్లాగా? ఎందుకూ వెడత ?"

"ఇంకా చదువుదామనే."

"ఇదివర కెప్పుడూ చెప్పలేదే మనతో!"

"హఠాత్తుగా పుట్టిందనుకుంటా ఈతలపు."

పురుషోత్తమానికి ఏమిచెప్పాలో తోచిందికాదు. కొంతసేపూరుకుండి, గద్గదస్వరంతో "అమ్మా, ఏదో వెఱ్ఱిఉద్దేశాలతో నీస్వతంత్రాని కడ్డువచ్చాను. కోదండపాణికి 'కేబుల్' ఇచ్చి వచ్చెయ్యమను. మీరిద్దరూ వివాహంచేసుకుని, ఇష్టమవుతే ఇద్దరూకలసి ఇంగ్లండు వెళ్లవచ్చు." అన్నాడు.

"నాన్నా, ఏదోఒకసమయంలో 'పరిణయం' అనేతల పుష్పవమయిందికాని, ఆలోచించిచూస్తే, దానివల్ల అనర్థాలు ఎక్కువనితోచాయి. ఎంతో చురుకుగా, ఉత్సాహంతో ఉన్న మిస్ సదాశివన్ పెళ్లి చేసుకున్నపిమ్మట, "ఏమమ్మా, ఇల్లాగున్నావేమిటి ?" అని అడుగుతే, సంసారంలో ఉండేపరిస్థితులు మీకు తెలియవు" అంది అతిదీనంగా... నే నొకర్తెనేకదా మీకు ? నేతక్క మీకు బిడ్డలు కలుగలేదు. నన్నతి గారాబంతో పెంచారు. వృద్ధాప్యంలో మీకు సేవ

చెయ్యవలసినపూచీ నాది. అందుచేత పెళ్లి చేసుకోకుండా ఉంటే...”

పురుషోత్తం అడ్డొచ్చాడామెమాటకు. “చదువు పూర్తిఅయాక వివాహం చేసుకుంటావని ఉపేక్ష చేశానుకాని ఇల్లాంటిమాటలు వింటా ననుకోలేదు. కోదండపాణిని పెళ్లిచేసుకుంటా నన్నదానవు ఇంతలో మనస్సు మార్చుకోడం ఎందుకూ? నీస్వతంత్రాని కడ్డురాను. నాకు మీవివాహం సమ్మతమే. నేనిది మనస్ఫూర్తిగా చెపుతూన్నమాటే...”

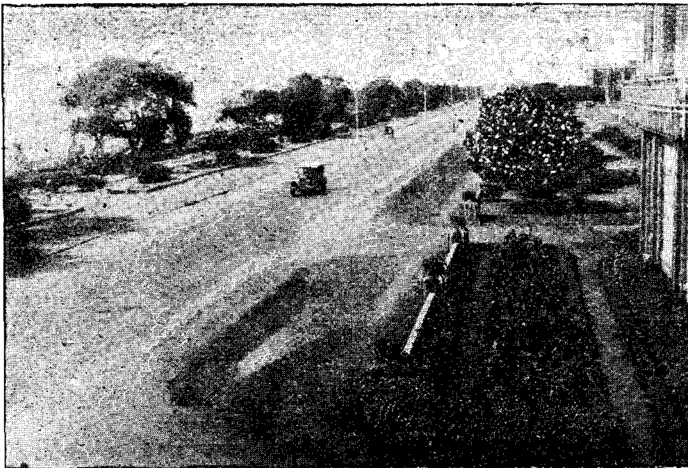
“నాన్నా, చదువుపూర్తి అయిందంటావు. చదువుకి పూర్తిఅవడంఅంటూ ఉందా ఎప్పుడేనా? ‘స్వతంత్రాని కడ్డురాను’ అంటున్నావు కాని నేను అవివాహితనుగానే ఉంటే నాకు స్వతంత్రత ఎక్కువకాదా? ...ఎల్లాగ జీవితం గడుపుతానో నేనని ఒకబాధ నీకుండవచ్చు. మెడిసన్ చదువుకున్నదాన్ని కనుక, బీదలకు ఉచితంగా వైద్యం చేస్తా...నిన్నూ అమ్మనీ నేను వదిలి ఉండను...ఉండలేను కూడాను.”

ప్రేమ అప్రయత్నంగా ఎదురుగుండా ఉన్న గోడకేసి చూసింది. వ్రేలాడుతూన్న టెన్నిస్‌రేకెట్ ఆమెకు గోచరమైంది. ఆనాడు ఆమెచే తీసివేయబడ్డ తెగిన ‘స్ప్రింగు’కు మారుగా కొత్తస్ప్రింగు పడకపోవుటచే ఆభాగం వెలితిగానే అగుపిస్తోంది.

పురుషోత్తం నిట్టూర్పువిడిచేడు. వెనక్కి తిరిగేడు. సౌభాగ్యమ్మ వంటింట్లోంచి వస్తోంది. ఆమె ముఖాన్ని చూడ్డాని కాతనికి సిగ్గయింది. “ప్రేమ మూర్తీభవించిన మా అన్యోన్యానురాగం అనుకున్నా. కాని చివరకు ఆమె నా అవివేకాన్ని ప్రతిబింబింపజేసే దర్పణం అయింది. బ్రహ్మచారిణి అయిఉన్న కూతుర్ని చూస్తోన్న కొద్దీ సౌభాగ్యానికి రోతపుట్టకమానదు నేనంటే..... అయ్యో! ప్రేమ యొక్క మనస్సు ఎంతత్వరలో మారిపోయిందీ! అవును. ఏముందీ! పొంగుతూన్న పాలకి ఒక్క ఉప్పురాయి చాలుగా, విరిగిపోడానికి” అనుకున్నాడు.

తనకు కష్టజీవితం నాటితో ప్రారంభమవుతోన్నట్టుగా తోచిం దాతనికి.

ఉదయకాల దృశ్యము — K. P. S.

పాత పాటలు*

౧ 1

ఇసకలో ఆడేటి కుసుమసిరిబాల
ఆబాలపేరేమి ఆనవాలేమి
ఆనవాలు అంబరస పేరుబాలయ్యా.

౨ 2

రమణయ్యచేతుల్లోది వజ్రాలగిలక
చూచిరా ఆయెలక చూరున్నపెట్టె
నాసాలబారేటి మీసాలయెలక
పాపకారియెలక పారెయ్యిగిలక
దోసకారియెలక దులిపెయ్యి గిలక.

3 3

పంచదారకుప్ప పాలమీదితెప్ప
మాకు మావెంకటరమణయ్య ముద్దు
వరహాలకుప్పందు వచ్చెధనమందు
మామ సత్యం తెచ్చె మాణిక్యాలకంటె
అత్తసీతమ్మతెచ్చె అద్దాల అంగి
వెన్నారిముద్దందు వెలగపండందు.

౪ 4

వెలదిరో వెంకటరమణ యెవరిప ట్టందు
కాంతరో వెంకటరమణ కన్నతల్లందు
ఇచ్చిన దేవునిబోలు ఈశ్వరునిబోలు
బ్రహ్మదేవునిబోలు బాలల్లబోలు.

౫ 5

పెదమామ తెచ్చిండు పెంచప్రలిదండ
నడిమిమాను తెచ్చిండు నాగభూషణాలు
చినమామ తెచ్చిండు చిలకల్లతోపెట్టె
అవి మావెంకటరమణకు అమరుకడియాలు.

౬ 6

మందలకు పోవయ్యా మామతరిణయ్యా
మరువక తేవయ్యా మచ్చావుపాలు
అవి తెచ్చి మారాజు వెంకటరమణకు పోసె.

౭ 7

వెన్నపెట్టి నేకొందు వెండిపుస్తకము
వెన్నుడు పెద్దన్న వేదమ్ము చదువు
పాలుపెట్టి నేకొందు పైడిపుస్తకము
బాలుడు నడిపన్న భారతము చదువు
గరుజు యిచ్చి నేకొందు గంటల్లబండి
గానుడు చిన్నన్న గంట కట్టేడు.

౮ 8

నిద్రవి కన్నుల్లు మబ్బుమొగముల్లు
నిద్రపో బలభద్ర రాజకొమార
నిద్రకు నూరేళ్లు నీకు వెయ్యేళ్లు
నినుగన్నతండ్రికి నిండ నూరేళ్లు.

౯ 9

తాతముత్తవ్వల తలిదండ్రులబోలు
తలిదండ్రిగారాబాన ఆడు వెంకటరమణ.

---

* ఈపాతపాటలు నేను సికందరాబాదులో ౧౯౩౧ వ సం. ఏప్రిల్ మాసంలో సేకరించాను.

—టేకుమళ్ల కామేశ్వరరావు.

౧౦ 10

తాతగారియింట్లో తానాడబోయె
తాతతో తాఆడు వెంకటరమణ
శ్రీమద్దికాయల్లు శ్రీలలాటాలు
చిలుకల్లు యేమనెనో చిన్నబోయేనో
హంసల్లు యేమనెనో చిన్నబోయేనో
హంసలతో వనమందు ఆడనేవద్దు.

౧౧ 11

పుక్కిళ్లు సన్నాలు భుజకీర్తులు
చెక్కిళ్లు సన్నాలు చెవులగున్నాలు
కాళ్లను సన్నాలు గజ్జలకడియాలు
వేళ్లను సన్నాలు ముద్దుటుంగ్రాలు.

౧౨ 12

శ్రీరంగంవెళ్లేటి చిన్నవైష్ణవులు
అదిగోచూడరయ్యా గాలిగోపురము
గుళ్లోనుచూడరె రంగనాయికులస్వామి.

౧౩ 13

లాలెమ్మరత్నాలు కీలెమ్మజడలు
కీలెమోకుపుసరులు వెంకటేశకురులు
మెడనిండ ముత్యాలు మేలుపతకాలు
తలనిండ పుట్టువెంట్రుకలు తనరారురాక
అష్టరావిరేక నొసలు మెరియంగ.

౧౪ 14

జోలలకు చినపండు నీకరటిపండు
నినుగన్నవారికి పాలపండేను
పాలపండూ తిన్న పాలరుగవన్ని
వామైన నూరిపొయ్యి ఓగౌరిదేవి
వాము బాలయ్యకు వోంకార మన్ని
ఇక సర్వకాయమియ్యి ఓసఖియదేవి
సర్వకాయం మాబాలయ్యకుసంతోషమన్ని.

౧౫ 15

తంగేడుచెట్టుకే తూగుటుయ్యాల
ఉయ్యాలపట్టుక వూగె బాలయ్య
తంగేడుచెట్టుకింద వంగి ఆడివచ్చె
హంసాలు కోయిల్లు అవి లక్షవేలు
చిలకాలు పావురాలు శివ! లక్షవేలు
శ్రీరాము ఉండంగ మనకేటిభయమె
హనుమంతుడుండంగ మనకేటిభయమె.

౧౬ 16

ఓచిన్నికుమార! నేకొందు నీకు
పుట్టుగజ్జలు కొందు పులిగోరు కొందు
పున్నయ్య మీనాన్న వచ్చె వూరుకుండు
కాళ్లగజ్జలు కొందు కంటె కమలాలు కొందు
కౌశల్య మీఅమ్మ వచ్చె యేడువకు
చీదర్లుచెయ్యకు చిన్నిబాలయ్య
చీదర్లు నిను బాసె సిరులు నినుబొందె
శ్రీలక్ష్మి వూయంగ వూగువుయ్యాల
ఉయ్యాల నీ కమిరె వుగ్గు నీ కమిరె.

౧౭ 17

ముత్తెములబాలయ్య ముంగిటాడంగ
ముంతమామిడన్ని ముసిరె చిలకాలు
పగడములబాలయ్య పందిటాడంగ
పండుమామిడన్ని బ్రమిసె చిలకాలు
వజ్రములబాలయ్య వాకిటాడంగ
వట్టిమామిడన్ని వచ్చెచిలకాలు.

౧౮ / 18.

బుద్ధిగలవాడమ్మ చిన్నినాయన్న
భుజానవేసిరె భుజకంఠమాల
వాసిగలవాడమ్మ చిన్నినాయన్న
వాసియనివేసేరు వనమాలవేరు.

౧౯ / 19

కాకరచెట్టుకు కాయలందమ్మొ
బాలయ్య చెవులకు పోగులందమ్మొ.

౨౦ / 20

తుమ్మెద నీకళ్లు దూలాలమీద
బాలయ్య నీకళ్లు మగనాళ్లమీద.

౨౧ / 21

ఊరికివుయ్యాల అమ్మవచ్చింది
కొమాళ్లుగలతల్లి కొనరె వుయ్యాల
కొడుకులగన్న చేడె కొనరె వుయ్యాల
ఏమిపెట్టికొందు వెండివుయ్యాల
చేటకొంగున చేరెడుముత్యాలు పోసి
ఉయ్యాల నేకొందు వుయ్యగకొందు
ఉయ్యాలచేరుల్లు వృత్తగదములు.

౨౨ / 22

చిరిదిండికాడమ్మ చిన్నిబాలమ్మ
పట్నాన తేరమ్మ పుట్నాలగోనె.

౨౩ / 23

ముద్దుమొగమున ముచ్చటలు ఆడె
మువ్వంపుదేవుడవు నీవు నాబాల
తాతముత్తవ్వల బోలు తలిదండ్రులబోలు
అయ్యముత్తవ్వలబోలు అయ్యల్లబోలు
బాలయ్యముద్దుల్లు మద్దికాయల్లు
మద్దికాయలుముద్దు మాటల్లుముద్దు
మామల్లచంకను బాలయ్య ముద్దు.

౨౪ / 24

నాచిన్నిబాలయ్య నీచిన్ని మొగము
నీచిన్ని మొగమందు నిమ్మపండందు.

౨౫ / 25

వెన్నకు యేడ్చేవు మెత్తేవు గిన్నె
వెల్లావుపంపుదురు మీఅమ్మతాత
పాలకు యేడ్చేవు పట్టేవు గిన్నె
పాడిబర్రెలపంపు మీఅమ్మ తాత.

౨౬ / 26

గానువెనకమోత యెవరిది మోత
చిన్నినాబాలయ్యది గజ్జెలమోత
ఊరువెనకమోత యెవరిది మోత
చిన్నినాబాలయ్యది వుంగ్రాలమోత.

౨౭ / 27

పాలియ్యవుకదామె పండబెట్టవుకదామె
ఉగ్గు పొయ్యవుకదామె వూపవుకదామె
నీళ్లు చాలపోసి నీలంగి తొడిగి
నిమ్మపళ్లు వడికట్టి తిరిగి రమ్మనుము
చిన్ననాటివిరెండు చీటి అంగీలు
జీడిపళ్లు వడికట్టి తిరిగిరమ్మనుము
చిలుకల్లు తిన్నాయె జీడివిపళ్లు
హంసల్లు తిన్నాయె అంజూరపళ్లు
హంసతిన్నపండు హండాలుకట్టి
చిలుకతిన్నపండు చిక్కాన పెట్టు.

జయపుర చిత్రములు

(K. R. R.)

రాళ్లగడ్డ ఘాటి రోడ్డు

౨. సుంకి ఘాటి రోడ్డు

౩. భగర జలపాతము (300 అ. ఎత్తునుండి)

౪. గదబలు

రసాయనశాస్త్రోపోద్ఘాతము : తర్జుమాసౌకర్యములు

కుప్పా ప్రసన్నాంజనేయులు

సంస్కృతభాష ప్రపంచమునందలి భాషలన్నిటియందు మిక్కిలి విస్తారమైనదేకాక మిక్కుటమగు కట్టుబాట్లు గలదియు. ఇతరభాషలకంటె నీభాషయందు శబ్దార్థముల సంబంధము మిక్కిలి స్పష్టమై యున్నది. లాటిన్ మొదలగు కొన్ని పాశ్చాత్యభాషలయందు కొన్ని పదములకు ప్రకృతివిచక్షణ చేయబడియున్నను, సంస్కృతమునందువలె ప్రకృతిప్రత్యయములయొక్క యర్థముల పరస్పరాన్వయ మంత స్పష్టముగా నుండదు. సంస్కృతభాషాప్రవర్తకులు ప్రకృతులయొక్కయు, ప్రత్యయములయొక్కయు బరిగణనము జేసి, యేయే ప్రత్యయము లేయే యర్థములందు ప్రయోగింపబడు నదియు నిర్ణయము చేసియున్నారు. సంస్కృతభాషయందలి ప్రకృతిప్రత్యయములయొక్క గణపాఠములు చాలవిస్తారముగా నున్నవి. అందుచే నెట్టియర్థము నైనను సులభముగా సార్థకములగు సంజ్ఞలచే తెలుపుటకు సంస్కృతభాషయందు సాధ్యమగుచున్నది. మరియు నీభాషయొక్క నియమములనుబట్టి యవసరమగుతరి క్రొత్తక్రొత్తయర్థములను తెలుపుటకై క్రొత్తక్రొత్త పదముల నేర్పాటుచేయుటకు అవకాశములు గలవు.

ఇట్టియెడ భాషాంతరములనుండి మన మేదేని గ్రంథమునుగాని, శాస్త్రమునుగాని తర్జుమాచేయవలసి వచ్చినప్పుడు సాంకేతికపదజాలమువిషయమున నితర భాషలవారివలె శబ్దమునకు శబ్దము ననుకరింప నక్కర లేదు. ఆయాసంకేతపదములయొక్క యర్థముల విచక్షణఁజేసి వానికితగిన ప్రకృతిప్రత్యయములయొక్క సంయోజనముఁజేసి సంకేతముల నేర్పాటుచేసుకొన వచ్చును.

ప్రకృతము పాశ్చాత్యరసాయన (Chemistry) శాస్త్రమును మన మాంధ్రీకరించుటకు మనకుగల యవకాశముల గొంతవరకు చర్చింతము. ఈశాస్త్రము నాంగ్లభాషయందు కెమిస్ట్రీ యనుచున్నారు. కెమిస్ట్రీ యనుపదము గ్రీకుభాషయందలి 'కియో' (Quio=to pour, to drop) అను స్రవణార్థకమగు ప్రకృతినుండి నిష్పన్నమైనది. కాన సంస్కృతమున నీశాస్త్రమును 'రసాయనశాస్త్ర' మనుట యుచితముగానేయుండును. రసాయనశాస్త్రమనగా బదార్థములయొక్క సారభూతములగు ఆరంభక (Components) పదార్థముల గురించి చెప్పుశాస్త్రము. (రసః, అయనం = విషయః యస్య తత్ అనువ్యుత్పత్తిచే నీయర్థము తెలుపబడు చున్నది.) ఈశాస్త్రమునందు వర్ణింపబడు కొన్నితత్త్వములు (Elements) కార్బన్, నైట్రొజన్, పొటాసియమ్, సోడియమ్ మొదలగునవి పాశ్చాత్యరాసాయనిక శాస్త్రజ్ఞులచే నీనామములచే వ్యవహరింపబడుచున్నవి. ఈసంజ్ఞలను తర్జుమాచేయుటకు మనము కార్బనుకు కర్బనమనియు, నైట్రొజనుకు నత్రజని యనియు కేవలానుకరణముల జేయు నవసరములేదు. కార్బన్ అను శబ్ద మాంగ్లభాషయం దొషధులు మొదలగువాని దాహముచే గలుగు బొగ్గుపదార్థమును తెలియజేయును. ఈ బొగ్గుపదార్థమునం దెక్కువభాగముగ నుండు మషీప్రకృతిని పాశ్చాత్యులు కార్బన్ (Carbon) అని వ్యవహరించుచున్నారు. దీనిని మనము మషీక మనవచ్చును. (మషీశబ్దాత్ సంజ్ఞాయాం కన్) ఇట్లే నైట్రొజన్ అనుదాని ననుకరించి నత్రజన్ అన నవసరములేదు. ఆంగ్లభాషయం దీపేరు దీనికి నైటర్ (Nitre) అను లవణమువలన గలిగినది. మరియు భౌమవాయువు (Atmospheric air) నందు ప్రాణవాయువు (Oxygen) పోను మిగిలియుండునది నైట్రొజనే. ఇందు ప్రాణవాయువు రూక్షమగుప్రకృతి గలది. మిగిలిన నైట్రొజన్ క్షారప్రకృతి గలదై యనేకక్షారముల నిష్పా

శించుచున్నది. కాన క్షారశబ్దము నీసమీరమువిషయమున రూఢముగా గ్రహించి దీనిని క్షారవాయు వనుచున్నాము. ఇంతవరకీసమీరమునకు మనదేశభాషలయం దీనామముచే వ్యవహారము వ్యాప్తమైకూడ గాన్పించుచున్నది. పొటాసియమ్, కొన్ని చెట్లయొక్క బొగ్గులనుండి మొదట తయారుచేయబడుటచే నట్లు పిలువబడియున్నది. (ఆంగ్లమున పాట్ అనగా కుండ. ఆష్ అనగా బొగ్గు. ఇనుపకుండలలో గొన్ని యోషధుల యొక్క బొగ్గుల నుడకబెట్టుటచే పొటాష్ లభించును. దానినుండి పొటాసియమ్ పేరును, పదార్థమును పొందియున్నది.) అందుచే మనము దీని నింగాలజమని తర్జుమా చేయుచున్నాము. సోడియమ్ (Sodium) అనునది సోడా (Soda) నుండి తననామమును పొందియున్నది. సోడా చౌటిమట్టినుండి లభించును గాన సోడియమ్ (Sodium) ను 'ఊషజ' మని సంజ్ఞాకరణముజేయుచున్నాము. (ఊషా జ్జాయత ఇత్యూషజః.)

పాశ్చాత్యరాసాయనికశాస్త్రమునందు వ్యవహారమునం దున్న కొన్ని పదార్థములనామములు ప్రథమమున నాపదార్థములు పాశ్చాత్యదేశమునందు దొరకిన ప్రదేశములనామములనుండి యేర్పాటుచేయబడియున్నవి. (ఉ. మెగ్నిషియమ్, మాంగనీస్ మొదలగునవి). ఈపదార్థములు ప్రస్తుతము ప్రపంచమునందు చాలచోట్ల దొరకుచున్నవి. కాన ప్రకృతభాషాంతరీకరణమునం దిట్టిపదార్థములకు వానియొక్క గుణజాలములబట్టియే నామముల నొసంగుచున్నాము. ఎట్లన మాంగనీస్ (Manganese) ప్రకృతిగాగల యనేకపదార్థములు నల్లగా కఠినములుగా నుండి చాలవరకు మృద్భేద (Earths)ములైయున్నవి. కాన మాంగనీసును మృత్స్న యని పిలుచుచున్నాము. (స స్నా ప్రశంసాయామ్; అను సూత్రముచే మృచ్ఛబ్దమునకు స్న ప్రత్యయము). మెగ్నిషియమ్ (Magnesium) అనులోహము సులభముగా దాహ్యమై మిక్కిలి కాంతి నిచ్చుచు వెలుంగును. ఈవిశేష మీలోహమునకు వ్యావర్తకముగా నున్నది. కాన దీనిని 'దీపక' మని తర్జుమా చేయుచున్నాము. (కృత్యల్యుటో బహుళమ్; సంజ్ఞాయాం కన్).

ప్రకృతభాషాంతరీకరణమునం దెక్కువ నామములు పదార్థములయొక్క గుణజాలము (Properties) నుబట్టియే నిర్ణయింపబడియున్నవి. కొన్నిపదార్థములవి ప్రస్తుతము దేశమునందు జెందియున్న వ్యవహారవ్యాప్తిని బట్టి నిర్ణయింపబడియున్నవి. కొన్ని ప్రాచీనదర్శనములయందు మనప్రాచ్యశాస్త్ర ప్రవర్తకులచే వాడబడియుండుటచే తత్తత్ప్రకరణములకు సదృశములగు ప్రకరణములయందు వాడబడియున్నవి. దీనిచే విద్యార్థులగు చదువరులకేకాక సంస్కృతాదిభాషలయందు సాహిత్యపరిచయముగలవారికి గూడ నీశాస్త్రము తెలుసుకొని కృషిచేయుట కవకాశము గలుగును.

ప్రస్తుతము మనదేశమునందు పరిజ్ఞాతలు రెండు రకములుగానున్నారు. కొందరు పూర్వసంప్రదాయముల ననుసరించి చిన్నతనమున, శబ్దమంజరితో విద్యోపక్రమముజేసి యనంతరము కావ్యముల జదివి, పిమ్మట వ్యాకరణము, తర్కము, మీమాంస మొదలగుశాస్త్రముల నభ్యసించి, ప్రాచ్యముగు వివేచనాశక్తికి అలవాటుపడియున్నారు. మరికొందరు గోనమాలతోబాటు A, B, C లయందు శిక్షింపబడి యాంగ్లపాఠపుస్తకములయందు ప్రారంభవిద్య నభ్యసించి యనంతరమున పాశ్చాత్యశాస్త్రములయం దారితేరియున్నారు. వీరిలో మొదటిపక్షమువారు ప్రాయశః పాశ్చాత్యౌచిత్యము నీర్ష్యాభావముతో జూచుచు తమ్ములమున పాశ్చాత్యశాస్త్రము లన్నియు ప్రాచ్యశాస్త్రములనుండియే యపహరింపబడె నందురు. రెండవ పక్షమువారీయాక్షేపమును సహింపక ప్రాచీనులు కేవలము నివృత్తిపరులై, తపస్విలురై, ప్రకృతియొక్క విశేషములను సూక్ష్మముగ విచారించియుండలే దని వాదింతురు. ఈ రెండుపక్షములవారు నెక్కడ కలయుట సంభవించినను కలహములే కలుగుచున్నవిగాని, యొక్కొక్క విషయమునందు, ప్రాచీను లెట్లు నిర్ణయముల జేసియున్నారో, పాశ్చాత్యు లెట్లు నిర్ణయముల జేసియున్నారో, యీవాదములయందున్న భేదము లెవ్వి, రెంటియందును సమరసముగు వాంఛ మేదైనను లభించునా లేదా ? యని యుదాసీనభావముతో విచారణజేయుట యరుదుగా

నున్నది వాస్తవమును విచారించినచో, ప్రాచీన పాశ్చాత్యవిజ్ఞానములకు సామరస్యము కుదురుటకు రసాయనశాస్త్రమునందు చాల అవకాశము గలదు. ప్రాచీన తంత్రములగు సాంఖ్య, వైశేషిక, నైయాయిక, బౌద్ధ, మీమాంసాదులయందు మోక్షమనబడు నిరతిశయానంత సుఖము పరమప్రాప్యమనియు, నది ప్రపంచకారణభూతములగు పదార్థములయొక్క యథార్థజ్ఞానమువలన లభించుననియు, ప్రతిపాదనజేసి ప్రపంచ నిర్మాణము నొక్కొక్క మతమునా రొక్కొక్కవిధముగ నిరూపించియున్నారు. పాశ్చాత్యశాస్త్రములయందు ప్రపంచమునందలి పదార్థములయొక్క యారంభికరసముల ననుసరించి పరిశీలించునది రసాయనశాస్త్ర మొక్కటియే. అందుచే ప్రకృతశాస్త్రమునకును ప్రాచీనతంత్రములకును విషయసామ్యము కలదు. ప్రకృత భాషాంతరీకరణమునం దుచితమైనంతవరకు ప్రాచీనతంత్రముల యందు వాడబడియున్న పారిభాషికపదములను సంగ్రహించియున్నాము. మరియు నీ యుపోద్ఘాతము కేవలము తర్జుమాసౌకర్యముల విచారణకొరకేకాక ప్రాచ్య పాశ్చాత్య విజ్ఞానములయొక్క సారూప్యవైరూప్య విచారణనిమిత్తముగూడ ప్రారంభింపబడియున్నది. కాన నుభయపక్షములవారును సుహృద్భావముననే గ్రహింతురుగాక యని ప్రకృతము ననుసరింతము.

రసాయనశాస్త్రమునందు విమర్శింపబడు పదార్థములు, భౌతికశాస్త్రము (Physics)నందు, ఘనములు (Solids), ద్రవములు (Liquids), సమీరములు (Gases) అని మూడు విధములుగా విభజింపబడియున్నవి. వీనినే రాసాయనికులు లోహము (Metals) లనియు, నలోహము (Non-metals) లనియు, రెండు రకములుగా విభజించియున్నారు. ప్రకారాంతరముచే వీనినే యౌషధములనియు, ననౌషధములనియు వివక్షజేసియున్నారు. ఇందీయనంతరవిభాగమును బట్టి రసాయనశాస్త్రము ఔషధరసాయనశాస్త్ర (Organic Chemistry) మనియు, అనౌషధరసాయనశాస్త్ర (In-organic Chemistry) మనియు రెండువిధములుగా విడదీయ బడియున్నది. ఈవిభాగము ప్రాచీనాయుర్వేదశాస్త్రమునందలి యౌషధీరసవిషగంధకవిభాగమును పోలియున్నది. ప్రకారాంతరముచే బదార్థములు ప్రకృతులు, లేక తత్త్వము (Elements) లనియు, పరిణామము (Compounds) లనియు రెండురకములు. ఇందు తత్త్వములనగా నసంకీర్ణలక్షణలక్షితములగు పదార్థభేదములు. పరిణామములనగా ననేకతత్త్వముల కలయికచే నేర్పడినవి. వీనియందు పరిణామములు మూడురకములు. ద్రావకము (Acids) లనియు, స్తబ్ధములు, లేక మూలము (Bases) లనియు, లవణము (Salts) లనియు. అందు ఆసిడ్ (Acid) అనునామము లాటిక్ భాషయందలి Ac (ఆక్) అనగా సూక్ష్మము, లేక అగ్రము; Aceo (ఏకియో) యనగా పులియు, అనుప్రకృతులనుండి నిష్పన్నమైనది గాన ఆసిడ్ అనుపదము రూక్షములై పుల్లగానుండుపదార్థములను తెలియజేయును. ఈ పదార్థములు సాధారణముగా మనదేశమునందు ద్రావకములని వ్యవహరింపబడుచున్నవి. అందుచే నీపదార్థములను తెలుపుటకు వ్యాప్తముగువాడుకగల ద్రావకమనుపదమును త్రోసిపుచ్చి, యామ్లమనికాని, రూక్షమనికాని పిలుచుట యుచితముగా నుండదు. కాన వానిని ద్రావకములనియే వ్యవహరింతము. మరియు ద్రావకముల కామ్లత్వ రూక్షత్వములేకాక ముందు శాస్త్రమునందు వివరింపబడబోవు ప్రత్యేకగుణజాలమంతయు, నామ్లపదముచే తెలుపుటకు సాధ్యముగాదు. బేస్ (Base) అనగా పాదుఅనియు, మూలమనియు నర్థము. స్తబ్ధములు ద్రావకములతోగూడి లవణముల నొసంగుచున్నవి; లవణములకు మూలములగుచున్నవికాన వీనిని 'మూలము' లని వ్యవహరింపవచ్చును. ద్రావకములకు గల రూక్షస్వభావమునకు వ్యతిరేకముగ వీనికి స్నిగ్ధ (జిడ్డు) స్వభావము గలదు. ఈస్నిగ్ధత్వము మూలములన్నిటియందును సమానముగా లేదు. కొన్నిటియందు మిక్కిలి స్ఫుటముగా నున్నది. ఇట్టివాటి నాంగ్లభాషయం దాల్కలీ (Alkalies) లందురు. ఆల్కలీయనునది పరాసుభాషయం దొకజాతి యోషధికి పేరు. ప్రథమమున, పొటాష్ (Potash) ఆల్కలీమొక్కయొక్క బొగ్గులనుండి తయారుజేయబడియుండెను. ఆల్కలీ లన్నిటియందును ఇంగాలజ

వికారమగు పొటాష్ ముఖ్యతమమైనది. అందుచేతనే యాల్కలీల కాపేరు లభించినది. మనము వానిని ఐంగలికము లనుచున్నాము(ఇంగాలశబ్దాత్ ఠక్ ప్రత్యయః.)

లవణమనగా నాంగ్ల భాషయందు సాల్టు (Salt) అందురు. లవణము సామాన్యముగా ప్రపంచమునందంతటను సముద్రతీరములందు దొరకుచున్నది. పరిశోధనాలయము (Laboratory) నందు దీనిని సోడాతో శంఖద్రావకమును చేర్చుటచే తయారుచేయవచ్చును. దీని యుపాదానాంశము (Molecule) నందు రెండణువులు గలవు. ఈరెండును లవణపుంజముయొక్క రెండు ప్రతీకములు (Radicals). మొదటిది సోడా సంబంధమైన యావజాణువు (Sodium atom) లోహము. రెండవది శంఖద్రావకము సంబంధమైన యలోహాణువు. దీనిని సాధారణలవణ మందురు. లవణము లన్నిటియందును మిక్కిలి విశదమగురచన (Composition) గలది. ఇట్లే యొకొక్కయైంగలికముతో నొకొక్క ద్రావకము చేర్చబడినప్పు డొకొక్క లవణ మేర్పడుచుండును. ప్రతిలవణమును సాధారణలవణమంత విశదమగు రచన గలిగియుండదు. కాని దానితో గొప్పసాదృశ్యము గలిగి యుండును. ఎట్లన ప్రతిలవణమునందును రెండు ప్రతీకము (Radicals) లుండును. అందు మొదటిది యైంగలికసంబంధలోహమును, రెండవది ద్రావకసంబంధి యలోహభాగమును. ఈ సాదృశ్యమునుబట్టియే లవణము లనెడిజాతి గుర్తింపబడుచున్నది.

రసాయనశాస్త్రమునందు ప్రస్తుతింపబడు పదార్థము లన్నిటియందును మిక్కిలి ప్రధానములైనవి ఆక్సిజన్ (Oxygen), హైడ్రోజన్ (Hydrogen) అనబడు రెండుసమీరములు. ఇందు మొదటిది ప్రథమమున గుర్తింపబడెను. దీనిని మొదట పరీక్షించిన లెవాయిజియర్ (Lavoisier)అను పరాసుశాస్త్రజ్ఞుడు. భౌమవాయువునందే దీనిని పరికించెను. క్రమముగ నతడు దీనిని లోహములతోను, అలోహములతోను పరిణామము (Combination) జెందు స్వభావముగలదిగా గనుగొనెను. పిమ్మట నతడు దానిసంబంధమగు అలోహపరిణామములు జలముతో గలసి ద్రావకము లేర్పడుచున్నవని తెలిసికొనెను. అతడు తన పరిశోధనా (Experiment) బాహుళ్యముచే ద్రావకములయొక్క యాత్మస్వభావమునకు హేతువైన దీని సమీరమని నిర్ణయించి దానికి ఆక్సిజన్ (Oxygen) అని నామకరణము చేసెను. గ్రీకువ్యుత్పత్తిప్రకారము దీనికి ద్రావకము నిష్పాదనజేయునది యని యర్థము (Oxys=acid, gen=to generate)పాశ్చాత్యప్రపంచమున దీని కీనామముచే వ్యవహారము లభించినను తరువాత రాసాయనికులనేకులు ఆక్సిజన్ ఆరంభకముగాలేని ద్రావకములనేకములు గలవని కనుగొనిరి. (కాబట్టి యీ సమీరముయొక్క సంజ్ఞవిషయమున మనము ఆక్సిజన్ అను పదము ననుకరించి యామ్లజని యనుట సమంజసము గాదు). ఈసమీరమును పరిశీలించిన ప్రాథమిక రాసాయనికు లందరును దీనిని భౌమవాయువందలి ప్రాణపోషకమగు భాగముగా గుర్తించిరి. ప్రాచీనశాస్త్రజ్ఞులు గూడ ప్రాణమనెడు చైతన్యహేతు వగు వాయువును ప్రస్తావనజేసియున్నారు. కాబట్టి యీ సమీరమును ప్రాణవాయువనియే వ్యవహరించుట యుక్తము. దీని కిట్టివ్యవహారము దేశమునందు ప్రబలియున్నది.

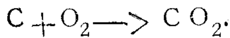
హైడ్రోజన్ అనుసమీరము ప్రాథమికరాసాయనికులచే శంఖద్రావకము మొదలగుద్రావకములయందు తుత్తనాగము మొదలగులోహముల నుంచుటచే తయారు చేయబడెను. ఇది తనపరిమాణమునకు సమమగు పరిమాణముగల ప్రాణవాయువుతో గలసి పరిణామమును జెంది జలము నుత్పాదనము జేయునని లెవాయిజియరు (Lavoisier) కనుగొనెను. అందుచే నత డీసమీరమున కీనామకరణము చేసెను. (Hydro-=Water; gen=to generate). మధ్యకాలపురాసాయనికులు విద్యుదభిఘాతము (Eletrolysis) చే జలమును విపరిణమింప (Decompose) జేసి యొకటికి రెండుపరిమాణముల చొప్పున ప్రాణమును హైడ్రోజన్ అను సమీరమును నిష్పన్నములైనట్లు కనుగొనియున్నారు. కాన నీసమీరము జలమున కుపాదాన (Component) మగుటయే కాక జలముచే నిష్పాద్యముగూడ నగుచున్నది. అందు దీనిని మనము కంజవాయువని వ్యవహరించగలము.

(కం జనయతీతి, కాత్ జాయత ఇతివా కంజః, ప్రథమ కల్పే ణిచః అంతర్భావో ద్రష్టవ్యః) ఈకంజప్రాణసమీరములు రెండును రసాయనశాస్త్రమునందు చాలముఖ్యమైనవి.

ప్రాణవాయువులతో గూడిన పదార్థముల జెప్పు శబ్దములలో పాశ్చాత్యరాసాయనిక శాస్త్రమునందు ఆయాపదార్థములయందుండు ప్రాణముయొక్క పరిమితిని బట్టి రూపభేదములు ప్రసిద్ధములై యున్నవి. అందు సామాన్యముగా ప్రాణసంకరము (Compounds of Oxygen) లందు ప్రాణముయొక్క తరతమభేదములను ఆంగ్లభాషయందు ఐటంత (ite) ములచేతను, ఏటంత (ate) ములచేతను తెలుపుదురు. ఉ. సల్ఫైట్ (Sulphite) లనబడు పదార్థములయొక్క యారంభకాణువులు గంధకముతో గలసి మూడుప్రాణాణువులను గలిగియుండును (K_2SO_3). సల్ఫేట్ (Sulphate) లనబడు పదార్థములయొక్క యారంభకాణువులు గంధకముతో గలసి నాలుగుప్రాణాణువులను గలిగియుండును. (K_2SO_4) ఇట్టివానిని మన మీయసుర్ ప్రత్యయాంతములచేతను, ఇష్ఠన్ ప్రత్యయాంతములచేతను తెలుపవచ్చును. ఎట్లన సల్ఫైటులను గంధకప్రాణీయసములనియు, సల్ఫేటులను గంధకప్రాణిష్ఠములనియును పిలువగలము. ఆంగ్లభాషయందు సామాన్యము వికారార్థమును తెలియజేయుటకు పదముల నైడంత (ide) ములుగా వాడుదురు. ఉ. ఆక్సైడ్ (Oxide), సల్ఫైడ్ (Sulphide), కార్బైడ్ (Corbide) మొదలగునవి. ఇట్టివానిని తెలుపుటకు మనము వికారార్థాణ్ ప్రత్యయాంతములనుకాని, సంబంధార్థదైవతకాదిచప్రత్యయాంతములనుకాని వినియోగింపవచ్చును గాన ఆక్సైడ్ అనగా ప్రాణీయమనియు, సల్ఫైడ్ అనగా గంధకీయమనియు, కార్బైడ్ అనగా మాషీకమనియు పిలువవచ్చును. సమాసగతములౌనప్పుడీపదముల ప్రత్యయాంతములు గాకుండనే వాడవచ్చును. ఉ. రజతగంధకము, ఊషజప్రాణము, మషీక ప్రాణము మొదలగునవి. ఈపైపదార్థముల రజతగంధకీయమనియు, రాజితగంధకమనియు చెప్పవచ్చును. ఇట్లే క్షారద్విప్రాణీయము, త్రామగంధకీయము ఊషజహరితము మొదలగు శబ్దములు (No_2, Cus, NaCl) మొదలగుపదార్థములకు ప్రతినామములని తెలియవచ్చును. రాసాయనిక శాస్త్రమునందు ప్రసిద్ధములై హైడ్రాక్సైడ్స (Hydroxides) ్లనబడునట్టి యొకజాతిపదార్థములు గలవు. వీనిని గురించి క్రింది యనువాకమున ముచ్చటింతము. ద్రావకములును (Acids), ఐంగలికములును (Alkalies) విరుద్ధధర్మములుగల పదార్థములని చెప్పియున్నాము. ఇందు ముఖ్యబీజ మేమనగా ద్రావకములు ప్రాయశః అలోహములయొక్క ప్రాణీయములు జలముతో గూడుటచే గలుగుచున్నవి. ఐంగలికములు లోహములయొక్క ప్రాణీయములు జలముతో గలియుటచే నేర్పడుచున్నవి. హైడ్రాక్సైడ్ (Hydroxide) అనుపద మీయర్థమునే తెలుపుచున్నది. లాటిన్ భాషయందు హైడ్రోయనగా జలము. ఆక్సైడ్ అనగా వెనుక స్పష్టముచేయబడియున్నది. ఒకానొక ప్రాణీయము జలముతో జేరగా గలిగిన పదార్థమని విశిష్టార్థము లభించుచున్నది గాన నీజాతిపదార్థముల మనము ప్రాణీయాబ్జము లనుచున్నాము. ప్రాణీయ సహితాః ఆపః ప్రాణీయాపః; తాభ్యః జాయత ఇతి (ప్రాణీయాబ్జః) ఊషజప్రాణీయాబ్జ (Na OH) మనగా నూషజప్రాణీయము(Na_2O) జలముతో గూడి సముదుర్చు పరిణామము. ఇట్లే యింగాలజప్రాణీయాబ్జము మొదలగు వానిని తెలియదగ్గది. కాని ప్రాణీయాబ్జ (Hydroxide) పదము రాసాయనికశాస్త్ర సంప్రదాయమున లోహముయొక్క ప్రాణీయముల జలపరిణామములయందు మాత్రమే వాడబడుచున్నది; అలోహముల ప్రాణీయములయొక్క జలపరిణామములయందు వాడబడుట లేదు. ఇవి ద్రావకశబ్దముచే తెలుపబడుచున్నవి.

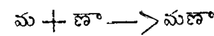
పాశ్చాత్యరసాయనశాస్త్రమునందు పదార్థములను ప్రత్యేకచిహ్నముల (Farmulae)చే తెలుపుదురు. ఈచిహ్నముల నాయాపదార్థముల నామములయందలి యొకటిరెండక్షరముల లేఖనముచే నేర్పాటుచేయుదురు. ఎట్లనగా కార్బన్ (Carbon) అనుదానిని అపదైకదేశమగు C యను అక్షరముచేతనే తెలుపుదురు. అట్లే

ఆక్సిజన్ అనుదానిని O అను అక్షరముచేత మాత్రమే తెలుపుదురు. ఇట్టిచిహ్నము లనేకపదార్థములయొక్క సంకరముల (Compounds) ను తెలియజేయునప్పుడును, సాంకర్యప్రక్రియా విశేషముల (Re-actions) ను లేఖనరూపమున తెలియజేయునప్పుడును ఉపయోగించుచున్నవి. ఎట్లన కార్బన్ ప్రాణవాయువుతో గలియునప్పుడొక్కొక్కమషీకాణువు రెండేసి ప్రాణాణువులతోగూడి మషీద్విప్రాణీయ మనెడి (Carbon-di-oxide) సమీరముయొక్క యారంభకాంశ మేర్పడుచున్నది. ఈయంశమును CO_2 అను చిహ్నముచే తెలుపుదురు. మషీద్విప్రాణీయముయొక్క ప్రసంగము గలుగునపుడెల్ల దీర్ఘమగు (Carbon-di-oxide) అను పదమును వాడుటకుబదులు CO_2 అను చిహ్నము (Formula) ను వాడుదురు. మరియు పైరెండు పదార్థములయొక్క సాంకర్యప్రక్రియ నిట్లు తెలుపుదురు.

$$C + O_2 \longrightarrow CO_2.$$

—> ఈశిలీముఖచిహ్నమును ప్రతిప్రక్రియా లేఖనమునందును వాడుదురు. ఈచిహ్నమున కెడమ భాగమున నారంభకపదార్థముల (Components) యొక్క చిహ్నములను, పరిమితులను వ్రాయుదురు. మరియు కుడివైపున తయారైన పదార్థముల యొక్క చిహ్నములను, పరిమితులను వ్రాయుదురు. శాస్త్రప్రచారముయొక్క సౌకర్యమునిమిత్తము మనముగూడ నిట్టి చిహ్నముల నేర్పాటుచేసుకొన వలయును. కార్బన్‌ను మషీకమనియు, ఆక్సిజన్‌ను ప్రాణవాయువనియు తర్జుమా చేసియున్నాముగదా! ఈపదార్థములను తెలియజేయు చిహ్నములుగా మ్ కారమును, ణ్ కారమును గ్రహింతము. (ఇట్లు గ్రహించుటకు సబబుల నీ పదార్థముల గురించి ప్రత్యేకముగా విమర్శించెడి యధ్యాయములయందు వివరింతుము). ఈపదార్థములయొక్క యణుసంఖ్యలను తెలియజేయునట్టి యంకము లాయాచిహ్నములయొక్క కుడిచేతివైపు క్రిందిభాగమున నాంగ్లమున వ్రాయబడియున్నవి. మనము నట్లే తెలిపినచో పఠనము సుకరముగా నుండునట్లు తోచుటలేదు. ఈవిషయమున ప్రాచీనసంప్రదాయమును మనము లాభకరముగ ననుకరింపవచ్చును. ఎట్లన నంకముల ప్రాణాక్షరములచే తెలియజేయనగును. అచ్చులక్రమమునం దాయాయక్షర మెన్నవయక్షరమో, యా ప్రాణ మా యంకమునకు చిహ్నముగా స్వీకరింపవలెను. అనగా, అ=౧, ఆ=౨, ఇ=3, ఈ=౪, ఉ=౫ ఇట్లన్నియచ్చుల యంకెలను తెలియవగును. ఈప్రకారమున పైప్రక్రియలోని C యను చిహ్నమును మ యనియు, O యను చిహ్నమును ణా యనియును తెలుపగలము. మొత్తము ప్రక్రియ నిట్లు తెలుపవలెను:—

మ + ణా —> మణా

సంస్కృతభాషయందు 33 హల్లులు గలవు. ప్రతితత్త్వమున తత్తదనుగుణమగు హల్లుచే తెలుపవలెను. ఒక్కహల్లుచేతనే తెలుపుటకు సందర్భించనిపక్షమున నేపదార్థమునుగాని వ్యంజనసంయోగముచే తెలుపవలెను. ఉ. ప్రకృతగ్రంథమునందు పాదరసమునకు ప్ అను చిహ్న మొసంగబడినది. వెండి (రజతము) త్ అను చిహ్న మొసంగబడినది. మషీకము మ్ అనియు, ధూమ్రము (Iodine) శేఫముచేత తెలుపబడియున్నవి. ఇట్టితరి తామ్రమునులోహమున కొక్కహల్లుచే చిహ్నము నేర్పాటుచేయుట సాధ్యముకాదు. ఏలనన తామ్రయను నామమునందున్న హల్లులన్నియు, పూర్వమే చిహ్నములుగా వాడబడియున్నవి. అందుచే తామ్రమును తెలియజేయుటకు 'త్ర' యనుసంయోగమును స్వీకరించుచున్నాము. ఇప్పుడు తామ్రగంధకీయ (Copper-Sulphide) మను పదార్థమును తెలుపుటకు ఈపదార్థముయొక్క పుంజము (Molecule)నందు ఎన్ని తామ్రాణువులున్నవో, యెన్ని గంధకాణువు లున్నవో తెలుసుకొనవలెను. ఒక్కొక్క జాతియణు వొక్కొక్కటి యున్నదని తెలిసినపిమ్మట తామ్రగంధకీయమును మనము తగ (CuS) యనుచిహ్నముచే తెలుపుచున్నాము. ఈవిధమగు సంజ్ఞలయొక్క విస్తరము నుత్తరగ్రంథమునం దప్పటప్పటికి తెలియజేయగలము.

విశ్వప్రతిష్ఠ

(Foundation of the Universe)

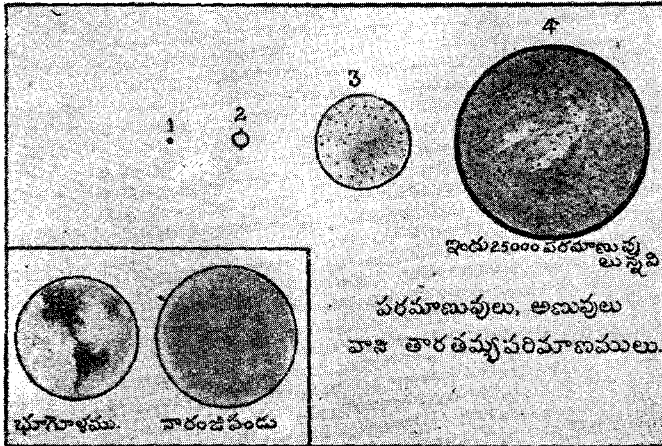
యస్. యం. వేణు

ప్రపంచప్రతిష్ఠనుగూర్చి తెలిసికొనవలయు నని యెన్నియోవేల సంవత్సరములనుండి శాస్త్రవేత్తలు కృషిసలుపుచున్నారు. భూగోళ మెట్లు నిలిచి యున్న దనువిషయమై మనపూర్వులు సిద్ధాంతరాద్ధాంతము లొనర్చినారు. చుట్టును ఆవరించియున్న యాకాశము నడుమ భూగోళ మేయూధారము లేక నిలిచి యున్నది. భూమి, సూర్యుడు, చంద్రుడు, నక్షత్రములు మొదలైనవి ఒకదానికొకటికి గల యాకర్షణశక్తిచే నవి యాయాచోటులయందు నిలిచియున్నవి. భూగోళము సూర్యునిచే నమితముగా నాకర్షింపబడుచున్నది. ఆ యాకర్షణశక్తిని భరింపలేక రివ్వున నీగోళము సూర్యమండలములోనికి బోయి యావేడిమిచే దహింపబడవలసినది. కాని సూర్యునిచుట్టును భూమి యతివేగముగ తిరుగుచుండుటచేత నీ దురంతము నివారింపబడుచున్నది. భూగోళముయొక్క యునికి యిటులుండగా నద్దాని నిర్మాణమును గూర్చి చాలవఱకు తెలిసికొనవలసి యున్నది. ఆధునిక పదార్థవిజ్ఞానరసాయనశాస్త్రము లీవిషయము మనకు గొంతకుగొంత వెలిపుచ్చినవి. ఈ శాస్త్రములు శక్తి (Energy), పదార్థము(Matter) లనుగూర్చి పరిశీలించి యాదియందలి వస్తునిర్మాణమును గూర్చి కొన్నిసిద్ధాంతములు జేయ మనకవకాశ మొసంగినవి. ఈపరిశీలన (Experiment) నూతనవిషయముల ననేకములను గనిపెట్టుటలో నెంతయో తోడ్పడినది.

సుమా రిరువది ముప్పదిశతాబ్దములకు పూర్వము గ్రీకుదేశస్థులు వస్తునిర్మాణమును గూర్చి యాలోచించి కొన్నివిషయములను గనిపెట్టిరి. భూగోళములోని యే వస్తువునైనను చిన్నచిన్నవిగా భాగింపవచ్చును. సీమ సున్నపుముక్క నొకదానిని మనకంటికి గనబడనంత సన్ననిధూళిగా జిదుగగొట్టవచ్చును. ఒక గరిటెడు మంచినీటిని మనయొద్ద తగిన సున్నితమైన యాయుధము లుండినచో నెన్నియో లక్షల భాగములు చేయవచ్చును. అయినను ఈవిభాగమున కొక మిత యుండవలయును. భాగింపగా భాగింపగా చివరను మిగులగల మనకంటికి గనబడని అతిసూక్ష్మమైన బిందువు, మఱి అవిభాజ్యమైనది యొకటి తేలవలయును. దీనినే గ్రీకులు 'పరమాణువు' (Atom) అని పిలువసాగిరి. గ్రీకులు కనిపెట్టిన యితరవిషయములవలె 'పరమాణువాదము' (Atomic theory) సహితము చాల తెలివైనదే కాని యానాటి శాస్త్రము లంతవిరివిగా ప్రచారములో లేనందున నీ సిద్ధాంతముయొక్క ప్రాముఖ్యము తేలలేకపోయినది. ౧౯-వ శతాబ్దప్రారంభమున 'మ్యాంచెస్టర్ గార్డియన్' రసాయనశాస్త్రజ్ఞుడైన జాన్ డాల్టన్ గారు (Chemist of Manchester Guardian – John Dalton 1766-1844) ఈ'పరమాణువాద' (Atomic theory) ప్రాముఖ్యమును గనిపెట్టి ప్రపంచమునకు దెలియజేసెను. 'పరమాణు' (Atom) వొక పదార్థముయొక్క సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమగు సన్ననిధూళిలోని యొకతృణము. అది కంటికి గనబడదు. ఎట్టి సున్నితమైన సూక్ష్మదర్శినివంటి యంత్రముల సహాయము సహితము దానిని జూచుటకు నిష్ప్రయోజనము. ఇట్టి పరమాణువులలో నంతకంటె చిన్నవియగు మఱికొన్ని సూక్ష్మాణువు (Electrons) లున్నవి. ఇవియే యీగోళమునగల వస్తుసముదాయనిర్మాణమునకు సాధనకారి. వీనినిగూర్చి ముమ్ముందు వివరింతము.

పరమాణువు లొకటిరెండు చేరి యణు (Molecule) వగుచున్నది. అణువుల సముదాయము వస్తురూపముగ నేర్పడుచున్నది. ప్రాణవాయువు (Oxygen) యొక్క మూడుపరమాణువులు చేరిన యణువుల సముదాయము 'ఓజోన్' (Ozone)వాయు వగుచున్నది. ఒక

ప్రాణవాయు పరమాణువు రెండుజలవాయు (Hydrogen)పరమాణువులుచేరిన యణువుల సముదాయము నీరగుచున్నది. ఈవిధముగ పరమాణువుల సముదాయము అణువులగుచున్నది. అణువుల సంచయము వస్తురూపమగుచున్నది.

[1. జలవాయుపరమాణువు. 2. నీటియణువు. 3. ఒకరంగు వస్తువుయణువు. 4. బియ్యపుపిండిసంబంధమైన యొకయణువు. నిజస్వరూపములకంటె కోట్లకొలదిరెట్లు పెద్దదిజేసి యణువులయొక్కయు, పరమాణువులయొక్కయు చిత్రములు ఒకనారంజిపండు నన్నియేరెట్లు పెద్దదిజేయ నెంచినచో నది మన భూగోళమునకంటె పెద్దదిగా చిత్రాంతర్గతచిత్రములోఁ జూపినరీతి కానవచ్చును.]

యుండును. ఈయణువులు వేడిమిచేత జెదరగొట్టవచ్చును. నీటిని బాగుగ కాచినయెడల దానిలోని యణువులు విడిపోవ నుంకించుటచేత నీరు వాయు (ఆవిరి) రూపమున వెలికివచ్చివేయును. వేడిమిని తగ్గించుచు బోయినచో వాయురూపమున నుండుదానిని ద్రవ్యరూపమున బడయవచ్చును. ఈనిదానము పైననే వాయుపదార్థములను ద్రవరూపముగ శాస్త్రవేత్తలు బడయగలిగిరి. ఇకముం దెన్నడైన సూర్యగోళమందలి మంటలు చల్లారినచో భూగోళమునందలి యుష్ణోగ్రత వ్యవకలనసంజ్ఞాయుక్తముగు రెండువందల శతవిభాగియంశములకు (Minus 200 degrees centigrade) తగ్గిపోయినచో భూమి చంద్రునియుష్ణమునకు సమానమగును. అప్పుడు మన మిపుడు పీల్చు గాలి ద్రవరూపము దాల్చి 3౫ అంగుళలవఱకు మన గోళముచుట్టును అవరించుకొనును. అప్పుడు మనము ద్రవరూపముదాల్చిన వాయు మహాసముద్రమునులో మునిగిపోదుము. ఇప్పటి జలమహాసముద్రము లన్నియు నప్పుడు ఘనరూపము దాల్చిరాళ్లవలె నుండి సహింపరాని శీతలము గలిగియుండును.

ప్రతిపదార్థములోని యణువులు కదలక మెదలక ఒకేచోట నిలిచియుండుటలేదు. అవి వాయువేగమున నిటువైపునుండి యటువైపునకు సరితూనికస్థితిలో పరువులిడుచుండును. (They move about in equilibrium position with immense speed.) ఈయణువుల సంచలనము (Molecular movement) బ్రౌన్ (Brown) అనునాతడు గనిపెట్టుటచే బ్రౌనియన్ సంచలన (Brownian movement) మని దీనికి నామాంతరము గలదు. పదార్థముల త్రివిధావస్థల కీయణువుల సంచలనవేగభేదములే కారణమని శాస్త్రజ్ఞులు తలచుచున్నారు. ద్రవపదార్థములోని యణువు లొకదానితో నొకటి చేరక దూరముగ కదలుచునే

ఘనపదార్థములోని యణువుల సంశ్లేష (Molecular cohesion) బలవత్తరమైనది. ఒకయంగుళము మందముగల యినుపముక్కలోని యణువులను వేరుచేయువలయునన్న ౨౫ టన్నుల పరిమితిగల బలమును ప్రయోగింపవలసియుండును. ఇట్టి పదార్థములో సహితము అణువులసంచలన మున్నది. ఒక చిన్న బంగారపుతునుకను దీసి పాదరసములో వేసినట్లయిన, ఒత్తడికాగితము సిరాను పీల్చుకొనునట్లు బంగారము పాదరసమును పీల్చుకొనును. దీని సచ్ఛిద్రతను (Porosity) బట్టి స్వరూపము ఘనపదార్థమువలెనున్నను దానిలోని యణువుల సంశ్లేష (molecular cohesion) యట్టే బలవంతముగా లేదని తెలియుచున్నది.

అణువులును, పరమాణువులును అగోచరములు. అయినను వాని యునికిని నిర్ధారణచేయుట సుసాధ్యము. వాని పరిమాణముసహితము రమారమిగా కనిపెట్టబడి నది. ఒక గ్రెయిను ప్రమాణముగల బంగారమును ౪౫ చదరపుఅంగుళములు గల ఒక పలుచనిరేకుగా గొట్ట వచ్చును. ఆరేకుయొక్క మంద మింతయని (.౦౦౦౦ ౦౦౨౪౨౫ అం.) గణితమూలముగ జెప్పవచ్చును. ఇదియు నణువుల పరిమాణము నిర్ధారణచేయుటకు చాల యధికమైన కొలత. పెర్రిన్ (Perrin) అను ఫ్రెంచి శాస్త్రజ్ఞుడు .౦౦౦౦౦౦౦౨ అంగుళముల మందము గల నూనెపొర నొకదానిని నీటిపై బడయగలిగెను. అతడు కొలతవేసిన యొక చిన్న నూనెబొట్టును నీటిపై విడిచి యది యెంతచోటు నాక్రమించుకొనునో దాని విస్తీర్ణము కనిపెట్టి దానివలన పొరయొక్క మందమును దెలిసికొనెను. .౦౦౦౦౦౦౦౦౧ అంగుళము మందము గల పొర నొకదానిని బడయగలిగినచో నది కనీసము రెండణువుల మంద (Two molecules thick) మైనను ఉండకతీరదు. ఇట్టి యనేకములైన పరిశోధ నలవలన సరాసరి ప్రతియణువును .౦౦౦౦౦౦౦౦౦౮ అంగుళము అడ్డకొలత గలదిగా నుండునని సిద్ధాంతము చేయబడినది. ఒక ఘనశతాంశమీటరు (One Cubic centimeter) గాలిలో రమారమి 3౦,౦౦౦,౦౦౦,౦౦౦,౦౦౦,౦౦౦,౦౦౦ అణువు లున్నవి. పర మాణువు లింతకంటె చిన్నవి. ఒకబిందువు (Full. stop) వ్యాసము (Diameter) మీద ౫,౦౦౦,౦౦౦ 'హీలియం' పరమాణువుల (Helium atoms) ను వరుసగా నొకటిప్రక్కన నొకటి పెట్టవచ్చును.

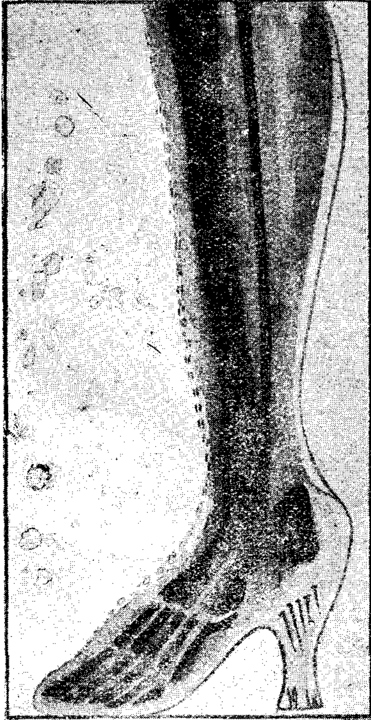
ప్రతిపరమాణువును ఒక మహాశక్తిస్వరూపము. (A form of atomic energy) అది వాయువేగ మనోవేగమున ప్రతివస్తువునందును పరువెత్తుచున్నది. మనచేతిలోని సీసపుస్నపు ముక్క, యొక నిప్పు యోజకముగ పెంకు, ఒకకాని — వీనిలోని పరమాణు వుల వేగముగ సంచలనముచేత నవి యొక్కొక్కటియు మహాశక్తికి నిధియైయున్నది. ఈశక్తినే 'గతిబల' (Kinetic energy) మందురు. ఈశక్తిని వానినుండి విడదీసి మానవుడు స్వప్రయోజనమునకు ప్రయోగించు కొన్నచో నెన్నియో యాశ్చర్యములను చేయవచ్చును. ఈపరమాణువుల కదలికచేత శూన్యస్థల (Vacuum) మనునది ప్రకృతి (Nature) యందు లేనేలేదు. అవి యొకచోటునుండి మఱియొకచోటికి అతివేగముగ పోవుచుం డును. ప్రాణవాయువుయొక్క యణువులు శూన్యాంశ శతవిభాగ (Zero degree centigrade) యుష్ణపరిమితి గలయప్పుడు ఒకసెకండు (Second) నకు ౫౦౦ గజములచొప్పున పోగలుగును. అదేయుష్ణమందు జల వాయ్వణువులు సెకండునకు ౧౫౦౦ గజముల చొప్పున పోగలుగును. అట్టి నీటివాయ్వణువుల పోకడ నాపి యాశక్తిని మనము వినియోగపఱచుటకు సాధ్యమున్నచో ప్రతిమూడు గ్రాముల (Grams) నీటివాయువునుండి ఒకటన్ను బరువును ౮౦.అంగుళముల యెత్తువఱకు యెత్త గల శక్తిని బడయవచ్చును. ఈవివరము లన్నియు నిప్పుడు సులభముగ లభ్యములగుచున్న యంత్రసహా యముచేత గనిపెట్ట వీలగుచున్నది. సమానపరిమాణము గల తెల్లకాగితములు రెండింటిలో నొక్కదానిపై సీసపు పుల్లతో నాలుగక్షరములు వ్రాసి యారెండింటికిని ఒక సూక్ష్మమగు త్రాసు (Chemical balance) లో నిరు వైపుల నొక్కొక్కదాని నుంచిననప్పుడే యక్షరము లుండు కాగితపుముక్కవైపునకు త్రాసు ఒరుగుటను కనుగొనవచ్చును. ఇంతకంటె ౮,౦౦౦,౦౦౦ రెట్లు తక్కువపరిమితిగలదానిని సహితము "స్పెక్ట్రొస్కోప్" (Spectroscope) అను యంత్రసహాయమున కనిపెట్ట వచ్చును. "బోలోమీటరు" (Bolometer) అను నొక యుష్ణమానము ఒకశతవిభాగియంశములో దశ లక్షాంశము (౧/౧౦౦౦,౦౦౦degree centigrade) వఱకు గల యుష్ణపరిమితినిగూడ తెలుపగలదు. ఇట్టి యంత్రము లనేకములు సూక్ష్మపరమాణువుల (Electrons and Atoms) పరిమాణములను, వాని వేగమును దెలిసికొనుటలో నత్యంతసహాయకారు లగుచున్నవి.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దాంతమువఱకు "ఏటంస్", "మాలిక్యూల్స్" (Atoms & Molecules) ను గూర్చి సరియైన నమ్మకము శాస్త్రలోకమున నల్లుకొనలేదు.

౧౮౯౮-వ సంవత్సరమున కనిపెట్టబడిన 'రేడియం' (Radium), అంతకు మూడుసంవత్సరములకు పూర్వము కనిపెట్టబడిన 'రాంట్జన్ కిరణములు' (Rontgen rays or X'rays) "ఏటంస్", "మాలిక్యూల్స్" ను గూర్చిన యంశములను సిద్ధాంతము చేసినవి. వానియందుండిన సందేహము లిప్పుడు బొత్తుగా నశించినవి. అయిన అవిభాజ్యములని యనుకొనుచుండిన 'ఏటంస్' నిశ్చయముగా భాజ్యములే. అవి సూక్ష్మాతి సూక్ష్మములగు మఱింత చిన్న చిన్న యణువుల సముదాయముచే నేర్పడుచున్నవి. వీనినే 'విద్యుత్ బిందువులు' (Electrons) అని పిలువసాగిరి. 'ప్రపంచములోని వివిధములైన వస్తువు లన్నిటికిని మూల మొక్కటే. అందుండియే వివిధపదార్థము లేర్పడుచున్నవి.' (One primordial substance from which all the varying forms of matter have been evolved or built up) అని రసాయనశాస్త్రజ్ఞుడగు 'ప్రౌట్' (Prout)గారు డాల్టన్ (Dalton) ఏటంసును మఱల కనిపెట్టి ఋజువుచేసినప్పు డూహించిరి. ఫాదర్ సెచ్చి (Father Secchi), సర్ విల్లియం క్రూక్స్ (Sir William Crookes) మొదలైనవారు భిన్నాభిప్రాయములను వెలిబుచ్చిరి.

౧౮౭౯-వ సంవత్సరమున సర్ విల్లియం క్రూక్స్ ఒక విచిత్రమగు పరిశోధన సలిపెను. ఆత డొక శూన్యమగు గాజుగొట్టము (Vaccuum tube) గుండ విద్యుచ్ఛక్తిని ప్రసరింపజేయగా నా గాజుగొట్టములోని యన్ని పక్షములను ఒకవిధమైన యాకుపచ్చని వెలుతురు నిగనిగలాడుచు వెలుగసాగెను. క్రూక్స్ శూన్యముచేసిన గాజుగొట్టములో గాలి యంతయు పూర్తిగా వెలికి లాగివేయబడలేదు. మునుండినదానికంటె ౨౦,౦౦౦,౦౦౦ రెట్లు తక్కువగాలి యందున్నది. అట్టిగొట్టముగుండా విద్యుచ్ఛక్తిని ప్రసరింపజేసినప్పుడు ఋణధ్రువకిరణము (Cathode rays) లాగొట్టములోని గాలియొక్క "మాలిక్యూల్సు"ను ఆకుపచ్చని వెలుగుతో ప్రకాశింపజేసినవి. 'క్రూక్స్' దీనిని పదార్థముయొక్క "నాల్గవ యవస్థ" (Fourth state of matter) యని తలచెను. ఇరువది సంవత్సరముల యనంతర మెడతెగని పరిశోధనలవలన దీని నిజస్థితి బయల్పడెను. అవి ఋణధ్రువ కిరణ సంయుక్తములై ఒక సెకెండునకు ౧౦,౦౦౦ నుండి ౧,౦౦,౦౦౦ మైళ్లవఱకు గల వేగముతో పరువులిడుచున్న విద్యుత్ బిందువుల (These are the negatively charged electrons moving at a velocity of 10,000 to 100,000 miles per second) ప్రవాహమని నిస్సంశయముగ నేర్పడెను. ప్రతివిద్యుత్ బిందువు చాల సూక్ష్మమైనది. అది జలవాయు పరమాణువు (Hydrogen atom)లో ౧౮౦౦-వ భాగమంత చిన్నది. ఈవిద్యుత్ బిందువులు పరమాణువులనుండి చెదరగొట్టబడినవి ఆ గాజుగొట్టములో నొక అల్యూమినియంరేకు నడ్డముగా బిగించినట్లయిన పైకిరణము లారేకుగుండా నిరాటంకముగా ప్రసరించుటను లినార్డ్ (Lenard) కనుగొనెను. తరువాత ౧౮౯౫-వ సంవత్సరమున రాంట్జన్ (Rontgen) మహాశయుడు 'X'rays' కనిపెట్టెను. ఇతడు లినార్డుగారి పరిశోధనను జేయుచు క్రూక్స్ గొట్టము నొక నల్ల వస్తువుతో గప్పివైచెను. ఉన్నటులుండి దాపుననుండిన యొకమందుతెర (Chemical screen) వెలుగసాగెను. క్రూక్స్ గొట్టమునుండి కిరణములు వెలికివచ్చినవి. రాయి రప్ప, కొయ్యగోణత మొదలగు సమస్తప్రకాశ నిరోధకము లగు పదార్థము (Opaque bodies) లన్నియు నీ 'రాంట్జన్' కిరణములకు దారినీయవలసినదే. సజీవుడగు మానవుని యస్థిపంజరము, బుద్ధితెలియని పిల్లవాండ్రు పొరబాటున మ్రింగివేసిన నాణెములు, యుద్ధసమయములో నొకసిపాయితలలో నిరుకుకొనిపోయిన తుపాకిగుండు మొదలైనవాని ఛాయాగ్రహణము సులభసాధ్యమైన దనుసువార్త కొలదికాలములోననే నాగరిక ప్రపంచము నాశ్చర్యాంబుధిని ముంచివేసినది. ఈకిరణము లేవి? ఇది యొకపదార్థస్వరూపము గాదు; పదార్థభేదము గాదు; పదార్థసంబంధమైన యణువులును గాదు. X'rays సమస్తపదార్థములందును జొరబడు శక్తిగలిగిన యొకవిధమైన వెలుతురు. వివిధములగు అలపొడుగు (Wave length) గల వెలుగులు భిన్నస్వభావములు గలవిగా

నుండును. 'ఈథర్' (Ether) లోని యలలచే 'ప్రకాశపుటలలు' (Light waves) ఏర్పడుచున్నవి. 'రాంట్జన్' కిరణముల యలపొడుగు చాల తక్కువ పరిమాణము గలది.

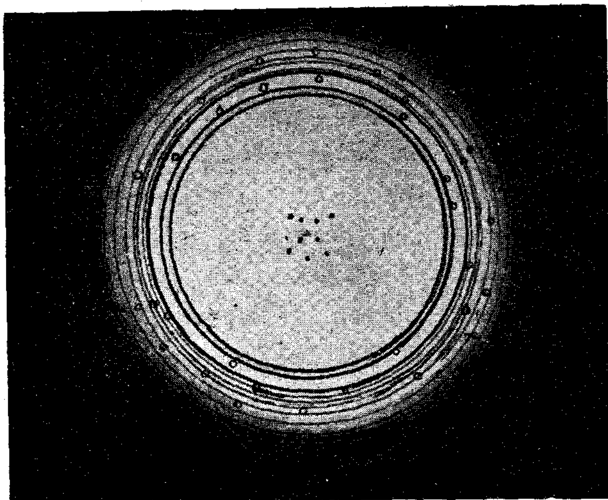
రాంట్జన్ కిరణ (X'CAYS) సహాయమునఁ దీయబడిన మాంసార్గత-అస్థుల చాయాచిత్రము.

రాంట్జన్ కిరణములను వెలిబుచ్చు పదార్థములేవైన నితరము లున్నవేమో కనుగొనుటకు శాస్త్రజ్ఞులు మొదలుపెట్టిరి. ౧౮౯౬-వ సంవత్సరమున బెక్విరల్ (Becquerel) అనునాతడు స్వభావసిద్ధముగ ప్రకాశింపగల కొన్ని పదార్థములను దీసికొని వాని నుండి రాంట్జన్ కిరణములను బడయవచ్చునేమో యని యూహించుచు, యురేనియం (Uranium) చేరిన యొకవస్తువును గొంత దీసికొని యెండలో నుంచుట కొకవంక నుంచెను. కొంతసేపటి కది సూర్యునివెలుగులో నుండనావశ్యకత లేకయే నలువైపులను వెలుతురును ప్రసరింపజేయసాగెను. ఈవెలుతురు రాంట్జన్ కిరణములవలె ప్రవర్తించుట నాతడు కనుగొనెను. రాత్రిందివము లాయుప్పునుండి X'rays వచ్చుచునే యుండెను. యురేనియం యుప్పుయొక్క యిట్టి విచిత్ర ప్రవర్తన దానిలో గలిసియుండు నొకానొకవస్తువు ప్రభావముగ నుండవలయునే కాని యురేనియంయుప్పున కంతయు నిట్టిగుణ ముండ దనునూహ కొందఱికి దట్టెను. ఆయుప్పునుండి ప్రకాశవంతమగు పదార్థమునుమాత్రము వేరుచేయుటకు వారు సమకట్టిరి. ఈయుద్యమమునందు ప్రొఫెసర్ క్యూరీ, వారి సతీమణియు (Professor Curie and Mrs. Curie) ప్రప్రథమమున జయమందిరి. అత్యంతమగు కృషిచేత వీరు ఎనిమిదిటన్నుల యురేనియంయుప్పునుండి (Pitchblende - a form of oxide of Uranium) ఒక మిల్లిగరిటెడు పదార్థమునుమాత్రము వేరుచేయగల్గిరి. ఈక్రొత్తపదార్థము 'యురేనియం' కంటె పదిలక్షలరెట్లెక్కువప్రకాశవంత మైనది. దీనినే 'రేడియం' (Radium) అని శాస్త్రవేత్తలు నుడివిరి. స్వభావసిద్ధముగ ప్రకాశింప శక్తిగల పదార్థములు "రేడియోయాక్టివ్ ఎలిమెంట్స్" (Radio-active elements) అందురు. "రేడియోయాక్టివ్" అనగా పదార్థముయొక్క పరమాణువులు (Atoms) విద్యుత్ బిందువులు (Electrons) గా విచ్ఛిన్నము లగునని భావము. ప్రకాశించుచున్న ప్రతివస్తువును విద్యుత్ బిందువులను ప్రవహింపజేయుచున్నదని మనము చెప్పవచ్చును. మండుచున్న దీపము, గగనమునుండి కనులు మిరుమిట్లుగొలుపు విద్యుల్లత, ఆకాశమునందు మిణుకుమిణుకుమనుచున్న నక్షత్రములు ఇట్టి విద్యుత్ బిందువులను వేనకువేలు ప్రవహింపజేయుచునే యున్నవి. సూర్యగోళమునుండి మనకు వచ్చు వెలుగు, వేడిమి, విద్యుత్ బిందువుల ప్రవాహము లేకాక "అల్ట్రా వైలెట్ రేస్" (Ultra-violet rays) అను నొక విచిత్రమైన వెలుతురుకిరణములు మనకు వచ్చుచున్నవి. భూమియందలి ప్రతిపదార్థమందలి విద్యుత్ బిందువులను వెలిపుచ్చు సామర్థ్యము ఈకిరణములకు గలదు. అవి భూమిని దాకునెడల సమస్తపదార్థములు నిజస్వరూపములను గోల్పోవును. కాని మనగోళము నావరించి

యున్న గాలి యీకిరణములను పీల్చుకొనుటచేత భూగోళమున నిట్టి యుపద్రవము నివారింపబడినది. విద్యుత్ బిందువుయొక్క విచిత్రమైన శక్తిని పరిశోధించుచు శాస్త్రవేత్త లెన్నియో వింతలను గనిపెట్టిరి. దానితో మన కిప్పుడు నిమిత్తములేదు.

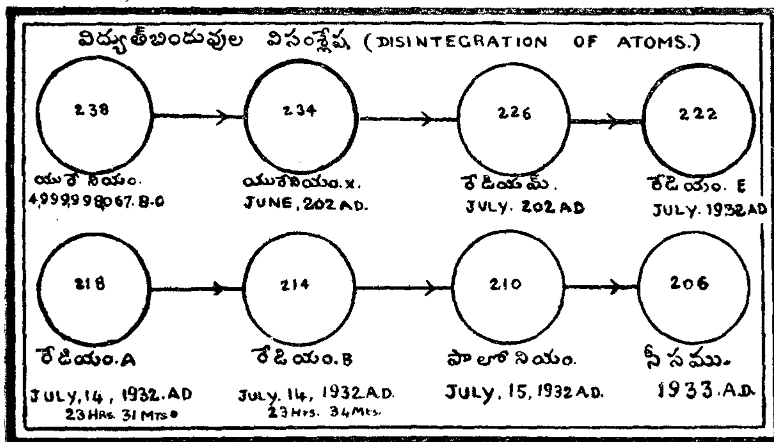
'రేడియం' ఔషధలోకమున కత్యంతోపయోగకారి యైనది. రసాయనశాస్త్రజ్ఞులు దానిని గూర్చి మరింతవిరివిగ పరిశోధనలను కొనసాగించిరి. ఆకాలమున నిట్టి పరిశోధనలకు వలయు పరికరము లుంచుకొని యున్నవారిలో సర్. జె. జె. తాంసన్ (Sir J. J. Thomson), సర్ ఎర్నెస్టు ర్యూతర్ ఫోర్డ్ (Sir Ernest Rutherford), సర్ డబ్ల్యు రాంసే (Sir W. Ramsay), ప్రొఫెసర్ సాడ్డీ (Professor Soddy) మున్నగువారు ముఖ్యులు వీరి యనల్పకృషిచేత నైదు సంవత్సరములలోననే రహస్యము బైటబడెను. సమస్త పదార్థములకు మూలమగు నొక్కదానిని కనుగొనుటయే కాక ప్రకృతియందలి సమస్తశక్తులను గూర్చి చక్కగా నెఱుంగగల్గిరి. అల్పకాలములోననే క్రూక్స్‌గొట్టములోని ప్రకాశమును రేడియంప్రకాశమును అభిన్నములని శాస్త్రజ్ఞులు తెలిసికొనిరి. రేడియం వెదజల్లు కిరణములలో మూడువిధములగు కిరణము లున్నవని సర్ ఎర్నెస్ట్ ర్యూతర్‌ఫోర్డు కనిపెట్టెను. ఆమూడింటికి ఆల్ఫా, బీటా, గామాకిరణము (Alpha, Beta, and Gamma rays) లని పేర్లిడిరి. 'ఆల్ఫా' కిరణములు ఒక సెకండునకు ౧౨,౦౦౦ మైళ్లు చొప్పున వెలువడు 'హీలియం' (Helium) వాయు పరమాణువు (Atoms) లని యాతడు తెలిసికొనెను. 'గామా'కిరణములు 'రాంట్జన్' కిరణములవంటి యొకవిధమైన వెలుగు. ఎట్టిప్రకాశనిరోధక (Opaque) పదార్థములోనైనను ఆ పదార్థముయొక్క సాంద్రత, ద్రవ్యరాశి, గరిమల (Density, Mass and Weight) యం దెట్టిమార్పును గలుగనీక నీగామాకిరణములు జొరబడగలవు. 'బీటా' కిరణములు 'రేడియం' పరమాణువులనుండి చెదరగొట్టబడు విద్యుత్ బిందు ప్రవాహమని శాస్త్రవేత్తలు తెలిసికొనిరి. ప్రతి పదార్థముయొక్క పరమాణువులలో విద్యుత్ బిందువులుండితీరును. వానిని చెదరగొట్టుమార్గము లనేకము లున్నవి. విద్యుత్ బిందువులు కనీస మొక సెకండునకు ౬౦౦ మైళ్లవేగమున పరుగిడుచుండినగాని యవి తమ వ్యక్తిత్వమును నిలువబెట్టుకొనజాలవు. ఇవి యొక సెకండునకు ౧౦,౦౦౦ మైళ్లనుండి ౧,౦౦,౦౦౦ మైళ్ల వేగముగగూడ పోగలుగును. ఈ 'విద్యుత్ బిందువులు' విద్యుచ్ఛక్తి సంబంధమైన వని మొట్టమొదట "అయస్కాంతము" (Magnet) సహాయమున దెలిసికొనిరి. "బీటా"కిరణములు పోవుమార్గమునకు సమీపమున నొక అయస్కాంతము నుంచినచో నవి దీనిచే నాకర్షింపబడి సహజమార్గమునుండి తొలగుటను కనుగొనవచ్చును. ఒక్కొక్క 'విద్యుత్ బిందువు'యొక్క గరిమ(Weight) నీటివాయుపరమాణువులో ౧౮౪౫-వ వంతని ఇటీవల కనిపెట్టబడినది. రేడియంనుండి వెడలు బీటాకిరణములను గూర్చి ఆర్. కె. డంకన్ (R. K. Duncan) గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు: "పనికిమాలిన యీచిత్రికెపు ఉప్పునం దెంత యాశ్చర్య మున్నది. దానిగుణము నిదివఱకు మనపూర్వు లెన్నడును కలలో గూడ తలచియుండరు. ఈయుప్పు సెకండునకు ౧౦౦,౦౦౦ మైళ్లు చొప్పున ప్రయాణముచేయు 'విద్యుత్ బిందువు'లను వెదజల్లుచున్నది. అడ్డు తగలకున్నచో నవి భూమి నొక సెకండులోపల నైదుసార్లు చుట్టిరాగలవు. ఇవి ఋణవిద్యుత్ప్రయుక్తములై యున్నవి. (These are charged with negative electricity) ఎట్టి ప్రకాశనిరోధకఘనపదార్థములోనైనను భౌతికరసాయన భేదములను పదార్థమునకు గలిగింపకయే నిర్లక్ష్యముగా నవి దూరిపోగలవు. (They can easily penetrate into any opaque body without making it suffer physical or chemical changes.) అంధకారమున నుండు నేవస్తువుమీదబడిన నావస్తువు నవి ప్రకాశింపజేయును. ఛాయాగ్రహణ శక్తియుతరస పూరితమైన యద్దము (Photographic plate) పై నవి సామాన్యమైన వెలుగువలె ప్రవర్తించగలవు. గాలి నవి విద్యుత్ వాహకము (Conductor of electricity) గా జేయగలవు. నీటియావిరిగలిసిన గాలి నవి మేఘములుగా

మార్చగలుగును. 'ఇది చేయగలదు అది చేయజాలదు' అని విద్యుత్ బిందువులను గూర్చి చెప్పుట యశక్యము. ముందు మున్ముందవి మనుజున కెంతయుపయోగకారి కానున్నదో యెవ రూహింపగలరు ?"

విద్యుత్ బిందువు

[పరమాణువు చిత్రము ఇంచుమించుగా నిచ్చటజూపినరీతిగ నుండును. సూర్యుని చుట్టు తిరుగు ఇతర గ్రహములవలె ధనవిద్యుత్ ప్రయుక్తమైన పరమాణువుబీజము చుట్టును ఋణవిద్యుత్ ప్రపూర్ణములగు విద్యుత్ బిందువులు అతివేగముగ తిరుగుచుండును.]

పైనజూపిన కాలపరిమాణము రమారమిగా నుండును. వర్తులములోనిసంఖ్య పరమాణుగరిమ(Atomic Weight)ను సూచించును.

ఇంతదనుక పరమాణువులనుగూర్చియు, విద్యుత్ బిందువులనుగూర్చియు జెప్పిన యంశములు శాస్త్రలోకమున రక్తికెక్కినవి. ప్రపంచములోని ప్రతిపదార్థము యొక్క పరమాణువు స్వయముగాగాని, బాహ్యప్రేరణవలనగాని విచ్ఛిన్నములై విద్యుత్ బిందువులను వెదజల్లుచునే యున్నదనుమాట స్థిరమైనది. విద్యుత్ బిందు సముదాయ మెట్లు పరమాణువగుచున్నదను నంశము శాస్త్రజ్ఞుల కెడతెగని పనిని కల్పించినది. ఒక ఘనసహస్రాంశమీటరు (One cubic millimeter) జలవాయువునందు కోట్లకొలది పరమాణువులు విచ్చలవిడిగా సంచరించుచున్నవి. వానిలోని యొక చిన్నపరమాణువునందు విద్యుత్ బిందువు లేవిధముగ నిమిడియున్నవి ? ఈవిషయమున రెండువిధములైన సిద్ధాంతములు ప్రచారములో నున్నవి.

ప్రతిపరమాణువునకును బీజ (Nucleus) మొకటి యుండవలయును. దానిచుట్టును అనేకములయినపొరలలో నుల్లిపాయలపొరలలో వలె, "విద్యుత్ బిందువులు" వర్తులాకారముగ తిరుగుచుండవలయు నని జె. జె. థాంసన్‌గారభిప్రాయపడిరి. ఇది యందఱకు నచ్చలేదు. సూర్యునిచుట్టు తిరుగుచుండు ఇతరగోళములవలె పరమాణుబీజము (The nucleus of the atom) చుట్టును విద్యుత్ బిందువులు తిరుగుచుండవలయునని సర్. ఇ. ర్యూథర్‌ఫోర్డ్ గారు నుడివిరి. ఋణవిద్యుత్ ప్రపూర్ణములైన (Negatively charged) యీ విద్యుత్ బిందువు లేబీజముచుట్టు తిరుగుచున్నవో యాబీజము ధనవిద్యుత్ ప్రయుక్తము (Positively-charged)గా నుండిననేకాని పరమాణుస్వరూపమశక్యమగును. ఈ బీజమును 'ప్రోటాన్' (Proton) అని శాస్త్రకారు లనిరి.

ఇటీవల ల్యాంగ్ మ్యూయరుగారు (Dr. Lang mueir) 'ప్రోటాన్' చుట్టును విద్యుత్ బిందువులు వర్తులాకారముగ తిరుగుచుండుట లేదనియు, నవి 'ప్రోటాన్'కు కొంతదూరమునుండి యిటునటు కదలుచుండుననియు నుడివిరి. ఇందలి సత్యాసత్యముల నిర్ధారణ శాస్త్రవేత్తలకు వదలిపెట్టుదము.

అనేకవిద్యుత్ బిందువుల చేరికయే పరమాణువనునంశ మిప్పుడెల్ల రెఱింగినదే. పరమాణువులోని విద్యుత్ బిందువు లూరక కదలుచునే యున్నందున, ప్రతిపరమాణువునందును ఒకమహాశక్తిగతిబల మనునది (Kinetic energy) యిమిడియున్నదనుట నిర్వివాదాంశము. విద్యుత్ బిందువుల సంఖ్యనుబట్టి ఆయాపదార్థముల ద్రవ్యరాశి (Mass) అనులోమానుబంధముగ (Direct ratio) నుండునని 'మోస్లీ' (Mosely)గారు నుడివిరి. ఒక్కొక్కపరమాణువులోని విద్యుత్ బిందువుల సంఖ్య యెక్కువయగుచో వానిచేరికచే నేర్పడు పదార్థ మెక్కువబరువుగలిగి యుండును. అవి తక్కువయగుచో నాపదార్థము తేలికగా నుండును. ఈయంశము గనిపెట్టుటకు చాలతేలికైనజలవాయుపరమాణువునుండి, యురేనియంపరమాణువువఱకు పరీక్షింపగా వీని మధ్యనుండు ఇతరసమస్తపదార్థముల కన్నిటికి నొకదానికొకదానికి వరుసక్రమసంబంధ ముండుట కనుగొనబడెను. జలవాయువునుండి ప్రారంభించి క్రమముగా బరువెక్కువయగు పదార్థములకు వరుససంఖ్యల నిచ్చుచో నిప్పుడు తెలిసియున్న బరువైనపదార్థ మగు యురేనియం ౯౨-వ పదార్థ మగును. ఈసంఖ్య యాపదార్థములోని విద్యుత్ బిందుసంఖ్యను సూచించుచున్నది. ప్రపంచములోని సమస్తనిర్జీవపదార్థములును, జీవజంతువులు మొదలు భూగోళఖగోళములు సహితము విద్యుచ్ఛక్తి రూపభేదములగు ధనఋణవిద్యుత్ప్రియుక్త బిందువులచే (Protons and Eectrons) నిర్మింపబడి యున్నవి. స్వభావసిద్ధముగ ప్రకాశించు వస్తువు లెల్లప్పుడును తమలోని విద్యుత్ బిందువులను చెదరగొట్టుచున్న వనుసంగతి దెలిసికొంటిమి. కొన్నినాళ్లయనంతర మా పదార్థము తన వ్యక్తిత్వమును గోల్పోయి రూపభేదము నందవచ్చును. ఇట్లే సుమారు ౫,౦౦,౦౦,౦౦,౦౦౦ సంవత్సరములకుపూర్వ మత్యంత తేజోవంతమైన స్వప్రకాశముచేత విద్యుత్ బిందువులను చాలవఱకు ధారబోసికొని 'సీసము'గా బరిణమించుచున్నది. ఇదివఱకు ఎఱిగియున్నదానిలో నత్యంతాల్పమైనదియు, నొక్కే విద్యుత్ బిందు వున్నట్లు నిరూపింపబడినదియు నైన జలవాయు పరమాణువు నానాట విద్యుత్ బిందువులను దనతో నైక్యముచేసికొని యెన్నియోకోట్ల సంవత్సరము లైన తర్వాత యురేనియంగా మార్పుజెందవచ్చును. ప్రపంచమున మన మిప్పుడు జూచు సమస్తపదార్థములు నిట్లే యొకవిద్యుచ్ఛక్తిప్రపూర్ణమగు అత్యంతాల్పమైన తృణమునుండి వచ్చినవే యగును. ఈతృణముయొక్క వయస్సునుబట్టి, దానితో జేరియుండు విద్యుత్ బిందువుల సంఖ్యనుబట్టి పదార్థభేదము గలుగుచున్నది. డార్విన్ (Darwin) వంటి జంతుశాస్త్రజ్ఞులు సూచించినరీతిగ జంతువులలో నెప్పటికప్పుడు కలుగుచున్న రూపభేదపరంపర (Evolution) నిర్జీవపదార్థములయందు సహితము కలుగుచుండునా? ఎన్నియోకోట్ల సంవత్సరములుగ జరుగుచున్న పై వివరించినమార్పుల పరిణామముగ జడపదార్థములనుండి (Inanimate) జీవకోటి యుద్భవించినదేమో!

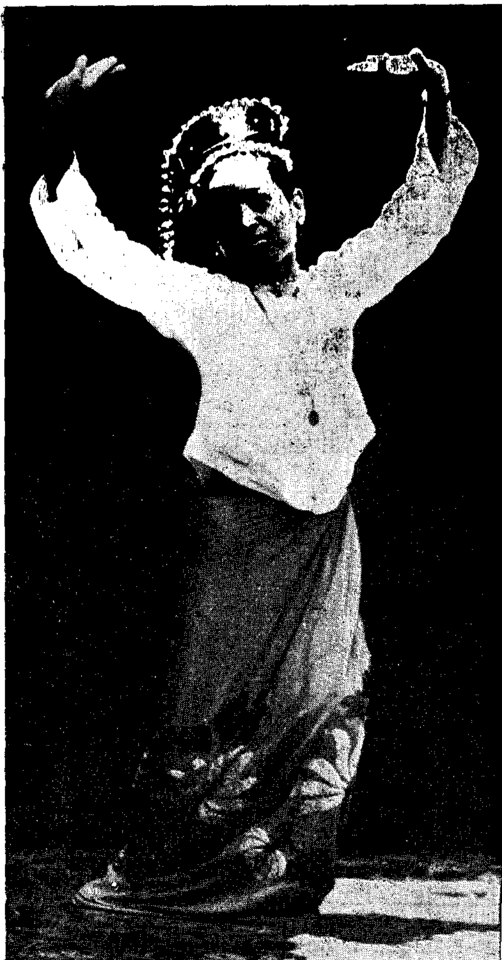
విశ్వములో నిప్పుడు త్రివిధములుగా గన్పడు పదార్థము (Matter), ఈథర్ (Ether, శక్తి (Energy) యివియన్నియు నాదివస్తువగు నేదో యొకదాని త్రివిధావస్థలుగా నుండవలయును. పరమాణువులనుండి వెలువడు విద్యుత్ బిందువులు సెకెండునకు ౧౮౦,౦౦౦ మైళ్లవేగమున పోగల శక్తిగలవని తెలిసికొనియున్నాము. ఒకగ్రెయిను (Grain) లో ౭౦-వ వంతు రేడియం ఒకతుపాకినుండి వెలువడు గుండువేగమునకంటె ౧౦౦౦౦ రెట్లు అధికమైన వేగముగల ౩౦,౦౦౦,౦౦౦ విద్యుత్ బిందువులను ఒకసెకెండునకు వెదజల్లుచున్నది. ఈవిద్యుత్ బిందువేగమును తుపాకిగుండునకు గల్పింపబూనినచో నందులకు ౧,౩౮౦,౦౦౦ సిపాయిల రంజకము (Powder) కావలసియుండునని లీబాన్ (Le Bon) నుడువుచున్నాడు. ఒకచిన్న

నాణెములో ౮౦,౦౦౦,౦౦౦ గుఱ్ఱముల శక్తి (Horse-Power) యిమిడియున్నది. కోట్లకొలది టన్నుల రాక్షసిబొగ్గునుండి మనము బడయగల శక్తిని ఏకొలది పౌనుల పదార్థమునుండియో పడయవచ్చును. ఈగోళమునందలి ప్రతిపదార్థమునందును ఇమిడియున్న యీ యపారమైన శక్తిని మానవుడు స్వప్రయోజనమునకెన్నడైన నుపయోగింపగలుగునా? అది యేనాడు సాధ్యమగునో యానాటికి ప్రపంచపరిస్థితులు మార్పుజెందును. ఇప్పుడు మన అయోమార్గయానమున కత్యంతావశ్యకమైన బొగ్గు, నీటియావిరి, అనుదినము మన గృహములయందు మన జీవయాత్రకు గావలసిన సమస్త వస్తుసంచయ మప్పు డనవసర మగును.

పండుగ దినములలో

'మామ్యా సేన్' బర్మానర్తకి

G. S. A.

గుజరాతీ యువతుల 'గర్భ' నృత్యము

S. P. B.

మంగిపూడి వేంకటశర్మ

౧

చూడు, మాచిన్నివనమున లేడికదుపు-మృగయుల భయంబువిడినాడి స్వేచ్ఛమీఱి
నలుగడల మేఁతమేయుచు మెలఁగుచుండెఁ-గలికిచూపులు మదిలోని కులుకుఁ దెలుప.

బోయఁ డొక్కఁడు వలపన్నిపోయి యిటకు-మగుడిరాకున్కి-వానిలోఁ దగులుకొన్న
పక్షితతి మేఁతనీళ్లనుఁ బాసి నవసి-యున్నయట్లనె పడి చచ్చియున్న వివిగో!

చెలువుగాఁ బండి కోఁతకు సిద్ధమైన-చేలు కోయంగఁ గొడవళ్లు చేతఁబూని
యేలొకో సంశయించుచు నింటిమొగము-పట్టిపోవుచునున్నారు పడుచువారు.

పశువు ల్లవె పొలముకాపరులు లేక-యదలకించు నరులు లేక, యళుకులేక
పచ్చికబయళ్లు విడనాడి పంటచేల-స్వేచ్ఛగా మేయుచున్నవి చిత్రమేమొ?

పాలికాపులు తమచేయు పనులు విడిచి-యెట్టు లుండిన పనిముట్ల నట్టె విడిచి
పరుగుపరుగున నిండ్లకు నరుగుచెంచు-జాడ గన్పడు నదిగొ యాచాయలందు.

నిండుచీకటి వెఱఁగొల్పు నిసినినైన-నొంటిగా నిర్భయంబుగా యువతులైన
పైనమును జేయఁ దగిన యీబాటలెల్ల-భయము గొల్పెడు నీవేళఁ బట్టపగలె.

ఆకసం బున్నదో లేదో యరసి వచ్చి-చెప్పుమని మింటి కంపెడు చొప్పు దోఁప
పావురాయిల నెగురంగవైచుచుండు-బాలకులు గానరా రూరిబయలునందు.

వేడుకగ వీథులం దాట లాడరారు-బాలు రెవ్వరు, పాటలఁ బాడఁబోరు
బాలికామణు లెవ్వరుఁ బట్టణమున - ఉప్పతిలఁబోలు నేదియో ముప్పు నేఁడు.

ఆరతుల నిచ్చి పోయినా రంగడులకు - ఆటవిడుపుల నిచ్చినా రన్నిబడుల,
గరిడిసాలలు బీగాలఁ గట్టినారు - శిల్పశాలలకును స్వస్తిచెప్పినారు.

కనకకంకణకింకిణీక్వణముతోడ - రాఁగరచు జంత్రగాత్రస్వరాళితోడ
తాళమర్దళనర్తన ధ్వనులతోడ-నెపుడు ఘోషిల్లుచుండెడు నృత్యశాల
లెల్ల నిటు చిన్నవోయిన వేమి చెపుమ?

పంజరంబులఁ బెంచెడు పక్షితతికి-పాటలును పద్యములు నేర్పుమాటటుండ
వేళకును మేతఁ బెట్టెడు విధిని మఱచి-నారు లున్నారు నూత్నసన్నాహములను.
సందడిగ రాజభటు లంద ఱిందునందుఁ-దిరుగుచున్నారు మిక్కిలి తీవ్రగతిని,
వారు వీరు ననక మగవార లెల్ల-చేరుచున్నారు బీరముల్ చెప్పకొనుచు.

సామజంబులమీఁద, నుష్ట్రములమీఁద - శకటములమీఁద సైనికప్రకరములకు
వత్సరగ్రాసమును మించు వస్తుసమితి-తోలుచున్నారు దుర్గమదుర్గములకు.
ఆయుధాగారములు, సామజాశ్వశాల - లగ్నిచూర్ణాలయంబులు నడ్డులేక
తెరువఁబడియున్నయవి; కోటబురుజులందుఁ - గ్రాలుచున్నది గొప్పఫిరంగిచాలు.

కడిదివిల్లమ్ములఁ దుపాకిగములు దాల్చి-కాచియున్నారు భటు లలంగములయందు;
కోటగుమ్మాల చెంగట గుములుగూడి-వేచియున్నారు సమరంబు వీరవరులు.
ఘోరరణమును సూచించు గొప్పధ్వజము-లెగురుచున్నవి కోటపై నెల్లయెడల;
నెచ్చటకు నేగుదెంచిన నేది కనిన-నాహవోత్సాహమే కానవచ్చు నేఁడు.

౨

"ఔరా! అక్బరు దండయాత్రకని తా నాకస్మికం బిట్లు రాఁ
గోరన్ గారణ మేమి? మేము తన కెగ్గుల్ చేయమే యెన్నఁడున్;
గారుణ్యంబును వీడి వాని ప్రజలన్ గారింపమే; మా యెడన్
వైరం బేటికిఁ బూనఁగావలయు గర్వస్ఫూర్తిఁ గాకుండినన్?

"'చండకరప్రతాపుఁ డురుశౌర్యకలాపుఁడు ఖండితారి వీ
రుండగు గోండుభూవరవరుండు గతించెఁగదా, తదీయపు
త్రుండు రణాంగణమ్మున నెదుర్కొన లేఁడుగదా, గధామహీ
మండల మేలు నయ్యబల మమ్ము జయింపఁగఁ జాలదేగదా.'

"అనుచున్ దా హృదయంబునందు దలపోయంబోలు; శౌర్యాగ్ని వ
ర్ధనులన్ మమ్ము గణింపఁబోలదె? బలా! రానిమ్ము, ఇస్లేమ్మచ్ఛులే
ఘనులో, భారతపుత్రులే ఘనులో లోకంబె పరీక్షించి న
చ్చినరీతిన్ బ్రకటింప నీరణమె సాక్షీభూత మాఁగావుతన్.

"ఆహవమన్న జంకుదురె హైందవసుందరు లెందునైన? న
వ్యాహతవృత్తి మించి మహిషాసురుఁ ద్రుంపదె భద్రకాళి? బల్

సాహసలీలమై దశదశాస్యునిఁ జంపదె సీత? నూతనో
త్సాహ మెలర్పఁగా నరకదానవుఁ దార్కొని సత్య నొంపదే?

"పూతరసపుత్రకుల సుధాంభోధికౌస్తు-భంబు చందేలురాజు గర్భమునఁ బుట్టి
శూరమణియైన గోండుభూదారుఁబట్టి,-సమరమున సంశయింతునే చత్తుగాని?

"తెలియఁడే భారతీయుల తెంపుపెంపు?-తలఁపఁడే రాజపుత్రుల బలిమి కలిమి?
మఱచెనే గోండునృప విక్రమక్రమంబు?-ఎఱిఁగి వచ్చునె రాజ్యేచ్ఛ ని ట్లతండు?

"దారలున్ భృత్యులు వాహినీపతులు మంత్రుల్ పుత్రులున్ మిత్రులున్
కరు లశ్వంబులుఁ జావఁగావలె; ప్రజల్ కష్టంబు లొందన్వలెన్;
పరరాజ్యాక్రమణేచ్ఛ భూపతుల కాపత్తుల్ ఘటించున్‌గదా;
తురకల్ కాంక్షవహింప నేమిటికొ హిందూరాజ్యముల్ గెల్వఁగన్?

"మధురసుఖజీవనాకాంక్ష మానఁజేయు;-తెంపుగొనఁజేయు; ననుకంపఁ ద్రుంపఁజేయు;
నిరపరాధులనైన దండింపఁజేయు;-నిసిరో! రాజ్యేచ్ఛ యేమి చేయింప దిఁకను?

"కటకటా! ఇంతదూర మీకటకమునకుఁ-గటికితురకల దండు రాఁగలుగుటేమి?
హిందువు లుపేక్షచేసి రానిచ్చుటేమి?-వచ్చుటేమి? నృపాలుర వ్రచ్చుటేమి?
ఇచట సామ్రాజ్యమును బ్రతిష్ఠించుటేమి?

"ఏకదేశీయుల మటన్న యెఱుక లేక,-ఎల్లరము హిందువులమన్న దృష్టి లేక,
అన్నదమ్ములమన్న మర్యాద లేక,-హైందవులు మందు రైకమత్యంబు లేక.

"కృత్రిమవృత్తులన్ మదిసి గీల్కొనఁజేసి, పరస్పరంబు దు
ర్మైత్రి యొనర్చి, చెడ్డయును మంచియు లేక చరించి, స్వీయపుం
గోత్రవధం బొనర్చుకొని కుంఠితశక్తిని స్వస్వరాజ్యముల్
శత్రులపాలు చేసి మనక్షత్రియులెల్ల నశింతు రక్కటా!

"పూతరసపుత్రవంశసంభూతులైన - మానసింహాదులే యభిమాన మెడలి
మతము జాతియు నీతియు మంటఁగలిపి - బిడ్డలఁ దురుష్కులకు నిచ్చి భృత్యులగుచు
నున్నవారన్న నన్యుల నెన్న నేల?

"భారతపుత్రులార, రిపుభంజనతత్పరచిత్తులార, దు
ర్వారపరాక్రమక్రమవిరాజితనిర్మలకీర్తులార, మీ

భారత ధీరతాగరిమఁ జూపెడుకాలము వచ్చె నేఁడు; గం
భీరతఁ బోరి శాత్రవుల బీరము బింకము మాన్పఁగావలెన్.

"విమతుల కాజిలో వెన్నిక పోరాడుధీరముఖ్యులు భారతీయు లనుచు,
పావనశౌర్యమే జీవనంబుగ నొప్పు పౌరుషవ్రతు లార్యవర్యులనుచు,
సాహసంబన్నఁ గల్యాణంబుగా నెంచు నతిసాహసికులు భారతు లటంచు,
మానంబుకై ప్రాణమైన నర్పించు గౌరవభాగ్యనిధులు హిందువు లటంచు,
మరణమన్నఁ దృణంబుగా మదిఁ దలంచి-ధన్యులగు మాన్యజనులు హైందవు లటంచు,
మనకుఁ గలిగిన కీర్తి ముమ్మడిగ వెలయ-నేఁడు మీ మీ ప్రతాపముల్ నెఱపవలయు!

"రణరంగమందుఁ బ్రాణము-పణముగ నిడి పోరి,జయమొ స్వర్గమొ గొని, ధా
రణిపై వెలయుట భారత-మణికిన్ దగుఁగాక, మూల మణఁగుట తగునే?

"వచ్చిన శత్రువున్ మరల వచ్చినదారిని బారఁదోలి రా
లచ్చిని బ్రోచి గౌరవ మెలర్పఁగ హాయి దలిర్పఁ గాలమున్
బుచ్చుట మేలొ? రాజ్యరమ పోవ, స్వతంత్రత చావ, దీనతన్
బొచ్చెము దోఁప బానిసలఁబోలె మెలంగుట మేలొ చెప్పఁడీ.

"శంకాతంకము లేక మ్లేచ్ఛు లిటు దేశంబున్ బ్రవేశించి న
ల్వంకల్ సొచ్చి కలంచి సాధుజనులన్ బాధించుచున్నారు; సా
హంకారోద్ధతిమై నెదిర్చి యవనోద్యద్గర్వ పాథోధి ని
ట్టంకుల్ చేసెడు మేటివీరుఁ డొకఁ డిస్సీ! లేఁడె యిస్సీమలోన్?

"చూడరు వృద్ధులంచు, దయఁజూడరు పిల్లలు పాపలంచుఁ జే
పీడరు చేడెలంచుఁ, బగవీడరు సాధువులంచుఁ, జంపఁగా
నోడరు కంటఁబడ్డ ప్రజ నుక్కును మొక్కలమున్ గలట్టి యీ
పాడు తురుష్కజాతి రిపుపట్టణసీమలఁ జొచ్చువేళలన్.

"కోటలెల్లఁ గెలిచి, పేటలఁ బేలిచి, - తోటలెల్లఁ గాల్చి, దొడ్లు గూల్చి,
మూటముల్లె లెల్ల ముచ్చిలుచుందురు - కొల్లవేళ యవనకోటు లకట!

"మతముల్ చూడరు, ధర్మముల్ వినరు, సామంబుల్ ప్రయోగించి శాం
తత బోధించిన సమ్మతిన్ గనరు, గ్రంథాగారముల్ దేవతా

యతనంబుల్ నశియింపఁజేయుదురు, న్యాయాన్యాయ పుణ్యాఘప
ద్ధతులన్ గానరు సూనరుల్ యవనయోధుల్ జైత్రయాత్రోద్ధతిన్.

"సాహస మొప్పఁగా నెదిరి సంగరసీమను గెల్చి శాత్రవ
వ్యూహముఁ దోలకుండిన మదోద్ధతి రాజ్యము నాక్రమించి, బల్
కూహకవృత్తిమైఁ బ్రజలకుం గల స్వత్వములన్ హరించి, యు
త్సాహముఁ ద్రుంచి, రుద్ధగజతండముభంగిఁ గృశింపఁజేయరే?

"ఇంతకాలంబునుండియు స్వేచ్ఛమీఱి - సౌఖ్యముల నెల్లఁ గాంచుచు శాంతకలన
సంతసించెడు మీర లేసరణి నింక - సాహెబుల పాదదాస్యంబు సైతు రకట!

"ఏపగు రాజ్యకాంక్షమెయి నేడ్తెరమించఁగవచ్చు మ్లేచ్ఛసై
న్యాపగ నాఁపఁగాఁదగిన సాధుఁడు యోధుఁడు గానరాఁడె? హా!
తీపగుఁగాక ప్రాణములు, తెంపున మానముఁ గావరాదె? నే
నీ పగవాని మార్కొనఁగ నెంచెదఁ; దెల్పుఁడు మీతలంపులన్.

అని యిబ్భంగి సమస్తపౌరనిచయం బాలింప, మంత్రుల్ దొరల్
ఘనసేనాపతు లబ్రబమొంద, జలముగ్గర్జానినాదంబునన్
దన యాస్థానమునందు నిండుకొలువై దర్పంబునన్ బల్కుచుం
డిన దుర్గావతి పల్కు లెల్లరకు నుద్రేకంబుఁ గల్పించినన్.

భూపతులు మంత్రులును సే - నాపతులును సుభటులును జనంబులు శౌర్యా
టోపమున మెఱసి వీరా - లాపము లాడి రిటు సమరలాలసు లగుచున్.

"ఇంతమాత్రపు పనికి నీ వేటికమ్మ? - భృత్యులై మేటిమగవార లింద ఱుండ;
రాజులేని కొఱఁత, యువరాజు చిన్న - వాఁడయిన లోటు గల్గునే నేఁడు నీకు?

"కొంద ఱాశత్రువులలోన గూడిరనుచు, - నోడి మఱి కొంద ఱూడనిబాడిరనుచుఁ,
దురకలకుఁ గొంత దేశంబు దొరకెననుచుఁ, - బగతుర విజృంభణముఁ జూచి వగవకమ్మ!

"దేవీ! దేశము గొడ్డువోయెనె? మహాతీవ్రప్రతాపోద్ధతిన్
యావద్భూతలమున్ జయించి యశమున్ గన్నట్టి రారాజులన్
వేవేలన్ గని ధన్యమై వెలయు నివ్వీరంపు తీరంపు టా
ర్యావర్తంబున నగ్బరుం గెలుచు శౌర్యాంకుఁడు లేకుండునే?

"దేవీ ! దుర్నయుఁడైన యగ్బరు మదాంధీభూతుఁ డౌటన్ దురా
శావేశంబున వచ్చెఁగా, కతని జంజాటా లిటన్ సాగునే ?
లావున్ దూలిచి ముష్వ్రతిష్వ లిడ కేలా మేము పోనిత్తు? మా
ర్యావర్తంబునఁ బడ్డవాఁడు మరలన్ బ్రాణాలతోఁ బోవునే ?

"పరమపావన చరితులౌ భారతీయ-శూరసింహేంద్రుల విశుద్ధశోణితంబు
లీశరీరంబులను బ్రవహించునంత-వరకు మము డాయ నేర్చునే పిరికితనము ?

"చావు తప్పదుగాని భూజనుల కెల్ల-కలుగు నాలస్యముగనో వేగమ్ముగానో ;
కానఁ బ్రాణంబుమీఁదను గాంక్ష చేసి-మానమును మంటఁగలుపఁడు మానధనుఁడు.

"తన్నుఁ గన్న తల్లిదండ్రులకొఱకును,-ప్రాణమట్లు చూచు పత్నికొఱకు,
జన్మభూమికొఱకు, స్వమతంబుకొఱకును-చచ్చుకంటె మేలిచావు కలదె?
"తమ పెద్దలచేఁ బావన-తమములగు శ్మశానములను, దమ పుణ్యక్షే
త్రములను, మఠముల మాలి-న్యము సేయుటకంటె మగణ మది మేలుగదా.

"ఈ తురకలకున్ భీతిలి-స్వాతంత్ర్యము బాసి భావిసంతతి కినుకన్
బూతులు తిట్టఁగ బ్రతుకఁగ-రోఁతపడున్ గాక యేనరుండు సహించున్?

"తల్లిదండ్రులు కూర్మిసంతానమునకు-దాఁచియిడునవి ధనము విద్యయును గావు;
ఆభిజాత్యంబు, స్వాతంత్ర్యవైభవంబు-దాఁచి యిడవలె గడన కందనివి కాన.

"ప్రాణముమీఁద లేశమును నాశ వహింపము మేము, మానసం
త్రాణ మొనర్ప దీక్ష నిదె తాల్చితి; మీశ్వరసాక్షి; నేఁడు మా
ఋణముఁ దీర్చివైచి జగతిన్ జరితార్థుల మౌదు; మాజిలో
నేణములట్ల శాత్రవుల నేడ్తెఱఁ ద్రుంతుము; నమ్ము మమ్మరో!

"కొండలు పిండిచేసెదము; కొంకము, జంకము; అక్కరేల? యు
గ్రుం డిపు డెత్తివచ్చినను గూల్తుము, దూల్తుము; మానమందనుల్
గోండు లటన్న సద్యశము గొబ్బునఁ దెత్తుము, చత్తు; మట్లుగా
కుండి నఁ బందలై తొలఁగియుండము; యుద్ధము సిద్ధ మమ్మరో!

ఈవిధమున నెల్లరు శౌ-ర్యావహామతులై వచించునట్టి నుడుల్ దు
ర్గావతి కొమరుఁడు విని రో-షావేశము మీఱ సమరసంరంభుండై.

గద్దెపైనుండి లేచి, ఖడ్గమును దాల్చి,-శౌర్యరసమూర్తియై సభాస్థలిని నిల్చి,
సభ్యులరుదంది మేలని సంతసింపఁ-బలికెఁ బటురోషగంభీరభాషణముల:

"తల్లీ, తల్లడ మందనేల ? యవనుల్ దండెత్తిరానిమ్ము; ప్రో
ద్యల్లీలన్ జనుదెంచి నే నొకఁడనే దర్పక్రమం బేర్పడన్
భల్లూకంబులు చీమలం బొదువు శేవంబట్టి సైన్యంబులన్
గల్లోలం బొనరించి ద్రుంచెద లసత్ఖడ్గప్రహారంబులన్.

"పెంపును నాయుత్సాహము;-నింపుము చల్లని కటాక్షనిచయంబును; దీ
వింపుము; సంతోషంబునఁ-బంపుము సెలవిచ్చి; రిపుల వ్రచ్చెద జననీ!"

అని శౌర్య మడర వేఁడిన - విని రాణి ముదంబు భయము విస్మయము మనం
బునఁ బెనగొనఁ దన నందనుఁ - గనుఁగొని బోధించెఁ బ్రేమ గడలుకొనంగన్ :

"చిన్నికుమారుండవు, ము - న్నెన్నఁడు రణసీమ లేమొ యెఱుఁగవు; నీవా
చెన్నటి తురకల మార్కొని - బన్నములన్ బడఁగ నేమిపని జనియించెన్ ?

"ఉన్నారు శత్రుసేనల - మన్నెగొనంగలుగు మేటిమగ లెందఱో ; యీ
యన్నువకార్యముఁ దీర్పఁగఁ - బిన్నవు నీవేల ? కోర్కి విడువుము తండ్రీ !"

తల్లిమాట కడుగుదాఁటనివాఁడయ్యు - నరులఁ ద్రుంచు వేడ్క యతిశయిల్లి,
హెచ్చరింప మరల నిట్లని వాక్రుచ్చె - నమితవినయ వినమితాంగుఁ డగుచు :

"మాతరో, మ్రొక్కెదను, నాదు మనవి వినుము;-రాచబిడ్డకు శరణము రణముకాదె?
పిన్నపెద్దతనంబుల నెన్నఁదగునె-శత్రుసంహారకార్యంబు జరుపునపుడు.

"చిమ్మచీకటిఁ జిమ్మదే చిన్నదివ్వె ? - పెద్దకొండఁ బగుల్పదే పిడుగుతున్క ?
గొప్పమేడను గాల్పదే నిప్పునెరుసు ? - మదగజముఁ జీల్పలేదె సింహంపుపిల్ల ?

"తేజమె ప్రాధాన్యంబై, - తేజరిలుంగాదె పగరఁ దెగటార్చునెడన్ ?
ఓ జననీ, వయసుఁ దలపం-గాఁ జనునే ? నాదు కౌతుకముఁ దీర్పఁగదే."

అను కొడుకుపల్కునకు రాణి యడ్డమగుచు-నేమియో చెప్పఁబోవంగ నింతలోనె
రయముమీఱంగ నొక్క గుఱ్ఱంపురౌతు-వచ్చి దేవికి మ్రొక్కి విహ్వలతఁ బలికె.

"కదియన్ వచ్చినవాఁడు నేఁడిదె యసఫ్ఖానుండు భానుండు నాన్
మదమాతంగ తురంగసంఘములతోఁ, మాద్యద్భటశ్రేణితోఁ,

గదనోత్సాహముతో, శతఘ్నితతితో, గర్వంబుతో; నుర్విఁ గ్ర
క్కదలన్ మేదిని యీనినట్లు బలముల్ గన్పట్టె రాజేశ్వరీ!"

అని వచించిన విని రాణి యతిరయమున-సచివసామంతవరులను సైన్యపతులఁ,
బౌరజనులను బొడగాంచి 'బవరమునకు-నాజ్ఞమీ' కని గట్టిగా నపుడు వలికె.

(సశేషము)

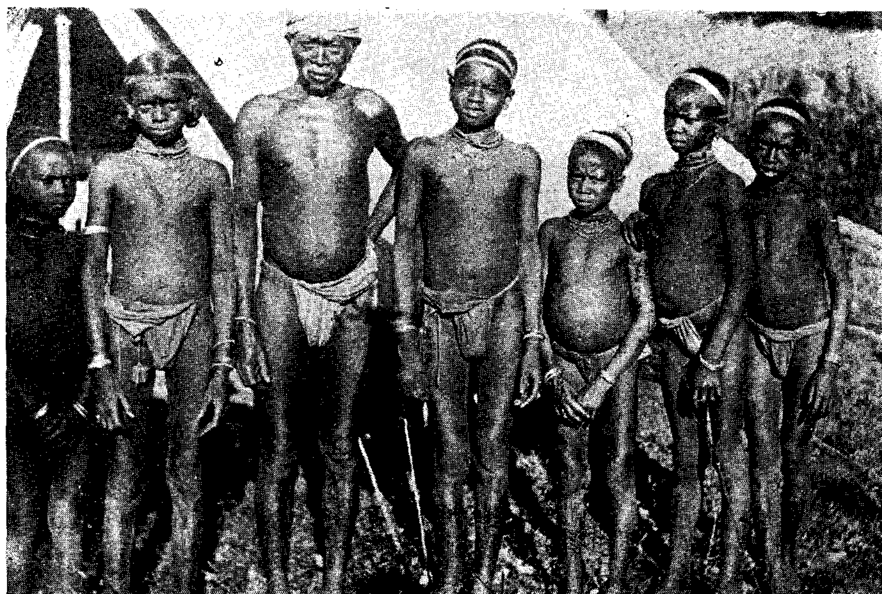

ఆంధ్ర దేశములో: కవిత్వము-పాండిత్యము

౫. గదబల నాట్యము

౬. కొండుల నాట్యము

౭. బొండపర్జాలు
మగవారు. మలకన్‌గిరి తాలూకా.

౮. బొండపర్జాలు
ఆడువారు. మలకన్‌గిరి తాలూకా.

వయసు

ఏలేశ్వరపు కృష్ణమూర్తి,

వయస్సంటే మన నెత్తిమీద కొచ్చిన యేళ్లన్నమాట. ఎవరైనా మన కెంత వయసని ప్రశ్నించారంటే ఏమన్నమాట? మనం పుట్టినదగ్గరనుంచి వారు ప్రశ్నించేదాక రమారమి ఎంతకాలం గడిచిందని తెలుసుకునేందుకు వారు ఉత్సాహం చూపించా రన్నమాట. మాకులేని ఉత్సాహం మీ కెందు కనుకునే పెద్దలు అడిగినవారి రోగం చప్పగా కుదిర్చేనిమిత్తం ఒకయేడు తగ్గించి మరీ వయసు చెపుతారు. వయసు తగ్గినా బుద్ధి తగ్గదని వారి ధైర్యం. వయసుకీ యేళ్లకీ బాంధవ్యం పూర్వంనుంచి కుదిరింది. దాంతో లెక్కలు బాగారాని వారుకూడా ప్రతిమనిషిముఖంమీద అంకెలు వేసుకునేందుకు వీలుకలిగింది. వయసు మన కగపడని వస్తువే. కాని వయసునుబట్టి స్త్రీ పురుషులలో ప్రతిరోజు కలిగేమార్పులున్నవి. మార్పులను మనం చూచి వ్యక్తివయసు నిర్ణయించుకోగలుగుతున్నాం; పరిశోధకునికి ఈమార్పులు కరతలామలకం అనవచ్చును. వయసు ప్రతివారిమీద ప్రతిక్షణం పడిపోతోంది. వయసులేనిమనిషి లేడు. ఎవరూ మేము కొంచెంసేపు వుండివస్తాం అని వయసుకి వెనుకదిగబడడం లేదు; ముందు పరుగెత్తడం లేదు. బాలుడు బిగిసికూర్చున్నా వృద్ధు డవుతున్నాడు. వృద్ధుడు తపసుచేసినా బాలుడు కావడంలేదు. అందుచేత లోకంలో వృద్ధులకు బాల్యం అంటే ఆశ, ఆదరణ. లేకుంటే అరవయోపడిలోగాని షష్టిపూర్తి మహోత్సవము జరిపించుకోకుండా వారు వూరుకోడమేమిటి? పైగా తాతని 'తాతా' అని గట్టిగా అనిచూడండి, ముక్కునుంటుంది కోపం. దీన్నిబట్టి ప్రతివారి హృదయంలోను పడుచువా రనిపించుకోవా లనే భావం వేరులుపారి వుందనవలెను. కొందరిలో వయసొచ్చినా పిల్లచేష్ట లట్టేవుంటాయి. కాని వయసుని పట్టుకొని నిలిపివేశాం, ఎప్పుడు మేము పదునెనిమిదేళ్ల బాలకుమారులం అని ఎవరూ అన్నట్టులేదు. మూడు లోకాల్నీ—కాలాల్నీ—కనిపెట్టిన ముసలివారుకూడా 'ఆయుర్యాతి దినే దినే' అని నాలుగు దిక్కులు కలియజూచారు. శాస్త్రాలన్నీ కలియజూచే యీకాలంలో 'రిజువినేషణ' చేయించుకోండని ధైర్యం చెప్పేవారు కూడా వయసువిషయంలో వేడి నిట్టూర్పు విడిచారు. ఇంతకు వయసు ఒక అవస్థ. జీవితకాలాన్ని కొలిచేకొలమానం. బాల్యం, యౌవనం, కౌమారం, వార్ధక్యం అనే విభజనకు మూలం వయస్సే. కాలాతీతంతో అవస్థాభేదం యిట్టే కలుగుతుంది, నేటి బాలుడే రేపటి కులవృద్ధు.

ఎవరి వయస్సైనా తెలుసుకోవాలంటే నోరువిప్పి వాకబు చేయవలయును. మేము పరిశోధకులం నోరు తెరవం అంటే చేయవలసినది వేరుపని—కళ్లు తెరవాలి. పురోహితుని తాటియాకుల కట్ట తీసి తీవ్రంగా పరీక్షించాలి. పురోహితులు లేరు, తాటియాకుల కట్టలు లేవంటే శని విరగడైనట్టే. అప్పుడు గురువుని ఆశ్రయించాలి. స్కూల్ రిజిస్టరు తిరుగవెయ్యాలి. టీకాల రిజిస్టరు త్రిప్పిచూడాలి. చావుబ్రతుకుల రిజిస్ట్రారు ఆఫీసులో ఎవరికైనా రవంత ముట్టజెప్పి వివరం లాగాలి. మెడికలుసర్టిఫికేట్లను చూచి కనుక్కోవాలి. ఇన్స్యూరెన్సు పోలసీ తీసి చూడాలి. క్రైస్తవులైతే బాప్టిసమ్‌రిజిస్టరులో వివరం వుండకపోదు. పుట్టినరోజులు వ్రాసుకునే పుస్తకాలను పరికించాలి. ప్లీడింగ్సులో వయసు బ్రతిమాలి కనుక్కోవాలి. జాతకం నకలుంటే వయసు తేలుతుంది. నిజమైన వయసు నూటికి తొంభైతొమ్మిదిపాళ్లు దొరుకుతుందని దృఢంగా ముందు నమ్మాలి.

పుట్టుకతో ప్రారంభ మవుతుందన్నాం యేళ్లలెక్క. అందుచేత జాతకం ఒకచేతితోను, సిద్ధాంతిగారి పిలక ఒక చేతితోను పుచ్చుకుంటేగాని లెక్క తేలదు. జాతకం సరియైనది లేకపోవడం తటస్థిస్తే — బందరు వుప్పెన దగ్గరనుంచో, క్రోధన కరువు దగ్గరనుంచో, చక్రవర్తిగారు సింహాసనం ఎక్కిన దగ్గరనుంచో, గోషెన్‌దగ్గరనుంచో, గోదావరి పుష్కరంనుంచో, ఆంధ్రాయూనివర్సిటీ ఒకచోట చతికిలబడ్డదగ్గరనుంచో, బీహారు భూకంపందగ్గరనుంచో యేళ్లను లెక్కపెట్టి పన్నెండుగళ్లుగీసే గణకశిరోమణు లుంటారు. మనలో ఎవరైనా పుట్టినయేట కరువులేదు, వుప్పెనా లేదు, గోషెన్‌లేదు అంటే జాతకాన్ని యివిటండీ అడ్డే వనే సమాధానం ఎల్లాగు వస్తుంది. జాతకం కాగితం మీదకి, ఆయుర్దాయ భావం బుర్రలోకి క్షణంలో లక్షణంగా యెక్కుతాయి. జాతకుడు పూర్ణాయుర్దాయుడా, మధ్యాయుర్దాయుడా, అల్పాయుర్దాయుడా అని చర్చ జరుగుతుంది. ఏ జాతకం సూత్రం ఆజాతకానిదే అని సిద్ధాంతిగారు ముందునుంచి పదిలపడి ముమ్మారు సెలవిస్తారు. కాని మామిత్రుణ్ణి మూడునెలల్రకితం దారుణంగా చంపివేశారుగదా, సిద్ధాంతిగారూ, దానికి సంజాయిషీ యేమిస్తారు అంటే వారు గురుస్మరణ, భగవన్నామసంకీర్తనం చేస్తారు. క్రిందిశ్లోకం వ్యాఖ్యానంతో వారినోటమ్మట నీటిప్రవాహంక్రింద బయటపడుతుంది.

"యే ధర్మకర్మనిరతా విజితేంద్రియా యే
యే పథ్యభోజనజుషో ద్విజదేవభక్తాః;
యే మానవా దధతి యే కులశీలయుక్తాః
స్తేషా మిదం కథిత మాయు రుదారధీభిః."

మన స్నేహితుని మాటెటున్నా యిప్పుడు మన్ని చంపుతున్నా డీయన అని మనం దూరంగా తొలగిపోతాం. ప్రతియుగంలోను

మనిషికి ఆయుర్దాయం మారిపోతోంది. కృత యుగంలో మనిషికి పరమాయుర్దాయం ౧౨,౮౦౦ యేళ్లుట. అదే త్రేతాయుగంలో నాలుగోవంతైతే పూరుకుందని వినికి. తగ్గిందని దేవతల కౌన్సిల్లో యేడ్చేసరికి ద్వాపర యుగారంభానికి ౬౦౦ యేళ్లు లెక్కకు మిగిలినవి. కలియుగంలో హెచ్చాలని యేడ్చేసరికి ౧౨౦ సంవత్సరాలు చాలని దేవతలు సమ్మతిచూపారు. అప్పుడు పెద్దలంతా ఏక కంఠంతో

'పాపీ చిరాయు స్సుకృతీ గతాయుః'

అని—ద్రాక్షపళ్లందని జంబుకంవాటంగా—పలికారు. ఇంతకు ఆయుర్దాయం గుణించడంలో సత్యాచార్యుని దొక సరణి. యవనుల దొకమతము. మణీందునిది, హారిది ఒకమార్గం. దేవలుని దొకదారి. నీలకంఠుని దొక నియమము. శ్రీపతి దొకసూత్రం. శ్రీధరాచార్యుని దొకవిధానం. వీటన్నిటిని పైదాటి మనపై బడునది సిద్ధాంతిగారి కప్పదాటు. సిద్ధాంతిగారు చస్తావంటే బ్రతకడానికి యెంత వీలుందో, బ్రతుకుతావన్నా చావడానికి అంతే వీలుంది. కాని ఒకవేళ మనం నలభయోపడిలో ఆయురైశ్వర్యాలతో తులతూగుతూంటే—సిద్ధాంతిగారి వాక్కు ఫలిస్తే—అది మనజాతకప్రభావం అంటామా, ఒక జాగీరు వారికి వ్రాసి యిస్తామా ?

వయసు మనం కాగితంమీద యిష్టం వచ్చినట్లు కలంపుచ్చుకొని ఎర్రసిరాతో మార్చుకునేందుకు దేవుడు తెలివి, ప్రజ్ఞ యిచ్చి వేశాడు. కాని యింత తెలివిమంతులం,వయసు చిహ్నములను మార్చుకోలేనంత నిస్సహాయులం అంటే గుడ్లెర్రచేయకండి. పౌడర్లతోను, రంగులతోను, నిలువుటద్దంముందు నిలబడి వయసుని ఈక్షణం జయించామని మన గదిలో మనం అనుకోడం వట్టిభ్రమ. పైకనడం గట్టిభ్రమ. ఉద్యోగానికి అబ్బాయి చురుకైనవా డనిపించుకునేందుకు, పడుచు పిల్లనుకట్టబెట్టుకునేందుకు, యస్.యస్.యల్.సిలో ఎగ్జెమ్షన్ పొందేటందుకు,ఐ-సీ-యస్ పరీక్ష కెగబ్రాకేందుకు, తప్పితే ఇరవైఐదు దాటకుండా ముప్పదియైదు గిట్టుబాటుచేసుకునేందుకు, మునసబీకోసం ముందంజ వేసేటందుకు, లేకుంటే మరోందుకు కాగితం మీద అంకెలు తడబడతాయి. కాని కలకత్తామెయిలులో 'దొంగలున్నారు జాగ్రత్త' అన్నారు. పైగా టిక్కట్టులేని పిల్లలుంటే చేత్తో చెవినందుకోమని పరీక్షపెడతారు. అదే బస్సులో అయితే పిల్లవాడి పిలకట్టుకొని క్రిందికి వెంటనే దింపినంతపని జరుగుతుంది. ఎన్ని దెబ్బలు తిన్నా, నాళ్లల్లోకల్లా చిన్ననాడే మేలు. జీవితంలో యౌవనం గొప్ప అవస్థ.

యౌవనాన్ని గురించి కవి నడిగితే

"వసంతయౌవనా వృక్షాః
పురుషా ధనయౌవనాః,

సౌభాగ్యయౌవనా నార్యో
యువానో బుద్ధియౌవనాః. ”

అని నిర్భయంగా చెప్పాడు. ప్రపంచంలో వృద్ధాప్యం అంటే నిరసన; నవ్వులాట. ముసలివారిని చెవులుపట్టుకొని ఆడిస్తారు. తలనెరిసిన పెద్దలుకూడా ఆవిషయం పైకి చెప్పుకోరు సరికదా లోపాయికారీని నల్ల రంగు తలకు తెప్పిస్తారు. దీనినిబట్టి ఎంత ముసలివారికి పడుచుతనంమీద వుంటుంది కన్ను అని చెప్పవచ్చును. ఈరోజుల్లోను వయసునిబట్టి మర్యాద, భయము, భక్తి చూపిస్తూనేవున్నాం. వృద్ధుల వచనం ఆప త్కాలంలో కళ్లకద్దుకుంటున్నాం. వారు

'దరిద్రే యౌవనం వృథా'

అంటే సెబాస్ అంటున్నాం. అరవైయేళ్లు యితే అరులు మరులు అంటే సమ్మ తించాం. వయసుతో కూడుకుంటుంది లోకానుభవం. తల ముగ్గుబుట్టవడం, పళ్లూ డడం, నడుమువంగడం, కర్ర చేతికిరావడం, దృష్టి మందగిలడం, జ్ఞాపకశక్తి పోవడం, ఒడలు ముడుతలుపడడం, బట్టతల కావడం, వుపకారవేతనం పొందడం ముసలితనం గురు తులు. లక్ష్మణకవి వ్రాసిం దదే.

"తనువు ముడుంగు బాదగతి
దప్పును దంతము లూడు జీకటుల్
కనుగవ వర్తిలుం జెవుడు
గ్రమ్మును జొంగలుగారుమోమునన్
జనములు మాట చేకొనరు
సన్నిధి జేరదు భార్య పుత్త్రులున్
గొనకొని శత్రునట్లు తిరు
గుం గడుగష్టము వృద్ధ దేహికిన్."

ముసలి మాస్టర్లకీ పడుచుకుర్రాళ్లకీ వయసులెక్కలతో యుద్ధం సామాన్యంగా జరుగుతుంది. ఈవుదాహరించే లెక్క ఒక పరీక్షలో ప్రత్యక్షమైంది. "మనుమడి వయ సుని మనుమడి వయసుపెట్టి గుణించి దానికి మనుమడి వయసు కలుపుతే తొంభైయేళ్ల తాతవయ స్సవుతుంది; మనుమడి వయ సెంతో సూక్ష్మపద్ధతిని కనుగొనుము" అని. ఈప్రశ్న చదివినకొలదీ కుర్రాడికి బాధంతా మనుమడి మూలాన్ని అనిపించి, ఆ ముండాతాత ముందుగానైనా గుటుక్కు మన్నాడు కాదోయ్ అని లోలోన విల పించాడు. మాస్టరు పేపరుమీద పూర్ణానుస్వారం తీరుపుగా చుట్టి, 'వాజమ్మా యీలెక్క చేయలేవటోయ్' అని చెవి నులి మాడు. ఇది వయసులోభేదం. కవులకు లెక్కలే చాతకానట్టు పదములువాడి మని షిని చిత్రిస్తారు. ఇదో చమత్కారం. పాటలు వ్రాసేవారికి అంకెలు అందుబాటులో వుం డవు. అందుతే యెంకివయ సెంత?

ఇక డాక్టర్లు మెడికల్ పరీక్ష చేసి, పళ్ల నుబట్టి, దేహస్థితినిబట్టి, యెముకల్నిబట్టి వయసుకడతారు. యక్స్‌రే వుపయోగిస్తారు. అనుభవాన్నిబట్టి పిల్లలకు సాధారణంగా

ఆరునెలలకో ఏడునెలలకో పళ్లు మొలవడం ప్రారంభిస్తాయి. ఒకయేడాదిలో ఆరుపళ్లు బయటపడతాయి. పదునెనిమిదినెలలు నిండేసరికి పన్నెండుపళ్లుండగలవు. రెండేళ్లగుసరికి సుమారు పదహారుపళ్లుండును. ముప్పదినెలలు నిండుసరికి యిరవైపళ్లుంటాయి. ఆరేండ్లప్రాయమగుసరికి అన్నిపళ్లు వచ్చివేస్తాయి. ఇల్లా అనుభవంమీద నడుస్తుంది వైద్యుల నడక.

ఎంతసేపు మీగోడవేకానిమాకుకూడా సమానగౌరవం ఎందుకు చూపరని నారీమణులు చింతించుట న్యాయం. వయసు ప్రధానంగా వారికే వన్నెతెస్తుంది. ఏకవీ, ఏకాలంలోనుకూడా వారిని వర్ణించకుండా వదలివేయలేదు. ప్రాయంపువయసు పాటింపదగినదే. కాదన్నట్టయితే యీక్రిందిశ్లోకంలో

"యామినీపూర్ణతిలకా
సంగీతనిపుణా కృతా,
సాహిత్యవిద్యా త్వభ్యస్యా
యువత్యా ప్రౌఢయా తయా."

యువతి, ప్రౌఢ అనేపదములమీద పెద్దగీటు పెట్టి ఆమెవయసు కట్టండి. కవులు పాత్రపోషణ బాగాచేసింది లేనిది తెలుస్తుంది. వారుస్వభావవిరుద్ధంగా వ్రాయలేదు.'ఇంతుల్ తోయము లాడువేళ మగవారేతెంతురా' అనీ, 'యేకాంతమునందునున్న జవరాండ్ర నెపం భిడి పల్కరించులా గింతియగాక' అనీ సందర్భాన్నిబట్టి, యీడొచ్చినవారి మనోభావాన్ని గుర్తించి కవులు పోకడలు సాగించారు. కొందరు శాస్త్రకారులు స్త్రీప్రకృతి పురుషుని కెరుకపరిచారు. గౌరికి పళ్లుఫలాలమీదుండునటదృష్టి.రోహిణికి పువ్వులన్నను, విడెములన్నను కడుప్రీతి. బాలకు చుంబనాదులమీద, ఆలింగనముమీద మనసు. తరుణికి వస్త్రాభరణాదులన్న తీపి. ప్రౌఢకు రతియం దభిలాష. వృద్ధకు తనపిల్లల లాలించిన ఆనందం. దీనినిబట్టి స్త్రీలస్వభావం మనసునం దుంచుకొని మగవారు సంసారసాగరంలో క్రిందుమీ దవుతున్నారు.

ఇక నాటకశాలల్లో ప్రవేశిద్దాం. బాలురకు ఎప్పుడూ సగము రేట్లేమో. నాటకం అంతటితోటే మన కేమీ జోక్యం లేదు. ముఖ్యంగా పాత్రవయసు, పాత్రధారివయసు, కంటో కన్నెట్టుకు చూద్దాం. పాత్రకి ఆంధ్రనాటక రంగంలో వయసు లేదు. దుష్యంతుడు ప్రవేశం — అంటే పాత్రధారి నోటమ్మట రాలే ముత్యాల్నిబట్టి, వచనంలో యిమిడిన అర్థాన్నిబట్టి,పద్యంలో యిమిడిన సంగీతాన్నిబట్టి పాత్రవయసు ఎవరికి వారు చూడగానే నిర్ణయించుకోవాలి. దీనితో మీసం తీసెయ్యాలని ఒకరు, రాగి మీసం పెంచాలని యింకొకరు అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చుతారు. ఇంతలో పశ్చిమంకేసి చూడు, మెక్‌బేత్‌కి యిన్నేళ్లని షేక్స్పియరు వ్రాశాడా ఏమిటి అనే కేక మారుమ్రోగుతుంది. మనం రామరామ అనుకొని

దశరథుని వయసెంత అనే ప్రశ్న వేసుకొని
గద్గదస్వరాన్నిబట్టి ముసలి సుమా అను
కుంటాం. వేరొకచో రుస్తుము రొట్టెకొరక
డాన్నిబట్టి రుస్తుమువయసు మనమే వూహిం
చుకుంటాం. రంగంలో అంకం, స్థలం నిర్దే
శించడం, ఒకరిని ప్రవేశపెట్టడం, మరొకరిని
రప్పించడం, కొంచెంసేపు రసవంతంగా
మాటాడించడం, కడకు అంతా నిష్క్రమిం
చడం, లేక తెరదించడంమటుకే గ్రంథకర్త
పని. గురజాడవారిదీ యిదేజాడ. వచనంలో
వున్న తదితర నాటకాలల్లో పాత్రలకూ
వయసు గ్రంథకర్తలు నిర్ణయించుకోలేదు.
మన కెందు కీబాధ్యత అని కాబోలు! పాత్రకి
వయసు ఏష్యంచేసేసరికి, నాటకంలో పాత్ర
ఎవరు వేసినా తెరలాగడ మవుతోంది;
తెర దించడమవుతోంది. పాత్రకి వయసు
లేనప్పుడు పాత్రధారి వయసు గమ
నించ మనడం నవ్వులాట క్రింద వుంటుంది.
ఐనప్పటికీ స్త్రీపాత్రవయసు గమనించ
మని కొందరు హెచ్చరిస్తూనే వుంటారు.
వారూ శకుంతలలో గౌతమిపాత్రని కల్హారా
సినీమాలో చూచే సలహా యిచ్చివుంటారు.
స్త్రీపాత్ర లేందే ఆంధ్రనాటకరంగం నడవలేదు.
స్త్రీపాత్ర లుండి బాగా నడుస్తోందాఅంటే
ముఖం చిట్లించుకునేవారు, పళ్లు పటపట
కొరికేవారు, పెడమొఖము పెట్టేవారు,
గంభీరభావప్రకటన చేసేవారుముందుకొస్తారు.
స్త్రీపాత్రలను మగవారు ధరిస్తే గీసినగెడ్డం
ఆనమాలు పోదని కొందరన్నారు. సరే,
బాలుల్ని బ్రతిమాలి యిల్లాయిల్లా లజ్జ నటిం
చమ్మా అనీ, యిల్లా క్రీగంట చూడమ్మా
అనీ నూరిపోసేసరికి వారికి మీసకట్టు సిద్ధ
మవుతుంది. వయసుని అసింటా తీసి పార
వేయగలవారు లేరుకనుక ఈబాధలు వస్తు
న్నాయి. ఈశతాబ్దంలో స్త్రీపాత్రలను స్త్రీలే
ధరించవలెనని భావోదయం అయింది.
అయినా వయసుపట్టింపు పోలేదు. ముందు
పాత్రపోషణ స్త్రీలు బాగాచేయడం అంటే
ఏమన్నమాట? రంగంలో మధురవాణివేషం
వేయడానికి సిద్ధపడి, ముద్దెట్టుకునేందుకు
రామప్పపంతులువేసినవారికల్లా బుగ్గ ఒప్ప
జెప్పడానికి జంకకుండా వుండాలన్నమాట.
నేను మధురవాణిని, ఎవరు రామప్పపంతు
లైతేనేమి అనే భావోదయం కలిగిన స్త్రీలు
కొలది. తరుణవయస్కులు, నాట్యకళయం
దభిరుచికలవారు, భావోదయం కలిగినవారు
రానపుడు బాలురే యిప్పటికి స్త్రీల స్థానము
లాక్రమించుచున్నారు. ఎవరేపాత్ర ధరించి
నను పాత్రకు పాత్రధారికి యీడుజోడు
కుదురకున్న నాటకము బూటకము. ఇంతకు,
గ్రంథకర్తగారు పాత్రలకు వయసు నిరూపించి
నట్టయితే వేషంవేయుటకు వారు లెవరు సరి
పోరనా భయం!

పుట్టిన ప్రతిదానికి వయస్సుంది. చూ
చాహూ, అందుచేతే తాడిచెట్టుకీ మీకూ
ముడిపెడతారు మిామిత్రులు. మొండికీ
బండకీ నూరేళ్లు ఆయుస్సు. పూర్వులు
నానాజంతువులకు, పక్షులకు పరమాయు

ర్దాయం నిర్ణయించారు. వైద్యనాథ దీక్షితుడు సుమారు క్రీ. శ. ౧౩౦౦ లోనే యీవిషయాల్ని గురించి వ్రాసియున్నాడు. పాములకు, కాకులకు, గ్రద్దలకు, కొంగలకు, గుడ్లగూబలకు పరమాయుర్దాయం వెయ్యేళ్లుట; డేగలు, ఎలుగుగొడ్లు, కోతులు, కప్పలు మూడువందల యేళ్లు జీవించును; మాంసభక్షకులకు నూటయాభైయేళ్లు జీవితం; ఏనుగులకు, మనుష్యులకు నూటయిరువది యేళ్లు పరమాయుర్దాయం; గుఱ్ఱమునకు ముప్పదిరెండేళ్లుమాత్రమే; ఒంటెకు, గాడిదకు యిరువదిఐదేళ్లు; ఎద్దులకు, ఎనుబోతులకు యిరువదినాలుగేళ్లు; నెమలికి యిరువది యేళ్లు; మేకలకు, గొఱ్ఱెలకు పదునారేళ్లు; బాతులకు పదునాలుగేళ్లు; రామచిలుకలకు; కోయిలలకు పన్నెండేళ్లు; కోడిపుంజులకు, ఎనిమిదేళ్లు; పిగిలిపిట్టకు ఏడేళ్లు—అని వివరించెను. దీనినిబట్టి ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు పూర్వంనుంచి వయసు కనుక్కొనేందుకు పూనుకున్నారని రూఢికాగలదు. ఇప్పుడూ శాస్త్రవేత్తలు భూదేవి కెన్నేళ్లో, సూర్య చంద్రాదుల కెన్నేళ్లో, తారల కెంతవయసో కనుక్కొంటున్నారు. నడివయసున నుండక పోతే దక్షకన్యలను చంద్రుడేల వరించును?

న్యాయశాస్త్రజ్ఞులు వయసువిషయం ముందు వేసుకున్నారు. బుజ్జలు బద్దలు కొట్టుకున్నారు. శాసనసభలలో అడుగెట్టే మెంబరులకు వయసుపట్టింపు, ఏళ్ల పీకులాట వుండకూడ దన్నారు. దానితో బోసినోళ్లు, బట్టతలలు ప్రవేశించి తమ లోకానుభవం వ్యర్థాపోకుండా చట్టములను — వారి చేతుల్లో వున్నంతవరకు — బాగుచేస్తున్నారు. ఇక న్యాయస్థానాల్లో వయసువిషయం చెప్పాలి. దాస్తే పనికిరాదు. సాక్ష్యమిచ్చేందుకు పిల్లవాడు కోర్టుకి వస్తే తంతు జాగ్రత్తగా పిల్లవాడిని బెదరగొట్టకుండా నడుపుతారు. మరీ మతిపోయిన ముసలివారిసాక్ష్యం ఓమూల పారవేస్తారు. మైనరునని ముందుకువచ్చినవారిని శ్రద్ధతీసుకొని కాపాడుతారు. అనుమతి యివ్వలేని వారు ఒప్పందం చేశారంటే అబ్బే పీల్లేదంటారు. ఏడేళ్లేనా నిండనివాడు నేరంచేశాడంటే 'శిక్షవెయ్యం అవతలకి తీసికొనివెళ్లమంటారు. పన్నెండేళ్లు నిండనివానిమీద నేరంమోపబడితే పిల్లాడు జ్ఞానంవచ్చినవాడా, రానివాడా అని గుంజులాడి ముందు నిర్ణయించమంటారు. అనుమతిపొంది పదునెనిమిదేళ్లవారిని చంపివేశారంటే నరహత్యేగాని ఖూనీకాదు అంటారు. పదునాలుగేళ్లు నిండని మగవాడిని పదునారేళ్లు నిండని ఆడపిల్లదానిని వాడెత్తుకుపోయాడు బాబూ అంటే వాడికి ఖైదేస్తారు. వ్యభిచరించేనిమిత్తం ప్రాయములో నున్నదానిని లేవదీసుకుపోయినా గొప్ప నేరం అంటారు. ఇల్లా వయసునిబట్టి దేశంలో కట్టుబాట్లు పెట్టారు. శిక్షలలో కూడా వయసును పాటించెదరు. నేర

స్థుడు మరీ లేప్రాయమువాడైతే రిఫర్మేటరీలకు పంపి, మంచిబుద్ధిచెప్పి, రాజుగారే తల్లిదండ్రిలా కాపాడి, పనినేర్పి, మంచిపౌరుడవు కమ్మని దారి చూపుతారు. నలభైయైదేళ్లు నిండాక మనిషికి యేదండన వేసినా వేయండిగాని, కొరడాదెబ్బలు మాత్రం అంటించవద్దన్నారు. పెద్దల వయసు చూచే యీసంభావన వారికి చేరకుండా చేశారు.

ఇన్ని విషయాలు చెప్పి శారదాచట్టాన్ని గురించి చెప్పకపోతే మీ రూరుకోరు. ఇందులో పెళ్లికి యువతీయువకు॥ వయసు నిర్దేశింపబడింది. ఇంచుమించుగా పెళ్లే గర్భాధానముక్రింద పరిణమించాలని పెద్దలు నిశ్చయించారు. 'దీర్ఘాయుష్మాన్ భవ' అని దీవించడం మన పని. శుభవాచకానికి గొంతుక కలుపరూ?

"చూడు నాన్న !" —కె. కృష్ణమూర్తి, తెనాలి.

స్త్రీలపూర్వస్థితి

ప్రతిసంఘములోనుండు స్త్రీపురుషులను రెండు శాఖలును సమానసంఖ్యగ నుండుచు పరస్పర సాహాయ్యమువలననే వృద్ధికావలసియున్నవి. మఱియు స్త్రీల శారీరకమానసికనైతికాభివృద్ధిపైననే వారిసంతానము పురుషుల యభివృద్ధియు నాధారపడియున్నది. అందుచే నీయుభయసంఘముల యభివృద్ధికి ననుకూలముగా నుండునపుడే న్యాయశాస్త్రము మొత్తముమీద సంఘవికాసమునకును, జాత్యున్నతికిని దోడ్పడును అందు ముఖ్యముగా మనదేశమున పురుషులకన్న స్త్రీలు విద్య, ఆర్థికస్థితి మొదలగువిషయములందు సాధారణముగా చాలా వెనుకబడియుండుటచే, మనహిందూలా స్త్రీల విషయమున న్యాయముగా నుండదనియో, స్త్రీ లింకను వెనుకబడుటయు, నర్థాంశము వెనుకబడుటచే మనజాతియంతయు క్రమముగా క్షీణించుటయు సంభవించును. అందుచే హిందూలాలో స్త్రీలప్రస్తుతస్థితియు, అందు చేయవలసిన అవసరమగు మార్పులును క్రింద పరిశీలింపబడుచున్నవి. సందర్భోచితముగా మనస్త్రీలయు, నితరజాతిస్త్రీలయు స్థితి పోల్చబడుచున్నది. మనహిందూజనులలో సమిష్టిఆస్తిహక్కు, వారసత్వము, వివాహము, దత్తత, మనోవర్తి మొదలగువిషయములను, పార్లమెంటువారి ఇండియాగవర్న్మెంటు చట్టపు (Government of India Act) ౧౧౨-వ సెక్షను ప్రకారమును, మద్రాసు సివిల్ కోర్టుల ఆక్టు (Madras Civil Courts Act) ౧౬-వ సెక్షను మొదలగు ఆయాప్రాంతముల ప్రత్యేకచట్టములనుబట్టియు మన బ్రిటిష్‌కోర్టువారు హిందూ ధర్మశాస్త్రప్రకారము, మతాచారముల ప్రకారము తీర్మానము జేయుచున్నారు. అందుకు మన ప్రాచీనధర్మశాస్త్రములును, పూర్వపు ఆచారములును మూలాధారముగ గైకొనబడుచున్నవి. అందుచే మనస్త్రీలప్రస్తుతస్థితి యెంతవఱకు ధర్మశాస్త్రవచనముల ప్రకారమున్నదో తెలియుటకై వారిహక్కులకు సంబంధించిన కొన్ని తీర్పులును, ప్రాచీనధర్మశాస్త్రవచనములును గూడ అవసరమునుబట్టి ముందు నాయాస్థలములందు క్రిందనుదాహరింపబడును. మన ప్రాచీనధర్మశాస్త్రములందే స్త్రీల కుచితస్థాన మీయబడలేదనియు, నందుచే ప్రస్తుతము మనలులో నున్న హిందూలా కూడ అట్లేయుండవలసివచ్చుచున్నదనియు జాలమంది యభిప్రాయము. ప్రథమమున స్త్రీల కాస్తి విషయమై యెట్టిస్వాతంత్ర్యము కూడదని చెప్పుచు అందుకు

'పితా రక్షతి కౌమారే భర్తా రక్షతి యౌవనే,
రక్షంతి స్థావిరే పుత్రాః నస్త్రీస్వాతంత్ర్యమర్హతి'

(బాల్యమున తండ్రి, యౌవనమున భర్త, వార్ధకమున కుమాళ్లు, స్త్రీని పోషింతురు. స్త్రీస్వాతంత్ర్యార్హురాలు కాదు) అను శ్లోకమును మనవారు కొందరుదాహరణముగా నిచ్చుచున్నారు.

మొదటిసంగతి-ఈశ్లోకమున ఆస్తి అధికారమును గూర్చి ప్రశంసయేమీ లేదు. మరియు ఈశ్లోకమునకు స్త్రీ, పితృపతిపుత్రుల పోషణయందే యుండవలెననియు, ఎన్నడు స్వతంత్రత వహింపకూడదనియు

---

౧. వారసత్వము మొదలగు వ్యవహారములను గూర్చిన మనుస్మృతి, నారదసంహిత మొదలగు ధర్మశాస్త్రగ్రంథము లనేకములున్నను ప్రస్తుతపుకోర్టులలో యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి, అందుపైన శ్రీవిజ్ఞానేశ్వరవిరచితము మితాక్షరవ్యాఖ్యానమును ముఖ్యప్రమాణగ్రంథములుగా అంగీకరింపబడుచున్నవి. అందుచే ముఖ్యముగా యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి మితాక్షరలోని వచనములే వ్యాసమున తరుచుగా నుదాహరింపబడినవి.

౨. మనుస్మృతి, అ. ౯, శ్లో. ౩.

సాధారణముగా అర్థము చేయబడుచున్నది. కాని, వారిని పరాధీనలనుగానే ఉంచవలెననియేకాక, వారు సహజముగ సాంఘికముగ పరాధీనలగుటచే, తమ పుత్రికలను, తల్లిని, భార్యను పోషించుబాధ్యత పురుషులకు ముఖ్యముగ కలదను సూచనయు నీశ్లోకమున గలదు. అది ముఖ్యోద్దేశమనుట గూడ ననుచితముగా నుండదు. "నస్త్రీ స్వాతంత్ర్యమర్హతి" అనగా 'స్త్రీకి స్వాతంత్ర్యము కూడదు' అని సాధారణముగా నర్థము చెప్పుచుందురు. "న + అర్హతి" అనగా "సమర్థము కాదు" అను నర్థమునగూడ ప్రయోగము కలదు.౨ అందుచే స్త్రీలకు యేవయస్సునందును తగురక్షణ నిచ్చుట పురుషులధర్మము. అట్లులేక ఆమెను స్వతంత్రముగా (నిరాధారముగా) విడిచివేయుట (పురుషులకు) ఉచితముకాదని అర్థము స్ఫురించుచున్నది. యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిలో నీభావమునే దెల్పు "రక్షేత్ కన్యాం పితా..."౩ అనుశ్లోకములోని "నస్వాతంత్ర్యం స్త్రియాః క్వచిత్" అనువచనమును గమనింపవచ్చును. ఇందు స్త్రీలవిషయమై సూచనయగు పురుషులబాధ్యతను గ్రహింపక స్త్రీలను పురుషులు కేవలము ఆస్తులవిషయమున పరాధీనలనుగా అనగా హక్కులు లేకుండానే యుంచవలెననుభావమును చెప్పుట సమ్యగా కన్పడలేదు. శ్రుతి స్మృతులకాలపు ఆర్యసంఘమున స్త్రీలు కేవలము పరాధీనలుగానే యుంచబడినట్లు ఆగ్రంథములలోని యంశములనుబట్టియు కనబడుట లేదు. (అప్పటిసందర్భములను బట్టి స్త్రీలకు పరాధీనత సాధారణలక్షణమని స్మృతికారుల భావమని ఒకవేళ తలచినను మన మంతచే చింతపడ నక్కరలేదు. ఆకాలమున ఇంగ్లండునందును, పాశ్చాత్యపులోని యితరదేశములందును స్త్రీలనుగూర్చిన నిబంధనలును, స్త్రీస్థితియు మనదేశములోకన్న ఇంకను చాలహీనముగా నుండినది.) అంతమాత్రమున ఎల్లకాలమును స్త్రీల నాస్థితిలోనే ఉంచవలెనని భావించుటయు భావ్యముగాదు. స్త్రీలను సరిగా ఆదరించిననే శుభము కలుగుననియు, లేనిచో హానికలుగుననియుగూడ మన శాస్త్రములలోను, స్మృతులలోకొన్నింటిలోను "యత్ర నార్యస్తు పూజ్యంతే రమంతే తత్ర దేవతాః" మొదలగు ప్రసిద్ధశ్లోకములందు చెప్పబడినది. ౪

౨. హిందూలాలో ప్రాంతీయ భేదములు

హిందువులలో స్త్రీలహక్కుల విషయమై మన దేశమందలి ఆయాప్రాంతములందు కొన్ని స్వల్ప భేద

---

౧. మనుస్మృతిలోని పైన జెప్పిన "పితా రక్షతి..." అనుశ్లోకమున కనంతరమున్న "కాలేఽదాతా పితా వాచ్యో వాచ్యశ్చానుపయన్ పతిః, మృతే భర్తరి పుత్రస్తు వాచ్యో మాతురరక్షితా" అను శ్లోక సందర్భమును బట్టికూడ పురుషులబాధ్యతను బోధించుటయే యీశ్లోకముల ముఖ్యాభిప్రాయముగా కనబడుచున్నది.

౨. "దుర్భిక్షే ధర్మకార్యేచ...న స్త్రియై దాతుమర్హతి" (యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి, అ. ౨, శ్లో. ౧౫౦, వ్యవహారకాండ). "సంబంధ...... నార్హసిత్వం సంబంధినో మే ప్రణయం విహంతుం". రఘువంశము ౨-వ సర్గ. వాటిలో 'న + అర్హతి' అను శబ్దపు అర్థమును గమనింపవచ్చును. "తస్మాన్నార్హా వయం హంతుం" భగవద్గీత అ. ౧, శ్లో. ౩౭.

౩. రక్షేత్ కన్యాం పితా, విన్నాం పతిః, పుత్రాస్తు వార్ధకే, అభావే జ్ఞాతయ స్తేషాం న స్వాతంత్ర్యం స్త్రియాః క్వచిత్. (యాజ్ఞ. అ ౧, శ్లో. ౮౫.)

౪. ఇప్పుడున్న మనుస్మృతిలోని కొన్నిశ్లోకముల భావము పరస్పరవిరుద్ధముగా కనబడుచున్నది. ప్రస్తుతమున్న మనుస్మృతిశ్లోకములలో మను వంతనుపూర్వ మెప్పుడో చెప్పినట్లు కొన్నిసంగతులనుగూర్చి ఉదాహరింపబడినది. అసలు మూలగ్రంథ మిపుడు ప్రత్యేకముగా నెక్కడను దొరకుట లేదు. ప్రస్తుతమున్న మనుస్మృతిలో నేశ్లోకములు అసలు ప్రాచీనగ్రంథములోనివో, యేవి ప్రక్షిప్తములో నిర్ణయించుట దుస్సాధ్యముగా నున్నది.

ములు కలవు.౧ ఆగ్నేయప్రాంతమందున్న బంగాళీలలో మాత్రము మితాక్షరకన్న జీమూతవాహనుని 'దాయభాగ' గ్రంథమే అధికప్రమాణముగ నంగీకరింపబడుటచే, వారిలో భార్య, కుమార్తె, తల్లి, పితామహితప్ప తక్కిన యేస్త్రీకిని ఏసందర్భమునను యెట్టివారసత్వపు హక్కును లేదు. వారిలో మేనల్లుడు మొదలగుకొందఱు భిన్నగోత్రసంబంధులు, అనగా కొందరు పురుషబంధువులకు మాత్ర ముచితస్థాన మీయబడినది. మఱియు తండ్రి పోయినమీదట సోదరులు సమిష్టిలోనున్నను, వారిలో (కొడుకులేకుండా) పోయినవారి వాటా మన ప్రాంతమందువలె మిగిలిన సోదరులకు కాక, చనిపోయినవారి భార్యలకు (లేనిచో కుమార్తెలకు) దఖలుపడును. మిగిలిన మనదేశమంతటను విజ్ఞానేశ్వరుని మితాక్షరయే ముఖ్యప్రమాణగ్రంథము. అయినను కొన్ని యితరగ్రంథముల ప్రామాణ్యమునుబట్టియు, ఆయాప్రాంతీయాచారభేదమునుబట్టియు, ఆయాప్రాంతములందు గొన్ని భేదములు గలవు. అందుకు స్త్రీలకు సంబంధించిన కొన్ని సంగతులుమాత్రమిక్కడసూచింపబడుచున్నవి. "వ్యవహారమయూఖము" ప్రమాణముగనాదరింపబడుబొంబాయి గుజరాతుప్రాంతమున తక్కిన అన్ని ప్రాంతముల కన్న మొత్తముమీద స్త్రీల కెక్కువహక్కులు కలవు. అందుచే నక్కడిస్త్రీలస్థితి మిగిలినచోట్లకన్న ఎక్కువ బాగుగా నున్నది. మిథిల, కాశి మొదలగు ఉత్తరదేశమందంతటను స్త్రీల హక్కులు చాల తక్కువగను, సంకుచితముగను ఉన్నవి. మన మద్రాసుప్రాంతమున మొత్తముమీద ఈరెండుపద్ధతులకు మధ్యరకముగా నుండును. ఆ బొంబాయిప్రాంతమున సవతితల్లి, కోడలు, అన్నదమ్ములభార్యలు మొదలగువారుకూడ వారసులు. తక్కినప్రాంతములం దెచ్చటను అట్టిహక్కులు లేవు. బొంబాయియందు అప్పచెల్లెళ్లకు, అన్నదమ్ములపిల్లలకు, మనుమరాండ్రకు వారసత్వమేకాక దానవిక్రయాధికారముకూడ కలదు. మనమదరాసుప్రాంతమున వారికి వారసత్వ-అనుభవపుహక్కు కలదుగానిదానవిక్రయాది-పూర్తిహక్కులు లేవు. ఉత్తరదేశమున నిదికూడ వారలకు ఎట్టివారసత్వముకూడ లేనేలేదు. ౧౯౨౯-వ సంవత్సరపు హిందూవారసత్వపుఆక్టుచేమాత్రము మనుమరాండ్రకు అప్పచెల్లెండ్రకు వారసత్వఅనుభవమును, మేనల్లుళ్లకు జ్ఞాతులకన్న ముందుగా హక్కును కలిగినవి. ఈ ఆక్టును అయినను బంగాళీలకు వర్తింపజేయకపోవుట ఒకగొప్పలోపము. అందుచే సోదరి, మనుమరాళ్లు, బంగాళీలలో నిప్పటికిని ఎట్టివారసులు కారు.

స్త్రీకి దత్తతాధికారవిషయమున బొంబాయి ప్రాంతమున, భర్త నిషేధించకపోయినచో భర్తపోయిన మీదట నెవరియనుజ్ఞయు లేకుండ దత్తత తీసుకొనవచ్చును. ఉత్తరదేశమున, మిథిలాప్రాంతమందు (బీహారు) వితంతువుకు దత్తత చేసుకొనుట కెన్నడు నధికారమే లేదు. కాశి, కలకత్తాప్రాంతమందు భర్త యనుజ్ఞతో చేసుకొనవచ్చును. మనప్రాంతమున భర్త యనుజ్ఞయున్న సరియే, లేనిచో సన్నిహితజ్ఞాతుల యనుజ్ఞ పొంది వితంతువు దత్తత జేసుకొనవచ్చును.౨

౧. ఇందులో నైరృతిదిశనున్న మళయాళప్రాంతమందు 'మరుమగదాయ' (మరుమగన్=మేనల్లుడు) పురాలు ప్రాచీనాచారప్రకార మమలులో నున్నది. అందుచే ఆప్రాంతమున మృతుని యావదాస్తికిని వానికుమారుల కన్నను, భార్యవగైరాలకన్నను మేనల్లుడే దగ్గర వారసు హక్కుదారు అగుచున్నాడు. అందుచే పురుషుల అప్పచెల్లెండ్రకు తమ జనకకుటుంబములో ఆధారమును, పలుకుబడియు చాల హెచ్చుగా నుండును. మిగిలిన మనదేశమంతటను 'మగదాయం' అనగా కుమారుడు మొదలగువారికే హక్కు వ్యాపించియున్నది. పంజాబులోని హిందువుల హక్కులు చాలవరకు ఆచారము (Customary Law) ను బట్టియే నిర్ణయింపబడుచున్నవి.

౨. స్త్రీదత్తతాధికారమునకు నియామ మేర్పరుచు "నస్త్రీ పుత్రం దద్యా త్ప్రతిగృహ్ణీయా ద్వా అన్యత్రానుజ్ఞానాద్భర్తుః" అను వసిష్ఠవచనము ఆయావ్యాఖ్యాతలచే వేరువేరువిధములుగా అర్థముచేయబడినది. ఆప్రకార మాయాప్రాంతములందు ఈవిషయమై విభేదము కలిగినది.

ఉత్తరదేశమంతటను, వంగదేశమందుగూడ కుటుంబ విభాగసమయమందు తల్లికి ప్రత్యేకముగా నొకవాటా వచ్చును. మనప్రాంతమందుమాత్రము అట్టియేర్పాటు లేదు.

భారతదేశమున హిందువుల ప్రమాణ వ్యాఖ్యానములందును, ఆయా ప్రాంతముల యాచారములందును ఇట్టిభేదము లుండుటకు కారణము లనేకవిధములుగా నూహింపబడుచున్నవి. మనధర్మశాస్త్ర మూలగ్రంథములగు స్మృతులు క్రీస్తుకుపూర్వమునను, తరువాత అయిదవ శతాబ్దములోపుగను రచింపబడినట్లూహింపబడుచున్నది. అప్పటికి హిందూమత ముచ్ఛదశలో నుండినది. తరువాత ౧౧-వ శతాబ్దమువఱకును హిందూబౌద్ధ మతముల సంఘర్షణ మధికముగా నుండినది. ఆకాలమున ధర్మశాస్త్రవ్యాఖ్యానగ్రంథములు విశేషముగా రచింపబడలేదో, లేక అవి బౌద్ధరాజులచే నశింపజేయబడినవో తెలియదు. ౧౧-వ శతాబ్దమునుండియు ఉత్తరదేశమంతటను, మహమ్మదీయులదాడి యధికమై హిందూమహమ్మదీయజాతులమధ్య సంఘర్షణము హెచ్చుగా నుండినది. 'మితాక్షరా' గ్రంథకర్త యగు విజ్ఞానేశ్వరులవారు యతియైనను, ఇప్పటి యతులవలె నుండక వ్యాస, వసిష్ఠాదులవలె హిందూజాతియొక్క లౌకికాధ్యాత్మిక పరిస్థితుల పరస్పరసంబంధమును గ్రహించి ఆ శతాబ్దమున మనదేశ ముఖ్యపరిపాలకులలో నొకరగు (ఆరవ) విక్రమాదిత్యునికి గురువుగాను, సహాయకుడుగాను ఉండి అప్పటి చాళుక్యరాజధాని యగు కళ్యాణపురియందు వసించుచు, అనుభవశాలులై ప్రజోపయోగమునకై ప్రామాణికముగా నీ "మితాక్షర" యను వ్యాఖ్యానగ్రంథమును వ్రాసినటుల తెలియుచున్నది. అప్పుడు చాళుక్యరాజ్యము చాలవృద్ధియై కొంతకాల మాంధ్రదేశమునకును వ్యాపించెను. అప్పటి కాప్రాంతమున మహమ్మదీయసంఘర్షణములేనందున హిందూ మతాచారములు నైజస్థితియందే యుండినవి. నీలకంఠభట్టుని వ్యవహారమయూఖము వ్రాయబడిన ౧౭-వ శతాబ్దమున మహారాష్ట్రరాజుల యాధిపత్యమున పశ్చిమదేశపు హిందూసంఘ మింకను ఉచ్ఛదశయందే యుండినది. కాని ౧౨-వ శతాబ్దమునుండియు ఉత్తరహిందూదేశమంతటను, కొంతవరకు దక్షిణముననుగూడ దేశపరాధీనతవలనను మహమ్మదీయులదాడిచే కలిగిన సంఘర్షణవలనను హిందువుల ఆచారమునందును, అందు ముఖ్యముగ స్త్రీలవిషయమునను చాలమార్పులు కలిగినట్లు కనబడుచున్నది. మహమ్మదీయులదాడి తరువాత నాప్రాంతములందు వ్రాయబడిన హిందూధర్మశాస్త్ర వ్యాఖ్యానగ్రంథములందు స్త్రీలహక్కులవిషయమున తెలుపబడిన సంకుచితాభిప్రాయములకు మహమ్మదీయ సంఘర్షణముచే గలిగిన సాంఘికవిప్లవమే కారణమని యూహింపబడుచున్నది. స్త్రీలందరును బహిరంగముగా వీధులలోకి రానీయకుండ ఘోషాలో నుంచు నాచారముకూడ నాకాలమునుండియే ఉత్తరహిందూదేశమంతటను వ్యాపించినది. అట్లే కాశీ, మిథిల మొదలగుప్రాంతములందు స్త్రీలహక్కులు చాలసంకుచిత మొనర్పబడినవి. బంగాళాప్రాంతమందు జనసంఖ్యలో సగము మంది ప్రజలు ముసల్మానుమతములో చేరిరి. ఆస్థితి చేతను, ముసల్మానుల ననుకరించుటచేతను అక్కడ తీవ్రమగుమార్పులు జరిగినట్లు కనబడుచున్నది.

3. కుటుంబాస్తిలో హక్కు

ముఖ్యముగ ఆస్తిహక్కులవిషయమున హిందూస్త్రీలకును, ఇతరజాతిస్త్రీలకును చాలభేదము కలదు. సోవియటు (బొల్షివికు) రష్యాదేశములోమాత్రము భూమిమొదలగుఆస్తియంతయు నిపుడు చాలవరకు ప్రభుత్వమువారిదే అయి, ఎక్కడిఆస్తి అక్కడ గ్రామప్రతినిధులచే ప్రజలందరి యుపయోగమునిమిత్త ముపయోగింపబడుచుండును. అందు స్త్రీలకును పురుషులకును సమానాధికారములే కలవు. ఎట్టిభేదమును గమనింపబడదు. అక్కడ వ్యక్తులకు స్వంతఆస్తి యుండుట కవకాశము చాలతక్కువ. అట్లు స్వంతఆస్తి ఉంచుకొనుట, సంపాదించుట అగౌరవముగా భావింపబడి నిరుత్సాహపరుపబడుచున్నది. (అక్కడ అన్నివిషయములందును స్త్రీలకు సమానహక్కులు కలవు.)

ఇక ప్రపంచమందలి యితరజాతు లన్నిటిలోను వ్యక్తులకు స్వంతఆస్తి యుండుట ఆయాదేశముల న్యాయశాస్త్రముల మూలసూత్రముగా నున్నది. అట్టి హక్కు ప్రతిదేశమునకు కలదు. అయితే పూర్వపు ఆర్యజాతులందు ఇప్పటి రష్యాలోవలె గ్రామపంచాయతీసంఘములకు చాలఅధికార ముండినటులు గనపడుచున్నది.౧ ఇక సమిష్టికుటుంబపద్ధతి అప్పుడు సర్వత్ర వ్యాపించి యుండుటచే ఆస్తి సాధారణముగా నాయా కుటుంబముల సమిష్టి ఆస్తిగానే యుండెడిది. పాశ్చాత్య దేశపు ఆర్యులలో నీస్థితి కొద్దికాలముననే మారిపోయి వ్యక్తికుటుంబమును, వ్యక్తిగతాస్తియు నంతటను వేగముగా అమలులోనికి వచ్చినవి. సంఘస్థితి మారినకొలది ఆస్తిహక్కులును మార్పబడినవి. అచిరకాలముననే ఆస్తి హక్కు విషయమునను, వారసత్వవిషయమునను అచ్చటి స్త్రీలు పురుషులతో రమారమి సమానాధికారములను సంపాదించిరి. ఈవిషయమున మన హిందూస్త్రీల స్థితి చాల వెనుకబడియున్నది. మహమ్మదీయస్త్రీలు మొత్తముమీద నీరెండుజాతులవారికి సుమారు మధ్యస్థితిలో నున్నట్లు చెప్పవచ్చును.

పూర్వకాల మంత బలవత్తరముగా లేక పోయినను ఇప్పటికిని హిందువులలో కొంతవరకు సమిష్టికుటుంబపద్ధతి అమలులో నున్నది.౨ కుటుంబాస్తిని మేనేజిమెంటు చేయుటకు విభజింప గోరుటకు అందలి పురుష-మెంబర్లకే అధికారము గలదుకాని స్త్రీల కధికారము లేదు.౩ పురుషమెంబర్లందరకు సమిష్టిఆస్తిలో వాటా వచ్చునుగాని భార్య, తల్లి, కోడళ్లు, మరదళ్లు, కుమార్తెలు, అప్పచెల్లెళ్లు మొదలగువారికి కుటుంబాస్తిలో వాటా పంచుకొనునధికారము లేదు. అందువల్ల కుటుంబము సమిష్టిలో నుండగా అన్నదమ్ములు మొదలగుపురుషులలో నొకరు

---

౧ ప్రాచీనార్యదేశమున తరములతరబడిని విభాగము లేకుండా సమిష్టిగానే యుండుటచే కుటుంబ మొకగ్రామమున పూర్తిగా వ్యాపించియుండెడిదనియు, ఆగ్రామపురుషు లందరకు గ్రామపు ఆస్తి అంతయు సమిష్టిఆస్తిగా నుపయోగపడుచుండెడి దనియు స్త్రీలు అన్యగోత్రీయుల వివాహమాడుటచే నితర గ్రామములకు పోవలసియుండిరనియు కొందరు చరిత్రకారుల యభిప్రాయము. హిందూధర్మశాస్త్రమందలి "సపిండ" అనగా ఒకే ఆహారాశయము లేక క్షేత్రము కలవారు అనియు, ఇట్లే "సమానోదక" అనగా నొకజలాశయము (చెరువువంటిది) కలవారనియు "సగోత్ర" ఒకేపశువుల బీడుకలవారుఅనియు, అందలి పిండ, ఉదక, గోత్రశబ్దములు ఆప్రదేశనియమమును ప్రథమమున సూచించెడివనియు, అందుచే సాధారణముగా ఆప్రాచీనకాలమందు సపిండు లేకగ్రామమందును, సమానోదకులు సమీప గ్రామములందును, సగోత్రు లింకను కొంచెము దూరము వరకును వ్యాపించి, నివసించుచుండినట్లును కొందరు విమర్శకు లూహించుచున్నారు.

౨. అన్నదమ్ములేకాక పినతండ్రి పెత్తండ్రి కొడుకులు తాతా సహోదరులు మొదలగువారు కూడ విభక్తులైనట్లు రుజువు అయితే తప్ప వారందరు సమిష్టిగా నున్నట్లే యెంచవలెనని, ఆరుజువు బాధ్యత విభక్తులమను గారిపై కలదనియు ఇప్పటికిని హిందూలా రూలు అయియున్నది. [౪౯ మద్రాసు ౨౫౪ పేజి P. C., ౫౩ అలహాబాదు ౩౦౦ P. C.] (ప్రీవీ కౌన్సిలువారి తీర్పుకు P. C అనుచిహ్నము వేయబడును). ఇందు లాజర్నలు పేరు ఏమియు వ్రాయక వాల్యూం నెంబరును మద్రాసు, బొంబాయి మొదలగు కోర్టుపేరు మాత్రం వేసినచో నట్టివన్ని ప్రభుత్వప్రకటితము లగు ఇండియనులారిపోర్టులు అని తెలియుచున్నది. (ఉ. ౪౯ మద్రాసు ౨౫౪ అనగా ఇండియనులారిపోర్టు ౪౯-వ వాల్యూం మద్రాసు ౨౫౪-వ పేజీలోని తీర్పు) సులభముగా దొరుకునని అధికారయుక్తము లగుటచే వీలైనంతవరకు ఇండియన్‌లా రిపోర్టులలోని తీర్పులే ఉదాహరింపబడినవి.

౩. ౩౧ కలకత్తా ౪౭౬ (భార్యవిషయము), ౯ లాహోరు ౩౨౪ (తల్లి విషయము).

కాలముచేసినచో అతనిభార్యకు కుటుంబాస్తిలో నెట్టి వాటాహక్కు లేదు. వంగదేశమున దాయభాగపద్ధతి వారికిమాత్రమే తండ్రి పోయినతరువాత మిగిలిన సమిష్టివాటాదార్లలో నొకరు చనిపోయినచో అతని వాటా భార్యకు వచ్చును.౧ కాని మిగిలిన మన దేశమందటను కోడలు, వదిన, మఱదలు మొదలగువారు తమభర్తలు పోయినచో కుటుంబాస్తిలో తమ కెట్టి వాటా లేక చాలచిక్కులు పడవలసివచ్చుచున్నది. ఆకుటుంబమునకు తగుఆస్తియున్నచో నట్టియామెకు కొంతమనోవర్తిమాత్ర మిప్పింపవచ్చును.౨ తగుఆస్తి లేకపోయినను, లేక ఆస్తియున్నను, ఋణములుండి, ఋణదారు లాకుటుంబాస్తులపై చర్య జరిగించినను,౩ లేక కుటుంబవాటాదారులే తమకుటుంబాస్తిని ఇతరులకు విక్రయించివేసినను,౪ ఆమె కేవలము నిరాధారురా లగును. భర్తవాటాలోనుండు తగుఆస్తి లేనిచో మామగారికి గాని,౫ బావమరదులు మొదలగువారికిగాని ఆమెను పోషించుబాధ్యత లేదు.౬ సవతికుమారుడుగూడ ఆమెను పోషించుటకు కులాచారప్రకారము బాధ్యత లేదు.౭ మఱియు సమిష్టికుటుంబవిభాగసమయమున అన్ని ప్రాంతముల జనులలోను తనభర్త కొడుకులు పంచుకొనునప్పుడును భర్తపోయినమీదట కొడుకులే పంచుకొనినను, కొడుకులతోబాటు తల్లికికూడ సమానమగు నొకవాటా వచ్చును. ఈహక్కు స్మృతి గ్రంథములో కూడ చెప్పబడినది.౯ కాని మద్రాసురాష్ట్రమునమాత్రము ఆహక్కుకూడ లేదు.౧౦ కుటుంబ విభాగసమయమున కొడుకులకు వచ్చువాటాలో $\frac{1}{4}$ వంతు కుమార్తెకు వాటా యివ్వవలెనని శాస్త్రాధారము గల నియమము కలదు.౧౧ ఇది వివాహములేని స్త్రీకని కొందరు అర్థము

౧. ౩౧ కలకత్తా ౨౧౪.

౨. ౮ పాట్నా ౮౪౦ P. C.

౩. ౧ కలకత్తా ౩౬౫.

౪. ౨౭ మద్రాసు ౪౫. మనోవర్తికి క్రమమైన హామీ దస్తావేజుగాని, హామీతోడిక్రీగాని ఆమె ముందుగా పొందియుంటేమాత్రం ఆహామీఆస్తి దరిమిలాను క్రయమైనను మనోవర్తికి భంగముండదు. ౪౩ మద్రాసు ౮౦౦.

౫. ౩౭ మద్రాసు ౩౯౬.

౬. ౨ బొంబాయి ౫౭౩,౬౩౨.

౭. ౯ బొంబాయి ౨౭౯.

౮. ౩౨, కలకత్తా ౨౩౪, ౩౭ బొంబాయి ౫౪, ౫౨ అలహాబాదు ౫౯౬.

౯. యది కుర్యాత్సమానాంశాన్ పత్న్యః కార్యాః సమాంశకాః, నదత్తం స్త్రీధనం యాసాం భర్త్రావా శ్వశురేణవా. (యాజ్ఞ. అ. ౨, శ్లో. ౧౬౬)

పితురూర్ధ్వం విభజతాం మాతా ప్యంశం సమం హరేత్. (యాజ్ఞ. అ. ౨, శ్లో. ౧౨౪) 'మితాక్షర'లోగూడ నీవాటాహక్కు పూర్తిగ నంగీకరింపబడినది. ౩౧ కలకత్తా ౨౬౨, ౧౭ బొంబాయి ౨౭౧, ౩ అలహాబాదు ౮౮.

౧౦. ౬ మద్రాసు ౧౩౦.

౧౧. అసంస్కృతాశ్చ సంస్కార్యాః భ్రాతృభిః పూర్వ సంస్కృతైః, భగిన్యశ్చ నిజాదంశా ద్దత్వాంశం తు తురీయకమ్. (యాజ్ఞ. ౨-౧౨౫) ఈశ్లోకవ్యాఖ్యానమున 'మితాక్షర'లో "అనేన దుహితరోఽపి పితురూర్ధ్వం అంశభాగిన్య ఇతి గమ్యతే" అని చెప్పి ఆమోదింపబడినది.

మనుస్మృతిలో కూడ "స్వేభ్యోంఽశేభ్యస్తు కన్యాభ్యః ప్రదద్యుః భ్రాతరః పృథక్; స్వాత్స్వాదంశా చ్చతుర్భాగం పతితాః స్యు రదిత్సవః (మను. ౯-౧౧౮) అని అప్పచెల్లెళ్లకు $\frac{1}{4}$ వ వంతు వాటా యివ్వవలెనట యేగాక అట్లు యివ్వనలపని అన్నదమ్ములకు పాతిత్యము కలుగుననికూడ చెప్పబడినది. సోదరులలో నొకరు వాటాలసమయమందు లేకపోవుటగాని, వారిలో నొకరు చనిపోవుటగాని జరిగినచో సోదరులును, సోదరీలుగూడ ఆయాస్తిని సమానముగా పంచుకొనవలెనని మనుస్మృతిలో చెప్పబడినది. "సోదర్యా విభజేరం స్తం సమేత్య సహితా స్సమం, భ్రాతరోయేచ సంసృష్టాః భగిన్యశ్చ సనాభయః" (మను. ౯-౨౧౨)

చెప్పిరి. ప్రస్తుత న్యాయములు లేవనే హేతువు జెప్పి మనకోర్టులు ఆశాస్త్ర మంగీకరించ లేదు. అందుచే కుమారుడుగాని, భార్యగాని ఉంటే యెట్టి నిరాధారులైనను కుమార్తెకు వాటాహక్కు లేదు.

౪. వారసత్వము

మనహిందువులలో ముప్పాతికవంతుపైగా ఆస్తి పురుషులచే యేలుబడి వచ్చును. సమిష్టికుటుంబనియమ మేకాక వ్యక్తిగత ఆస్తికి వారసత్వపునియమములలో పురుషునికి ప్రాధాన్యమునిచ్చుటగూడ నిందుకు కారణము. మహమ్మదీయులలోను, క్రైస్తవులలోను ఏకకాలమందే చాలరకపువారసులకు చెరికొంతవాటా వచ్చుటకుగూడ నియమములు గలవు. కాని మనహిందువులలో అప్పటికి కత్యంతసన్నిహితులుగా ఎంచబడు ఒకేరకపువారసులే యావదాస్తిని పుచ్చుకొనవలెను. మనలో ఒకనియాస్తియావత్తు వానియనంతరము పుత్రులకు (పుత్రులనగా కొడుకులు, వారికొడుకులు, మునిమనుమలు) సంక్రమించును. పుత్రులున్నచో భార్యకుగాని, కుమార్తెలకుగాని మరియెవరికిగాని యెట్టిహక్కును లేదు. ఇట్లే పుత్రులు లేనిచో యావదాస్తియు, భార్యయు ఆమెయనంతరము కుమార్తెలు ఇట్లే వరుసను అనుభవించవలెను. క్రైస్తవునికి పిల్లలు, బంధువులు లేని యెడల యావదాస్తి, పోయినవానిభార్యకు సంక్రమించును.[౧] పిల్లలు లేక బంధువులున్నచో భార్యకు సగమువాటాయున్ను, బంధువులలో సన్నిహితులకు సగమును చెందును. సంతానమున్నచో భార్యకు ౧/౩ వంతు వాటాయున్ను మిగిలిన ౨/౩ వంతులు సంతానమునకును సంక్రమించును.[౨] మహమ్మదీయులలో పిల్లలున్నచో భార్యకు ౧/౮ వాటాయును తల్లిదండ్రులకు చేరి ౧/౬ వంతు వాటాయును, పిల్లలకు మిగతవాటాయును వచ్చును. పిల్లలు లేనిచో భార్యకు ౧/౪ వాటాయును, తల్లిదండ్రులున్నచో వారికి ౧/౬ వాటాచొప్పునను, మిగిలిన వాటా అన్నదమ్ములు మొదలగు సమీపబంధువులకును వచ్చును. అట్టివా రెవ్వరు లేక భార్యమాత్రము మిగిలినచో యావదాస్తియు భార్యయే తీసుకొనవచ్చును పిల్లలులేక తండ్రి ఉన్నచో భార్య వాటాపోగా మిగిలినదంతా తండ్రి తీసుకోవచ్చును. (అనగా మహమ్మదీయులలో సమీపసంబంధముకలవారి కందరికి చెరి కొంతవాటా రాక తప్పదు. ఈపద్ధతిని ఆస్తిపంపకము బంధువులందరికి లాభకరముగ నున్నను, ఆస్తి చాల వాటాలుగా విభజింపవలసివచ్చుటచేత, తరుచు తగవులు గలుగుచుండును. అందువలన మహమ్మదీయుని ఆస్తి కొనుటయనగా దావాను కొనుట యను వాడుక గలదు.

పిల్లలలోను, బంధువులలోను ఆస్తి దఖలుపడుటలోగూడ ఆయాజాతులలో భేదముగలదు. క్రైస్తవులలో పిల్లలుగాని, బంధువులుగాని, స్త్రీపురుష భేదములేక సమానముగా పంచుకొనవలెను. అనగా కొడుకులకును, కుమార్తెలకును సమానవాటాలే వచ్చును. ఇట్లే మనుమలు, మనుమరాండ్రు సమానహక్కుదార్లు. పిల్లలు, లేక సోదరులు, సోదరీలు ఉన్నప్పుడుగూడ వారందరు సమానవాటాదార్లే అగుదురు. ఇట్లే మేనల్లునికి వచ్చునంతవాటా మేనగోడలుకును పంచవలెను. అన్నపిల్లలే సమీపబంధువులగుచో అన్నకొడుకులు, అన్నకుమార్తెలుకూడ సమానముగువాటాలు పొందవలెను. అందుచే క్రైస్తవులలో పురుషులకు వచ్చునంతఆస్తి స్త్రీలకును వచ్చును. మహమ్మదీయులలో పురుషుని వాటాలో ఆబంధుత్వమే గలస్త్రీకి సగమువాటావచ్చును. అనగా కొడుకు, కుమార్తెయున్నచో కొడుకుకు రెండువాటాలును కుమార్తె కొకవాటాయున్ను, ఇట్లే సోదరుడు, సోదరియున్నచో సోదరునకు రెండువాటాలును, సోదరి కొకవాటాయును వచ్చును. హిందువులలో కొడుకులున్నచో భార్య, తల్లి, కుమార్తె

౧. ఇది మనదేశీయ క్రైస్తవులకు. ఆంగ్లదేశమున బంధువులెవరును లేక పోయినను, భర్తవిల్లు వ్రాయక చనిపోయినచో నందు సగము బేవారసుఆస్తివలె ప్రభుత్వమునకు చెందును.

౨. ఇండియన్ సక్సెషన్ ఆక్టు (౧౯౨౫ సంవత్సరం) ౩౩ మొదలు ౪౯ వరకు సెక్షనులు చూడుడు.

మొదలగువారి కెట్టివాటా లేకుండ యావదాస్తిపుత్రుడే (పౌత్రుడు, ప్రపౌత్రుడును, పుత్రశబ్దమున చేరుదురు) తీసుకొనవలెను. పుత్రుడు లేనిచో భార్య, భార్య లేనిచో కుమార్తె, ఆమెయు లేనిచో దౌహిత్రుడు, అతడును లేనిచో తల్లి, యిట్లు తండ్రి, అన్నదమ్ములు, సోదరపుత్రులు, జ్ఞాతులు, బంధువులు మొదలగువారు వరుసను, ఒకరితరువాతనొకరు యావదాస్తిని బొందుదురు.[౧] అందుచే మృతునికి కొడుకున్నచో, భార్యకుగాని, తల్లికిగాని, కుమార్తెలకుగాని అందులో నెట్టివాటాయు రానేరదు. మఱియు కొడుకులు లేనిచో భార్యకు, ఆమెయు లేనిచో కుమార్తెకును ఆస్తి యావత్తును దఖలుపడి, వారి యావజ్జీవము అనుభవింపవచ్చును. కాని ఆయాస్తిని తనయిష్టమువచ్చినప్రకారము తనఖా, క్రయం, దానం వగైరాలు జరుపుటకు ఇప్పటి 'లా' ను బట్టి ఆమె కధికారము లేదు.[౨] మఱియు మృతుడు చేసినఋణము లున్నచో ఆఋణదారు లాబాకీలనిమిత్త మాఆస్తినంతను కోర్టుద్వారా వేలం వేయించి, కొనివేయవచ్చును. అప్పుడాస్తి, పోషణ కాధార ముండదు. సరిగదా కాపురమున్నకుటుంబగృహముకూడ క్రయమైపోయినను తాను ఇల్లువిడిచి యెవరిపంచకైన పోవలసి యుండును.[౩] అట్టి ఋణ-దారులబాధ కలిగినప్పుడు, మహమ్మదీయస్త్రీలకు, హిందూస్త్రీలకన్న నెక్కువ హక్కులు గలవు. చనిపోవుటకుముందు, పురుషుడు తన భార్యవగైరాలకు వారసత్వపుహక్కు లేకుండ యావదాస్తిని తన కభిమానముగల యెవరిపేరనైన విల్లుద్వారా దఖలుపరుపవచ్చును. మహమ్మదీయ-లాప్రకారం పురుషుడు జబ్బుచేసి కాలంచేయుటకుముందు వ్రాయువిల్లు, లేక దానపట్టాలో భార్యమొదలగుతనసమీపవారసులకు తనఆస్తిలో ⅓ వంతైనను యిచ్చితీరవలెను. ఇట్లు ఇవ్వకుండా యావదాస్తి యితరులపేర వ్రాసినను అది లాప్రకారము చెల్లదు. (Law of marz-ul-mout) హిందువులలో పుత్రులు లేనివారికి వారసులవరుసయు హక్కును యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిలోని యీక్రిందిశ్లోకముచే నిర్ణయింపబడుచున్నది.

పత్నీదుహితరశ్చైవ, పితరౌ భ్రాతర స్తథా,
తత్సుతో గోత్రజో బంధు శిష్యసబ్రహ్మచారిణః.
ఏషా మభావే పూర్వస్య ధనభా గుత్తరోత్తరః,
స్వర్యాతస్య హ్యపుత్రస్య సర్వవర్ణే ష్వయంవిధిః.[౪]

ఇందు దుహితరః (కుమార్తెలు) అయినతరువాత 'చ' అనుఉపసర్గచే మితాక్షరప్రమాణముపైని దౌహిత్రులుకూడ జేర్చబడిరి. మరియు 'పితరౌ' అనుశబ్దము మాతాపితరౌ అని ఏకశేషసమాసముగా అన్వయింపబడి తల్లిదండ్రులుభయులు వరుసగా వారసులని యర్థము చేయబడినది.[౫] ఆయర్థము కోర్టులచే నంగీకరింపబడినది.

౧. పత్నీదుహితరశ్చైవ పితరౌ భ్రాతర స్తథా,
తత్సుతో గోత్రజో బంధుశిష్యసబ్రహ్మచారిణః.
ఏషా మభావే పూర్వస్య ధనభా గుత్తరోత్తరః,
స్వర్యాతస్య హ్యపుత్రస్య సర్వవర్ణే ష్వయంవిధిః.
యాజ్ఞ. ౨-౧౩౫,౧౩౬.

౨. ౧౧ మూర్స్ ఇండియన్ అప్పీల్స ౧౩౯, ౪౭౬ (భార్య,)

మద్రాసు ౩౯౦ (కుమార్తె)

౭ మద్రాసు హైకోర్టురిపోర్టు ౭౭ (తల్లి)

మితాక్షర మొదలగుకొన్నిగ్రంథములో వారికి సంపూర్ణహక్కులే చెప్పబడినను, మన ప్రస్తుత కోర్టులావచనముల నంగీకరింపలేదు. బొంబాయిప్రాంతమున కుమార్తెకు పూరాహక్కు అంగీకరింపబడినది.

౩. ౧౨ మద్రాసు ౨౬౦.

౪. (యాజ్ఞ. అ ౨ శ్లో ౧౩౫, ౧౩౬)

౫. బొంబాయిగుజరాతుప్రాంతమున 'వ్యవహారమయూఖ' ప్రమాణమునుబట్టియు, బంగాళీలలో 'దాయభాగ' ప్రమాణమునుబట్టియు తల్లికన్న తండ్రియే సపిండత్వముచే దగ్గరవారసు. ౬ బొంబాయి ౫౪౧; మిగిలిన అన్నిప్రాంతములందును తండ్రికన్న తల్లితోనే రక్తసంబంధ మధికమనుకారణమున మితాక్షరప్రమాణమును బట్టి తల్లియే తండ్రికన్నదగ్గరవారసు. ౩౭ అలహాబాదు ౧౧౬.

విజ్ఞానేశ్వరకృతమగు మితాక్షరయందు పైశ్లోకముపై వ్యాఖ్యానమును జూడుడు. ఈశ్లోకమునందలి "భ్రాతరః" అనుపదమునకు అన్నదమ్ములనిమాత్రమే అర్థము అంగీకరింపబడుచున్నది. కాని "భ్రాతరః స్వసారశ్చ భ్రాతరః" అని అన్నదమ్ములు, అప్పచెల్లెళ్లుకూడ వరుసగా వచ్చునట్లు ఏకశేషసమాసముగా అర్థము చేయుట కవకాశముగలదు. పాణిని అష్టాధ్యాయిలోని "పుమాన్ స్త్రియా" (౧-౨-౬౭), "భ్రాతృపుత్రౌ స్వసృదుహితృభ్యాం" (౧-౨-౬౮) అనుసూత్రములను బట్టి 'భ్రాతరః' అనగా అన్నదమ్ములు, అప్పచెల్లెళ్లు కూడ శాస్త్రీయమైన వ్యాకరణనిష్పత్తి కలుగుచున్నది. ఇట్లే యీశ్లోకములోని 'తత్సుతః' అనుశబ్దముచే అన్నదమ్ములకొడుకులుకాగానే మేనల్లుళ్లుకూడ నుద్దేశింపబడినట్లు చెప్పవచ్చును. మఱియు 'పుత్ర' శబ్దముచె పౌత్రులవలెనే 'దుహితరశ్చ' అనుశబ్దముచె మనుమరాండ్రనుకూడ నని గ్రహించుట కవకాశము గలదు. ఇట్లు మనుమరాళ్లున్ను, సోదరియు, భాగినేయులును జ్ఞాతులకన్న చాలదగ్గరవారసులని పైశ్లోకములోని శబ్దములవలననే గ్రహింపదగునని తోచుచున్నది. ఈశబ్దముల కాయర్థమే సరియనియు, స్మృతికారుల భావము ప్రకారమును, మితాక్షరప్రకారమును, సోదరులు లేనిచో సోదరీలు అనంతరవారసు లగుదురనియు, మితాక్షరపైని తాము వ్రాసినవ్యాఖ్యానములో బాలంభట్టియు,[1] నందపండితుడును అంగీకరించిరనియు, అయినను ఇందులకొప్పుకొనమని నీలకంఠభట్టుడు వ్యవహారమయూఖములోను, ఈయనసమీపబంధువగు కమలాకరభట్టుడు వివాదతాండవమునను తెలిపిరి. నీలకంఠభట్టుడు అందుకు చెప్పినకారణము "విరూపైకశేషే మానాభావాత్" అనగా విరూపైకశేషసమాసము సబబు లేదనుట సరిగా కనబడదు.[2] అందుకు స్పష్టముగా పైనిచెప్పినవ్యాకరణసూత్రము లుండుటయేగాక యీ శ్లోకములోనే 'పితరౌ' అనుశబ్దమున కట్లే ఏకశేషమును వీరును అంగీకరించియే యున్నారు. అట్లయినచో సోదరులకును, సోదరీలకును ఏకకాలమందే హక్కు కలిగి యుభయులమధ్య వాటాలపంపకము కలుగునని కమలాకరుడు చెప్పుకారణములును తృప్తికరముగాలేవు తల్లిదండ్రులవలెనే యిచ్చటను ఒకరితరువాత నొకరు అని అర్థము చేయవచ్చును. 'తత్సుతః' అనుచోట నే నల్లుళ్లు గావలసివచ్చుననుటయు ప్రతిబంధకముగాలేదు. ఇతరజ్ఞాతులకన్న ముందుగా భాగినేయుల కాస్తివచ్చుట రక్తసంబంధమునుబట్టియు, దాయభాగ సిద్ధాంతమును బట్టియుకూడ న్యాయముగానే యున్నది. మఱియు పరాశరమాధవీయమున నుల్లేఖింపబడిన "యా తస్య భగినీ సాతు తతోంశం లబ్ధుమర్హతి, అనపత్యస్య ధర్మోయం అభార్యాపితృకస్యచ" అనుబృహస్పతివచనమును "చశబ్దేన భ్రాతృమాతృభావసముచ్చయః" అనుమాధవాచార్యులవారి[3] వ్యాఖ్యయుగూడ సోదరికి ఈస్థానమునే సూచించుచున్నది. ఇంతేకాక స్మృతులలోను, మితాక్షరలోనుగూడ సోదరికిని, భాగినేయులకునుకూడ వారసత్వమునకు, జ్ఞాతులలోను, బంధువులలోనుగూడ మరి యొకస్థలమేదియు కనపరచకపోవుటచే వారివారసత్వస్థలము సోదరులయనంతరము, జ్ఞాతులకుపూర్వము అని తలచుటయే భావ్యముగ నున్నది.[4] ఈశ్లోకములో భ్రాతృపుత్రులు లేనిచో 'గోత్రజులు' అనంతరవారలని సూత్రము చూడుడు.

౧. ఈ 'బాలంభట్టి' యను వ్యాఖ్యానగ్రంథమును 'లక్ష్మీదేవి' యను ధర్మశాస్త్రజ్ఞురాలగు స్త్రీ రచించినదని కొందరును అట్లుకాదు ఎవరోపురుషుడే రచించినాడని కొందరును చెప్పుచున్నారు.

౨. 'పితరౌ' అనుశబ్దమునకు మాతాపితరులు అని అర్థముచెప్పుటకు కూడ విరూపైకశేషసమాసమే చేయబడి అంగీకరింపబడినది. "పితా మాత్రా" అను పాణినిఅష్టాధ్యాయిలోని యీఅధ్యాయము (౧-౨-౭౦)

3. విజ్ఞానేశ్వరులవలెనే మాధవాచార్యులవారుకూడ హిందూస్వతంత్రరాజులకు సలహానిచ్చుచుండిరి. వారు విద్యానగర(విజయనగరపు) సామ్రాజ్యప్రభువులమంత్రి. వారికే విద్యారణ్యులని నామాంతరమని కొందరును, విద్యారణ్యులువీరిసోదరులని కొందరునుచెప్పుచున్నారు.

౪. ఈసందర్భమున F M I A ౧౯౯ P C యును, ౪ బొంబాయి ౧౮౭ యును చూడవచ్చును.

సులు అని చెప్పబడినది. ఈగోత్రజశబ్దమునకు సగోత్ర సపిండులగుపురుషులని ఆధునికవ్యాఖ్యానములందు చెప్పబడిన ప్రకారము ప్రస్తుతపు బ్రిటిషుకోర్టులన్నిటిలోను అంగీకరింపబడినది. కాని పూర్వకాలమున ఈయర్థమే యుండినదనుటకు వీలులేదు. "గోత్రజ" అనగా ఆ గోత్రమున, లేక వంశమున పుట్టినవారని శబ్దార్థము. దానికి సపిండులని యితరశాస్త్రకారులు అర్థముచేసి సపిండులలోగూడ సమీపమైనవారు సమీపవారసులగుదురని చెప్పబడినది. మితాక్షరవ్యాఖ్యానమం దీశబ్దముపై వ్యాఖ్యానముచేయుచు, పితృసంతానమువారు లేనిచో, పితామహసంతానమువారును లేనిచో, ప్రపితామహసంతానము యిట్లు వరుసగా సపిండులని గ్రహింపవలెనని చెప్పబడినది. ఇందలి సంతానశబ్దముచే పురుషులు, స్త్రీలుకూడ అర్థమగును. కాని కేవలపురుషులే యని అర్థముచేయ నవసరము కనబడదు. అనగా సపిండస్త్రీలుగూడ న్యాయముగా వారసత్వపుహక్కు కలిగియుందురు. ఈహక్కు 'వ్యవహారమయూఖ'లో నంగీకరింపబడి ఆప్రకారము బొంబాయిలోను, గుజరాతులోను అట్లే అమలులో నున్నది.

వారసత్వేన దఖలుపడు ఆస్తుల విషయమున హిందూ స్త్రీలకును, మహమ్మదీయులు, క్రైస్తవులు మొదలగు ఇతరజాతులస్త్రీలకును వారివారి న్యాయశాస్త్రములనుబట్టి గలభేదములలో రెండుముఖ్యమైనవి కలవు. క్రైస్తవుల లాప్రకారము రక్తసంబంధమునుబట్టి బంధుత్వమునన్నవారు పురుషుడైనను, స్త్రీయైనను గూడ హక్కుదారు అగును. (ఉ: అన్నకుమారునితోనే అన్నకుమార్తెయు సమానవారసు) మహమ్మదీయులలో స్త్రీకిని పురుషునితోబాటు వారసత్వపుహక్కు కలదు. కాని పురుషునికి వచ్చువాటాలో అర్థభాగమే స్త్రీకి వాటాగా పంచిపెట్టబడును. అట్టి బంధుత్వముగల పురుషులు లేనిచో యావదాస్తిని స్త్రీబంధువే తీసుకొని పూరాహక్కులతో అనుభవింపవచ్చును. మన హిందువులలో రక్తసంబంధమునుబట్టి అత్యంత సన్నిహితులైన కొందరు స్త్రీలకు, అనగా భార్య, కుమార్తె, తల్లి, నాయనమ్మ, మనుమరాలు, సోదరి-వీరలకు మాత్రమే వారసత్వపుహక్కు గలదు. సోదరియు, మనుమరాండ్రును సందర్భములోను వారసు లగుదురా యనుసంగతి మన కోర్టులలో చాలకాలమువరకు సందిగ్ధముగాను, వారికి వ్యతిరేకముగాను ఉండినది.[2] యాజ్ఞవల్క్య స్మృతిలో "పత్నీ......భ్రాతర స్తథా" అను శ్లోకమునను, ఇతర ధర్మశాస్త్ర గ్రంథములందును సోదరునిగూర్చియు, మనుమరాండ్రను గూర్చియు స్పష్టముగా వక్కాణించలేదనుటయే యిందుకు కారణము. కొంతకాలమైనమీదట సోదరి వారసుగా నెంచబడెను గాని జ్ఞాతులందరు లేనపుడుమాత్రమే అక్కచెల్లెళ్లకు హక్కు కలుగునని తీర్పు ఏర్పడినది. మేనల్లుళ్లస్థితియు నట్లే యుండినది.[3] అందుచే దూరజ్ఞాతులుగూడ ఏకకుటుంబజాతలగు సోదరిమొదలగువారి కాస్తిహక్కు లేకుండ అడ్డము

---

౧. "సపిండు" లనగా తండ్రివైపు ఏడవ తరము, తల్లివైపు అయిదవ తరములోపువారు. "పంచమాత్సప్తమాదూర్ధ్వం మాతృతః పితృతస్తథా."

—యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి. అ. ౧. శ్లో. ౫౩.

౨. ౫ అలహాబాదు ౩౧౧, ౧౧ M.I.A. ౮౦౨.

సోదరి సపిండురాలని ౨ బొంబాయి ౩౮౮ లో బొంబాయిహైకోర్టువల్లను, సోదరిసపిండురాలుకాదు గాని దూరపువారసుమాత్రము అగునని ౮ మద్రాసుహైకోర్టు రిపోర్ట్సు ౮౮ ప్రథమపర్యాయము మన ప్రాంతమునను. సోదరికి వారసత్వ మంగీకరింపబడినది.

3. సోదరీపుత్రుడు యేస్థితిలోను వారసు కాడని I. M. J. A ౩౮౬ లో ప్రీవీకౌన్సిలువారిచే ఎంచబడి తరువాత 12. M. I. A. ౪౮౮ తిరిగి అతడు బంధువుగా జ్ఞాతులతరువాత వారసగునని అంగీకరింపబడినది. భాగినేయుడు చనిపోయిన వాని పితృపితామహప్రపితామహులకు తాను తర్పణాదులు చేసి వారికి ఉత్తమగతి కలిగింపగలడను కారణమున నతనికి జ్ఞాతులకన్న సమీపస్థానమును జీమూతవాహను డిచ్చెను. ఇది బంగాళీలలో నమలులో నున్నది.

వచ్చుట చాల అన్యాయకారణ మగుచున్నందున Hindu Law of Inheritance Act (II of 1929) అనుచట్టము చేయబడి ఆప్రకారము జ్ఞాతులకన్న మనుమరాండ్రును, సోదరీలును, మేనల్లుళ్లును దగ్గరవారసులుగా ఏర్పాటుచేయబడినది. ఈ శాసనముప్రకార మైనను ఆస్త్రీలకు యావజ్జీవపుహక్కు మాత్రమే యుండును. ఈ ఆక్టు బంగాళీలకు వర్తింప దను నియమము గూడ చేయబడినది. మఱియు ఆస్త్రీకి కడపటి హక్కుదారు అగు పురుషుడు ౧౯౨౯-వ సంవత్సరమునకు పూర్వమే చనిపోయియున్నచో అట్టి ఆస్తులకు ఈఆక్టు వర్తించదని యిటీవల మద్రాసు హైకోర్టువారు తీర్పునిచ్చిరి.[౧] (ఉ: ౬ సం.ల క్రిందట నొకడు చనిపోయి అతనిభార్యయో, కుమార్తెయో అప్పటినుండి అనుభవించుచు, యీ ఆక్టుకు దరిమిలాను ఆమె చనిపోయినను ఆయాస్తి యీతీర్పుప్రకారము జ్ఞాతులకే పోవలెనుగాని సోదరి మొదలగువారికి చెందదు. ఈఆక్టు అట్టి కేసులకు వర్తింపదనుట కీతీర్పులో చెప్పిన కారణములు తృప్తికరముగ లేవు. ఈతీర్పుచే నీఆక్టు ప్రస్తుతము చాల వరకు ఉపయోగము లేకుండ బోవుచున్నది.) వీరు లేనిచో యావదాస్తిని ఎంతదూరపు జ్ఞాతియైనను, తన జ్ఞాతిసంబంధమును రుజువుచేసుకుని యావదాస్తిని తీసుకొనవచ్చును. అట్టి జ్ఞాతికన్న చాల సమీపబంధుత్వమున్న స్త్రీలకు ఎట్టి హక్కు లేదు. సరికదా, సపిండ బంధుత్వముగల పురుషులుగూడ తమ బంధుత్వ సంబంధము మధ్యను ఒకచోటనైనను స్త్రీద్వారా సంబంధమైనచో వారికిగూడ జ్ఞాతిత్వపుహక్కు లేదు.[౨] పోడుగునను పురుషులద్వారానే సంబంధముగలవారెంత దూరపుజ్ఞాతులైనను వారు సగోత్రులను కారణముచే తమకన్న చాల సన్నిహితసంబంధము కలిగియున్న బంధువులనగా భిన్నగోత్రసపిండులకన్న దగ్గర వారసులుగా నెంచబడుదురు. (ఉ: పదిహేనుతరముల దూరమున నున్న జ్ఞాతియగు పురుషుడు, మేనత్తకొడుకు, పెత్తల్లికొడుకు మొదలగు సన్నిహితాత్మబంధువులకన్న దగ్గరవారసు.) అందుచే స్త్రీలకే కాక వారిసంతతిపురుషులకుగూడ చాల నష్టము కలుగుచున్నది. మఱియు మేనత్త, పెత్తల్లి మొదలగు కొందరు సన్నిహిత బంధువులగు స్త్రీలు ఎట్టి పురుషవారసులు లేనప్పుడు మాత్రమే వారసులగుదురు. ఎంతదూరపు బంధువుగాని పురుషవారసు ఉన్నచో అంతకన్న సన్నిహిత సంబంధమున్నను స్త్రీబంధువులకు హక్కు లేదు.[౩] మఱియు హిందూలాప్రకారం అన్నకుమార్తె దగ్గరబంధువైనను ఉత్తరదేశమందు ఆమెకూడ ఎన్నడును వారసు కాదు. అనగా చనిపోయినవానికి అన్నకుమార్తెర, మేనకోడలు, వదినకోడలు ఉన్నను వారికెవ్వరికిని ఎన్నడును వారసత్వము రాదు. అనగా చనిపోయిన వానికి ఇక నెట్టిదూరజ్ఞాతులును, బంధువులును పురుషు

---

౧. ౯ లావీక్లీ ౭౩.

౨. ౩౨ అలహాబాదు ౫౯౪.

౩. ౪౯ బొంబాయి ౫౬౯ P. C. (పెత్తండ్రి కుమార్తెకన్న మేనత్తకుమారుడు దగ్గరవారసు. ౧౩ మద్రాసు ౧౦ (మేనత్తకన్న మేనమామ సమీపవారసు) ౪౫ బొంబాయి ౩౫౩ (అన్నకుమార్తెకన్న పినతల్లి కొడుకు దగ్గరవారసు.)

౪. బొంబాయిప్రాంతమున మాత్రమే మృతునికైదుతరములలోపుననుండు స్త్రీలందరు బంధువారసులుగా నెంచబడుచున్నారు. అన్న లేక తమ్మునికుమార్తెకు పూర్ణాహక్కు లంగీకరింపబడినవి. మరియు మేనత్త సపిండురాలుగా నెంచబడుచున్నది. మన మద్రాసుప్రాంతమున అట్లు లేదుగాని స్త్రీబంధువులలో సోదరి, మనుమరాలు, అన్నదమ్ములు లేక అప్పచెల్లెళ్లు కుమార్తెలు, మేనత్త యావజ్జీవపు హక్కు మాత్రము గలబంధువులుగా నెంచబడుచున్నారు. కాశీ మొదలగు ఉత్తరదేశములందా హక్కులుగూడ వీరికి లేవు. ౧౯౨౯ సంవత్సరపు హిందూవారసత్వచట్టపు హక్కులుమాత్రము వీరికిపుడు అన్వయించును. వంగీయులకదియు లేదు. [illegible]

లెవ్వరు లేకపోయినను ఆయాస్తిఅంతయు సర్కారు కైనను చెందవలసినదేగాని పైనచెప్పిన స్త్రీల కేసందర్భములోను చెందదు. ఒకస్త్రీకి చిన్నవయస్సుననే భర్తకాలముచేసి తరువాత కొద్దికాలమునకు మామగారు లేక బావ, మరది ఎట్టిసంతానమును లేకుండ చనిపోయెననుకొనుడు. చనిపోయినవాని కిక నెట్టిబంధువులును లేకపోయినను, కోడలుగాని మరదలుగాని, వదినగారు గాని ఒక్కరితమాత్రమే మిగిలినను ఆమె హిందూలా ప్రకారం వారసుకానందున ఆమె కాయాస్తి సంక్రమించక గవర్నమెంటుకే చెందును. ఇక దూరబంధుత్వముగల స్త్రీలసంగతి, పురుషవారసులభార్యలసంగతి వేరే చెప్పనక్కరయే లేదు. ౧

స్త్రీవారసత్వ విషయమున 'హిందూలా'కును యితర'లా'లకును ఇంకొక ముఖ్యభేదము గలదు. ఇతర'లా'లలో స్త్రీలు వారసత్వేన తమకు సంక్రమించుఆస్తిని, తమ స్వంతఆస్తివలె విక్రయం, దానం వగైరాలు చేసుకొనుట కధికారముగలదు. కాని ప్రస్తుత హిందూలాప్రకార మట్లు లేదు. వారసత్వేన ఆస్తి పొందగల తల్లి, కుమార్తె, భార్య మొదలగు కొద్దిమంది స్త్రీలకు గూడ ఆయాస్తిని తమ కుచితమని తోచిన ప్రకారము తనఖావిక్రయం దానమువగైరాలు జరిగించ కూడదు. తమ యావజ్జీవము వాటిపై ఆదాయముమాత్రమనుభవించి, కొన్నివిహితములు ముఖ్యములగు కుటుంబావసరములు మొదలగువాని నిమిత్తముమాత్రమే ఆ యాస్తులను సరియైన ధరకు అన్యాక్రాంతము చేయవచ్చును. మఱియు తనభర్తకు సద్గతికలుగుటకు కొన్ని సమయములందు స్వల్పాస్తి దానము చేయవచ్చునుగాని విద్యాసంస్థలు, ఆసుపత్రులు మొదలగు సామాన్యముగా ప్రజోపయోగకరములగు కేవల ధర్మకార్యములకు వేటికిని ఆమె తనకు సంక్రమించిన ఆస్తిని ఇచ్చుటకు హక్కు లేదు. ౨

---

౧. ౩౭ మద్రాసు ౨౯౩, ౧౮ మద్రాసు ౧౬౮.

౨. ప్రస్తుతపు లాప్రకారం భర్తకు ఉత్తమగతి కలిగించునవగు పనులనిమిత్తముమాత్రమే స్త్రీకి అన్యాక్రాంతము చేయుఅధికారము కలదు. ౪౩ అలహాబాదు ౪౬౩, ౪౧ అలహాబాదు ౧౩౦.

భార్య చేయు ధర్మకార్యములలో నేవి భర్తకు సద్గతి కలిగించును, ఏవి కలిగింపవు అనుసంగతి నిర్ణయించుట కోర్టులకుకూడ కష్టముగా నున్నది.

౪౪ అలహాబాదు, ౫౦౩ P. C., ౩౩ అలహాబాదు ౨౫౫,

౪౩ కలకత్తా ౫౭౪, ౧౦ పాట్నా ౪౭౪.

పార్టీప్రభుత్వము

మలపాక వేంకటాచలపతి

(Party Government)

రాజకీయప్రపంచములో ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వ ముత్తమోత్తమమని చాలా మంది ఒప్పుగుంటారు. అట్టిప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వానికి పార్టీప్రభుత్వము పట్టుకొమ్మ.

"ప్రజాస్వామికప్రభుత్వము" (Democracy) అంటే ప్రజలను ప్రజలే (లేక వారి ప్రతినిధులు) ఏలుతారు. ఇట్టిప్రభుత్వానికి పార్టీప్రభుత్వం ముఖ్యావసర మైనది. పార్టీ ప్రభుత్వ మనగా రాజకీయంగా ఒకే అభిప్రాయము గలవారి ప్రభుత్వము ప్రతిఅభిప్రాయానికి అనుకూలురు, ప్రతికూలురు ఉంటారు. ప్రతిసంస్థలోనుగూడా ఇంతే... అట్లే రాజకీయసమస్యలలోకూడా అనుకూలురు, ప్రతికూలురు ఉంటారు. ఈవిధంగా పక్షప్రతిపక్షు లేర్పడతారు. ఏఒక్కవ్యక్తి తన అభిప్రాయం, ఉద్దేశం ఆచరణలోకి రావాలంటే ఒంటరిగా ఏమీ చేయలేడు. కాని, సంఘంగా ఉన్నట్లయితే అట్టి అభిప్రాయాలు ఆచరణలోకి వస్తాయి. అందుచేత ప్రత్యేక వ్యక్తులు తమ అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించే వ్యక్తులతో జేరి సంఘాలుగా ఏర్పడి ఎన్నికలలో అధికసంఖ్యను (Majority) సంపాదించి ప్రభుత్వమును నడప ప్రయత్నిస్తారు.

పార్టీ లనేకవిధములుగా ఏర్పడవచ్చును. ఆర్థికంగాను, ప్రత్యేకజాతుల బాగుకోసం, ఒక్కొక్కసమస్యకోసం, మతంకోసం — ఇంకా అనేకవిధాలుగా ఏర్పడవచ్చును. కాని ముఖ్యమైన పార్టీలు నాలుగింటిని సులభంగా గుర్తించవచ్చు.

(i) Radicals : ప్రస్తుత సంస్థల నన్నిటిని సమూలంగా పెరికివేయదలచువారు.

(ii) Reactionaries : పురాతనపద్ధతులకి మరల ప్రయత్నించేవారు.

(iii) Liberals : ప్రస్తుతసంస్థలను పరిష్కరించదలచేవారు.

(iv) Conservatives : ప్రస్తుత సంస్థల నట్లే యుంచదలచువారు.

పార్టీప్రభుత్వం బ్రిటిషువారియొక్క ప్రత్యేక సొమ్మని అంటారు. దాని నుపయోగించి అభివృద్ధిలోకి వారే తీసుకువచ్చారు. ఇది ప్రజాస్వామికప్రభుత్వంలోనే గాని రాచరికం (Monarchy), భూస్వామికం (Oligarchy) మొదలగు ఇతరప్రభుత్వాల్లో పనిచేయదు. 'రాచరికం' (Monarchy)లో రాజు తన యిష్టమువచ్చినట్లు పాలిస్తాడు. ప్రజల యిష్టానిష్టాలతో రాజుకి పనిలేదు.

భూస్వామిక ప్రభుత్వంలోకూడా అంతే. కాని ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వంలోను, పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వంలోను పార్టీలు ఆటపట్టు. ప్రజలే పాలకులవడంచేత ప్రతినిధుల నెన్నుకోవడం, ఆ ప్రతినిధులలో అధికసంఖ్య (Majority) గల పార్టీ ప్రభుత్వ-పగ్గాల్ని పుచ్చుకోవడం, వారు శాసనసభ (Legislature)లో తమ మాట నెగ్గేటట్లుగా అధికసంఖ్యాకులుగా నుండేటట్లు చూచుకోవడం జరుగుతుంది. ప్రజా బాహుళ్యము (Majority of the people) యొక్క అభిప్రాయం తెలుసుకోవడాని కింతకంటె అనువయిన మార్గం లేదు.

పార్టీలయొక్క కట్టుబాట్లు (Organization) వివిధదేశాల్లోను వివిధమార్గాలుగా ఉంటుంది. కాని అందరికి సామాన్యమైన కట్టుబాట్లను మనము గుర్తింపవచ్చు. ప్రతి పార్టీకి ముఖ్యనాయకు డొకడుంటాడు. అతని యొక్క ఉద్దేశాలకి, అతని పార్టీఉద్దేశాలకి తేడా ఉండదు. ప్రతిపార్టీలోనివారు ఆ పార్టీ యొక్క రాజకీయసమస్యలలోను, ఆశయాల్లోను ఏకీభావం పూనిఉంటారు. లేకపోతే ఆ పార్టీనుంచి వెళ్లగొట్టబడి రాజకీయ-గబ్బిలాయి (Political Orphans) లవుతారు. అందుచేత ప్రతివాడు, అనగా రాజకీయంలో పాలుతీసుకుందామనే ప్రతివ్యక్తి ఏదో ఒక పార్టీకి చెందిఉంటాడు.

ప్రతిపార్టీయొక్క ఆశయం ఎక్కువ ప్రతినిధుల్ని తనపక్షంలో చేర్చుకుని ప్రభుత్వ-పగ్గాల్ని పట్టుకుందామని. ఒక పార్టీ ప్రభుత్వాన్ని తీసుకోవడంతోటే తక్కిన పార్టీ (లేక పార్టీలు) నెగ్గిన పార్టీ నెట్లాగైన పదభ్రష్టుల్ని చెయ్యడానికి బ్రహ్మాండప్రయత్నాలు చేస్తుంది.

దేశంలో అనేకపార్టీ లుండొచ్చునని యిదివరకు తెలుసుకున్నాం. రెండుపార్టీలు అనేకపార్టీలకంటె మంచివని కొందరి అభిప్రాయం. రెండుపార్టీలవల్ల నష్టాలు కూడా చూపిస్తారు చాలమంది. అనేకపార్టీ లుంటే ఏఒక్క పార్టీగాని అధికసంఖ్యగా (Majority) నుండలేదు. అందుచేత రెండుమూడుపార్టీలు కలసి ప్రభుత్వంగా ఏర్పడాలి. ఇట్లా పార్టీలు కలుపుగోవడం చాల కష్టం. లంచా లిచ్చి, ఉద్యోగాలు ఆశపెట్టి, వారి రాజకీయ ఆశయాల్ని తీరుస్తామని చెప్పి ప్రభుత్వ పార్టీ ఏర్పడాలి. ఎంతకష్టంగా ఏర్పడుతుందో అంత సులభంగా విడిపోతుంది. అందుచేత ప్రభుత్వానికి స్థిరత్వము (Executive Stability) ఉండదు. ఈవిషయం జర్మనీ, ఫ్రాంసులసందర్భంలో వర్తిస్తుంది. రెండేపార్టీ లున్నట్లయితే ఒకపార్టీ ఓడిపోవడం కష్టం. ఓడిపోయినా, రెండవపార్టీ ప్రభుత్వపార్టీ అవుతుంది.

బహు పార్టీల వల్ల లాభం, రెండు పార్టీలవల్ల నష్టంకూడా ఉంది. బహుపార్టీలలోనివారు నిష్పక్షపాతంగా ప్రభుత్వాన్ని విమర్శించవచ్చు. రెండుపార్టీలే ఉన్నప్పుడు ఒక్కఓటు ఎక్కువవచ్చినా ఆపార్టీ ప్రభుత్వ

పార్టీ అవుతుంది. ఆపార్టీ ప్రజాబాహుళ్యపు ఉద్దేశాల్ని (Opinion of Majority of the people) సూచిస్తుందని ఎవరు చెప్పగలరు? పైగా ఆపార్టీ భూస్వామికం (Oligarchy)గా కూడా మారవచ్చు. అనగా భూస్వామికమంత నిరంకుశంగా, నిర్భయంగా చరించవచ్చు.

పార్టీప్రభుత్వంలో నష్టాలు కలవు; లాభాలు కలవు. ప్రజాబాహుళ్యం ప్రజాప్రభుత్వంలోనికి చాలామంది ప్రతినిధుల నెన్నుకోవలసియుంటుంది. ప్రతినిధులుగా నిలబడేవారు అనేకఅభిప్రాయాలకి, సమస్యలకి నిలబడుతారు. 'ఏ అభిప్రాయము గలవారిని అధికసంఖ్యాకులనుగా శాసనసభలకి పంపితేలాభం?' అనేది ప్రజాసామాన్యబుద్ధి కతీతమైనది. కనుక పార్టీలుగా ఏర్పడినవారు 'ఫలానిసమస్యల్ని మేము ప్రభుత్వానికి వచ్చినట్లయితే పరిష్కరిస్తాము' అని తమ తమ ఆశయాల్ని వివిధపార్టీలవారు ప్రజలకి తెలియపరుస్తారు. లేకపోయినయెడల వట్టి డాంబికులు, డబ్బుగలవారు పైకి వస్తారు. కనుక ప్రజల కందరకు తెలిసిన సంఘాలుగా (Recognized Clubs) పార్టీలు జేరి తమలో సమర్థుల్ని నిలబెట్టి ఎన్నుకొనునట్లు చేయుదురు. ఇందువలన ప్రజలు బూటకపువ్యక్తుల మాయమాటలకు లోబడుటకు తక్కువవకాశం కలుగుతుంది.

శక్తివంతుడు, బీదవాడు అయిన అభ్యర్థిస్తోమతి, లేక ప్రతినిధిగా రాలేక పోవచ్చును. అట్టివారు ఒకపార్టీలో జేరినట్లయితే ఆపార్టీ సహాయంతో నెగ్గవచ్చును

ప్రజాస్వామికప్రభుత్వంలో ప్రభుత్వపు చేతల్ని వీరు బాగుగా విమర్శించ గలరు. ఇది రాచరికంలోగాని, భూస్వామికంలో గాని వీలులేదు. రాజెట్లు చేసిన అట్లేసాగుతుంది. కాదన్నవాడి పీక ఎగురుతుంది. కాని ప్రజాస్వామికంలో ప్రతినిధుల అధికసంఖ్యను బట్టి ప్రభుత్వం నడుస్తుంది. కాబట్టి ప్రతిపక్షు లెప్పుడును ప్రభుత్వపక్షాన్ని పదభ్రష్టుల్ని చెయ్యడానికి గోతులుతవ్వుతూంటారు. కనుక ప్రభుత్వపార్టీవారు అతిజాగ్రత్తగా నుంటారు. ఇట్లా ఒకరికొకరు భయపడడంచేత ప్రభుత్వం బాగా నడుస్తుంది. ప్రజలకికూడ రాజకీయజ్ఞానం (Political Knowledge) వృద్ధి అవుతుంది. ప్రభుత్వంయొక్క ప్రత్యేకాంగములు ఏకీభావంతో నడుస్తాయి.

పార్టీ జాతీయత (National) కోసమై ఏర్పడినట్లయితే దేశానికి లాభం. అట్లుగాక ప్రత్యేకఉద్దేశాలకోసమై (Sectional) ఏర్పడినట్లయితే నష్టం. ఇండియాలో పార్టీలు Sectional interestsకోస మేర్పడినవని కొందరి అభిప్రాయం. నిజమే కావచ్చునుకూడా అట్లా (Sectional interests)కోస మేర్పడినట్లయితే ఎవరిసౌఖ్యం వారేగాని ప్రజాబాహుళ్యపుసౌఖ్యాన్ని చూచేవా రుండరు. ఇందుకోసమే అల్పసంఖ్యాకుల కధినివేశ మివ్వకూడదంటారు. అది ప్రస్తుతం వదలుదాం.

పార్టీ లుండడంవల్ల వ్యక్తిత్వానికి (Individuality) నష్టమని కొందరి అభిప్రాయం. ఏపార్టీగాని తనలోనివారి అభిప్రాయభేదానికి ఓర్వజాలదు. అందుచేత ప్రతి వ్యక్తికూడా తన వ్యక్తిత్వాన్ని చంపుకొని పార్టీయొక్క అభిప్రాయం (Policy) ఆచరించితీరాలి. ప్రభుత్వంలోనుంచి పోకుండా ఉండడానికి ప్రభుత్వపార్టీ తానుచేసే తప్పుల్ని కూడా నిశ్శంకగా న్యాయమని వాదించాలి. ఎదిరిపార్టీ (Party in opposition) కూడా అట్లే ప్రభుత్వపుచేతలు మంచివని తెలిసియున్నప్పటికి విమర్శనమానదు. దీనివల్ల ప్రతిచిన్నవిషయం తర్కింపబడినప్పటికి పార్టీ చేతలు Sincereగా ఉండవు. ఈబలవంత ప్రాహ్మణార్థపు పార్టీ ఐకమత్యంమూలాన్ని సమర్థులైన రాజకీయవేత్తలు పార్టీలలో జేరడానికి, ప్రభుత్వంలో పాలు తీసుకోడానికి సిద్ధపడరు. ఈవిషయంలో Prof. Sidgwick చెప్పినమాటలు*నిజమైనవి. ఇది రెండుపార్టీల విషయంలో ఎక్కువ వర్తిస్తుంది.

పక్షాలుగా నుండి ప్రభుత్వపు బాగుపోయి కక్షలు వృద్ధిఅవుతవని కొందరి అభిప్రాయం. ఈవిషయం ఇండియాలోనిపార్టీలు నిరూపిస్తాయి. ఇందువల్ల దేశప్రేమకి బదులు పార్టీప్రేమ వృద్ధి యయి ఎంతసేపు 'మా కాయుష్యం, మా కారోగ్యం' అన్నముక్కేగాని వేరేజపం ఉండదు.

నష్టా లున్నప్పటికి సంస్కరించి పార్టీ ప్రభుత్వాన్ని బాగుచేయవచ్చు. ఒకసారి పప్పులో కాలు వేసినప్పటికి తర్ఫీదువల్లగాని ఏసంస్థ బాగుపడదు. ఎన్నికలవల్లపూర్తిజేయబడే ఉద్యోగాలు తగ్గించి, పోటీపరీక్షలవల్ల ఉద్యోగాలు నియమించవచ్చు. పార్టీల కొట్లాటలతో తేలనిసమస్యల్ని, అనుమానం ఉన్న సమస్యల్ని ప్రజలందరికి పరిశీలించి వారి అభిప్రాయం తీసుకోవచ్చు(Referendum). ఎన్నికలలో 'డబ్బు ఇంతకుమించి ఖర్చుచేయకూడదు' అని నియామకమేర్పరచి, ఖచ్చితంగా ఎంత ఖర్చైనది బహిరంగపర్చవచ్చు. ఈవిధంగా పార్టీలనిసంస్కరించి ఉపయోగించుకోవచ్చు.

ఎంతవరకు పార్టీలు తమ స్వంతబాగు కోసం చూచుకోకుండా "ప్రజాబాహుళ్యానికి ప్రతినిధులము కాని ప్రత్యేకపార్టీకి ప్రతినిధులము కాము" అనుకుని అట్లా ఆచరిస్తారో అంతవరకు పార్టీప్రభుత్వంకన్న మించిన మంచిప్రభుత్వ ముండదు. కనుక పార్టీ లెప్పుడును దేశప్రేమనే చూరగొనవలెగాని ప్రత్యేకసంఘప్రేమకై పాకులాడ కూడదు. ఈ విషయం ఏదేశంలో పార్టీలు జ్ఞాపక ముంచుకుంటే ఆదేశప్రభుత్వం బాగుపడుతుంది.

---

*"Prof. Sidgwick Says: "The dual system seems to have a dangerous tendency to degrade the profession of politics: partly from the inevitable insincerity of the relation of a partyleader to the members of his own party, partly from the insincerity of his relation to the party opposed to him." See. Elements P: 528.

చోళరాజులనాటి భిత్తిచిత్రములు*

కంచి శివరామమూర్తి

భారతదేశపు చిత్రకళను పరిశీలించువారికిని, ముఖ్యముగ దక్షిణదేశపు చిత్రస్థాపత్యాదికళల చరిత్ర మెరిగినవారికిని చోళశిల్పము పరంపరగ వచ్చిన పల్లవశిల్పరూపాంతరమేయని చక్కగ తెలిసినవిషయము. ఈ రెండుశిల్పములను ప్రత్యేకించుటకు నిశ్చితమైన విభాజకోపాయము లభింపకున్నది. సుందరమైన చిత్రముల కల్పనయందును, తద్రచనయందును, రూపరేఖలయందును, ప్రమాణనిశ్చయమునందును, తగినవగలనమర్చుటయందును, చలనవిశ్రాంతులం దేర్పడు పెక్కుస్థానముల జూపెట్టుటయందును ఈ రెంటిలో భేద మెయ్యదియు కానరాకున్నది. అనుస్యూతముగ వచ్చిన పల్లవశిల్పమున నిమిడినది; తదాకారముగ నానిర్వహించినది. చిరంతన శిల్పశాస్త్రపద్ధతుల ధిక్కరించి కవితానిరంకుశత్వమున గొప్పగా నెన్నుకొనబడిన పిచ్చిపిచ్చిస్వతంత్రకల్పనల కాధారమగు పనికిమాలిన చిత్రకరబ్రహ్మల నవీనసృష్టియగు చిత్రకరనిరంకుశత్వ మీ పురాతనశిల్పమునందు కానరాదు.

ప్రధ్వంసముచేతను, వేరువేరుత్రోవల శిల్పుల ద్రిప్పుటచేతను, వారి యుత్సాహమును చెడగొట్టుటచేతను రెండుమూడు శతాబ్దములుగా లలితకళలు క్షీణదశ నొందింపబడినను తత్కాలమువరకైనను ధారాప్రవాహరీతిని అవిచ్ఛిన్నముగా వాని శాస్త్రసంప్రదాయములు కొంతవరకైన నిష్కల్మషముగా మన కందినందులకు మన కెంతయు సంతసము.

సకలశాస్త్రములందును మిక్కిలి నేర్పుగలిగినవారును, పరమరసికులును, నాట్య, చిత్ర, పుస్త, వాస్తు, గాంధర్వాదిలలితకళల పోషించువారును అగు భారతదేశపురాజుల యేలుబడియందు ఏట్టిశిల్పమును తప్పక అభివృద్ధి జెందక యుండదాయె. ప్రస్తుతము పట్టమైన చీకట్లు క్రమ్మి జనసంచారహీనమై యొప్పు బృహదీశ్వరస్వామిదేవాలయ గర్భగృహ ప్రదక్షిణ ప్రాకారములో గోడలయందు సాలెపురుగుపట్టులసందులనుండియు, చాలకాలముగ చేరియుండు దుమ్ముమలకప్పులనుండియు కొంతవరకు కనబడు చోళరాజులనాటి చిత్రకరనిర్మితములైన పురాతనచిత్రములు చక్కనిరేఖలచేతను, సొంపైన రంగులచేతను జూచువారికి మనంబుల పల్లవింపజేయునవిగ నున్నవి.

ఎల్లోరా (Ellora) లోను, కాంచీపుర కైలాసనాథదేవాలయమున (Kailasanatha Temple in Conjeevaram) లోను ద్యూబ్రీలు (Professor Dubreuil) దొరగారికి కన్పించిన భిత్తిచిత్రములు ప్రతిదేవాలయమునను చిత్రముల వెదకుటకు పలువురను ప్రేరేచినవి. పలువురు విఫలమనోరథులైనను శ్రీ గోవిందస్వామి గారికిమాత్ర మీ చోళశిల్పదర్శన మనుగుణకార్యఫలముగ లభించెను.

బృహదీశ్వరుని అత్యున్నతగర్భగృహభిత్తుల నెల్ల నావరించియుండు ఈ బృహచ్చిత్రములలో సంస్కృత సాహిత్య ఫణితిశత ప్రశంసాపాత్రమగు శితికంఠ త్రిపురదాహమున చక్కగ శివుడాలీఢాసనమున రథారూఢుడై యత్యున్నతమానమున రచింపబడియున్నాడు. మిక్కుటముగ వెలుతురునిచ్చు పెట్రొమాక్సు (Petromax Lamp) మొదలగు దీపముల సాహాయ్యముననే చిత్రము లక్షిగోచరము లగుచున్నవి. నాటిలో కూడ నన్నియు కానరావు. నిస్సత్త్వులైన విజయనగరచక్రవర్తులసంతతి వారి కనధీనులైన సామంతులగు నాయకులు రాజ్య మేలినకాలమున విజయనగరశిల్పపద్ధతిని దట్టముగ వన్నియలుపూసి నూత్నచిత్రములు వ్రాయుటచే చాలవరకీపురాతనచిత్రములు కానరాకున్నవి.

* ఇందు ముద్రితములగు చిత్రముల బ్లాకులు 'త్రివేణి' వారిచే ఒసగబడినవి.

విష్ణుధర్మోత్తరమున నుడివిన "రేఖాం ప్రశంసంత్యాచార్యాః" అనువచనమున కనుగుణముగ మనోహర రేఖాగర్భితములై నేత్రముల రంజించు చోళచిత్రముల నావేష్టించు నాయకులనాటి అననుగుణవర్ణరేఖాఖచిత చిత్రములు భారతదేశచిత్రరచన క్షీణదశప్రారంభము నట్లుగా సర్వజనరంజకమగు వర్ణరచనాంశయందుకూడ నాచిత్తరువులయం దించుకయంటుకొనియుండు మిక్కుటముగ విచ్ఛాయ గాంచిన వన్నెలు చోళమహీపతుల నాట నెటుల నుజ్జ్వలముగ నుండినవో అది ఊహ్యామే.

ఇటుపిమ్మట నిప్పుడీచిత్రముల ముఖ్యాంశలను

చిత్రము ౧

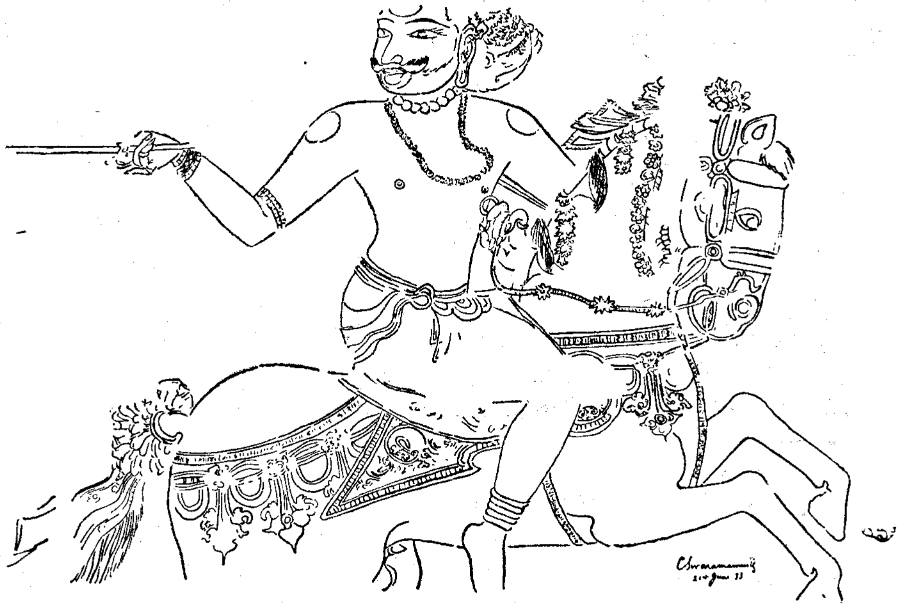
నాటివి. చోళచిత్రములయం దిట్టిశోభ రేఖామాత్రగతము కాదు; అంశాంతరంబులందుగూడ కానవచ్చుచున్నది. "స్త్రియో భూషణ మిచ్ఛంతి" యనుదాని కనుగుణముగ లలనాహృదయముల హరించు భూషణాంశము—అనగా అలంకారాంశము—ఈ చిత్రములం దతిశయముగ గాన్పించుటంజేసి తల్లేఖకుల వివిధరత్నాభరణనిర్మాణకౌశలము ఎంతయు మన కాశ్చర్యము కల్పించుచున్నది. మూడవచిత్రమునందలి నర్తకస్త్రీలను, మొదటిచిత్రగతమగు మహాపురుషశీర్షపంచకమున కిరీటములను జూచినయెడల భారతచిత్రకళయం దాభరణాంశ మెంతముఖ్యముగా గణింపబడెనో యని వెల్లడియగును. రెండవచిత్రమునగల గుఱ్ఱపుజోడింపులు చాల సుందరములై యొప్పుచున్నవి. ఇట్టియీచిత్రగత సౌందర్యము ముద్రితములైనవాని ప్రతిచ్ఛందములగు ఈ బొమ్మలలో అంశమాత్రమే కానవచ్చుననగా ఆచిత్రముల లిఖింపబూనిన నాకష్టమెట్లు దుష్కరముగ కన్పించెనో అది సర్వేశ్వరుని కెరుక. "వర్ణాఢ్య మితరే జనాః" అను విచారింతము. మొదటి చిత్తరువున చిత్రము ౧ మిక్కిలి సుందరమైన మహాపురుషముఖపంచక మున్నది. ఉత్తమ దేవతాస్వరూపసోదరాయమానములును, ఉత్కృష్టపురుషలక్షణగణ్యములునగు పద్మదళాయతనేత్రములును, సమసువృత్తతుంగనాసికయును, మృదుమంజుళబింబాధరోష్ఠమును, రుచిరచిబుకగండస్థలములును, కుటిలభ్రూకేశములును, చారుకర్ణపాశములును, బంధురకంధరమును ఇంపారుచున్నవి.

అశ్వారూఢపురుషుని జూపు ద్వితీయచిత్రముకూడ సర్వాంశలయం దతిశయములుగ లిఖితము. ఎడమచేత కళ్లెములంది కుడిచేత వేత్రమును ధరించురీతి మిక్కిలిసుందరముగ చూపెట్టబడియున్నది. నేషనల్ గాలరీ (National Gallery) లోని ఉక్కెల్లో (Paolo Uccello) అను చిత్రకరవిరచితమగు "సెయింట్ ఎగిడియోయుద్ధము" (Battle of St. Egidio) అను చిత్రమునందుండు గుఱ్ఱములవలెనే ఈచిత్రమునందును అశ్వము తక్కినప్రాచీనచిత్రము

వలె ఆధునికచిత్రరచనాకుశలతాంశయందు కొంతన్యూనతను పొందియుండినను మనము వానియందుండు కుశలరచనాతిరిక్తమగు మాధుర్యమునే గ్రహింపవలెను. ఇట్టి విషయములందు పౌరోభాగ్య మతిహేయము.

అను శ్లోకమున కనుగుణముగ నున్నవారు.

సుందరతరశరీరసామాన్యమునకును చారుతన్వంగుల శరీరములకును శోభావర్ధాపకంబులగు వివిధ గుణాలంకారముల సవిస్తరముగ సహృదయలీలయందు

చిత్రము ౩

మూడవచిత్రమున నాట్యకన్యకల శరీర సౌందర్యావహములగు తనుమధ్యమము, లతాకోమలాంగము, ఈషద్భంగురశీర్షము, వివిధముద్రాంకితహస్తములు, అంగభంగరచనయు మాళవికాగ్నిమిత్రమున కవిసార్వభౌముడగు కాళిదాసుడు నుడివిన "ఛందోనర్తయితు ర్యథైవ మనసః శ్లిష్టం తథాస్యావపుః" అను ముక్కను స్మరింపజేయుచున్నది. ఈచిత్రమున శిల్పి మిక్కుటముగ ఆభరణజాలము నభిలిఖించినవాడు. ఇట్టిభూషణవిశేషశోభితలగు లలనాతిలకములు కథాసరిత్సాగరమున దైత్యతనూజయగు మహల్లికను వర్ణించు

'లలాటతిలకోపేతాం చారునూపురపాదికాం;
స్మేరదృష్టిం విధాత్రేవ సృష్టాం నృత్తమయీమివ,
కేశై రరాళై ర్దశనైః శిఖరై ర్బిభ్రతీం స్తనౌ;
ఊరోమండలినా నృత్తం సృజతీమివ నూతనమ్.'

వర్ణించి నిజలిఖిత తద్వ్యాఖ్యయందతిస్ఫుటముగ విశదీకరించిన రాజానకరుయ్యకుని,

'రూపం వర్ణః ప్రభా రాగ అభిజాత్యం విలాసితా;
లావణ్యం లక్షణం ఛాయా సౌభాగ్యం చేత్యమీ గుణాః
రత్నం హేమాంశుకే మాల్యం మండనద్రవ్యయోజనా;
ప్రకీర్ణం చేత్యలంకారాః సప్తైవేతే మయామతాః.'

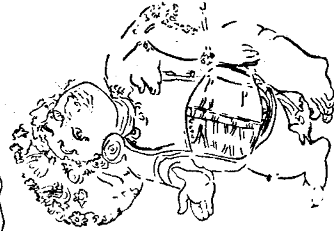
అను శ్లోకములభావ మీచిత్రమున స్ఫుటమగుచున్నది.

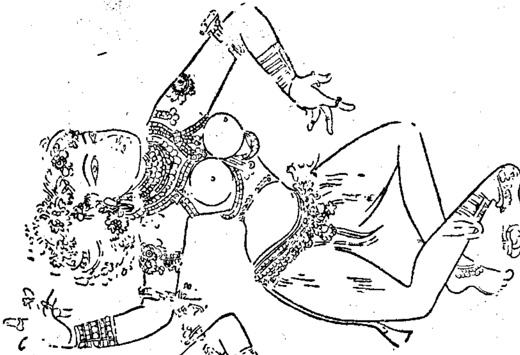
తత్సమీపమున తాళపరికలనా కుతూహలునిగా చిత్రించిన పురుషోత్తముని చిత్తరువునందు ప్రాచీనపద్ధతి ననుసరించి శిల్పి తన మహాపురుషలక్షణజ్ఞానమును చక్కగ చూపియున్నాడు. ఈచిత్రమున విష్ణురూపము నందును, తదితరరూపములందును ముఖ్యముగ గణింప

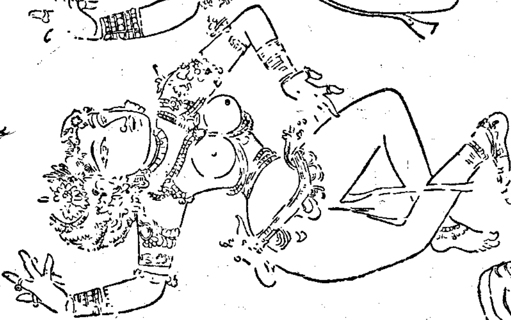
దగిన విషయము శరీరసన్నివేశములను అంగచలనములను చూపు మధురరేఖల లేఖనమే. భక్తితేజోభాసురులగు భక్తులిరువురిలో నొకడు కాంస్యతాళవాదనపరుడు. మరొకడు భగవదారాధనతన్మయుడు.

భారతభూమియందు దేవశిల్పమునందును ముఖ్యముగ కన్పడు సంస్కృతికావ్యములందలి ప్రసుతులగు కుబ్జవామనగణములలో గనడగు ఈ చిత్రగతమృదంగవాదనపరుడైన కుతూహలావహకుబ్జుని రూప మతి మనోహరము. "విస్మయాలోలిత మౌళిః" అనియు

'బ్రహ్మోక్త నాట్యశాస్త్రే
నీచే మంజాదనాంచే చైవ,

చిత్రము 3

అభిభవతి నారదాదీన్
ప్రావీణ్యం భట్టపుత్రస్య.'

అనియు భట్టపుత్రునిగురించి పరిహాసపూర్వకముగ దామోదరగుప్తుని కుట్టనీమతమున జెప్పినదానిని యథార్థపూర్వకముగ గణించినయెడల పై జెప్పినవెల్ల శరీరవృత్తిపాలనమునందు శివగణముఖ్యాంశయగు సంగీతనాట్యశాస్త్ర పరతత్త్వజ్ఞానము నెంతయు వెల్లడిజేయు ఈ చిత్రగతవామనునికి సరియగును.

చిత్రము ౪

యోగదక్షిణామూర్తి రూపమువలె కాన్పించు సుఖాసీన శ్రీకంఠుని చిత్రము (చి ౪.) శాంతోదార గుణములచే మనంబు నాహ్లాదించుచు మృచ్ఛకటికలోని నాందీశ్లోకమగు

'పర్యంకగ్రంథిబంధ ద్విగుణిత
భుజగాశ్లేష సంవీతజానోః
అంతః ప్రాణావరోధవ్యుపరత
సకలజ్ఞాన రుద్ధేంద్రియస్య,
ఆత్మన్యాత్మానమేవ వ్యపగత
కరణం పశ్యత స్తత్త్వదృష్టాః
శంభోర్వః పాతు శూన్యేక్షణ
ఘటిత లయబ్రహ్మలగ్నః సమాధిః.'

అను దానిని స్మరింపుచున్నది.

ఇట్టి సుందరదేవకుల చిత్రశాలాయమానం బైన నాయాలేఖ్యపంక్తిని విశేష కాలాభావమునం బట్టియు, శరీరాస్వాస్థతను బట్టియు, నే నింక నధికముగ చిత్రరూపమున వ్రాయనైతిని. అట్లయినను స్ఫటికమువలె విశదములగు జిజ్ఞాసుహృదయముల పవిత్రముజేయునవియు, శుద్ధ శిల్పక్రమపదవియందు ప్రదీపమువంటివియు నగు ఈ సర్వజన నిరీక్షణాతిదూరంబులై నిశీథప్రాయస్థలముల వెలుంగు భిత్తిచిత్రములు ముద్రితమైన చిత్రచతుష్టయముచేతనైన తమ శోభాసామాన్యము నెరుంగజేయునను నమ్మకము నన్నాహ్లాదించుచున్నది.

మహాప్రస్థానము

జి. నాగే. రావు.

కర్పూరతైలం

కర్పూరతైలంయొక్క ఉపయోగాలనేకం ఉన్నాయి. వాటినితెలియనివారు చాలఅరుదు. తైలం చేసినతర్వాత మిగిలేమడ్డిని సబ్బులు, కాగితాల వార్నిషు, లక్క మొదలయినవస్తువులు తయారుచేసే టందుకు ఉపయోగపెడ్తున్నారు. కాని కర్పూరతైలం యొక్క యుత్పత్తినిగురించి తెలిసినవారు చాలకొద్ది మంది మాత్రమే.

దేవదారుచెట్లకు గాట్లువేసి ఆ గాట్లలోనుంచీ వచ్చే పాలతో కర్పూరతైలాన్ని తయారుచేస్తున్నారు. దేవదారుచెట్లుండేఅడవులు మనదేశంలో జమ్మూకాశ్మీర ప్రాంతాల్లో జాస్తి. ఈ అడవులు జమ్మూకాశ్మీరం మధ్యనుండే రోడ్డుకు చేరువగానే రెండుప్రక్కలా ఉన్నాయి. బ్రిటిషుఇండియా, ఫ్రాన్సులలోవలెనే యిక్కడకూడా కర్పూరతైలం చేస్తున్నారు. ఇట్లా చేయడంవల్ల చెట్లు త్వరలో చెడిపోకుండా చాలా కాలంఉంటున్నవి. ఒకొక్కకూలివాడున్ను వెయ్యి చెట్లనుండి పాలనుతీయుచుండును. మొదట ఒకఅధికారి పదహారుఅంగుళాల అడ్డకొలతగల చెట్లకన్నిటికీ గుర్తు చేసి వరుసనెంబర్లు వేయును. తరువాత పనివాండ్రు బాడిసతో చెట్లమీద రొమ్ముఎత్తున ఒకటి లేక రెండు గాట్లను చెట్లనుబట్టి వేయును. మొదట, అరఅంగుళం లోతు, ఆరుఅంగుళాలపొడుగూ, నాలుగుఅంగుళాల వెడల్పు గల గాట్లువేయును. సాధారణంగా వీరు ఈపనిని మార్చిఆరంభంలో ప్రారంభింతురు. గాట్ల క్రిందనే, ఆరంగుళాలపొడుగూ, రెండున్నరఅంగుళాల వెడల్పు కలిగిన వంపైనయినుపరేకును అమర్చెదరు. గాట్లలోనుండీ వచ్చేపాలు రేకుగుండా వచ్చి నేలమీద యుండే కుండలో పడును. గాలికి దుమ్ముగాని యింకే మయినపదార్థాలుగాని కుండలోపడకుండునట్లు కుండల మీద ఒకమూతకూడా యుంచెదరు. నాలుగైదుదినాల కొకసారి పనివాండ్రువచ్చి కుండలలోని పాలను డబ్బీ లలో పోసికొని, మరల గాట్లను కొంచెము చెక్కి రేకును కుండను ఎప్పటిమాదిరిగానే అమర్చిపోవుదురు. ఒకొక్కసారికి గాటును అరఅంగుళంవంతున పెద్దది చేసి పద్ధెనిమిదిఅంగుళాలను మించకుండా చేయుదురు.

పాలతోనిండిన డబ్బాలకు మూతలతికించి కూలీల చేత, గుర్రాలమీద, ఒంటెలమీద తీసుకొని రోడ్డు దగ్గరకు వచ్చెదరు. వీటిని అధికారులు తనిఖీచేసి నెంబర్లు వేసినతర్వాత మోటారులారీలమీద, బండ్లమీద వేసికొని జమ్మూరైలుస్టేషనుకు తీసుకొనిపోయెదరు. అక్కడ నుండి లాహోరుదగ్గర యుండే Jallo Resin Factory వద్దకు పంపెదరు.

కాశ్మీరంప్రభుత్వానికి ఈదేవదారుపాలవల్లవచ్చే నరుంబడి కొయ్యలవ్యాపారంవల్లగాని, గుగ్గిలంవ్యాపారం వల్లగాని రావడంలేదు. ఇందువల్ల కాశ్మీరంలోని బీదవారి కనేకులకు జీవనోపాయంకూడ లభించింది.

అడవులలో పడియుండే పండుటాకులనూ, చెట్లకు గాట్లువేసేటప్పుడు క్రిందపడే చెట్లబెరడును చిన్నపిల్లలు తీసుకొనిపోయి దూరంగా పారవేయుదురు. అట్లు చేయనిచో నిప్పంటుకొని గొప్పప్రమాదాలు కలుగ డానికి అవకాశంఉంది. ఎల్లప్పుడూ కొందరుపిల్లలీపని మీదనే యుందురు.

Jallo Resin Factory లో డబ్బాలలో యుండేపాలను పెద్దబట్టీలమీద కాచెదరు. అప్పుడు కర్పూరతైలాన్ని ఆవిరిస్వేదనం (Steam Destillation) వల్ల తయారుచేసెదరు. నూరుపాళ్లపాలకు పది హేడుపాళ్లు కర్పూరతైలం వస్తుంది. ఇది అతిసుల భంగా గాలికే యిగిరిపోతుంది. ఆవిరిస్వేదనంవల్ల తయారుచేయుదురు గనుక తైలం నీళ్లతోకలిసి వచ్చును. కాని నీటికన్నా తేలికగనుక నీటిపైకి తైలం తేలు తుంది. అందువల్ల సులభంగా తైలాన్ని వేరుచేయ వచ్చు. స్వేదనపాత్రలో మిగిలియుండే గుగ్గిలాన్ని యినుపజల్లెళ్లతో వడియగట్టుదురు. ఈగుగ్గిలాన్ని జాడీ లలో పోయగా అది గడ్డలుగట్టును. G. S. A.

వ్యవహారకోశము*

వంగోలు వేంకటరంగయ్య

'అధినివేశస్వరాజ్యము' (Dominion Status) లోనగుకొన్ని యుద్గ్రంథరచనలచే శ్రీ దిగవల్లి వేంకటశివరావుగారు ఆంధ్ర విద్వల్లోకమున ప్రసిద్ధులు. వృత్తిచే బెజవాడలో గొప్ప వకీలుగ నున్నారు.

ఈకోశమునకు "వ్యవహారకోశము" అని తెలుగున పేరు పెట్టినను ఇంగ్లీషు పర్యాయమున దీని కధికతరవ్యాప్తి ప్రతిజ్ఞ యున్నటుల స్ఫురించుచున్నది. ఇంగిలీషు పేరు "Dictionary of Technical Terms". "Technical Term" అనగా ఒక్కొక్కశాస్త్రజ్ఞుడుగాని, కళావిదుడుగాని తనతన విద్యాకళలందు ప్రయోగించు సంకేతపదములు గావచ్చును. వర్ణశబ్దము నొకదాని నుదాహరణముగ గొన్న నది వ్యాకరణజ్ఞునికి అక్షరము కావచ్చును. అకారమన్నను అవర్ణమన్నను సమానమగును. ధర్మశాస్త్రవిచారావసరమున నీవర్ణశబ్దము బ్రాహ్మణాదివర్ణముల జెప్పును. చిత్రలేఖనప్రపంచమున రక్తపీతాదులగు రంగుల కన్వయించుచున్నది. ఇటులుండుటచే ఈవర్ణశబ్దము పలువురకు పలువిధములగు నర్థముల స్ఫురింపజేయుచున్నది. అటులనే యింగిలీషున 'టరం' (Term) అనుపదమిందొక యుదాహరణముగ గొనదగును. ఇంగిలీషు వ్యాకరణమున వాడు, నేను, ఇల్లు, ఊరు, చెట్టు, పుట్ట, ఇత్యాదులన్నియు పదములుగావచ్చును. సంస్కృత వ్యాకరణజ్ఞులు చెప్పునట్లు తిఙన్తసుబన్తములు అన్నియు వారికి పదసంజ్ఞగలవి యగుచున్నవి. ఈ 'టరం' (Term) అనుమాటయె ఇంగిలీషుతర్కశాస్త్రమున తిఙన్తసుబన్తముల మించి ఇతరములకును పేరు గావచ్చును. ఇదే 'టరం' (Term) శబ్దము లాయరునకు అవధి, లేక గడువు అనునర్థమును సూచించుచున్నది.

"వ్యవహారకోశము" అనుదానికి గ్రంథకర్తయే "పారిభాషికనిఘంటువు" అని వివరణము చేసియున్నాడు. ఇక పారిభాషికము - సంకేతము - టెక్నికల్ (Technical) ఇవన్నియు ఏకార్థద్యోతకములా యను విచారము పొడమవచ్చును. ఇది పెద్దచర్చయగును. శ్రాద్ధములందు నిమంత్రితుల కర్ఘ్యపాద్యము లిచ్చునపుడు ఉపాధ్యాయుడు "శుక్రమసి" తీసికొని రమ్మనుట గలదు. 'శుక్రమసి' యనగా 'తెల్లగనున్నావు' అని శబ్దార్థము. ఆయుపాధ్యాయునికోశమున 'దర్భపుల్ల నొకదానిని నేతిలో ముంచి తెమ్మ'ని స్ఫురణ యగుచున్నది. ఇచట "శుక్రమసి" సంకేతమా, పరిభాషయా, సంజ్ఞామాత్రమా, ప్రయత్నసంకోచనమా? "ఇకో గుణవృద్ధీత్యాదికా పరిభాషా" యని పరిభాషాస్వరూపమును మహాభాష్యకారులు సూచించియున్నారు. గుణవృద్ధిశబ్దములకు లోకమునందుగల యర్థములకును వ్యాకరణ ప్రపంచమునందలి యర్థములకును సంబంధమేమియు నగపడదు. ఇత్యాదివిచార ప్రయోజన మెటులున్నను గ్రంథకర్తగా రుద్దేశించిన విషయప్రయోజనము సుస్పష్టముగ తెలియుచున్నది. కోర్టులో నొకవ్యాజ్యగాడు తన వావాఅర్జీలో నొక్క యింగిలీషుమాటనైన నుపయోగింపకుండ దేశభాషలోననే తన వ్యవహారమునంతయు జరుపగలిగి యుండుటయే ముఖ్యోద్దేశము. న్యాయసభలలో ప్రవేశింపబడు నభియోగములు సంకరభాషలో నుంటున్నవి. ఈ దావాకు 'రిస్ జూడికేటా' దోషము కలిగియున్నది. ఈదావాకు 'నాన్ జాయిండరు అండు మిస్ జాయిండరు' దోషము లున్ను ఆపాదించియున్నవి. ఈదావాకు 'లిమిటేషన్ బారు'న్ను అయినది. ఇత్యాదివాక్యములు పలుమారు చూడబడుచుండును. ఇట్టియాపదల నిర్వర్తింపజేసి దేశభాషాప్రాముఖ్యస్థాపనమే గ్రంథకర్తగారి ముఖ్యో

* గ్రంథకర్త: దిగవల్లి వేంకటశివరావుగారు, బి. ఏ., బి. యల్., క్రౌను ౨౬౫ పుటలు: వెల రు. ౧-౮-౦.

'కర్పూర తైల' చిత్రములు

౧. దేవదారురసమును పట్టుటకు తయారగుచున్న కుండలు

౨. దేవదారురసమును పట్టుటకు అడవికితీసుకొనిపోవు కుండలుగల కావళ్లు

3. అడవులలోనుండి రోడ్డుకడకు దేవదారురసము గల కుండలను కొనిపోవుట

౪. దేవదారురసముగల డబ్బాలను నిలువచేయు డిపో-మోహానపురము

ద్దేశముగ నుండును. స్వరాజ్యసంపాదనాపేక్షగలవారందరును ఇంతవరకును వీరితో నేకీభవించి ఈయుద్యమమును సఫలము జేయవలయును.

ఉద్దిష్టవిషయము బహుముఖములుగను బహుశాఖలుగను బహ్వంశముగను ఉండుటచే వీరి ప్రయత్నమును వీరు పూర్ణముగ సాధించిరని చెప్ప నలవిగాకున్నది. కొన్నికొన్ని వ్యవహారప్రచారములకు సరియగు తెలుగుమాటలుగాని, సంస్కృతపదములుగాని మృగ్యములగుచున్నవి. “Negotiable Instruments, Insurance, Banking” లోనగు కొన్ని ప్రకరణముల క్రింద ఇంగిలీషు వాడుకఅయినవారికి ఇంగిలీషులో లభించునట్టి మాటలు తెలుగున దుర్లభములు దాయ విషయములకు కోర్టువ్యవహారములకు రివిన్యూడిపార్టుమెంటును సంబంధించినట్టిపదములు ఈగ్రంథములో నున్నవానికంటె కొన్ని యెక్కువగ దొరకగలవు. అయితే మితిమీరిన గ్రంథశోధన కావలసియుండును. కౌటిలీయార్థశాస్త్రమునను, నారద స్మృతియందును, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతియందును, శుక్రనీతిసారమునందును అనేకసంకేతపదములు దొరకగలవు. కొన్నిటిని గ్రంథకర్తగారు సంగ్రహించియున్నారు.

Res Judicata కు ‘పూర్వన్యాయవిధి’ అని వ్రాసియున్నారు. ప్రాఙ్నిర్ణయము, ప్రాఙ్న్యాయము ఇత్యాదులు మనగ్రంథములం దున్నవి. Arbitrator కు మధ్యస్థుడు, మధ్యవర్తి అనివ్రాసినారు. వాల్మీకిరామాయణములోనను, మాలవికాగ్నిమిత్రమునను ప్రాశ్నిక శబ్ద మున్నది. ఇది మధ్యస్థునికన్నను మంచిమాటగ నున్నది.

Appeal, Revision, Reveiw అనుమాటలకు సరియగుమాటలు దొరకజాలవు. బహుశః ప్రాచీన హిందూప్రభుత్వములలో అర్తుడు రాజునొద్దకుపోయి మొరబెట్టుకొనుటయు, ఆయన స్వంతముగనో, ప్రతినిధి ముఖముననో వివాదనిర్ణయము చేయుటయు నుండినది. రాజాజ్ఞపై మరియొకరాజుతో మొఱ్ఱవెట్టుకొనుటయుండదు.

సామ్రాజ్యము, భోజ్యము, స్వారాజ్యము, పారమేష్ఠ్యము, మాహారాజ్యము, ఆధిపత్యము, సార్వభౌమత్వము-ఇవి ఉత్తరోత్తరాధిక్యము గలవిగ నుండిన నుండునుగాని ఒకనిపై నింకొకనికి అప్పీలు అనునది యుండెడు. ఒకటొకటి తనకు తాను స్వతఃపూర్ణము—కొంచె మించుమించుగ ఇట్టిపరిగణనమే శుక్రాచార్యుడు తననీతిసారమున జేసియున్నాడు. సామంతుడు, మాండలికుడు, రాజు, మహారాజు, స్వరాట్టు, సమ్రాట్టు, విరాట్టు సార్వభౌముడు ఈభేదములు వారివారి వరుంబడి మీద ఏర్పడినవైయున్నవి. విభుత్వములో న్యూనాధిక్యములనుబట్టికాదు.

Monopo'y, previlege, prorogative, franchise ఇత్యాదులు కొన్నిశబ్దము లున్నవి. వీటికిని మాటకు బదులుమాట దొరకదు.

ఈకాలమున నెట్టివానికిని జడ్జిమెంటు, డిక్రీ అను వ్యవహారపదములు నిత్యకృత్యపు వాడుకమాటలవలె నున్నవి. జడ్జిమెంటుకు తీర్పు అని వ్రాసినారు. డిక్రీకిన్ని తీర్పు అనుసదే యున్నది. యథార్థములో నీరెంటికిని భేద ముండవలసినయక్కర లేదు. జడ్జిమెంటులోని ప్రయోగభాగము డిక్రీ అనుపించుకొనును. జడ్జిమెంటుకు శుక్రుడు ‘జయపత్రము’ అని పేరుపెట్టినాడు.

‘యథోపన్యస్తసాధ్యార్థసంయుతం సోత్తరక్రియమ్,
సావధారణకం చైవ జయపత్రక ముచ్యతే’.

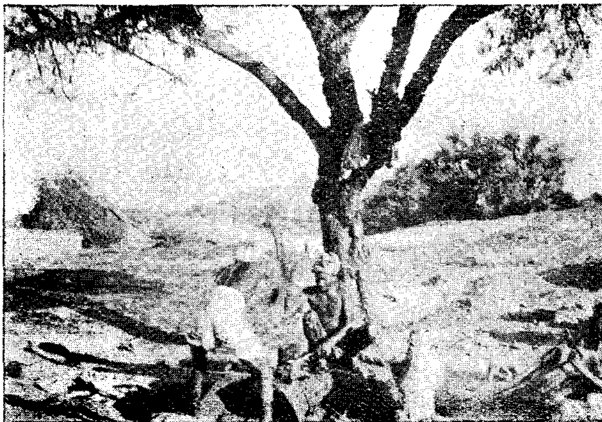
కొన్నికొన్ని పదములకు గ్రంథకర్తగారు దీర్ఘములును, విపులములును నగు వివృతుల జేర్చియున్నారు. ఇవి చాల యుపయోగకరములు.

ఉదాహరణములు — Cabinet system, Debenture, English Constitution, Jury system, Non-parliamentary Government, Parliament, Privy Council, Proportional representation, Reserve bank, Socialism, ఇత్యాదులు—

న్యూనాతిరిక్తములకొరకొక చిన్న యనుబంధము జేర్పబడియున్నది.

ఇట్టి ద్వైభాషికకోశముల కిది ప్రథమ ప్రయత్నము కాదు. పూర్వము మొగలాయి ప్రభుత్వకాలములో ఆ ప్రభువుల కిట్టికోశములయక్కర కలిగినదో లేదో జెప్పనవకాశము లేదు. అయితే 'అయిని అక్బరి' వంటి యుద్గ్రంథమును జూడ నంతకుముందుండిన రాజ్యాంగపద్ధతులు, వ్యవహారవిధానములు పూర్ణముగ విమర్శింపబడి యుండవలెనని తోపగలదు. ఇంగ్లీషువారికి ఇండియాదొరతనము లభింప ప్రారంభించి నప్పటినుండియు వీరు ఈ వ్యావహారికపదకోశముల దలబెట్టుకొనినటు లూహింప నవకాశము గలదు. ౧౮౦౫-౦౬ ప్రాంతముల బుట్టిన ఇండియా పరిపాలనాధికృతమగు పార్లమెంటువారి అయిదవరిపోర్టున (Fifth Report on the affairs of India) ఈ విచార మంకురించి దాని కనుబంధముగ నొక ద్వైభాషికపట్టిక రచింపబడినది. అప్పటినుండియు ఆంగ్లేయులు పుపు రిట్టికోశముల రచించియున్నారు. వీనికన్నిటికిని విల్సన్‌గారి 'గ్లాసారి' శేఖరముగ నున్నది. తెలుగునకు బ్రౌనుగారు, కన్నడమునకు కిట్టల్‌గారు, రైస్‌గారు - మహారాష్ట్రమునకు మోర్‌హెడ్డు, అరవమునకు విన్‌స్లో ఇత్యాదు లీవిషయమున గొప్పసహాయముల జేసియున్నారు.

మన గ్రంథకర్తగారు ఇపుడు ఆంధ్రదేశమునకు శ్లాఘ్యమగు ఉపకారము జేసియున్నారు. ఈకోశ మిప్పటికి సర్వతః పూర్ణము గాకపోయినను ప్రయత్నము ఆదరణీయమైయున్నది. వ్యవహారపరులే కాక కేవల భాషాభిమానులును దీనివలన గొప్పప్రయోజనము బొందగలరు. గ్రంథాంతమున ప్రపంచములోని నానారాజ్యములయొక్క రాజ్యాంగస్వభావము, విస్తీర్ణము, జనసంఖ్య, రాజధానిపట్టణము, అందలి చలామణినాణెములు, ఆనాణెములకు బ్రిటిషువారి నాణెములగు షిల్లింగులు పెన్నులలోనికి గలమార్పు- ఇత్యాదివిషయములు గలపట్టిక యొకటి చేర్చబడియున్నది. ఇదియు చాలా ఉపయోగకరమైనది. ఇంగ్లీషువారి నాణెములతో బాటు బ్రిటిషుఇండియానాణెముల ముతాబికు మొత్తముల దెలిపిన రెట్టింపు ప్రయోజనముగ నుండును.

కమ్మరి T. R. R.

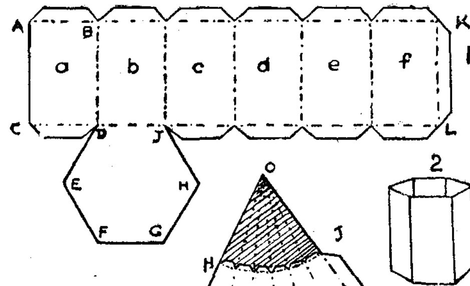

దీపస్తంభము

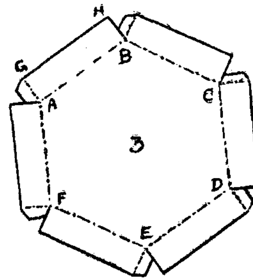
కో. నరసింహాచారి

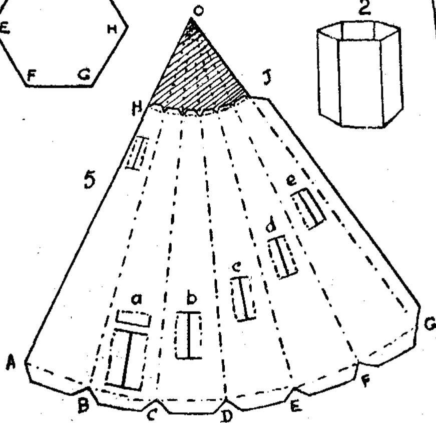

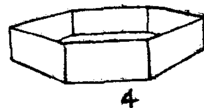
(LIGHT HOUSE)

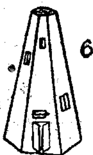
ఈ దీపస్తంభమునందు అయిదుభాగములు కలవు. వీటిని వేర్వేరుగా జేసికొని అన్నిటినిచేర్చి అతికించినయెడల దీపస్తంభమేర్పడును. మూడుభాగములు మాత్రమే పటమునందు కలవు. తక్కిన రెండును చిత్రము 1, 2లను బోలియుండి పరిమాణమునందు మాత్రము చిన్నవైయుండును.

చిత్రము 1, అరుగు

ఈఅరుగు ఆరుప్రక్కలుకలది. A C K L. అను అట్టముక్కయందు A B C D అను ఆరు సమభాగములను గుర్తించుకొని (a, b, c, d, e, f) వాటిలో నొకదానికి చేరియుండునటుల D E F G H J అను ఆరుప్రక్కల రూపమును గుర్తించవలెను. చిత్రమునందలివిధముగ అతుకు తునుకలు (flaps) కూడ ఉండవలెను. ఆరుప్రక్కలను పాదమును మడిచి అతికించినయెడల చిత్రము 2 నందలి విధముగ తొట్టి ఏర్పడును.

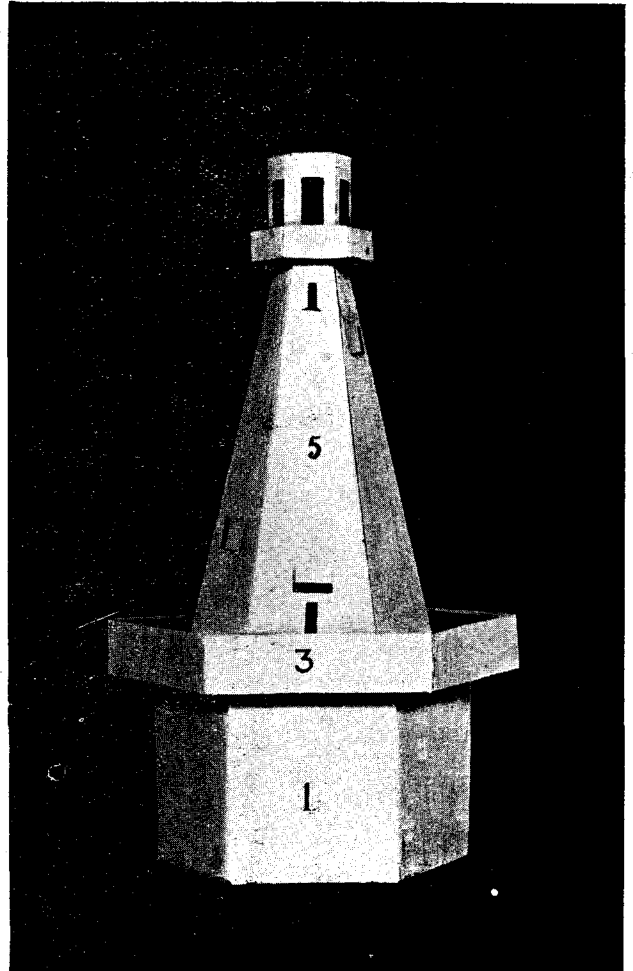
చిత్రము 3. స్తంభముక్రిందినేల

స్తంభముక్రిందినేలకు చుట్టుగోడకలదు. ఇదియు ఆఱుప్రక్కలు కలది. చిత్రమునందలివిధముగ A B C D E F అను ఆరుప్రక్కలరూపమునువేసి దానిప్రక్కల కొక్కొక్క దానికిని చేరి A B G H వంటిగోడలను వేయవలెను. గోడలను మడిచి అతికించిన యెడల చిత్రము 4 నందలివిధమగు తొట్టి యేర్పడును. ఈతొట్టిని రెండవ చిత్రపు తొట్టిపై పెట్టి అతికింపవలెను.

చిత్రము 5. స్తంభము

O అనుబిందువు(Centre) నుండి O A G అనువంపును (Sector) వేయవలెను. A G అను వంపును ఆరు సమభాగములుగా భాగించుకొని B C D E F వీటిని O అనుబిందువుతో చేర్పవలెను. పిమ్మట O H J అనుభాగమును కోసివేయవలెను. పిమ్మట ప్రతిభాగమునందును ద్వారములను చిత్రమునందలిరీతిగ కోయవలెను. అటుపిమ్మట ఈ అట్టముక్కను మడిచి చిత్రము 6 నందలివిధముగ స్తంభమువలె నతికించవలెను. ఈ స్తంభమును, ముందుచేయబడిన తొట్టియందు మధ్యభాగమున నిలువబెట్టి అతికించవలెను. అటు పిమ్మట చిత్రము 4 వంటి తొట్టి స్తంభము పైభాగమునకు సరియగునట్లు చిన్నపరిమాణము గల దానినిచేసి స్తంభముపై అతికించవలెను.

తర్వాతచిత్రము 1 వంటితొట్టి ని స్తంభముపై నుంచబడిన తొట్టిలో నుంచదగినంతచిన్నదానిని చేసి దానియొక్క ప్రతిప్రక్కయందును ద్వారములను కత్తిరించవలెను. ఈతొట్టిని దీపస్తంభముపై నుంచి అతికించిన

యెడల ఛాయాచిత్రమునందు జూపబడినట్టి దీపస్తంభము ఏర్పడును.

స్తంభమును చేయునపుడు చిత్రము 5 నందు O A G అను భాగమునందలి BCD EF అను ప్రదేశములను O తో చేర్చు రేఖలమధ్యనుండు కోణములు ఎంతచిన్నవైన స్తంభము అంత పొడవుగా చేయవచ్చును. అనగా O వద్ద నేర్పడు కోణములు చిన్నవిగా నుండినయెడల పొడవైన స్తంభమును చేయవచ్చును.(All Rights Reserved)

కాకినాడ రేవు

బ్రాహ్మమందిరము, కాకినాడ

H. S. R.

ప్రణాళికలు

(PLANNINGS)

గరిమెళ్ల సత్యనారాయణ

గొప్పకార్యం తలపెట్టుకున్నప్పుడల్లా ముందు, ఇండియాగవర్నమెంటుబడ్జెట్టులాగ, ఒకప్రణాళిక వుండవలసినదే. వ్యవసాయవ్యాపారములకుకూడా ఇట్టిప్రణాళిక లుండాలి. వాటినే ప్లానింగు లంటారు రష్యా పంచవర్షప్రణాళికలను ప్రారంభించినప్పటినుంచీ ప్రతీదేశమువారూ ఇదేపని పట్టారు. జార్ప్రభుత్వములో రష్యాదేశము వ్యవసాయవ్యాపారములు రెంటిలోను వెనుకపడివుండి, దేశమంతా ఊసరక్షేత్రమై, ఫ్యాక్టరీ లల్పసంఖ్యాకములై, గనులు పనులుచేసేవారి ఆసాక్కరము లేక, జనులన్నవస్త్రహీనులై, బలవంతులు బలహీనులను కోటానుకోటిజనులను దోచుకుంటూ, విదేశములనుండి యెనలేని వస్తువులను దిగుమతిచేసుకుంటూ అంగరంగవైభోగము లనుభవిస్తూ ఒకవిధమగు సైనిక ప్రభుత్వమును చలాయిస్తూవుండేవారు. ఈ ఉప్పెనలో నుంచి తప్పుకుంటకు రష్యా సదరుప్రభుత్వమును నిర్మూలంచేసి కార్మికప్రభుత్వం పెట్టుకొని తమదేశమునకు తమస్వతంత్రరాష్ట్రముల సమ్మేళనమునకు కావలసినసరుకును తామే నిర్మాణముచేసుకొనుటకు, అందరికీ పనికల్పించడానికీ, విద్యావివేకములు పెంచడానికీ, ఆరోగ్యాభివృద్ధి చేయడానికీ, కమ్యూనిష్టుపార్టీవారిపై అభిమానమును హెచ్చించడానికీ, రోడ్డులూ రైళ్లూ పెంచి పరస్పరస్నేహబాంధవ్యము లుదయింపచేయడానికీ, ప్రణాళికమీద ప్రణాళిక వేసుకొని కార్యక్రమమును సాగించవలసివచ్చింది, సాగించింది, సాగిస్తూ వుంది.

తక్కినదేశాలకి రష్యాచేస్తున్న ఇతరప్రయత్నములు నచ్చినా నచ్చకపోయినా ఆర్థికప్రయత్నములు మాత్రము నచ్చుతున్నవి. నచ్చేదేమిటి, మానేదేమిటి. ప్రపంచమునంతటినీ ఆవరించియున్న ధరలమాంద్యం, నిరుద్యోగం, వ్యాపారస్తంభనము అనేవాగురులనుండి తప్పించుకుంటకు ఏవోకొన్ని ఉపాయములు పన్నుకోక తప్పుతున్నదికాదు. బ్రిటిషువారు ప్రారంభించిన టారిఫు గోడలు, అటావాఒడంబడికలు, జపానుతో సంప్రతింపులు ఒకరీతిగా ఈజాతిలోనివే. రష్యాఅంటే తన దారిద్ర్యకర్మముకొద్దీ తనమార్గము త్రొక్కింది. ప్రపంచములో ఇతరత్రాకూడా యంత్రాలయములు వెలసి యెగుమతులే ప్రారంభించడంవల్ల బ్రిటిషుక్యాపిటలిష్టుల సరుకు విడుదలకానందువలన క్రొత్తమార్గము త్రొక్కి ‘ప్రొటెక్షనిష్టు’ అయి అటావాకంచె పెట్టుకోవలసినకర్మం దానికి పట్టింది. కాని బొండాలవాడు పొర్లిపొర్లి యేడ్చాడన్నట్లు అమెరికాకుకూడా యీ దరిద్రం తప్పిందికాదు. బ్యాంకులనిండా రొక్కము, కొట్లనిండా దినుసులు, గోడౌనులనిండా సరుకులు గల అమెరికాదేశములో ఈమహామహామూర్తులూ ఒకరినొకరు నమ్మి ఒకరిదగ్గరికొకరు పోగా ఎవరిగూట్లో వారు ముడుగుతూ ప్రజలందరి పొట్టలూ మాడ్చడము మొదలు పెట్టినవి ఏమంటే ఏమిలాభము? ప్రజలు తిరిగితీర్చగలరన్న హామీ లేదు కనుక బ్యాంకులవారు ఒక్కదమ్మిడీ పైకితీయక ఎవరికీ ఇవ్వక, వడ్డీలు లేకుండా వున్నవనిన్నీ, ప్రాతబాకీలు రాకుండా వున్నవనిన్నీ యేడుస్తూ కూర్చున్నారు. డబ్బులేక కొనుక్కొనేప్రజలు లేకపోవుటచేత ఫ్యాక్టరీలవారు సరుకులు పురుగులుపట్టనిస్తున్నారుగాని కావలసినవారికేమీయీయారు. రావలసిన బాకీలు రాక యియ్యవలసినవి తప్పక చిన్నచిన్న బ్యాంకీలన్నీ దివాలా! తయారైనసరుకే చెల్లక, కూలీలిచ్చుకోలేక ఫ్యాక్టరీలన్నీ లాకవుటు! ఇక వ్యవసాయపుదినుసులూ, ముడిదినుసులున్నా? యంత్రాలే పడుకుంటే వాటిమాట లెవరికికావాలి? ఆహారదినుసులు కొనుక్కొనుటకు డబ్బెవరిదగ్గర నున్నది? ప్రజలు చస్తే చావనీకాని దుడ్డియ్యమంటే తిండెవరు

పెడతారు? పండినపంటలకే యీగతి పడితే క్రొత్తగా పండించడాని కెవరికి గుండెలున్నవి? ఇట్టిపరిస్థితిలో ప్రజలు రష్యాలోలాగ సమిష్టివాదులై తిరగబడి దోచుకొని సరిగా పంచుకోవడంతప్ప వేరేత్రోవ లేకుండెను. అయితే అమెరికా పెట్టుబడిదార్లు ప్రభుత్వమువారు బ్యాంకర్లు రష్యావారంత మూర్ఖులు కారు. హిందూదేశం నాటుకోట్లు, ఆర్యవైశ్యులు, కళింగకోమట్లులాగ ఏవొడ్డు కావొడ్డు కాచుకొని బాకీదార్లను నిలబెట్టి తాము నిలబడి మళ్లీక్రమంగా పిండుకొనేపద్ధతి వాళ్లు. వీళ్లందరినీ కూడకట్టుకొని ప్రెసిడెంటురూజువెల్టు సర్వాధికారత్వము పొంది ప్రజలందరిచేతా వొప్పిస్తూ క్రొత్తక్రొత్తయేర్పాటులు చేస్తూ రాజ్యాన్నంతటినీ కోలుకొనేటట్లు చేస్తున్నాడు. బ్యాంకులవాళ్లదగ్గర తాను పూచీపడి కోట్లకొలదిద్రవ్యము వడ్డీకివాడుతుండడంచేత వాళ్లు సంతోషిస్తున్నారు. ఈద్రవ్యముతో క్రొత్తరోడ్లుపోయించి, అడవులునరికించి యిళ్లు కట్టిస్తూవుండడంచేత ప్రజలకు పనిదొరికి, ధనముదిక్కి, తినుబడిపదార్థములు కొనుక్కోగలిగి సుఖవసతులు లభించడంచేత వాళ్లు సంతోషిస్తున్నారు. వ్యవసాయదార్లకు లంచాలిచ్చి లక్షలకొలది యెకరములు సాగుతగ్గించి చెల్లుబడికానిదినుసుల ఉత్పత్తిని తగ్గించి ఉన్నపాటిదినుసులవెలలు హెచ్చించి కొనుక్కొనేవాళ్లను సృష్టించడంవల్ల వారు సంతోషిస్తున్నారు. ఇళ్లూ వాకిళ్లూ కుదిరి, తిండితిప్పలూ దొరికి, పైగా కొంత డబ్బు మిగిలితే దానితో ప్రజలందరూ యంత్రకారులదగ్గరనుంచి తయారగుసరుకును కొనుక్కుంటున్నారు కనుక, తమసరుకు కదులుతున్నదికనుక ఫ్యాక్టరీలవాళ్లు సంతోషించడమేకాకుండా క్రొత్తఫ్యాక్టరీలనుకూడా కట్టుకోగలుగుతున్నారు. వాళ్లకు నచ్చచెప్పి రూజువెల్టు వారిచేత పనిచేసేగంటలు తగ్గించి, కూలీలు హెచ్చించి, క్రొత్తవారిని పనులలో చేర్చించి నిర్వ్యాపారత్వమును తగ్గించగలుగుతున్నాడు. ఇదివరలో శ్రీమంతమైన అమెరికా చిక్కులు పడుతున్నదంటే సంతోషించేదేశాలన్నీ, కోలుకొంటున్న అమెరికా తమవస్తువులను తెప్పించుకొని తమదుస్థితిని కొంతతగ్గించకుండా తనలోతాను సరిపెట్టేసుకుంటున్నదే అని ఓర్వలేకుండా వుంటున్నారు. ఇదీ అమెరికాలో జరుగుతున్న ప్లానింగు, లేక ప్రణాళిక.

ఇవన్నీ మానవుడిప్రణాళికలు. మానవుడిప్లానులన్నీ తా ననుకున్నట్లే సాగుతూవుంటాయి అనుకోకూడదు. ప్రకృతిజన్యులమై పరిమితబుద్ధియోచనలు గల మనమే యిటువంటిఉత్కృష్టవిప్లవములూ, మార్పులూ తెస్తూవుంటే మనకంటే అనేకరెట్లు వెఱ్ఱివికారాలు కలిగినప్రకృతికి వీనిని పాడుచేయుట అనగా నెంత? లేదా సాయముచేయుట అనగా నెంత? రావణాసురప్రయత్నాలు చేస్తూవున్నరష్యాలో అనావృష్టి కలిగి తెల్లరొట్టెధర పెరిగి ఏప్రిల్ నెలలో ౧౦ లక్షలు జనులు మరణించినట్లు తెలుస్తున్నది. పండినపంటలు చెల్లక వాటికి ధరలు కల్పించుటకై భగీరథప్రయత్నము మీద లంచములిచ్చి గోధుమసాగుభూమిని లక్షలకొలది యెకరములు తగ్గించిన అమెరికాలో వేడిగాలులు వీచి పంటలు తగ్గి కాటకములు కలిగేసూచన లవుపిస్తున్నవి. కాని ధైర్యస్థైర్యములుగలప్రెసిడెంటు తగినప్రతిక్రియలు చేస్తానని చెప్పుతూ ప్రజలందరికీ ధైర్యోత్సాహములు పురిగొల్పుతున్నాడు. జర్మనీ, ఇటలీ మొదలుగు తక్కిన అయిరోపాదేశములన్నీ అనవసరపుపరుగులు పెట్టక, అయోగ్యముగా క్రుంగిపోక, వీలయినంత లేస్తూ సాధ్యమైనంతవరకు తమయోగుమతులతో చుట్టూ యొగ ప్రాకుతూ అల్లకల్లోలము పడుతూవున్నవి. ఆసియాఖండముచూస్తే జపానువిజృంభణమునకుఅంతూపొంతూ లేదు. జానాబెత్తెడుద్వీపాలలోనుంచి చీమలపుట్టలులాగ ప్రజలుపుట్టుకొస్తున్నారు. వారందరికీ భీషణసైనిక కవాతు. కొరియామాంచూరియాల నాక్రమించుకున్నది. చీనాను మ్రింగచూచుచున్నది. రష్యాపైకి పిల్లదూకుళ్లు దూకుచున్నది. అంతర్జాతీయసమితినేకాదు, అఖిలపాశ్చాత్యసమితిని హడలగొట్టుచున్నది. యుద్ధనౌకలు, విమానములు పెచ్చుపెరుగుచున్నవి. దీనికితోడు ఉపద్రవమైనపంటలు పండిస్తూ, యంత్రాలతో సరుకును తయారుచేస్తూ ఎంతేసి టారిఫుగోడలనయిన అవలీలగా

దాటేసి కారుచౌకగా ప్రతీదేశంలోనికి దించుతూ "ఇదం బ్రాహ్మ మిదం క్షాత్ర" మన్నట్లు "ఇదం యుద్ధం ఇదం వర్తక" మని ప్రళయతాండవం చేస్తున్నది. తక్కిన మనమూ, మన పెద్దన్నగారగు చీనా, తక్కిన చిన్నతమ్ముల్లగు ఆఫ్ఘనిస్థానము, అరేబియా, పెర్షియా మొదలగు దేశముల మాటా నా? మన కాలోచనలు తక్కువలేవు కాని అంకుశా లెక్కువగాఉండి అణచిపెట్టు చుండుటచేత అదృష్టవంతుల ఆటలన్నీ మనమీదే సాగి వచ్చి మన మధోగతులపాలై, అఘటనఘటనాసమర్థుడగు పరమేశ్వరు డెట్లాచేస్తే అట్లాగేకానీ అని పరిపూర్ణవేదాంతులమై బాధలుపడుతున్నాము.

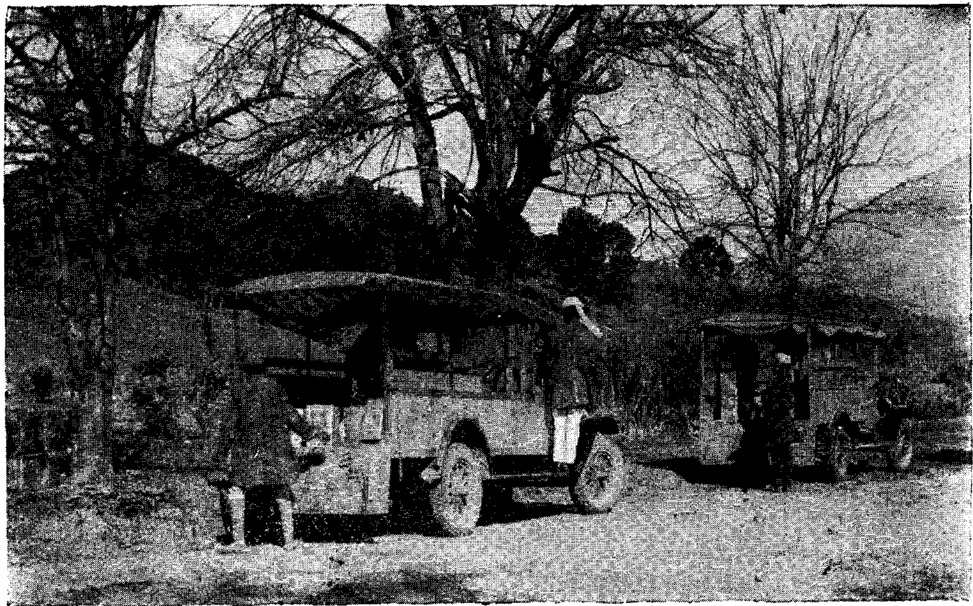
మనహిందూదేశమునకు తల్లిపట్టేకాని పిల్లపట్టేమీ లేకున్నది. మనమొఱ్ఱలన్నీ మొఱ్ఱలలాగే వున్నా, మనపై నవ్యాజప్రేమగల ప్రభుత్వమువారే పైనరుతర పున బాధ్యతలన్నీ వహించి మనకోసం ప్లానింగులు చేస్తున్నారు. తలగలవుగాళ్లంతా జైళ్లలో క్రుంగుతున్నప్పుడు మొలలేనిసభ్యుల నందరినీ ముఖ్యులుగా చేసి ఒక ఆర్డినెన్సుశాసనాలా, అట్టావాడంబడిక చట్టాలా, తెల్లకాగితాని కంగీకారపత్రాలా, వారి యిష్టమువచ్చినపత్రాలమీదల్లా బుల్లిదస్కత్తులూ, పెద్ద దస్కత్తులూ పెట్టించుకున్నారు ఇందువలన దేశమునకు స్వాతంత్ర్యబంధనమేకాక, పరిశ్రమలకు రక్షణ బంధనముకూడ తొలిగినది. అగ్గిపెట్టెలపరిశ్రమ అగ్గిపాలౌతోంది. పంచదారపరిశ్రమ పంచలపాలౌతుంది. బట్టలపరిశ్రమకా ఒకప్రక్కన జపాను క్రొత్తోవ యేర్పరచి ఒకప్రక్కన తమతలపులు బాహాటముగా తెరచుకొన్నారు. ఇట్టిసమయములో మనమిల్లులు కోలుకోవడం ఎట్లా? దీనికిసాయము సమ్మెలు. వానిని ముగించే ప్రయత్నములనుండి పరాఙ్ముఖత్వము. మిల్లుపరిశ్రమలనుగురించి అటూవాడంబడిక వుండనేవుంది కనుక వేఱేప్లానింగు చేయుటకు వీలేలేదు.

ఇక గృహపరిశ్రమల నుద్ధరించడానికి ప్లానింగు. గృహపరిశ్రమలు సాధారణముగా మిల్లుపరిశ్రమలతో పోటీకాగలేవు. మిల్లుపరిశ్రమలు హెచ్చితే గృహపరిశ్రమలు కూలపడతా యని గతరెండువందలసంవత్సరములనుండి జరుగుతున్న పారిశ్రామికవిప్లవమే తెలియపరుస్తున్నది.

మనదేశములో ఒకప్రక్కన గాంధీగారిఖద్దరు తత్త్వమువల్లనా, ఇంకొకప్రక్కన విదేశిమిల్లులు వస్తువుల దిగుమతి ఒడంబడికలవల్లనా స్వదేశిమిల్లులు క్షీణ ముఖము పడుతున్నదిగనుక, యీగృహపరిశ్రమలవస్తువులైనా యిక్కడ వ్యాపింపజేసి వ్యవసాయకుల కుపవృత్తి కలిగించి సహాయముకలుగుతుందేమో అంటే అదీ మంచిఆలోచనే! హిందూదేశ మింకా పూర్తిగా మిల్లుతత్వములో పడలేదుగనుక, హిందూదేశస్థులకు ఇంకా గృహపరిశ్రమలవలన తయారయేవస్తువులను కొనుక్కొనుటయం దభిలాష వుందికనుక, అట్టిపదార్థము లిక్కడ చెల్లించే యేర్పాటులు చేయడం, రెయిలువే రేటులుతగ్గించడం మంచియోగ్యతే. కాని ప్రభుత్వమువారు తలపెట్టిన దిది కాదు. గృహపరిశ్రమలఅభివృద్ధికి సంవత్సరమున కెంతోకొంత స్వల్పమొత్తమును శాంక్షను చేస్తూ వుండడము, ఈవస్తువులే కొనుక్కొమని పాశ్చాత్యులను బ్రతిమాలుకొని వారికి వీటియం దభిరుచి పుట్టించుటకు ప్రయత్నించడము. ఈరెండవది యెప్పటికైనా సాగుతుందని ఏజ్యోతిష్కుడైనా పాశ్చాత్యదేశాల జాతకములు చూసి చెప్పగలడా? అయితే ఇందుకొరకు వాణిజ్యానుభవముగల పాశ్చాత్యధీమంతులను పెద్దజీతములమీద యేర్పాటుచేయడము, వారిక్రింద రాష్ట్రీయోద్యోగస్థులు, వారికి సెక్రెటరీలు, అనుచరులు మొదలగువారితో ఒకచిన్న డిపార్టుమెంటు మనకు తప్పదు.

ఇంకోచిత్రమైన ప్లానింగు. ఇది మనహిందూదేశమున కాహారభూతములైన వడ్లు, గోధుమలు, చెఱుకు మొదలగువానిని గురించిన ప్లానింగు. మన దేమో ఇండో చీనా, సయాము, బర్మా మొదలగు దేశాలలో పండివచ్చుచున్న వడ్లను, బియ్యమును కొనుక్కొనుటకుగాను మన దేశపు వరి గోధుమలు మొదలగువానిని తగ్గించుకోవాలి. ఆదేశములలో అవి భూరిపరిశ్రమలవిధానంగా పండిస్తారుగనుక తక్కువగా పండించుటకు వీలులేదు. దిగుమతిసుంకాలు విధించకుండా వానిని మనకు చౌకగా

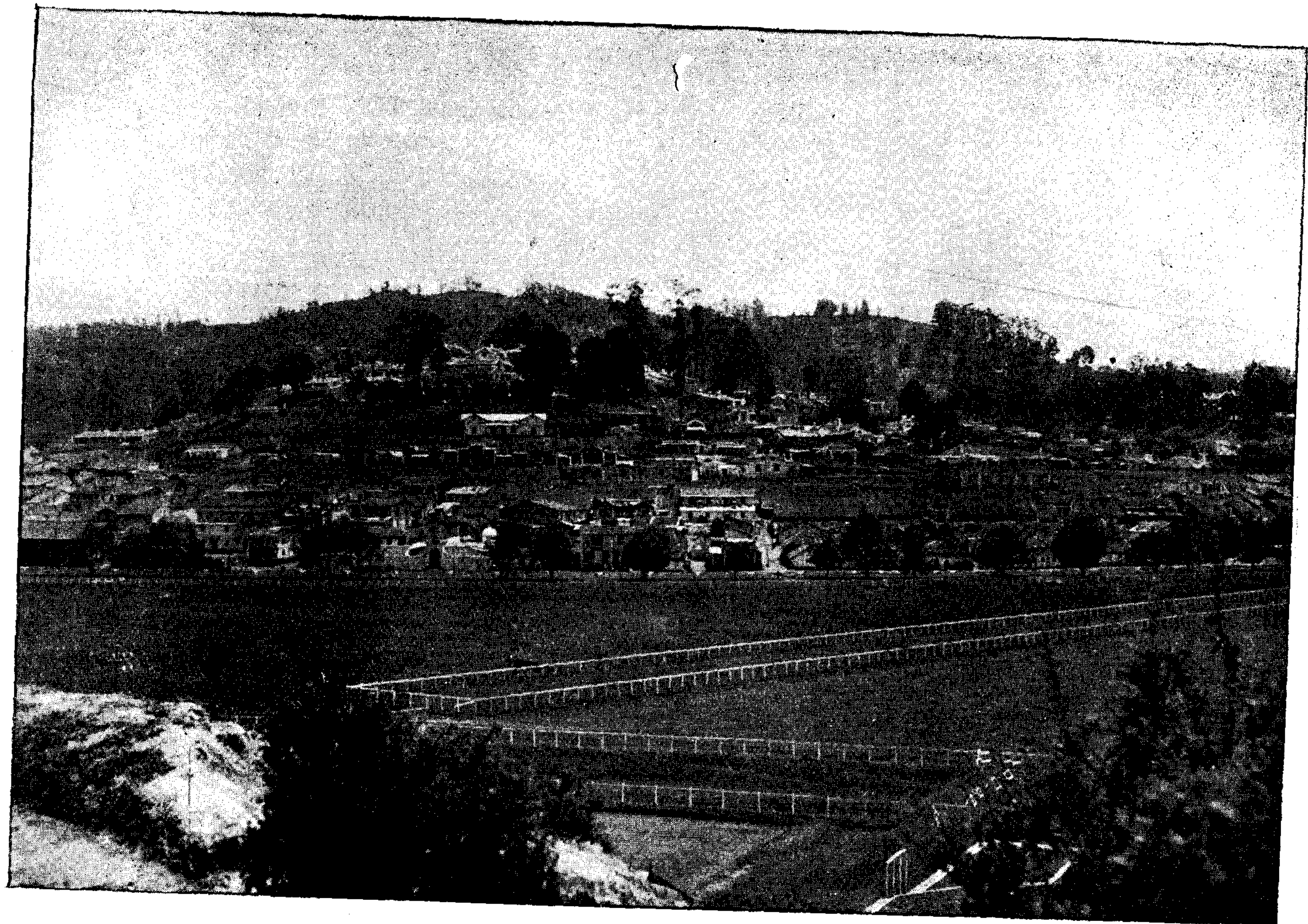
'కర్పూరతైల' చిత్రములు

౫. దేవదారురస మున్న డబ్బాలను తైలముతీయు బట్టీకడకు కొనిపోవు బస్సులు.

౬. దేవదారు రసమును పోయుటకు డబ్బాలు

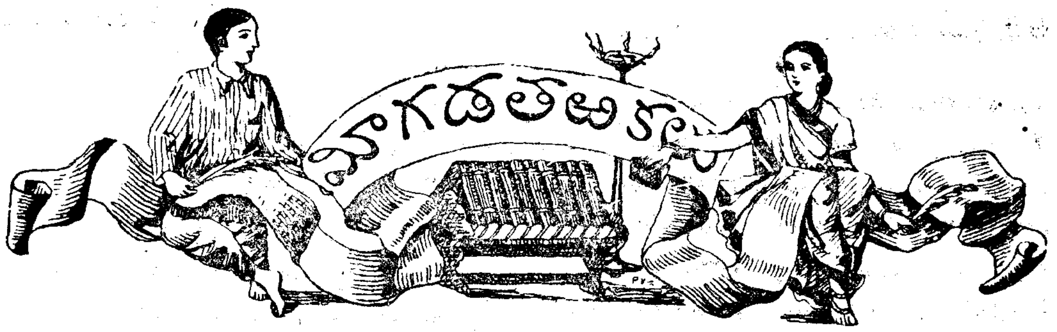
ఉదకమండలమున ఒకదృశ్యము (గుఱ్ఱపుపందెముల చోటును గలదు)

M. B. K

అంటకడతారు. లేకుంటే వారు మనమీద ప్రతిక్రియ
చేసి యేమినష్టము తెచ్చిపెడతారో అనిదిగులు. అవి
చవకగా వస్తున్నవికనుక మనరైతువాడి పంటచెల్లదు.
వానినాపివేసినచో ఇతనిపంట మంచిఖరీదుకు చెల్లి
శిస్తులు సంతోషముగా చెల్లించుకొని అప్పుసప్పు
తీర్చుకుంటూ, ఆనందముగా వుండగలడు. అయితే
రైతువాడు ఏలాగున్ననేమి? సర్కారుశిస్తు రాదన్న
భయము లేదు. భూమి పండకపోయినా, పంట చెల్లక
పోయినా అన్యత్రా కూలిచేసుకొనైనా తెచ్చి పన్ను
చెల్లించాలి. లేకుంటే యిల్లూ వాకిలీ వేలాం. అవి
లేనప్పుడు భూమివేలాం. క్రొత్తగా కొనుక్కున్నవా
డెక్కడనుంచైనా తెచ్చుకొని పన్ను కట్టుగోవాలి.
లేకుంటే వాడిపనీ అంతే. ఈవిధంగా మాయదారి
భూమిని నమ్ముకొని మనిషితరవాత మనిషి దివాలా
అవుతున్నాడు. వీరిని రక్షించడానికి ప్రభుత్వం యేదైనా
ప్లానింగు వేయవద్దూ? రాట్నా లొస్తున్నాయి బట్ల
తోవలోనుంచి తియ్యాం డన్నారుట. విదేశాలనుంచి
చౌకబియ్యా లొస్తున్నాయికనుక మీమీవంశానుగత
మైన పంటలను తగ్గించుకోండోయి అని ఒక సూచన
వదిలేశారు. అలవాటైనపంట మానుకోవడం, అనుమానా
స్పదమైనపంటలు వేసుకోవడం. ఇంతకూ ఈక్రొత్త
పంటలేమిటో తెలియదు. దానిని విచారించేందుకు
తగినఅనుభవజ్ఞులను ఉద్యోగస్థులను యేర్పాటుచేస్తారు.
ఈసంగతులన్నీ మే 8-వ తేదిని సిమ్లాలో జరిగినపంటల
నిర్ణయసభలో టంగున తెగిపోతుందనుకున్నాము కాని
ఇదేమి రష్యా, జపాను, అమెరికా, జర్మనీల ప్లానింగా?
అదుగోఅంటే ఆర్నెల్లు.

ఈసమయంలో ఈఆలస్యమే చాలా ఉపకా
రంగా వుంది. అవకతవకఆలోచనలకు సాయం అతి
శీఘ్రంకూడా అయితే బ్రతకగలమా? విదేశీవడ్లమీద మణు
గుకు రు ౦-౧౫-౦ లు, బియ్యంమీద రు ౧-౮-౦ లు
దిగుమతిసుంకం వేయవలసిందని ఒకరు సూచిస్తే వాళ్లు
మీకొంప ముంచేయగల రని భోరుగారు హెచ్చరిక
చెప్పేరు. మారకపురేటు మార్చి, నాణెములు హెచ్చించ
మంటే సాధ్యముకాదని త్రోసేశారు. క్రొత్తపంటలను
గూర్చి ఆలోచించుటకు జనపనార, పత్తి, చెఱుకు
కమిటీలు పరిశోధనపనిచేస్తున్నాయి. మొత్తముపయిన
ఈసభాసమావేశముకయిన ఖర్చులు దండుగైతే అయినవి
కాని ఇందులో నష్టకరమైన తీర్మానములు ప్యాసు
కాలేదు. వరిపంట ఇంకాహెచ్చించే ప్రయత్నాలు చేయ
రాదనుకున్నారు. అట్టిఆలోచన మన కసలేలేదు.
గోధుమపంట తగ్గించాలన్నతీర్మానంకూడా నెగ్గలేదు.
సభాఫలితము లిప్పటికేమీ లేకపోయినా, వీరికమిటీలు
చేసేవిచారణలఫలితంగా ముందుముందు మంచిఫలిత
ములు కలుగవచ్చునని సంతోషిస్తూ పత్రికారత్నములు
అభిప్రాయములను వ్రాస్తున్నవి. ఇదీ మనఇండియా
ప్లానింగు.

కులస్త్రీలు - నాటకాలు

నాటక ప్రదర్శనాలలో స్త్రీపాత్రలు కులస్త్రీలు అభినయించవచ్చునా కూడదా అని యిప్పు డొక పెద్ద ప్రశ్న. దీనిమీద సన్నసన్నంగానే అయినా కొంచెం ఘాటుగానే చర్చ జరుగుతోంది. కాని దీని పర్యవసానం కోసం యెవరూ కనిపెట్టుకుని ఉండడంలేదు. అనేకస్థలాలలో చాలామంది కులస్త్రీలు బాహాటంగా ప్రదర్శనాలు చేసేస్తున్నారు. కొందరు దంపతులు, కళకోసమే కావచ్చు, యిది వృత్తిగా పెట్టుకున్న వారుకూడా వున్నారు. ఇవతల కులస్త్రీల సంగతి యిలా వుండగా అవతల వేశ్యలున్ను జన్మసిద్ధమైన తమ హక్కును స్వాధీన భుక్తాలలోకి తెచ్చుకుంటున్నారు. అక్కడక్కడ కులస్త్రీలూ, వేశ్యలూ కలిసిన్నీ ప్రదర్శనాలు చేస్తున్నారు. ఈప్రదర్శనాల విషయంలో ప్రజల ప్రశంసలు పైస్థాయిలోనే పలుకుతున్నాయి. ప్రదర్శకురాండ్రకు ప్రత్యేకంగా ఆదరసత్కారాలు జరుగుతున్నాయి. ఇలాగ యీప్రశ్న ప్రశ్నగానే వుండగా విషయంమాత్రం ఆచరణలో అతిజటిలంగా పాకిపోతోంది.

* * * *

ఇంతకీ: ఇప్పు డీ ప్రశ్నకి అవసరం యేం వచ్చిందీ?

* * * *

కావ్యాలకు ఉద్దిష్టమైన ప్రయోజనం రసానుభవం. **ఈ విషయంలో శ్రవ్యకావ్యాలకు కంటె దృశ్యకావ్యాలకు—నాటకాలకు వైశిష్ట్యం వుంది.**

నాటకప్రదర్శనం అంటే ఇతివృత్తం జరిగిన కాలానికి, అది ప్రవర్తిల్లుతూ వుండిన చోటికి ప్రేక్షకులను తీసుకువెళ్లడం.

శ్రవ్యాలలో బుద్ధిని వినియోగించి, వూహాలు పన్నితే గాని స్ఫురించనిపాత్రల హావభావాలు నాటకప్రదర్శనాలలో కంటికి కనబడడమూ, చెవికి వినపడడమూ, హృదయంమీద హత్తుకుపోవడమూ, తద్వారా రసానుభవం కలగడమూ ఏకకాలంలో సిద్ధిస్తాయి. నాటకాలంటే పండితులకూ, పామరులకూ సమానంగా మోజు కలగడానికి కారణం యిదీ.

కాగా, నాటకాలు రచించడంలో కవులకు కంటే, ప్రదర్శించడంలో నటులకు కౌశలం యెక్కువ కావాలి. ప్రేక్షకులకు, ఇతివృత్తంవల్ల మనోరంజనం కలిగించడం వొక యెత్తూ, కవిత్వంవల్ల హృదయోత్తేజనం కలిగించడం వొక యెత్తూ కనక నటులేమాత్రం అసమర్థులైనా వుద్దేశం భగ్నమైపోతుంది. ప్రదర్శనం కృత్రిమమై అరుచీ, అసభ్యమై జుగుప్సాకూడా కలుగుతాయి. ఇలాగ యిదేమీ తటస్థించకుండా ప్రేక్షకులకు ఆనందసంధాయకమైన రసానుభవం కలగాలంటే రంగపరికరాలూ, నటులూ నాటకేతివృత్తానికి మొలిచినట్లు సరిపోవాలి. నాటకప్రదర్శనంలో స్త్రీపాత్రలు స్త్రీలే అభినయించాలనడానికి విధాయకసూత్రం యిదీ. మహాకవు లనేకులు తమ నాటకాలలో నటీసూత్రధారసంభాషణద్వారా యీ విషయం స్పష్టంగానే ప్రతిపాదించి వున్నారు.

నాటకపాత్రకంటే త్రికరణయాభిన్నుడైన నటుడు యథాయోగ్యంగా పురుషపాత్రనే అభిన

161

యించడం దుర్ఘటంగా వుండేటప్పుడు స్త్రీపాత్రగా చెలామణీ కావడం యెన్నడూ సంభవించదు.

నడివయస్సులో వున్న నటుడు సమృద్ధమైన సాధనసామగ్రి నుపయోగించుకుని తన నైపుణ్యంవల్ల శతవృద్ధు పాత్రను ఆంగికంగానూ, వాచికంగానూ కూడా చాలావరకు చక్కగానే వొప్పించవచ్చు. కాని ఆనటుడే శతవృద్ధుగా నెగ్గుకవచ్చినట్టు బాలుకుగా చెలామణీ కాలేడు. పురుషుడు స్త్రీపాత్రని ధరించడం కూడా యిలాంటిదే.

ఏతావతా: స్త్రీలకూ, పురుషులకూ కష్టసుఖాలు సమానమే కావచ్చు.

సంకల్పాలూ, అభిలాషలూ, అనుభవాలూ యేకరాశిగానే కావచ్చు. కాని యిద్దరికీ భౌతికంగా సామ్యం కుదరదు. లేదు కూడాను. స్త్రీ స్త్రీయే. పురుషుడు పురుషుడే. ఇద్దరికీ వుండే భేదం వొక్క మాటలో తేల్చాలంటే: స్త్రీ విలాసవతి. పురుషుడు గంభీరమూర్తి. పురుషుని మనస్సు యాభ్యుదయంకోసం కల్పనలుచేస్తూవుంటుంది. స్త్రీ మనస్సు ఆ అభ్యుదయాన్ని అనుభవంలోకి తెచ్చే యెత్తులు వేస్తూవుంటుంది.

పురుషుని బుద్ధి తటాలున వొక నిశ్చయానికి రాలేదు. స్త్రీబుద్ధి కిందా మీదా పడుతూ కూచోలేదు.

పురుషుని హృదయం యెప్పడోగాని మార్దవం వహించదు. స్త్రీహృదయం యెన్నడోగాని కాఠిన్యం పూనదు.

పురుషుని చూపులు సూర్యకిరణాల్లాగ దుర్నిరీక్ష్యంగా వుంటాయి. స్త్రీచూపులు మెరుపుతీగల్లాగ భ్రాంతి కలిగిస్తూ వుంటాయి.

పురుషుని శరీరం కదలితే రాజసం తలాయిస్తూ వుంటుంది. స్త్రీశరీరం చలిస్తే లావణ్యం పొంగిపోతూ వుంటుంది.

ఈలక్షణాలలో వ్యత్యాసం వస్తే పురుషుడు "ఆడంగిరేకలవాడ" అనీ, స్త్రీ "మగవీరు" అనీ యీసడింపు వినబడుతుంది.

కాగా, పురుషుడు స్త్రీత్వాన్ని చూపించలేడు. స్త్రీ పౌరుషాన్ని వెల్లడించలేదు. కాదూ కూడదని పురుషుడు స్త్రీవేషం వేస్తే ముస్తీబు చేసిన కొయ్య బొమ్మలా ఉంటాడు. స్త్రీ పురుషవేషం వేస్తే పులి చర్మం కప్పుకున్న మేకలా వుంటుంది.

ఇది యిలా వుండగా తెనుగుదేశంలో మొదణ్ణుంచీ వొక సంప్రదాయం వుంది.

వ్యభిచారదోషం వున్నా పెద్దలలో చాలామంది సభలలో వేశ్యలకు ఆదరం చూపుతారు; కాని స్త్రీవేషగాణ్ణి హీనంగా చూస్తారు. బంతికి రానివ్వరు.

పురుషుడు గొల్లవేషం గాని, భామవేషం గాని వేస్తే వారు ఆదరిమానాని కేనా వెళ్లరు.

ఈపట్టుదల, సంప్రదాయం అంటే చెవి కోసుకునే పెద్దలలోయిప్పటికీ చాలా దృఢంగానే వుంది.

కాకపోయినా, పురుషులకంటే స్త్రీ లెప్పుడూ హెచ్చుగానే వుంటూండేటప్పుడు పురుషుడు స్త్రీవేషం యెందుకు వెయ్యాలీ? ఈవిధంగా స్త్రీల హక్కును పురుషు లెందుకు భంగపరచాలీ?

పైగా: పురుషుడు స్త్రీవేషం వెయ్యడం కళని మలినపరచడం వొక్కటే కాదు. స్త్రీజాతిని అగౌరవపరచడం కూడాను.

అయితే: నాటకాలలో స్త్రీపాత్రలు స్త్రీలే అభినయించా లంటే సరే, కాని ఆపని కులస్త్రీలు కూడా చెయ్యవచ్చు నంటే యేలాగా?

నిజమే. ఇది వొకప్పుడు హేతుబద్ధమైన పూర్వపక్షమే. కాని ఆకాలం కా దిది. వృత్తివిభాగం సడలిపోయి చాలా రోజు లయింది. కృత్యవిభాగం కూడా మారిపోతూవున్న రోజు లివి. ఏది యెవరికి అనువో, దేన్లో యెవరికి రుచో, యెందులో యెవరికి లాఘవమో ఆపని చెయ్యడానికి వారి కిప్పుడు ఆక్షేపణలు లేకపోగా, పైగా, ప్రోత్సాహంకూడా కలుగుతోంది.

జమీందారుల కుటుంబాలకు, పండితుల వంశాలకు, ఆహితాగ్నుల కోవకు చెందిన చిరంజీవు లిప్పుడు తలపుకి వస్తే కూడా పెద్దలు చీదరించుకునే వృత్తులు అవలంబిస్తున్నారు. సంప్రదాయానికి, ప్రతిష్ఠకి, ప్రతిభకి, అభిజాత్యానికి, స్థితికి, పదవికి లోటు లేని యువకు లిప్పుడనేకులు కులాసాగా నాటకా లాడేస్తున్నారు. ఆడి "సెబాస్" అనిపించుకుంటున్నారు. బహూకరించబడుతున్నారు. కళాకుశలు లనిమాత్రమే కాక కళోద్ధారకు లనిన్నీ సత్కరింపబడుచున్నారు. ఇలాంటి స్థితిలో వారి స్త్రీలు వారితోపా టెందుకు కాగూడదమో ?

కవులు నాటకాలలో ఉత్తమస్త్రీపాత్రలు సృష్టింపవచ్చు. ఆ నాటకాలు ప్రదర్శింపబడేటప్పుడు ఉత్తమస్త్రీలు చూచి ఆనందింపవచ్చు. కాని వారు ఆనాటకాలలో పాత్రధారణం చెయ్యగూడదమా ?

ఇదీ గాక :

• కులస్త్రీలు — ఉన్నతకుటుంబాలకు చెందిన మానవతు లగు యువతు లిప్పుడు అనేకమందితో కలిసి కూచుని కళాశాలలో విద్యాభ్యాసం చేస్తున్నారు. ఖండాంతరాలకు గూడా వెళ్లివస్తున్నారు. అజంతా సంప్రదాయా న్ననుసరించి స్త్రీల చిత్తరువుల చిత్రించి మెప్పు పొందుచున్నారు. స్థానికసంస్థలలో, నగరీయ సంఘాలలో, శాసనసభలలో, రాజకీయాందోళనంలో, సంఘసంస్కరణ కార్యాల్లో నిరాఘాటంగా పాల్గొంటున్నారు. జెయిళ్లకు వెళ్లి వస్తున్నారు. ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారు. న్యాయవాదం, వైద్యం — ఇలాంటి వృత్తుల్లో గూడా వోహో అనిపించుకుంటున్నారు. ఇక నాటకాలలో వేషం వెయ్యడమా తప్పు? "వేస్తే ఆస్త్రీలకు శీలం నిలుస్తుందా?" వున్న కళ్లు ఇదీ. వచ్చిన పుట్టిమునక గూడాయిదీ. వాస్తవంగా యిది కుంటిప్రశ్న. ఇది పురుషుల హృదయదౌర్బల్యానికి నిదర్శనం. తేలిక బుద్ధికి చిహ్నం. అసహనానికి గుర్తు. అశక్తిదుర్జనత్వానికి వుదాహరణ. పోనీ, యిలా సందేహించే పురుషుల శీలంమాట యేమిటి ?

ఏవంచ: శీలభ్రంశం పొందిన స్త్రీలు అన్ని శాఖల్లోనూ వున్నారు. అన్ని వృత్తుల్లోనూ వున్నారు. అన్ని రకాల్లోనూ వున్నారు. అన్ని కులాల్లోనూ, అన్ని మతాల్లోనూ, అన్ని జాతుల్లోనూ, అన్ని పరిస్థితుల్లోనూ వున్నారు. శీలపరిశీలనం సంఘధర్మాలకు సంబంధించింది. కాని కళకి సంబంధించింది కాదు. నాటకరంగంలో వున్నప్పుడు ఆమె కళావతిగాని కులాంగనా కాదు. చంద్రమతీపాత్ర అభినయించే స్త్రీ చంద్రమతియేలా కాదో అలాగే శీలవతి కాకుండా కూడా వుండవచ్చు. అభినయిస్తూ వున్నంతసేపూ ఆమె చంద్రమతిగా వుందా లేదా? ఇంతే మనకి కావలసింది. ఆవేషం విప్పేశాక ఆమె యెవరో? మన కెవళ్లమో? పోనీ ఆమె సొంతానికో అంటే యీ సంశయాత్మల సొంతం మాట యేమిటి?

శాస్త్రి

చుక్కయెదురు

బ్రిటిషువర్తకుణ్ణీ హిందూదేశపు వ్యవసాయకుణ్ణీ ఒకగదిలో కూర్చోపెట్టవచ్చు. పచ్చిక్రైస్తవుణ్ణీ పరమ ఛాందసుణ్ణీ కలిపి ఒకబండిలో యెక్కింపవచ్చు. మహమ్మదీయ మౌలానాను మహామహోపాధ్యాయుణ్ణి ఒక గోష్ఠిలోకి తేవచ్చు. కాని, సంఘసంస్కారిని సనాతనుణ్ణి కలిపి సవ్యమైన పద్ధతిలోకి తేవడం బ్రహ్మదేముడికికూడా సాధ్యంకాకుండావుంది. సనాతనుడు శాస్త్రం అంటే సంస్కారి నీతివిరుద్ధ మంటాడు; సంస్కారి కాలానుగుణ్య మంటే సనాతనుడు వైదికధర్మవిరోధ మంటాడు. ఈ రెండుకక్షులూ, పలువురు పురాతన సంస్కారనాయకులు తలచినట్లు కాలక్రమమున నొకదాని కొకటి సుముఖమౌటకు బదులు విరోధములౌతూ బలతరము లగుచున్నవి. సనాతనులు పురాతనాచారకూపములలోబడి కుళ్లిపోతున్నారు కనుక శాసనాలు ప్యాసుచేసైనా వారిని బలవంతాన రక్షించాలని సంస్కారులకపూర్వమైన దయ. సంస్కారులు అవైదిక, క్రైస్తవ, మహమ్మదీయ అగాధ సంకర దూరా

చారములలోనికి సంఘాన్ని ఈడ్చుకొని పోతున్నారని సనాతనుల కసహ్యం.

మొగాడు పెళ్లాం చస్తే పెళ్లాంచాప్పున చచ్చిదాకా పెళ్లాళ్ని చేసుకుంటున్నాడా లేదా? ఇష్టం వచ్చినదాన్ని యిష్టం వచ్చిన వయస్సున చేసుకుంటే చేసుకుంటూ లేకుంటే మానుకుంటున్నాడా లేదా? ఇంగ్లీషులు చదివి క్రాపింగు లుంచుకుంటున్నాడా లేదా? పెళ్లాన్ని తన్ని విడాకు లిస్తున్నాడా లేదా? పతివ్రత నని బిఱ్ఱబిగి కూర్చుంటున్నాడా యేమిటి? ఆడవాళ్లకీ హక్కులు లేకుంటే యెలాగు, మన నాగరకప్రపంచంలో తలనెత్తుకొని పరువుగా బ్రతకగలమా వారికి మనతో నీవిధమైన సరిసమానత్వం లేకుంటేనని ఒకపక్షమువారి వాదన. అదంతా ఎందుకు, శాస్త్రాలలో యేముందో చూడు, దానికి మేముచెప్పే అర్థాలే తప్ప వేరర్థా లొప్పము. ఆచార మన్నిటికంటె యెక్కువ ఉత్కృష్ట ధర్మము. దానిని మార్చడానికి మానవమాత్రుడికి వీలులేదు. అని ఇంకోపక్షం వారి వాదన.

యాగాలు, బలులు ఆచరించడం అహింసా తత్త్వానికి విరోధం, అనాగరిక పద్ధతి, క్రూరమూఢాచారము, దేవతాప్రీతి కలుగదు; శాస్త్రాల్లో లేదు; ఉంటే ప్రక్షిప్తము; కాకుంటే చించేయాలి అని ఒకరిసిద్ధాంతము. అవి కేవలం లోకసంగ్రహంకోసం చేయబడుచున్నవి. అహింస కాదు. అట్లు చేయుటవలన చేసినవాళ్లకీ, చూసినవాళ్లకీ, చచ్చిన జంతువులకీ మోక్షం కలుగుతుంది. చేయకుంటే వర్షాలు కురవవు, పంటలు పండవు. కలరా, ప్లేగు, మశూచికాది దేవతలు నరులను, సమస్త జంతువులను, సమస్త ప్రాణికోటినీ నొర్లుకపోతవి. ఇటువంటివి కూడదనేది బౌద్ధ జైన నాస్తికభావము. శ్రుతిస్మృతిసమ్మతము కాదు అనేది ఇంకొకరి పట్టుదల.

అస్పృశ్యతాదోషము హరిజనుల రోమరోమాలని పట్టివుంది. వారి గాలి సోకితే, వారిమాట వింటే, వారి చూపు పడితే నరులు దేవతలుకూడా అపరిశుద్ధులై వర్ణసంకర మౌతుం దని ఒకవైపువారి తత్త్వము. అందరిదీ ఒకటే రక్తము, ఒకటే మాంసము, ఒకటే ఇంద్రియజ్ఞానము, ఒకటేబుద్ధి, ఒకటేఆత్మ, అందరూ కలగాపులగమై జాతి కుల మత ఆచార వ్యవహారభేదములు లేకుండా తిరగకుంటే సృష్టియొక్క పురోగమనము కుంటుపడి జాతి చీడపట్టి చైతన్యవిహీనమై నామావశేష మౌతుందని యింకోవైపువారి ప్రబోధము.

ఆబోతులూ ఆబోతులూ కుమ్ముకుంటూ వుంటే మధ్యన లేగలు చస్తున్నవి. పాలకోసమో, పెనిమిటికోసమో తెలియకుండా ఏణ్ణర్థంపిల్లలు ముండమోసి ఏడుస్తున్నారు. ఏలూరువంటిపట్నాలలో పబ్లికురోడ్డులు బలివేయబడినజంతువులరక్తమాంసములతో నిండుతూన్న కుంభకోణం బ్రాహ్మణులు యజ్ఞములపేరు పెట్టి నోరులేని మేకలను చావజంపి నోరుమూస్తున్నారు. సంప్రదాయసిద్ధమనుకొని పదిపన్నెండేండ్లప్పుడు కన్యల వివాహాలు చేసుకోదలచుకొన్న మర్యాదస్థులు పెద్దింటివారు రావుబహద్దర్లు, అసెంబ్లీ సభ్యులు, గవర్నమెంటు ఉద్యోగస్థులుకూడా శారదాకమిటీల ధాటికి భయపడి 'పరాసు'ప్రదేశములకు పోయి హడావిడిగా వివాహాలు చేసుకుంటూ జరీమానాలు చెల్లించుకోలేక అవమానాలపాలవుతున్నారు. అస్పృశ్యతానిర్మూలనప్రయత్నములు పరిపాలనప్రయత్నములు మూర్ఖులను కొట్లాటలలోనికీ, విద్వాంసులను నాయకులను అసెంబ్లీ ఎన్నికలవిషయములో కక్షలలోనికి దించుతూ ప్రభుత్వమువారికి బలము కూర్చుచున్నవి. అయినా ఆవేశా లెవ్వరికీ తగ్గలేదు. ఉభయపక్షములవారు ప్రభుత్వమువారినాశ్రయించుకొనేపద్ధతిలోకి దిగి ప్రజలకు ఆత్మవిశ్వాస జ్ఞానమును, తమకార్యములను తాముపరిష్కరించుకొనేశక్తిని చెఱుచుచున్నారు. జాతీయసంప్రదాయములతోబాటు జాతీయతాజ్ఞానమే తుడుచుకొనిపోయేసూచన లగుపించుచున్నవి. సంస్కారవాదులు చట్టాలుచేయుమనీ, మీరినవారిని శిక్షించుమనీ ప్రభుత్వమువారినీ కోర్టులనూ ఆశ్రయిస్తూవుంటే సనాతనులు ఆచట్టములను చేయవద్దనీ, చేసినవి తీసివేమనీ, సంస్కారులబారినుండి విక్టోరియావాగ్దానము

ప్రకారము తమ్ము రక్షించుమనీ సభలు, నల్లజండాలు, కాంగ్రెసుప్రతికూలప్రచారములూ తీర్మానాల ద్వారా విన్నపాలు చేసుకొంటూ బలపడుతున్నారు. ఆచారాలు, మఠాధిపతులు, విశ్వాసములు, మూర్ఖత్వములు ఒకరిని బలపరచుచున్నవి. ప్రస్తుతప్రపంచవిజృంభణము, ఆధునికప్రవక్తల స్వతంత్రబోధనలు, ఆధునికపాశ్చాత్యతత్త్వము ఇంకొకరిని పురిగొల్పుచున్నవి. మొత్తముపైని స్వయమాలోచన, స్వయంశక్తిపోయి ప్రభుత్వాశ్రయము వైపు ప్రజలు మరులుకొనుచున్నారు. ప్రభుత్వము వీరి నిరువురను ఎగవేస్తూ దిగదీస్తూ అనవసరందగ్గర సాయం చేస్తూ, అవసరందగ్గర నిరోధిస్తూ మనఐకమత్యవిహీనతవల్లను పొందగలిగినంత అనుకూలము పొంది చేయగలిగినన్ని ఆక్షేపణలు చేస్తున్నది. శారదాచట్టమును తీసివేయుమని ఒకరూ, ౧౮ ఏండ్లలోపలి వివాహాలకు కమిటీలపూచీలేకుండా రంకుతనాలు, దొంగతనాలు, హత్యలులాగ కాగ్నిజబులు నేరముగా మార్చమని ఒకరూ హడావిడి పడుతున్నారని సనాతనులసభలు, మహానందిఆర్యవైశ్యసభవంటిసంస్కారసభలు తిలకించిన వారికి తెలియగలవు. సనాతనులనగా నెంత, చట్టాలలో పెట్టి నొక్కలేమా అనిఒకరికి, ఇన్నాళ్లాయీ మన మూరుకున్నాముకాని మనము మూడోకన్ను తెరిస్తే ఈ అవైదికనాస్తికసంస్కార కాంగ్రెసుపక్షాలని భస్మపటలముచేసీలేమా అని ఒకరికి కావేషీ లెక్కువౌతున్నవి. భారతదేశరాజకీయపరిస్థితులలో నెప్పటికంటె ఐకమత్య మెక్కువగా కావలసిన ఈదినములలో ఇట్టి విరోధములు, పట్టుదలలు, అహంకారములు తలలెత్తుకొని విరగబడుచుండుట చూస్తే దేశశ్రేయోభిలాషుల గుండెలు గుభేలుమనకమానవు. ఉభయకక్షులు ప్రజలు తమప్రక్కనే ఉన్నారని తలుస్తారు. ధర్మముగా అగుపించే ప్రతీఉపన్యాసకునికీ ప్రజలు స్వాగతమిచ్చి ఆదరముతో విని చప్పట్లు చరుస్తారు, చందాలిస్తారు, సభ్యులుగా చేరుతారు. కాక ప్రజాహితసేవచేస్తున్నామనేకీర్తీ, దానికి సంబంధించాయన్న సంస్థలో పదవీ, పేపర్లలో పడవాలన్న అభిలాష. కళ్లుతెరచి వృద్ధిలోకి రావలెనని కోరుతున్న ప్రతీజాతికి ప్రథమలక్షణము. మన మిప్పుడట్టిపవిత్రజాతీయతాదైవతముయొక్క ఉషస్తేజములో ఉన్నాము. కనుక విశేషము విచక్షణ చూపించలేకున్నా, ఏదోఒకపక్షములో చేరి పేరుప్రఖ్యాతులు గడింతామన్న ఉబలాటక ముంటున్నది. కనుక దేశీయనాయకులు, సంస్కారపరాయణులు సనాతనాభిమానులు పై ఆడంబరములవల్ల మోసపోక, ఒకరినొకరు బాగా గ్రహించుకొని ఈపక్షములను కక్షలుక్రిందికి మార్చక పరస్పరనయాభిమానములు విడనాడక, అభిప్రాయభేదములు తప్పవన్నప్పుడు ఒకరితోనొకరు కలిసియుండగలిగినంతనే వుండి లేనప్పు డెవరియిష్టముప్రకారము వారు జీవించుటకు సంతోషముతో సమ్మతించి అనావేశప్రచారములు సాగించినచో, సంస్కార మాలస్యమయినను, అవసరమైనచో, సంభవించుటకును అవకాశమున్నది; సనాతనమతము, కొన్నియుగములు గడిచినను, వర్ధిల్లుటకును అవకాశమున్నది.

భారతదేశమంటే ఒకవూరు, ఒకరాష్ట్రము, ఒకమతము, ఒకజాతీకాదు, కాబోదు. ఇందెన్నిమతములు, అభిప్రాయములు, విశ్వాసములు, ఆచారములైనను పరస్పరస్నేహముతో స్వతంత్రముగ వర్ధిల్లవలె ననియే ఈశ్వరోద్దేశము కనుక, ఎవరిధర్మవిశ్వాసములప్రకారము వారు ప్రవర్తిస్తూ, ఇతరుల ధర్మవిశ్వాసములు తమకించుక బాధాకరములుగా వున్నా సహిస్తూ మిషనరీ ఆవేశాలు తగ్గించుకుంటూ, ఎవరిధర్మమును వారు బోధించుకుంటూ, ఇతరులు వినినా వినకున్నా తిట్టకుంటూ, ఒకరివలన ఒకరికి ప్రాణహాని మానహాని కలిగినప్పుడుతప్ప మతవిషయములలో ప్రభుత్వమూ కోర్టులూ వున్నాయన్నమాటే మరచిపోతూ ప్రవర్తించకపోతే సివిలువిప్లవము రాకతప్పదు. సివిలువిప్లవము వచ్చే తీరాలి, లేకుంటే మనకు మోక్షము లేదనే వారికీసందేశ ముద్దేశింపబడినది కాదు.

నారాయణ.

ఇకవచ్చేది ఆడరాజ్యం

ప్రస్తుతప్రపంచపుపోకడ చూస్తున్నవాళ్లకి మగవాళ్లబడాయిలన్నీ అంతరిస్తున్నట్లు గోచరం కాకమానదు. అయినోపాయుద్ధంధర్మమంటూ వృద్ధికిరాగల మగవా రన్నిదేశాలలోనూ చచ్చి, వారితాలూకుఉద్యోగాధికారస్థానాలన్నీ స్త్రీలచేతులకు చిక్కినవి. క్రొత్తగా పుట్టినమగవాళ్లకి ఆ స్థానాలన్నీ మూయబడినవి. హిట్లరు, ముసోలీనీలాంటివారు ఆస్థానాలని బలవంతాన పురుషులకు ఇస్తున్నారు. అపకీర్తిపాలై నాగరికప్రపంచమందంతటా అసహ్యించబడి ఖండించబడుతున్నారు. రష్యామొదలగుతక్కినదేశాలలో స్త్రీలు గౌరవ పరిపాలకస్థానాలకి వచ్చి పురుషులనువారికి పూర్వముండిన ఆస్తిహక్కు, ఉద్యోగార్హత, సమరపౌరుషము మొదలగు సర్వస్వామ్యపుహక్కులనుండి తొలగించి వారితో సరియైనఅంతస్తుకో, అంతకంటె తక్కువస్థానముకో ఈడ్చేస్తున్నారు. పరమేశ్వరుడిచ్చిన గర్భధారణశక్తిగదా వారి కిన్నాళ్లాయాపురుషుల కూడిగంచేస్తూ బ్రతకమని క్రిందికి లాగేసింది. దానికిప్పుడు శాస్త్రకారులు ప్రతిక్రియలు కనిపెట్టుతున్నారు. సంతాన నిరోధక పరికరములు పెచ్చు పెరిగినాయి. పూర్వం జనసంఖ్య పెరిగిపోతుందోయి, వారికి తిండి దొరకదోయి అని అర్థశాస్త్రవేత్తలు భయపడేవాళ్లు. ఇప్పుడు జనసంఖ్య తగ్గుతున్నదోయి అని యేడ్వవలసిన పరిస్థితులు సమకూడుతున్నవి. పురుషులప్రాపే లేకుండా పిల్లలను పుట్టించడానికీ, మగపిల్లలో, ఆడపిల్లలో యెవరు కావలిస్తే వారినే పుట్టించడానికీ, పుట్టినమగపిల్లల నాడపిల్లలుగానూ, ఆడపిల్లలను మగపిల్లలుగానూ మార్చడానికీ కృత్రిమమార్గములు రష్యాలో కనిపెట్టబడుచున్నవి. ఈవిధానంవల్ల అసలు ఆడవాళ్లే యెక్కువగా పుడతారట. కనుక ఆడవాళ్లు విస్తారముగా ఆడపిల్లలనే పుట్టించుకొని, వారికి కావలసినంతమంది, అనగా యింట్లో వంటకూ, పెంటకూ, బట్టలుతుకిందుకూ, డవాలా బంట్రోతుపనులు చేసేటందుకూ సరిపోయినంతమందిమగవాళ్లనే పుట్టించుకొని భూలోకమంతా తమకొరకు పట్టంకట్టుకుంటారు. కొంతకాలంనాటికి పుల్లింగ మవసరమేలేక అంతా ఒకస్త్రీలింగమౌతుంది. ఇదేమీ బ్రహ్మసృష్టికాదు కనుక పుణ్యపాపములు, జన్మజన్మలు, వాటిఅనుభవాలు వుండవు. "యద్రాత్ర్యాత్ కురుతే పాపం, తద్రాత్ర్యాత్ ప్రతిముచ్యతే" అని యెప్పటికప్పుడు క్లీనుస్లేటు. అక్కర్లేని బొమ్మల్నీ, ప్రాతబొమ్మల్నీ పారేస్తున్నట్లు ఎక్కువ ఉపయోగంవల్ల, అతివాడుకవల్ల రద్దయినమనుష్యులను తుడిచి పారవేయడమేకాని యిప్పట్లాగ సకాలఅకాల మరణాలూ, చప్పన్నరోగాలూ, పరామర్శలూ ఏమీ వుండవుట.

ఇదంతా ఉత్తుత్తిజ్యోతిష్కులు చుక్కల్నీ సూర్యుల్నీ చూచి చెప్పిన అల్లాటప్పాజోస్యము కాదు. డాక్టరు ఎనీడుచార్లెసు అనునామె శాస్త్రీయముగ గుణించిచెప్పిన యాథార్థ్యసూచనము. ఈదివ్యదృశ్యము చూడదలచుకొన్న శ్రీమంతులు క్రొత్తక్రొత్తమందులమూలముగ జీవితమారిపోకుండా వెలిగించుకుంటూ ఉండవచ్చును. సనాతనులు పునరావృత్తిరహితమైన మోక్షస్థానము నొక్కసారి కోరేసుకోకుండా యీకాలముకు మట్టుగ యేలాగైనా తిరిగి పుట్టించవలసినదని బ్రహ్మదేముడి కొక దరఖాస్తు పెట్టుకొనివుంచేటే మంచిది.

'నారాయణ'

మహాకాయ

ఈమెపేరు జోలిమెరీ.' కాలిఫోర్నియా నివాసస్థలము. వయస్సునచిన్న. ఈమె తాను దినమునకు [illegible]
చిన్నదాన నగుచుంటినని, తలచుచుండునట. ఈమె తూనిక ౬౮౦ పౌనులు. (అనగా 1¼ బారువకుమించినదనుట.)

ధర్మపత్ని

శ్రీ గౌరాంగావతారులకు

శ్రీకుసుమ హరనాథబాబావారి లేఖ

ప్రియసోదరా,

బూనేనునుండివచ్చిన లేఖతో నీ లేఖ పోష్టుకార్డుల నందుకొంటిని. కష్టములతోడను, తొట్రుపాటులతోడను ప్రారంభమగుజీవితము సాధారణముగ సుఖవంతమైనదిగను, సంతోషదాయకమైనదిగను పరిణమించునని ఆతనితో తెలియబలుకుము. ఈరహస్యమాతని వివాహజీవితమువలన గ్రహింపగలిగితిని. సారవిహీనమగు విషయములందు వ్యర్థముగ పాల్గొనవలదని ఆతనితో బలుకుము. ఆతని ధర్మపత్నియొక్క స్వభావగుణంబు లతిమృదులములు. ఆమె బిడియమును, ఆత్మగౌరవమును గల యబలారత్నము. ఆమె న్యాయబద్ధములుకాని కోరికలకు లోనవుటకు సిగ్గుభయముల నొందుచున్నదేకాని మఱియొండుకాదు.

ధర్మపత్ని యొకఆటవస్తువు కాదు. ఆమె నిజనామము సహధర్మచారిణి, అనగా మతసంబంధవిషయములందు సహకారిణి. స్త్రీలు ధనదేవతయగు లక్ష్మీదేవిప్రతినిధిరూపులు. ఏవిధముచేతనైనను స్త్రీల నలక్ష్యభావముతో చూచుపురుషుడు తన మంచియదృష్టమును నాశనమొనర్చుకొనుచున్నాడనుట నిస్సంశయము. స్త్రీ ప్రపంచసౌభాగ్యమున కాధారము; భక్తిప్రేమల కునికిపట్టు. స్త్రీలకహితముగ మెలంగినవారి భావము లుద్రేకపూరితములై పిశాచరూపములను దాల్చును. వారలాతరుణమున కాళి, రాక్షసి, పిశాచినీరూపములను దాల్చి ఘోరకృత్యములకు వెనుదీయక సర్వనాశనమునకు మార్గదర్శకులై లోకభయంకర లగుదురు. స్త్రీలనుచెంగనాడునెడల వారిసూక్ష్మరూపములోనే లోకనాశనకరరూపమును ప్రతిబింబింపజేయుదురు. విశాలసముద్రమువలె సుందరమగు స్త్రీజాతియందు శోభావంతములగు జాతిరత్నములను కనుగొనవచ్చును. సంస్కృత్యభిరుచులుగల వివేకవంతు లట్టిరత్నముల సంపాదించి వారిజీవితముల తృప్తితో గడపుదురు. కాని దుర్బలహృదయులు, నీచులు కామోద్రేకముచే పురికొల్పబడి గ్రుడ్డివారలయి సముద్రమున మునిగి నాశనమగుచున్నారు. కావున మెలకువగలిగి అతిజాగ్రత్తతో ప్రవర్తించుము. కామోద్దీపనకరములగు నయనములతో స్త్రీల నెన్నడును చూడకుము. బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు మువ్వురును స్త్రీలో నైక్యమైయున్నారు. స్త్రీ నవమానించుట సర్వసంహారమును వరించుటయే. పూర్వచరిత్రలును, ఆధునికచరిత్రలును ఈవిషయములగూర్చి యతిస్పష్టముగ నిరూపించుచున్నవి. ద్రౌపదియొక్క అవమానమే కౌరవు లంతమొందుటకు ప్రబలహేతువు. సీతయొక్క అవమానమే రాక్షసజాతి నిర్మూలమగుటకు మూలకారణము. హెలన్ యొక్క అవమానమే ట్రోయిపట్టణమును నాశనము గావించెను. సరోజినికి అవమానము లాపాదించుటచేతనే మహమ్మదీయపరిపాలన హిందూదేశమున నంతమొందెను. ఇటువంటి సుస్పష్టములగు నుదాహరణములు సాధారణముగ ప్రతిగృహమందును నిండియేయుండ వాటిని వెతకుటకొఱకు మీ రెంతమాత్రము చాలదూరము వరకు పోవ నవసరము లేదు. ఎచ్చట స్త్రీలు గౌరవింపబడరో యచ్చట శాంతి, సంతుష్టు లతిత్వరితముగ నంతరించిపోవును. నీ కింతగా శ్రద్ధవహించి చెప్పునదేమన నీధర్మపత్నిని ఆటవస్తువుగ పరిగ్రహించి మోసపోకుము. నీ వాదినుండియు జాగ్రతగ నుండనిపక్షమున జీవితము భయంకరమైనదిగను, నిష్ప్రయోజనమైనదిగను గోచరించునపుడు దుఃఖమొందుట సంభవించును. కావున నీవు అవివేకముగ సంచరించి మోస పోకుండ కాపాడుకొనుము. నీధర్మపత్ని నెంతమాత్రము ఐరోపాఖండమానినుల మాదిరిగను, బ్రహ్మసమాజపువారివలెతిరిబీయతు చేయుటకు ప్రయత్నింపకుము. హిందూధర్మపత్ని కుటుంబములో ప్రేమస్వరూపిణి. ఈవిషయమునంతగా చెప్పుటకు నాకుశక్తిగాని, ఇష్టముగాని లేదు. నీవు నన్నడిగినటువంటి చిక్కైన ప్రశ్నల నడుగుచు నన్నింతగా కష్టపెట్టకుము. సమాధానము చెప్పుటకు నే నంత జ్ఞానవంతుడను గాను. ఇట్టి ప్రశ్నలకు నావలన సమాధానము బడయుదువని నిరీక్షింపకుము. బాల్యపుచేష్టలకు లోనై నీధర్మపత్నియెడల నపరాధములను గావింప దలంచుచు మోసపోదు వనెడు భయము నాకు

జనించుచున్నది. ఈక్షణమునుండియు నతిజాగ్రత గలిగి మెలంగుము. ఆమెను ఆదర్శకపత్నిగా తయారు చేయుము. "భర్తృపరాయణత్వమే స్త్రీసౌందర్యము." అని మనంబున తలంపు గలిగియుండుము. ఆమె రూపరేఖాదిముఖవిలాసములు సుందరమైనవి యైనను, గాకున్నను నది యంతగా నావశ్యకమై యుండునని తలంపకుము. ఆమె మిగుల మంచిగుణములు కలిగియుండి నిర్మలహృదయముతో దుఃఖించుచున్న తల్లికిని పెద్దల యెడలను వినయ విధేయతలను జూపుచుండవలెను. మంచి చెడ్డలయందు సతతము పతికి సహకారిణిగ నుండునటుల హితమును గఱపుము. అట్లు మెలగ నేర్చినదే ధర్మపత్ని, సహధర్మచారిణి యనదగినది యగును. నయనానందకరములగు బహుభార్యలను గలిగియుండవచ్చును కాని హృదయాహ్లాదిను లగు భార్యలను బడయుట కష్టము. నీయొక్క స్వధర్మమును మఱువక, మృదుమధురమై సాటిలేని శ్రీ కృష్ణనామమంత్రము ననవరతము మనమున స్మరింపు మఱువకుము. మీ

హర.

అనువాదకుడు, అరకట్ల బ్రహ్మం.

---

౨. కృష్ణదేవరాయలు.

టైపు రైటరుతో

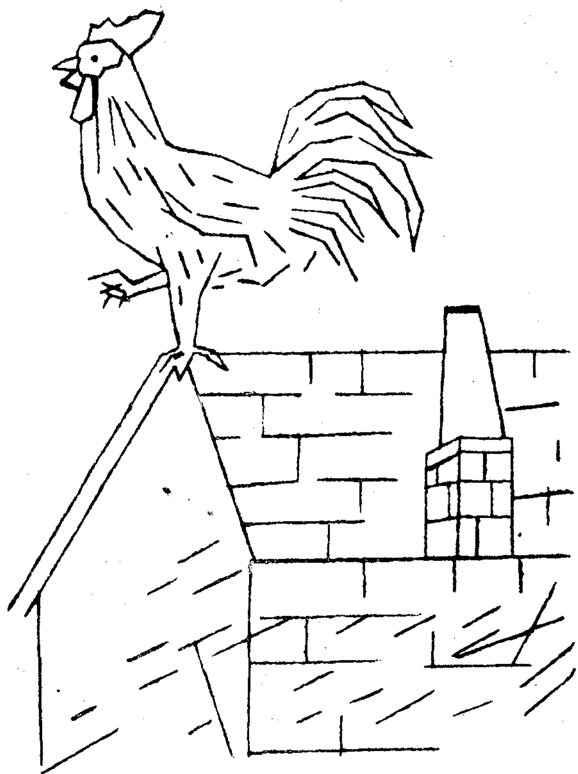
తయారుచేసిన చిత్రములు.

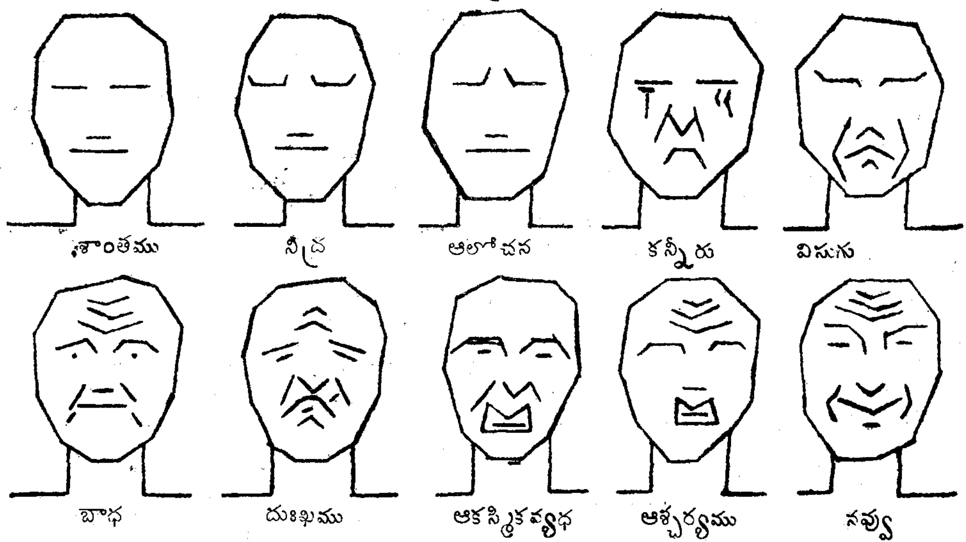

౧. పక్షులు.

3. కోడి.

౪. భావ ప్రకటనము.

వి. సత్యనారాయణమూర్తి.

వేలంవెఱ్ఱి

వెనుకటికి ఓపెద్దమనిషి యిలా చేశాడట: నిండు పౌర్ణమినాడు రాత్రి నదిఒడ్డున ఇసుకలో పడుకుని చంద్రుడివేపు తదేకదృష్టితో చూడడం మొదలుపెట్టాడుట. స్నేహితుడొకడు వచ్చి, "ఒరే అలాగ చూస్తున్నావేమిటిరా?" అని అడిగేసరికి "నన్ను మాటాడించకుమీ యిప్పుడు" అని మరీ పట్టుదలగా చూస్తూ ఉన్నాడు. చంద్రుడులో ఏదో వింత బయలుదేరిందనుకొని ఆ రెండో పెద్దమనిషికూడా చూడ్డం మొదలు పెట్టాడు. ఇంకొకడు వచ్చాడు అక్కడికి. వాడు కూడా అలాగే చెయ్యడం మొదలుపెట్టాడు. ఎవడి మట్టుకు వాడే "నన్ను మాటాడించకుమీ యిప్పుడు" అని ఆనదిఒడ్డున పడుకుని తీవ్రంగా చంద్రుడికేసి చూస్తున్నారు. ఊరంతా ఆనదిఒడ్డుకి దెసుమతి అయింది. ప్రక్కవాడు చూస్తున్నాడుగదా యని ఎవడిమట్టుకు వాడే. అప్పుడు ఈ నాటకం ప్రారంభించిన పెద్దమనిషి లేచి నిలవబడి "వేలంవెఱ్ఱి అంటే ఇదే" అన్నాడు.

పదిమందీ ఏదీచేస్తే పదకొండోవాడుకూడా అదే చేస్తాడు. నలుగురూ "ఇది బాగా ఉంది" అని తీర్మానం చేస్తే అదే చలామణి ఔతుంది. ఒకదేశంలో "దేవుడున్నాడా లేడా" అనే మీమాంస వొచ్చినప్పుడు "దేవుడు లేడు" అని ఎక్కువమంది చేతులెత్తడంవల్ల ఆ దేశంలో దేవుడు లేడని శాసించారట.

నలుగురు ఏవేషం అందం అని అనుకుంటారో, ఏవేషం పెద్దమనిషితరహా అని పరిగణిస్తారో, ఏవేషం సభ్యత, గౌరవం యిస్తుందని ఆమోదిస్తారో ఐదోవాడు కూడా ఆవేషంతప్ప మరోవేషం దబాయించలేడు. ఈవేషాలు రోజురోజుకీ మారుతూఉంటాయి. పాశ్చాత్యదేశాల్లో, ఫ్రాన్సుదేశంలో ఒకయువతి క్రొత్తగా కుట్టించుకున్న గౌను పట్టుకుని సైకిల్ మీద గబగబా యింటికి వెళ్లుతున్నది. మరోస్త్రీ ఆమెను ఆగమంటే, "ఇంకోనిమిషానికి ఈ ఫేషన్ (Fashion) మారిపోతే ఈగౌను నిష్ఫలమౌతుంది" అని నిల్చోకుండా పారిపోయింది. అమెరికాదేశంలో ఒకపడుచు సూర్యకిరణస్నానమునకై (అంటే ఎండలో నిల్చోడాని కన్నమాట) సముద్రపొడ్డునకు వెళ్లింది. ఆమెను అరెస్టుచేసి, ఆమెదుస్తుల పరిమాణం కొలుచుకున్నారు. ఎందుకంటే ఆ దుస్తులతో నలుగురిలో మసలడానికి, చట్టప్రకారం సబబో, అసబబో నిశ్చయించడానికి.

మనదేశంలో ఇంత విరుద్ధాలు జరుగకపోయినా మొత్తంమీద వింతలు అని చెప్పతగ్గవి మనకళ్లెదుటే చూస్తూఉన్నాం. నాగరికతలో పాశ్చాత్యులపాటి ఔన్నత్యం ఇంకా మనం సంపాదించలేదు. అదీకొంత నయమే. స్త్రీలవేషంలో చాలామార్పులు ఈమధ్య కలుగుతూ వచ్చాయి. అందులో ముఖ్యంగా రవిక విషయంలో ఒక పదిసంవత్సరాలు (1914 - 1924) జాకట్టు అనేది అమలులో ఉంది. స్పష్టంగా వర్ణించాలంటే అది ఒక చిన్నచొక్కా అనుకోవచ్చు. దాని చేతులు ఆడవానికి గాజులవరకు వచ్చేవి. అధమం రెండున్నర గజాల గుడ్డయితేనేకాని బొటాబొటిగా చాలేది కాదు. క్రమంగాచేతులు మోచేతులయాయి. 1925 సం. ఆప్రాంతాల్లో రవికలు మోచేతులుదాటి భుజాలదగ్గరకి వచ్చాయి. తర్వాత భుజాలుకూడా మాయమయిపోయినవి. రవికలు ఆఖరికి జెబ్బలు తెగవేసినట్టు అయినవి. ఇప్పుడు పావుగజానికి పది రవికెలు. కొన్నాళ్లకి స్త్రీలు రవిక విసర్జిస్తారేమో అని సందేహం తోస్తున్నది.

చీర, రవిక కట్టుకోవడం అందంకోసమా, శరీరమానం కాపాడుకోవడానికా అనే సందేహం, ఇప్పటి కాలపు స్త్రీలవేషాలు పరికిస్తే, కలుగుతుంది. జుట్టువిషయంలో ముఖ్యంగా ఆడవాళ్లకి పట్టు ఎక్కువ. పునిస్త్రీ పడుచులని గురించే నేనుమాటాడుతున్నా. కాని కొందరు పాశ్చాత్యుల మోస్తరుగా కురుచజుత్తు (Bobbed hair) చేసుకుంటున్నారు.

ఒకదేశంయొక్క జాతీయత, వ్యక్తిత్వం, ఔదార్యం, శోభ గమనించాలంటే ఆదేశపు స్త్రీలను గూర్చి తెలుసుకోవాలి. సహజంగా స్త్రీకి పురుషునికంటె పూర్వాచారం అంటే ఆపేక్ష యెక్కువ.

పూర్వులు ఉపయోగాన్ని గురించి వేషం నియమించేవారు. ఉపయోగం, ఆరోగ్యం మొదట. తర్వాత అందం. ఇప్పుడు అలాగకాదు. మొదట అందం (Fashion అంటే బాగుంటుంది), తర్వాత ఉపయోగం. ఫేషన్ అనేది క్షణభంగురం ఐపోతున్నాది రానురాను. ఈవాళది రేపు లేదు, రేపటిది ఎల్లుండి లేదు. దీన్నిబట్టి చూస్తే వేలంవెర్రి ఎక్కువవుతున్నట్టు తెలుస్తున్నాది. వేలంవెర్రికి వికారం మూలం. వికారం కలిగినప్పుడు బుద్ధి మందగిస్తుంది; తెలివి సన్నగిలుతుంది; వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యం అడుగంటుతుంది; జాతీయత నశిస్తుంది.

గోపరాజు రామలక్ష్మి.

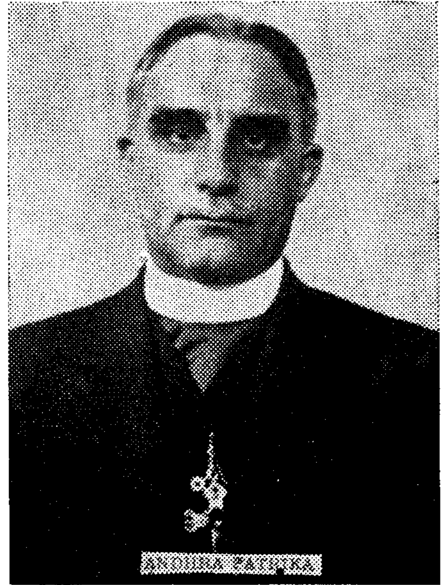
అమడలు

ఈ యిరువురుబాలికలయందు స్వరూపముననే కాక స్వభావముననుసర్వాంగీణముగ బింబప్రతిబింబ భావ మమరియున్నది. వీరివయసు నాలుగేండ్లు. ఏలూరులో నొక సంపన్నకుటుంబములోనివారు.

శ్రీ. జి. యస్. అరండేలుగారు

దివ్యజ్ఞానసమాజ నూతనాధ్యక్షులు. శ్రీమతి బెసెంటుగారికి తరువాతివారు.

నేటి రాజకీయాలు

రాంచీవెనుక పాట్నా, పాట్నావెనుక బొంబాయి నిద్రపోతూ వున్న రాజకీయాలను ఒకసారి లేపినవి. పెట్టుకొన్న గడువు దాటినతర్వాత రాజకీయాలను గాంధీజీ ఏతోవకు తిప్పుతారో చెప్పలేము. కాంగ్రెసువారు లిపుడు కచ్చాలు బిగించికట్టి, కవున్సిల్లవైపునకు తొక్కుడుబిళ్లాడుతున్నారు. అనగనగా ఒకప్పుడు చెంపపెట్టులు తిన్న కౌన్సిల్లు ఇపుడు చెంపసరాలు ధరిస్తే చూడాలని వెల్లింగ్డనుగారు ముచ్చటపడుతున్నారు. Award లు, Pact లు మొదలైన హంసపాదులు ఏలా ఉన్నా,—రాజకీయాలతంతు దోబుచ్చి ఆటలా తేలుతున్నా, ఓటుహక్కు కొంత విస్తరిల్లుతుంది. పూర్ణపు బూరెవలె పూర్ణస్వరాజ్యం ప్రత్యక్షం అవుతుం దని లొట్టలువేసినప్రజలు 'బేవ్!,

మని చేతులు దులుపుకొని మూతులు తుడుచుకొన్నారు. "ఓటు ఇవ్వండి సోదరులారా!" అని గొంతుకున్న పెద్దలు ప్రేమ చూపుతూ పల్లెవాసులను అడుగుతారు. "ఓటంటేఏమిటండీ? ఇదుచ్చుకొని ఏం తెస్తారండీ" అని వారు అడుగుతారు. "ఆయ బెల్లం" అని పెద్ద లనరు. "చెన్నపట్నమూ, ఢిల్లీ చూచి వస్తాం; తారకం చదువుతాం; గొప్పవాళ్ళం అవుతాం!" అని వీరు పైకి చెప్పరు. పశుచు పిల్లకాయలూ, ముసలిపిల్లకాయలూ అన్నప్పుడూ అల్లరిచేస్తారేంటి? ఎక్కడికక్కడే ఎంకట లచ్చిమీ! అవ్వాయిలూ, తవ్వాయిలూ ఎందాకా పనికొస్తాయి? సంతోషం సగం బలం! స్వరాజ్య పతాన్ని నైటుహాలుసుల్లో ఉంచి మనవాళ్లు ఇక్కడ డిబ్బిడిబ్బిటం అంటారు! చొప్పదంటుసవారికి కుంటి కాలాడు వాహనుడు! అవ్వకు అలంకారం తవ్వ! గుడ్డిగెచ్చకాయకు చొట్టముక్క ముద్దు! రామచిలక లాంటి నైటుపేపరును "హూత్! కాకీ!!" అనటం కూడదంటున్నాయి గడుసుబుజ్జిలు. "దీనికి బ్రహ్మరథం పడితేనే ఉంది సౌభాగ్యం, లేకపోతే ఇహపరాలు తుడ్డుమని చక్కాపోతాయి" అన్నారు మొన్న రెడ్డినాయుడుగారు ఏలూరులో! మంచివల చేతబట్టి ఆయన మాటాడుతారు. మాదొడ్డనక్షత్రం మహాశయుడు గారిది. 'హరిల్లరంగా' అన్నది మద్రాసుమెయిల్. ఒహమాటు కయ్‌కయ్‌లాడి, తమచుట్టూ తాము వానా లప్ప తిరిగి తెల్లకాగితం అంతతెల్లటిది కాదన్నారు శ్రీ శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు. ఒకప్పుడు కారాలూ మిరియాలూ నూరిన మెడ్రాసుమేలు శాస్త్రిగారిమీద శుభాక్షతలు చల్లి "రాజజామనోహరాయా!" అని ఇంచక్కటిపాట పాడిలది. "మాటలతో పనేముంది—కావలసింది క్రియగాని" అని మహమ్మదీయప్రముఖులు గుప్‌చప్‌గా కొండెక్కి కూర్చుంటున్నారు. కాంగ్రెసువాదులూ, జస్టిసైట్సూ, లిబరల్సూ, ఆంగ్లోయిండియన్లూ, హిందుముసల్మానుసోదరులూ వదినా—మరదళ్లయి మూతులూ ముక్కులూ విరుచుకొంటూవుంటూవుంటే, బొజ్జపెంచినచర్చిలుగారు చూచి సంతోషం పట్టలేక తమగుంపుతో చెమ్మచెక్క ఆడుతున్నారు.

రాబోవు రిఫారములద్వారా మనదేశములోనికి దిగుమతిఅయ్యే డెమొక్రసీ ఎటువంటిదైతేం గాక! డెమొక్రసీ పుట్టి పెరిగినచోట్లలో అదిపుడు 'అట్టట్టే!' అని వణకుతోంది! నేటి ఐరోపానుచూడండి—యీరకం ప్రభుత్వానికి ఎదురుగా భూతకివలె పెద్ద క్వశ్చన్‌మార్కు నిలబడింది. రష్యా, జర్మనీ, పోలండు, ఆస్ట్రియా, ఇటలీలకాండలు ఏలాపరిణమించినాయో ఎరగరూ? అచ్చటి రాజకీయ, ఆర్థిక పరిస్థితులేలా వున్నాయో గోచరించుటలేదూ?

సీమటపాకాయలు పైకి కనపడకుండా డబ్బా క్రిందనుంచి చిటచిట లాడుతున్నాయి! అరుగులెక్కి ధనికులు జువ్వలు వెలిగిస్తే, నిరుద్యోగులు పుట్టగోచీలు పెట్టుకొని చక్రపుసొట్టాలు తిప్పుకొంటూ తిరుగుతున్నారు! "ఒక్క బేపనస్త్రీ అంటిస్తే తెగులు కుదురుతుంది కుంకమ్మలకు" అంటున్నారు తెగతిని తెయ్యిమంటూవున్న కేపిటలిస్టులు. "ఎగుడుదిగుడులుదిగలాగేస్తాము; ప్రతియింటికి పచ్చతోరణాలు కడతాం; దేవాలయాలు కూలేసి, మనుష్యాలయాలు నిలబెడతాము; ఐదేళ్లప్లాను వేశాము. చిచ్చుబుడ్డిలోనుంచి మెరుపుల వర్షం కురిసిపోతుంది! చూడండి మజాకా." అంటున్నారు రష్యావాసులు. "నూరుచెప్పండి—వెయ్యి చెప్పండి. ఒక్క పెద్దఘటమే నెగ్గించుకొని రావాలి గాని వెయ్యిమంది కోతిగాళ్లుఎందుకు"అని దిగువనున్నవారంటున్నారు. వెర్సై (Versailles) సంధిలో నేల గూలిందనుకున్న మిలిటారిజమ్ పెరిగి శతసంతానాన్ని కంటోంది—ఎన్నెన్ని 'ఇజము' లో బయల్దేరాయి! —కమ్యూనిజమ్, సోషలిజమ్, కేపిటలిజమ్, నాజిజమ్, ఫేసిజమ్, హిట్లరిజమ్ మొదలైనవి విజృంభించుతూ వున్నవి! ఫేసిజమ్ మహాగొప్పది—అది మనదేశంలో వుండేది. మనభావాన్నే పడమటివాళ్లు లాగేరు" అంటున్నారు మధురనుండి బారిస్టరు జోసెఫ్‌గారు. ఈ ఫేసిజమ్ కేపిటలిజమ్‌యొక్క Illegitimate బిడ్డసుమండీ అని ఒక పెద్దదొర చాకాఊదేడు. పనివాళ్లు పప్పునమ్మవలసినదే! జర్మనీస్థితిలోనికి దూరి చూస్తే కొందరు పనివాళ్లు పచ్చడవు

తున్నారేమో అని తోస్తుంది. మహారాజశ్రీ హిట్లరు గారి గొంతుక చాలపెద్దది. అతనిది గడుసుబుఱ్ఱ. నాడి పట్టవలసిన చోటున అతడు పడతాడు. ప్రజలను స్వాధీనం చేసుకోవడంలో దిట్ట. ఛత్రాజుగిరీ చేసి దేశాన్ని గుప్పిట్లో పెట్టుకొన్నాడు! ఫాసిజమును అద్దాలలో పెట్టి పెంచుతున్న ముసోలినీగారూ, హిట్లరుగారూ "ఒప్పులకుప్ప" ఆడుకొందా మనుకొన్నారు! మొన్ననే యిద్దరూ చెయ్యీ చెయ్యీ పట్టుకొన్నారు! ఎన్నెన్నో గుసగుసలు జరిగేయట. ఎంతో బాణసంచా వెలిగిపోయింది! ఇద్దరు మహాశయులూ ఐరోపాఖండంలో అఖండాలు వెలిగించారు! అట అమెరికాలో రూజ్వెల్టుగారు చక్రం తిప్పుతున్నారు! ప్లానుమీద ప్లాను, స్కీముమీద స్కీము పట్టవర్ధనాలు పెట్టుకొంటున్నాయి. "బ్రిటిషువారు ఋణమంతా యిచ్చి తీరాలి" అంటున్నారు అమెరికావారు. బంగారుతల్లి భారతమాత! ఫ్రస్తే ఫ్రూసా దీసి బొంబాయిద్వారా రవానా చేస్తోంది! ముక్కిపోయిన నగలు ధరలను పెంచేస్తాయంటున్నారు మదరాసు విశ్వవిద్యాలయంలోని థామస్గారు "బాబులూ! రిజర్వుబ్యాంకంటో అహోరిస్తున్నాము. పెళ్లిపీటలు పైకి పంపి మనం బాజావాయించడం ఎందుకు?" అని కొందరు నాయకులు చించుకొంటే "ఛల్లయ్యాలూ! ఎందుకు కంఠశోష" అన్నారు కన్నుగల బుద్ధిమంతులు. ఏమైతేంగాక మనబంగారక్క బ్రిటిషువారికి అభయహస్తం యిచ్చి అమెరికా ఖజానాలో కైదీయై కూర్చుంటోంది. ధరలు పెరుగుతాయన్న దేవయ్యలు దెబ్బకిక్కు మిడిగ్రుడ్లు తిప్పుతున్నారు! ఏలాగైతేనేం రూజువెల్టు డబ్బు రాబట్టుతున్నాడు! ఇండియాలోని నిరుద్యోగులులా మాడిమాడి తన నిరుద్యోగులను చావనీయక, కుంచాలకొద్దీ డాలరులుకొలిచి, పెద్దస్కీము ఏర్పాటు చేస్తున్నాడు! డిక్టేటరంటే మంచిడిక్టేటరు అనిపించుకొంటున్నాడు. పశ్చిమార్ధగోళంలో త్రిమూర్తులు వెలిశారు. డిక్టేటరుషిప్పు మోగుతోవుంటే సి. పి. రామస్వామిఅయ్యరుగారు 'తధికిణతోం' అంటున్నారు. ప్రపంచమహాపురుషులలో ఫస్టుమార్కు కెమల్పాషాగారి దన్నారు! కాదు ముసోలినీగారి దన్నారు సుభాస్ చంద్రబోసుగారు! "ఒకడిక్టేటరు కొండెక్కితేంగాక, తనవంటివానిని దేశానికిచ్చే తాను చస్తాడా? ఈమాదిరి ప్రభుత్వం నిత్యతారకమైతే ఏమవుతుంది ప్రజలపని? అంటున్నారు కొందరు రాజకీయవాదులు. డెమొక్రసీని ముందుబెట్టుకొని మంగళంపాడినారు రామస్వామి మొదలియారుగారు. ముత్తయిదులు ఎవరేమనుకుంటేంగాక, యిపుడు తేలిందేమిటి? డెమొక్రసి ఇంతకరకజ్జం తిని చతికలపడలేదూ? పెటేపకాయలు పేలుస్తూ, ఆటోక్రసీ వెలిగిస్తూ డిక్టేటరుషిప్పు నృత్యం చెయ్యడం లేదూ? "నూటయేభైయేళ్లనుంచి కండ పెంచుకొంటూన్న డెమొక్రసీని పన్నెండేండ్లబాలకుమార్తె డిక్టేటరుషిప్పు బోల్తాకొట్టుతోందే! ఆహా! బాలకొమార్తెకెంతఆకర్షణశక్తి ఉంది!" అంటున్నారు ముక్కుమీద వ్రేలుంచుకొని ఓబయ్యలు. రెండింటికీ దాంపత్యం కుదిరిస్తే మంచిదంటున్నారు కొందరు పురోహితులు. "తాటకికి రామబాణాన్ని మొగుణ్ణి చేసే విశ్వామిత్రం ఎల్లాంటిదో ఎరగమేమిటి" అంటున్నారు మరికొందరు. రాజకీయాలు అగ్గిబరాటాలవుతో వుంటే, ఆర్థికరంగాలు నిప్పులు కక్కుతున్నాయి! కోటగోడల్లాగ టారిఫ్గోడలు నిలబడుతున్నాయి! గోడావల ఫిరంగిగుండ్లు మోగుతున్నాయి! గోడ యీవల సుభిక్షంలో దుర్భిక్షం ఎగిరి గంతేస్తోంది! ధనమయంలో దరిద్రకొట్టుతనం తాండవమాడుతోంది! విలాసంలో వినాశనం! విడ్డూరం!

ప్రపంచమంతా ఒకేవాతూలంలో మునిగి తేలుతూ ఉన్నది. పడమటిఖండంలోని వేడిగాడ్పులు ఇక్కడా కొట్టుతున్నాయి! ఒకప్రక్క కాంపిటిషన్, ఇంకొక ప్రక్క కో-ఆఫరేషన్మంత్రం! ఒకప్రక్క శాంతి మంత్రం! ఇంకొకప్రక్క ఫిరంగిబొబ్బ! పీసుకాన్ఫరెన్సులూ, డిజ్ ఆర్మమెంటు కాన్ఫరెన్సులూ, లీగ్ ఆఫ్ నేషన్సువీథిలో శ్రీసూక్తం పాడుతూ, దొడ్డిలో శాకినీ, డాకినీ గాలి దయ్యంబులను ఆవాహనచేస్తున్నాయి! బాణాకర్ర తిప్పుతూ తీవ్రజాతీయత్వం, డిక్టేటరుషిప్పూ నిలబడ్డాయి! "వంగిసలాం చెయ్యను. ఎప్పటికైనా

లేచినిలబడుతాను" అంటోంది డెమోక్రసి. "డెమోక్రసియా ? డిక్టేటరుషిప్పా ?" అని మనపెద్దలు కొందరు మీమాంసపడుతున్నారు. "ముందు మొగభామ కనే బిడ్డను పుట్టనియ్యండి. బతికి, ఎంతకాలం బాగుంటుందో తర్వాత జాతకం చెపుదాము" అంటున్నారు మరి కొందరు. ప్రపంచరాజకీయాలలాగే మనరాజకీయాలూ కలగూరగంపలా తయారైనాయి. ఏంచేసేదీ ఎవరికి పాలుపోదు. ఏదోఒకటి చెయ్యాక తప్పదు. సమయానికి పాపం హరిజనులు ఎదుటబడ్డారు. ఇక మనముందు నిలువబోయేది ముసుళ్ల పండుగో, ముద్దకుడుముల పండుగో!

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి.

ఈతపందెములు

౧. కన్యాగురుకులమున చదువు బాలికలు

ఆరుమైళ్లు చుట్టుకొలత గల హుసేనుసాగరము (హైదరాబాదు) నీద తలపెట్టినవారు. వీరిలో సుశీలాదేవి (బంగారుపదకములుగల బాలిక) జయముగొనినది.

---

౨. ఆల్మడీన్ కన్య

ఆంగ్ల బాలిక. వయసు ౯ ఏండ్లు. ఇటీవల నీబాలిక కాలుమైలుదూరము పదునారునిమిషములలో నీదినది.

జి. ఎస్. ఏ.

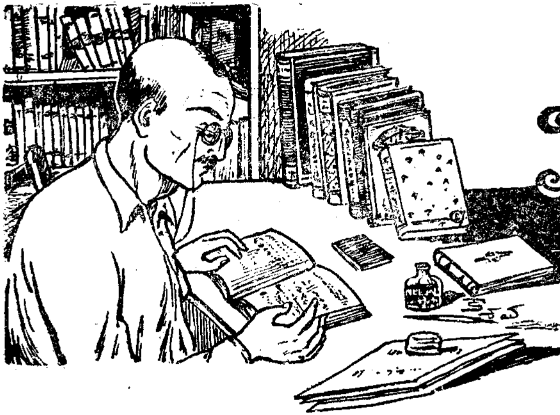
3. బైరమ్మ

బెంగుళూరునగరం. వయస్సు ౧౦ ఏండ్లు. కడచిన ఏప్రిలు ౨౨-వ తేదిన పండ్రెండుగంటలసేపు ఎడతెగక ఈదిన బాలిక. ప్రక్కనున్నయతడామె గురువు.

బి. కె. సింగ్

విమర్శనము

బేతాళ పంచవింశతిక

క్రౌను సైజున ౧౫౬ పుటలు. వెల రు. ౦-౧౦-౦.

గ్రంథకర్త: మహోపాధ్యాయ, కళాప్రపూర్ణ, వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు-కీర్తిశేషులు. ప్రకాశకులు: వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి అండు బ్రదర్సు, నెం. ౪ రు. మల్లికేశ్వరుసడిసందు, లింగిశెట్టివీథి, జి. టి. మదరాసు. (రెండవముద్రణము)

బేతాళుడు విక్రమార్కునికి చెప్పిన ఇరువది నాలుగుకథలు, ముగింపుకథ కలిసి ఇరువదిఅయిదుకథలు ఇందు గలవు. వీనికారణముననే "విక్రమార్కుడు బేతాళుని సాధించి" మహత్త్వపూర్ణుడయి మించినాడు.

ఈ కథలకు మూలము "కథాసరిత్సాగరము." 'అతిసూక్ష్మనీతిబోధప్రజ్ఞామహితము' లీ కథలు. ఇవి 'మహోన్నతులయిన మన పూర్వుల దివ్యచారిత్రములను, వారి సదాచారసత్ప్రవర్తనములను' బోధించునవి; 'ఆహ్లాద జ్ఞాన విజ్ఞానముల' నొసంగునవి. విషయగౌరవమునకు దగిన విన్యాసగౌరవము వీనికమరినది. రచన మనుత్తమసౌందర్యసముందితమని ఆంధ్రలోకమునకు దెలియును. విద్యార్థుల భాషాభివృద్ధి కద్వితీయసాధన మీకథల పఠనము. నాలుగు-అయిదు-ఆరు ఫారముల విద్యార్థులు వీనిని తప్పక చదువవలసినవారు. పాఠశాలల అధికారు లట్టియవకాశమును వారికి గల్పించి వారి మాతృభాషాభివృద్ధి కుపకరింపవలసినవారు.

THE NEW AGE

'A monthly Journal of Advanced Thought.'

సంపాదకులు: ఇ. కృష్ణయ్యారుగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్. 3, కొండిచెట్టివీథి, జి. టి. మద్రాసు.

సంవత్సర చందా రు. ౪-౦-౦.

విడిపత్రిక వెల రు. ౦-౪-౦.

ఇటువంటి పత్రికల విమర్శించుట సులభసాధ్యము కాదు. విమర్శనార్థ మంపబడిన సంచికయందలి వస్తుగుణమును విమర్శింపవచ్చునే గాని పత్రికయొక్క గుణమిట్టిది, యిందు ప్రకటింపబడు విషయము లెల్లప్పటికిని యిట్లే యుండగలవు అని ఎవరు చెప్పగలరు?

ఈ పత్రికయందు ప్రకటింపబడు విషయములను గురించి యిట్లు గలదు: "The 'New Age' proposes to serve as means of expression for those advanced thoughts in political, economic and social problems of India and the world that have not as yet received adequate attention or recognition in the country. * * * As such 'The New age' seeks to chalk out a new path for service and in the discharge of its duties it will never flag. Having as pointers, truth, courage and justice, it will advance the

cause of the down-trodden and the oppressed without fear or favour."

ఈ పత్రిక ఆశయాదర్శములు శ్లాఘనీయములు. వీటిని ముందిడుకొని పత్రికను నడిపినయెడల నిది దేశీయ పత్రికలలో అగ్రస్థాన మలంకరించుటకు సందేహము లేదు.

ఈ సంచికయందలి వ్యాసములు కార్ల్ మార్క్సు, హిట్లరు అనువానియందలి విషయములు విద్వల్లోకమునకు క్రొత్తవి గాకపోయినను నేటియువకుల నుత్తేజితుల గావింపగలవు. అర్థశాస్త్రము, రాజకీయములు మొదలయిన విషయముల గురించి యిందు ప్రకటింపబడిన వ్యాసములు దేశస్థితిని తెలుపును దేశదుస్థితిని బాపుటకు కొన్ని మార్గముల నుద్బోధించుచున్నవి. 'రాజు'

Is it a Crime ?

గ్రంథకర్త: హెచ్. డీ. రాజాగారు, క్రౌను ౨౨౮ పుటలు. వెల రు ౧-౦-౦.

శైశవావస్థయందే వివాహితయై, ఆవెంటనే తలిదండ్రులగోల్పోయి దూరబంధువులదగ్గరనుండి, వారి వలననే వేశ్యాగృహమునబడి మరల నెట్లో తప్పించుకొని తరించిన లీలావతి కథ యిందుగలదు. బొంబాయిలో బంధువులగృహమునందుండినప్పు డొకసారి హఠాత్తుగ రైలుక్రింద పడబోవునపుడు కృష్ణకాంతునిచే రక్షింపబడిన యాలీలావతిని రక్షకుడగు కృష్ణుడే వరించెను. ఆతని కీమెనిజస్థితి తెలియదు. కొన్నినాళ్లతరువాత ఆబంధువులే మహిళయను వేశ్యకీలీలావతిని విక్రయించగా అచటినుండిసయితము కృష్ణుడే యీమెను తనస్నేహితుడగు కిశోరుని సాయమున రక్షించి చెరబడెను. కారాగృహవాసానంతరము కృష్ణుడే లీలను పరిణయమాడి సంఘమందలి మూఢదురాచారముల కాలదన్నెను.

వేశ్యాగృహమున బందిగానున్న లీలను పోలీసు వేషమునబోయి దొమ్మిచేసి తప్పించినందులకు కృష్ణకాంతునికి కారాగృహవాసము విధింపబడినది. Is it a Crime అను గ్రంథనామము ఇందుండి వచ్చినదా, లేక పరిణయమాడిన భర్త జీవించియుండగనే మరల నింకొకని వివాహమాడుటనుండి జనించినదా? ఈరెండునుగాక మరి యేదియై యుండవచ్చు ఈ Is it a Crime అను నామకరణమునకు కారణము? ఈరెంటి మొదటివిషయము గొన్నయెడల It is a Crime అని అనవలసియుంటున్నది. ఏలనన భోగము వారి చేజిక్కిన లీలావతిని విడిపించుటకు తామే పోలీసువేషముల ధరించి అపనిబూనుటను ఏప్రభుత్వమైనను సహింపదు. పోలీసుద్వారా దర్యాప్తుచేయించి తప్పించినయెడ అంతయు బట్టబయలగునను కారణముచే కిశోరు డీపన్నాగము పన్నెను కాని బయట పడనే పడినది గుట్టంతయును.

ఇక రెండవవిషయము లీలావతి రెండవపెండ్లి. ఇది తప్పుగాదు. వరకట్నము పూర్తిగా చెల్లించబడలేదనుకారణమున నామె త్యజింపబడినది. మరియు ఆవివాహము ఆమెకు స్వప్నగతవృత్తాంతము మాత్రమే. ఆసంబంధమునకు లీల ఒప్పుకొని యుండలేదు. లీలాకృష్ణుల పరస్పర సహజానురాగమే వారివివాహమునకు కారణము. లీల పరమపతివ్రత. కృష్ణుని ప్రేమించిన లీలకు ప్రపంచమంతయు తృణప్రాయమేయయినది.

గ్రంథనామ మిందుండి యుద్భవించినయెడల ఈ ప్రశ్నకు It is not a Crime అనునదే సరియయిన జవాబు.

సమయములబట్టి కొన్నికొన్ని రాజకీయవిషయములు, మతవిషయములు, సంఘమందలి కట్టుబాట్లు చర్చింపబడియున్నవి. అవియన్నియు గ్రంథకర్తగారి స్వీయాభిప్రాయములుగ పరిగణింపవలసియున్నవి. దేశదుస్థితికి కారణములగువాటిని తొలగించి దేశమును సుభిక్షముగ చేయవలయునన్న గ్రంథకర్తగారి సూచనల నవలంబింపకున్న వీలులేదా? ఇదియొక అభిప్రాయము మాత్రమే.

పాత్రరచనావిధానము, కథావ్యూహము, శైలి మొదలయినవి గ్రంథరచనకు శక్తిచాలమిని చాటుచున్నవి. 'రాజు'

ఉపాఖ్యానమంజరి

క్రౌను సైజు, ౬౮ పుటలు, వెల రు. ౦-౫-౦.

గ్రంథకర్త: ధవళే వెంకటబలరామయ్యగారు, టీచరు, బారువ, గంజాం జిల్లా.

నాలుగు ఉపాఖ్యానములు - సత్యవ్రత, చిత్రకేతు, సావిత్రీ, భరతులవి - ఇందు వచనరూపమున నున్నవి.

---

(౧) అనుభవ పశువైద్య చింతామణి

డిమ్మీ సైజు. ఇంచుమించు ౫౦౦ పుటలు. వెల రూ. ౪-౦-౦.

(౨) పశువైద్య వస్తుగుణ దీపిక

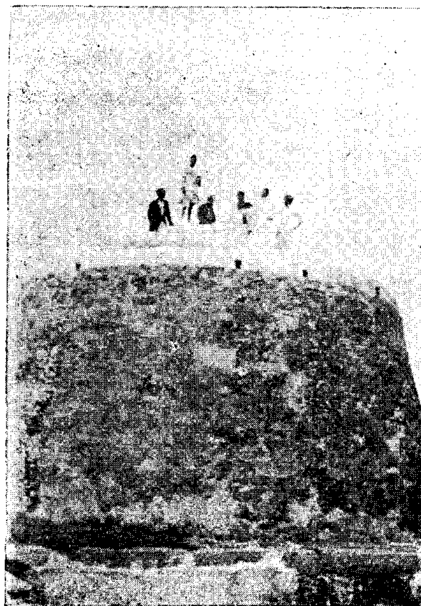
క్రౌను సైజు. ౨౬౧ పుటలు, వెల రు. ౨-౦-౦.

(3) పశువుల ఛాయాపటములు

క్రౌను సైజున ౨౪ పుటలు, వెల రు. ౦-౪-౦.

గ్రంథకర్త: 'అభినవసహదేవ' డాక్టర్ యే జెల్ల శ్రీరాములు చౌదరిగారు, అంగలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

గుత్తి కోట కొనకొమ్ము T. R. R.

మనవిమాటలు

నాటకకళ - ఆంధ్రావేశము

విషయతత్త్వమును గ్రహియించి, సాధక బాధకముల నాలోచించి, ఆచరణమార్గముల వివేకముతో నిర్ణయించి ఫలము నూహించి ప్రారంభించినకార్య ముద్దిష్టఫలము నవశ్యము నొసగును; అట్లుకానిది విపరీత ఫలము నొసగును.

ఆంధ్రు లన్నిటను తెలియనివారుకారు; తెలిసినవారునుకారు. తెలియనిదానిని తెలిసికొనబోరు కాని తెలిసినయల్పమునకే విఱ్ఱవీగుదురు; తెలిసియో తెలియకయో కార్యముల నాచరింతురు; వాని మంచిసెబ్బరల నింతయు నాలోచింపరు. ఊహలేని ఉత్సాహము వారిది; ఊరటలేని ఉద్రేకమును. ఇది కారణముగా నాంధ్రనాటకరంగమునకు నేడొక పెద్దయనర్థము పొసగినది.

నాట్యకళాప్రపూర్ణ తాడిపత్రి రాఘవాచార్యులుగారికి నాట్యకళాప్రపంచమునగల స్థాన మున్నతము; నాట్యకళారహస్యజ్ఞానమును, తత్కళానుభవమును విశిష్టము. తదుపాసన స్వార్థరహితము; తద్వికసనశీలము. తద్జ్ఞు లెవ్వరు నీవిషయమును కాదనరు.

నాట్యకళాభిమానులవేడికోలున ఆచార్యులుగారు తృతీయాంధ్రనాటకపరిషన్మహాసభకు పెత్తనము వహించినారు. కడచిన రెండుమహాసభలకంటె నీమహాసభ యుత్కృష్టముగ జరిగినదన్నప్రతీతివారి కార్యనిర్వహణకౌశలమునకు గొప్పనిదర్శనము.

ప్రజామిత్ర (౨౦-౬-౧౯౩౮) యందు శ్రీరాఘవాచార్యులుగారి కొక 'బహిరంగలేఖ' ప్రకటితమయినది. నాట్యకళాభిమానులు, శ్రీ కే. వి. సుబ్బారావుగారు దానిని వ్రాసినవారు. వ్యక్తిపరముగ ఆచార్యులుగారి కళోపాసనావిధానమును, మహాసభాధిపత్యము పరముగ వారి కార్యనిర్వహణవిధానమును అందు విమర్శింపబడినవి. విమర్శనము విపరీత మార్గమున తీవ్రముగ నడచినది. దానిని గనిన ఆచార్యులుగారు వెంటనే మహాసభాధిపత్యముతోపాటు, తమనాట్యకళోపాసనమునకును స్వస్తిచెప్పి కూరుచున్నారు.

ఇట నిరువురకార్యములు ననాలోచితములు: సుబ్బారావుగారిది ఊహలేని ఉత్సాహము, ఆచార్యులుగారిది ఊరటలేని ఉద్రేకము ననవలసియున్నది. కాని కళాభిమానుల హృదయముకంటె కళోపాసకుల హృదయ మతికోమలము. సుబ్బారావుగారీరహస్యమును గుర్తించియుండిన వారివిమర్శనము సౌమ్యమార్గమును బట్టియుండెడిది.

విమర్శనమున రాఘవాచార్యులుగారి కళోపాసనమున గల యనేకలోపము లుద్ఘాటింపబడినవి. అవి నిజముగ ప్రమాదములో, ప్రమాణములో తేల్పగలసమర్థు లాంధ్రలోకమున నాచార్యులుగా రొక్కరే కనుపడుచున్నారు. నాటకకళవిషయమున విమర్శకు గురియైనవిషయము లనేకము లింకను ప్రపంచముననే వివాదగ్రస్తములుగ నున్నవి.

ఆంధ్రలోకమున నాట్యకళకు సంబంధించిన వాఙ్మయముకాని, ప్రదర్శనయోగ్యములగు నాటకములు కాని, అభినయకుశలులగు నటకులు - ఆచార్యులుగారువినా-గాని, సంస్కారులు, సహృదయులు నగుప్రేక్షకులుగాని, ఇప్పటి కింకను గానరా రనుట సాహసము

కాదు. దీనినిబట్టి ఆంధ్రుల నాట్యకళారహస్యాభిజ్ఞత వెల్లడియగుచున్నది. వారు తమకు తెలియు ననుకొనునదంతయు నన్యానుకరణముకాని, స్వోపజ్ఞజన్యము కాదు. వారి తీవ్ర విమర్శనములుమాత్రము కళాశోషణమునకు వలె కళాపోషణమున కుపకరించునవి కావు.

నాటకములు బహునటాభినేయములు; ఏకనటాభినేయములు కావు. నటులెల్లరు సమర్థులుకానిచో ప్రదర్శనమువలన రససిద్ధి కలుగదు. అసమర్థులగు నటకుల నడుమ సమర్థుడగు నేనటకుని కళాకౌశలమును వన్నె కెక్కదు; కాని, వ్యక్తిగతమగు దాని యునికికి, ఉత్కృష్టతకు నాశములేదు. అది సహృదయైకవేద్యము.

ఆంధ్రుల కైకమత్య మేవిషయమునను కుదురు టరుదు; ఆత్మపరిశీలన మంత కంటెను. ఎవరికివారు పెద్దలనుకొనుట వారికొక ప్రత్యేకలక్షణము. ఆలక్షణము నటకులలో మరియును పెద్ద. సంస్కారులయెడ నంతగగాకున్నను, అసంస్కారులయెడ నది యొంతయు దుస్సహము. తమకుదాము పెద్దలమను నటకు లాచార్యులమాటను పాటింపరు. ఇక తదాచార్యత్వము నాచార్యులుగారు సాగించు టెట్లు? వారిని చక్కదిద్దుటెట్లు?

ఆచార్యులవలె పేరున కెక్కవలెనని నటకు లనేకులు వారి ననుకరింతురు. కాని వారివలె కళారహస్యముల నధిగమింప నిచ్ఛగింపరు. అంధానుకరణ మనుకర్తృనుకార్యులకుభయులకు నప్రతిష్ఠకు కారణము. ఆచార్యులుగారియెడ జనసామాన్యమున గొంత భాగమునకు నిరసనభావ ముప్పతిల్లుట కీ అంధానుకర్తలే కారకులు.

ఆచార్యులుగారి యాధిపత్యమున నాంధ్ర నాటకకళాపరిషత్తు కార్యక్రమమును నిర్ణయించినది; తన్నిర్వహణమునకయి పెద్ద సంఘము నొకదానిని నియమించినది. ఆంధ్ర దేశమున నాటకకర్తలు, నటకులు, నాటక కళాభిమానులు ననబడువారిలో ననేకు లాసంఘమున సభ్యులు. వారిలో నిద్దరు కార్యదర్శులు. కార్యాలయము చెన్నపురమున. నిర్ణయించిన కార్యక్రమమును కొనసాగించు భారమును వహింపవలసినవారు కార్యదర్శులును, సభ్యులును. అధ్యక్షులు తత్కార్యముల కంగీకారమును, వలసినచో సలహాలను ఈయవలసినవారు. అంత సంఘమును, కార్యదర్శులును, మహాసభ జరిగిన నాటినుండియు తమ పూచీని గుర్తింపక నిదురించునటు లున్నచో నధ్యక్షులు చేయున దేమి? తత్త్వమిదియైయుండ 'బహిరంగలేఖ' యొకటి ప్రథమకబళమున మక్షికాపాతము వలె నిపుడు సంప్రాప్తించినది. నాటకకళాసంస్కారమున కిడిన తొలియడుగుననే పాదము బెణకినది. దీనికి చికిత్స: ఆచార్యులుగారు ప్రశాంతమనస్కులయి తమ రాజీనామా నుపసంహరించుకొనుట; సంఘమును కర్తవ్యనిర్వహణమునకు పురిపెట్టుట; ఆంధ్రనాటకకళాభివృద్ధికి దాము వెనుకకట్టినకంకణము చివికియుండినచో క్రొత్తదానిని ధరించుటయు. ఆచార్యులుగారినాట్యకళాభిజ్ఞతకు, నాట్యకళోపాసనాసక్తికి నిది సమర్హమగు కార్యము.

"ప్రారబ్ధ ముత్తమగుణా నపరిత్యజంతి."

సాభిప్రాయ విశేషములు

విశ్వలీలా విలాసపరిణామము లతివిచిత్రములు. ప్రళయనిర్మాణసాధనము లన్యోన్యాశ్రయములై విశ్వవిలాసపరిణామమున కాధారము లైనను భయంకరదృశ్యములు. మారణయంత్రములు శాంతిసాధనములుగను, నిర్మాణయంత్రాలయములు మారణసాధనములుగను పరిణమించుట విచిత్రకలాపములు. సకలరాజ్యములును శాంతిని బోధించుచు మారణయంత్రారాధనమును చేయుట చిరకాలసముపార్జితమైన సంస్కారఫలము. "బ్రిటిషు ప్రభుత్వాధికారులు ప్రతికూలప్రజాభిప్రాయము గలుగనంతవరకును సంగ్రామములు సంభవమగును." అని ఘోషించుట పశుబలారాధనఫలము "జర్మను రాజ్య లక్ష్యము ప్రపంచశాంతి. జర్మనులు ప్రపంచశాంతిస్థాపనమున కాత్మార్పణమును జేయుటకు సిద్ధముగ నున్నారు" అని జర్మనునాజీనాయకులు ఘోషించుచు నాసురబలము నారాధించుట ఘోరసంస్కారఫలము. "మానవ ధర్మారాధనమునకై జాతులాత్మార్పణమును చేయుగాత!" యని ప్రఘెంచినాయకులును జర్మనునాయకులవలెను ఘోషించుచు సంగ్రామసన్నాహముల నారాధించుట రాగద్వేషదేవతారాధనఫలము. సామ్రాజ్యబలమును పరాక్రమణపరపీడనములకు వినియోగించుట సామ్రాజ్యక్షేమమునకును, ప్రపంచశాంతికిని సాధనము గాజాలదు.

సకలరాజ్యములందును నాయకులును, పండితులును, రాజ్యాధికారులును, పీఠాధిపతులును, గాయకులును, కవీశ్వరులును "శాంతిరస్తు"నుసంకీర్తనమును జేయుచు రాగద్వేష కర్మారాధనమును జేయుచున్నారు. సంగ్రామకర్మారాధనము సంగ్రామఫలమున కుపయోగపడునటులు శాంతిఫలమునకు వినియోగపడుట యసంభవము. జర్మనియందు గతవారమున నాజీపక్షమవలంబించిన ఘోరదండనములు విశ్వవ్యాప్తమైన పాశ్చాత్య సంస్కారమునకు లక్ష్యముగ నున్నది. హిట్లరుగా రవలంబించిన దండనవిధాన మతిహేయముగ నున్నది. ప్రతిపక్షులైనను స్వదేశీయులను ఘోరదండనమునకు పాలుచేయుట స్వధర్మవిఘాతమునకె వినియోగపడగలదు. హిట్లరువర్గమవలంబించిన ఘోరదండనములు తాత్కాలికముగ నానందదాయకముగ నున్నను ప్రళయబీజములకు మూలము

లగుచు నాత్మవినాశనమునకు వినియోగపడ గలవు. పరపీడనాధారభూతమైన బల మెవరికిని క్షేమకరము కాదు. వర్తమాన విషాదావస్థయందు సకలజాతులకును ఆత్మరక్షణమునకు ఘోరమైన పరాక్రమణ పరపీడనములందుగల గౌరవవిశ్వాసము లాత్మనిగ్రహమునందు గలుగకున్నవి. ధర్మోపదేశములన్నియును తమకుగాక నితరుల కేర్పడినవి. వివిధజాతులు చేయుచున్న తపస్సునకు ఫలము సుందోపసుందుల యుపాఖ్యానమువలె నున్నది. నాజీపక్ష ముపక్రమించిన దండనీతి భయచిహ్నములు కాని సత్త్వచిహ్నములు కావు. పరపీడనమున కేర్పడిన దండనీతి ఆత్మనాశనమునకే వినియోగపడుట ప్రకృతి ధర్మము.

మానవధర్మ సంస్థాపనమునకు ప్రపంచము చిరకాల మనుభవించిన దుఃఖవేదన నిరర్థకముగను గనుపడుచున్నది. హింసాపరమైన ప్రాకృత పశుబలస్థానమును విచిత్రములైన మారణయంత్రము లాక్రమించినవి. పశుబలచిహ్నములైన బాంబులు ధర్మ సంరక్షణసంస్థాపనములకు ప్రమాణము లైనవి. అభయాహింసాసాధ్య మైన శాంతికి భయహింస లారాధ్యము లైనవి. ఆయుధ విసర్జనమున కాయుధధారణము, శాంతికి సంగ్రామము, అహింసకు హింస సాధనము లగుట ధర్మసంహారమునకువలెను ధర్మసంస్థాపనమునకు నిదర్శనములు గావు. స్వపక్షరక్షణమునకు బెర్లినునందు నాజీనాయకు డుపయోగించిన దండనీతివలెను, స్వధర్మ రక్షణమునకు పునహోయందు సనాతను డుపయోగించిన బాంబుప్రయోగమును ప్రపంచము నావరించిన పశుబలసంస్కారమునకు పరమ ప్రమాణముగ నున్నది. హింసాపరమైన పశుబలారాధన సంస్కారపరాయణ మైన వర్తమానప్రపంచపరిస్థితులయందు, అహింసాపర మైన ఆత్మయోగము దురారాధ్యముగ నున్నది. స్వదేశోద్ధరణమునకును, ప్రపంచోద్ధరణమునకును, ధర్మోద్ధరణమునకును గాంధిమహాత్ము డుపక్రమించిన సత్యాగ్రహోద్యమము వర్తమాన విపరీత పరిస్థితులందు పరిహాసపాత్రమగుట ప్రకృతిధర్మము. ప్రపంచావృతమైన విపరీత పరిస్థితులందు గాంధిమహాత్ముడు సత్యాగ్రహోద్యమము నుపసంహారము చేయుట వర్తమాన ప్రపంచ పరిస్థితులకును, దేశపరిస్థితులకును సకలవిధములను తగియున్నది.

* * * *

సత్యాగ్రహోద్యమము

పశుబలసంస్కారము నారాధించుచున్న ప్రపంచముమీదను సత్యాగ్రహము పదేండ్లక్రితము పిడుగువలెను పడినది. సత్యాగ్రహోద్యమమారంభమునందు సంభ్రమ సమ్మోహములను గలుగజేసినది. హింసాపరాయణమైనప్రపంచ సంస్కారమునం దహింసాధర్మప్రయోజనమును ప్రతిబింబింప జేసినది. ప్రపంచమునం దంతటను సత్యాగ్ర

హాము మార్పుయోగినను పశుబలపరాయణమైన ప్రపంచవ్యవహారములందు సత్యాగ్రహ ప్రయోగము సులభసాధ్యము గాకపోయినది. అసిధారావ్రతమైన సత్యాగ్రహ ప్రయోగము సాధకులైన మహాత్ములకు వలెను సామాన్యులకు సాధ్యము కాజాలదు. మహాత్ములకు సత్యాగ్రహ ప్రయోజనము సత్యారాధనమైనను సామాన్యులకు సత్యాగ్రహారాధనము విషయారాధనమునకు వినియోగపడుచున్నది. హిందూస్థానమునందు సత్యాగ్రహోద్యమమునందు లక్షలమంది చేసిన మహాత్యాగము ప్రపంచమునందు సంభ్రమమును గలుగజేసినను ఫలమాశాభంగమును గలుగజేసినది.

ప్రపంచవ్యవహారములందు జయాపజయములును, లాభనష్టములును సాపేక్షములు కాని నిరపేక్షములు కావు. సత్యాగ్రహ ప్రయోజనమును నిత్యమైన సత్యప్రయోజనముతో నిర్ణయించుట ధర్మము కాని తాత్కాలికమైన వ్యవహారప్రయోజనములతో నిర్ణయించుట ప్రయోజనకరము కాదు. సత్యాగ్రహోద్యమము ప్రపంచలక్ష్యమును పశుబలము నుండి ధర్మబలమునకును, హింసామార్గము నుండి అహింసావిధానమునకును మరల్చుటకు వినియోగపడి ప్రపంచమునందంతటను అహింసాధర్మమునందు జిజ్ఞాసకలిగినది. మహాసంగ్రామములు, ఆయుధవిసర్జన సభలు, ధర్మోపదేశములు శాంతిసమితులు కలుగజేయజాలని మహాశాంతిపరివర్తనమును గాంధిమహాత్ముడు సత్యాగ్రహసాధనమునను పదేండ్లయందు చేయగలిగెను.

వర్తమానసమయమునందు విశ్వమానవరంగమునందు స్టాలిను, హిట్లరు, ముస్సోలిని, రూజువెల్టు, డివెలిరగారులు మొదలగు మహానాయకుల నడుమను గాంధిమహాత్ముడు పరంజ్యోతివలెను ప్రకాశించుచు ప్రపంచశాంతి కాశాకాంతులను ప్రసరింపజేయుచున్న విధము ప్రపంచలక్ష్యము నాకర్షించుచున్నది. గాంధిమహాత్ముడు నవయుగధర్మస్థాపనాచార్యుడై ప్రపంచమునందంతటను ధర్మవిజయ ధ్వజముల నారోహణము చేయుచున్నను ప్రపంచము గ్రహింపజాలకున్నది. గాంధిమహాత్ముని సత్యాగ్రహోద్యమము నిస్సహాయులైన భారతీయుల కాత్మవిశ్వాసమును గలుగజేసినది. బ్రిటీషుప్రభుత్వమునకు గాంధిమహాత్ముని సత్యాగ్రహ ప్రభావమును గ్రహించుట యవసరమైనది. సత్యాగ్రహ ప్రభావమును నిర్మూలము చేయుటకు బ్రిటీషుప్రభుత్వము యావచ్ఛక్తిని వినియోగించినను ప్రయోజనముగలుగకున్నది.

సహజమైన సత్యాగ్రహమును నిర్బంధ దండనములు, హింసలు నిర్మూలము చేయజాలవు. సత్యాగ్రహవిజయఫలములు బాహ్య చిహ్నములందు ప్రత్యక్షము గాకపోయినను ఆత్మబల విశ్వాసములందు ప్రత్యక్షమగుచున్నవి. బాహ్యవిజయములందు విశ్వా

సముగల ప్రభుత్వమునకును, నాయకులకును సంతృప్తిని గలుగజేయుటకు గాంధి మహాత్ముడు సత్యాగ్రహప్రస్థానము నాపుట నిందాస్తోత్రములకు పాలైనను సముచితముగ నున్నది. సత్యాగ్రహవిరామము ప్రభుత్వాధికారులకును సత్యాగ్రహులకును విషాదానందములను గలుగజేసినవి. సత్యాగ్రహ విరామము ప్రభుత్వమునకు నిరంకుశ పాశబంధములను సడలించుటకును, సత్యాగ్రహులకు విశ్రాంతిని బడయుటకును సావకాశములను గలుగజేసినను, అభిమాన పిశాచము మాత్రము విడువకున్నది. ప్రభుత్వమునకును నాయకులకును సత్యాగ్రహాచార్యునకు గల ఔదార్య విశ్వాసములు గలుగకున్నవి. ప్రభుత్వాధికారు లెప్పటివలెనే నిర్బంధ పశుబలమును నమ్ముచున్నారు. నాయకులు సంశయాత్ములై కర్మపరాఙ్ముఖులయియున్నారు. సత్యాగ్రహవిరామ ముభయులకును ఆత్మపరీక్షను జేసికొనుటకును ఆత్మశక్తిని వ్యక్తము చేయుటకును నవకాశములను గలుగజేసినది. లబ్ధావకాశములను కార్యసిద్ధికి వినియోగించుట పురుషార్థముకాని గతమునకు వగచుట పురుషార్థముకాదు.

పాట్నా యందు కాంగ్రెసు కార్యవర్గము నిర్ణయించిన కార్యవిధానమును, సత్యాగ్రహవిధానమునువలెనే కాంగ్రెసు నాయకులందరును భేదాభిప్రాయములను విడిచి యారాధించుట కాంగ్రెసు ప్రతిష్ఠకును, స్వరాజ్యసంపాదనమునకును సాధనముగా గలదు. గాంధిమహాత్ముని యామోదమును బడసిన కార్యవిధానము నాచరించుటయందు నాయకులందరును త్రికరణశుద్ధిగను పని జేయుట ధర్మమయి యున్నది. స్వరాజ్య సంపాదనమునకు సాధనములందు భేదమున్నను సాధకులందరును సమానముగను గౌరవపాత్రులు. చెన్నపురి సముద్రతీరమునందు జరిగిన మహాసభయం దీవిషయమును శ్రీయుత భూలాభాయి దేశాయిగారును, రాజగోపాలాచార్యులుగారును సువ్యక్తము చేసిరి. ప్రజాసంకల్పమును సువ్యక్తము చేయుటకు సత్యాగ్రహమువలెను వోట్లును ప్రమాణముగ నున్నవి. ప్రభుత్వాధికారులకు సత్యాగ్రహమునందు విశ్వాసము లేకపోయినను వోట్లయందు విశ్వాసము కలదు. ప్రభుత్వమునకు విశ్వాసపాత్రమైన వోట్లవిధానమునందును ప్రజల దృఢసంకల్పమును వ్యక్తము చేయుటకై కాంగ్రెసు స్వరాజ్యపక్ష కార్యవిధానమునందును ప్రజలందరును పాల్గొనుట ధర్మముగ నున్నది.

* * * *

కాంగ్రెసు స్వరాజ్యపక్షము :

స్వరాజ్యపక్షము రాంచియందు చేసిన నిర్ణయములువలెను పాట్నానిర్ణయములును, పాట్నానిర్ణయములువలెను బొంబయినిర్ణయములును, బొంబయి నిర్ణయములువలెను భావినిర్ణయములును ఖండనమండనములకు పాలగుట వర్తమానపరిస్థితులందు సహజము.

గాంధిమహాత్ముడు కాంగ్రెసు వ్యవహారము లందు ప్రవేశించినతరువాతను రాజకీయవ్యవహారములందు నూతనశక మారంభమయినది. కాంగ్రెసువ్యవహారములందు సత్యాగ్రహోద్యమము ప్రారంభమయిన కాలమునుండియును ప్రపంచవ్యవహారములందు సంకల్పసిద్ధి కపరిచితమైనను సత్యమైన ధర్మసాధనముత్పన్నమైనది. గాంధిమహాత్ముని దిగ్విజయములు సత్యాగ్రహవిజయమునకు పరమ ప్రమాణములుగ నున్నవి. దేశదేశములందును సత్యాగ్రహప్రభావమును, మహాత్ముని ప్రతిష్ఠయును ప్రతిధ్వనిల్లుచున్నవి. కాంగ్రెసువ్యవహారములందు కాంగ్రెసు నాయకులును, ప్రచారకులును పొందిన సత్యాగ్రహశిక్షణము కాంగ్రెసువాదులను శాసనసభల కధికారులనుజేసినది. కాంగ్రెసుస్వరాజ్యపక్షము నిర్ణయించిన శాసనసభాప్రవేశవిధానమును ప్రజానాయకులకు పరీక్షగనున్నది. ఈపరీక్ష సులభమైనను నిరంకుశాధికారావృతమైన దేశపరిస్థితులందు ప్రజలకు దురారాధ్యముగ నున్నది. ప్రజలు కాంగ్రెసుబలమును సమర్థించుటకు వారి సమ్మతులను కాంగ్రెసు అభ్యర్థులకు సమకూర్చుట యవసర మగుచున్నది. నాయకులు ప్రజలయందు భేదాభిప్రాయములను గలుగజేయకుండుటకు కాంగ్రెసుకార్యనిర్వాహకసభ నిర్ణయించిన శాసనసభాప్రవేశమును నయితము నిరసించక ఆమోదించుట యవసర మగుచున్నది.

*   *   *   *

ఎన్నికలు-అభ్యర్థులు

కాంగ్రెసువ్యవహారములందు కులతత్త్వములకును, మతభేదములకును, స్థలాభిమానమునకును, స్థితిభేదములకును నవకాశములు లేవు. అభ్యర్థుల నిర్ణయమునకు వారియర్హత ప్రమాణముకాని కులమతస్థితిగతులు ప్రమాణములు కావు. కులతత్త్వములు, మతాభిమానములు, ధనాధికారములు ప్రబలియున్న పరిస్థితులం దభ్యర్థులను నిర్ణయించుటయందపోహల కవకాశము లున్నను కాంగ్రెసు సెలెక్షనుబోర్డు తగినవారినే నిర్ణయించునని విశ్వసింపవలసియున్నది. ఎసెంబ్లి ఎన్నికల కభ్యర్థులుగను నిలువదలచినవా రందరును దరఖాస్తులను పంపుటయును, దరఖాస్తులను సాంతముగను పరిశీలించి అభ్యర్థులను నిర్ణయించుటయును దుర్లభముగాదు. సెలెక్షనుబోర్డుమీదనువలెను అభ్యర్థుల మీదను గొప్పభారము కలదు. అభ్యర్థులందరును అభ్యర్థిత్వమునకు సమానాధికారులైనను సెలెక్షనుబోర్డునిర్ణయమును శిరసా వహించవలసి యుందురు. గాంధిమహాత్ముని నిగ్రహత్యాగములు సత్యాగ్రహప్రస్థానమునందువలెను శాసనసభావ్యవహారములందును అభ్యర్థులకును, కాంగ్రెసు పక్షావలంబకులకును ఆదరణయోగ్యముగ నుండగలదు. ప్రపంచవ్యవహారములందు పశుబలారాధనపర్వము లంతరించుటకును,

సత్యాగ్రహపరాయణమైన శాంతిపర్వము స్థాపనమగుటకును ఉద్యోగపర్వములును, యుద్ధపర్వములును నెన్నియో కావలసియున్నవి. ప్రజానాయకులు కాంగ్రెసుకార్యవర్గము నిర్ణయించిన, గాంధిమహాత్ము డామోదించిన ఉద్యోగపర్వనిర్వహణమునందు వారి యావచ్ఛక్తిని వినియోగించుట పుణ్యము, పురుషార్థము.

Printed and Published by K. Nageswara Rao, at the Andhra Patrika Press, No.7, ThambuChetty St., Madras.
Editor: G. Subbaramayya.